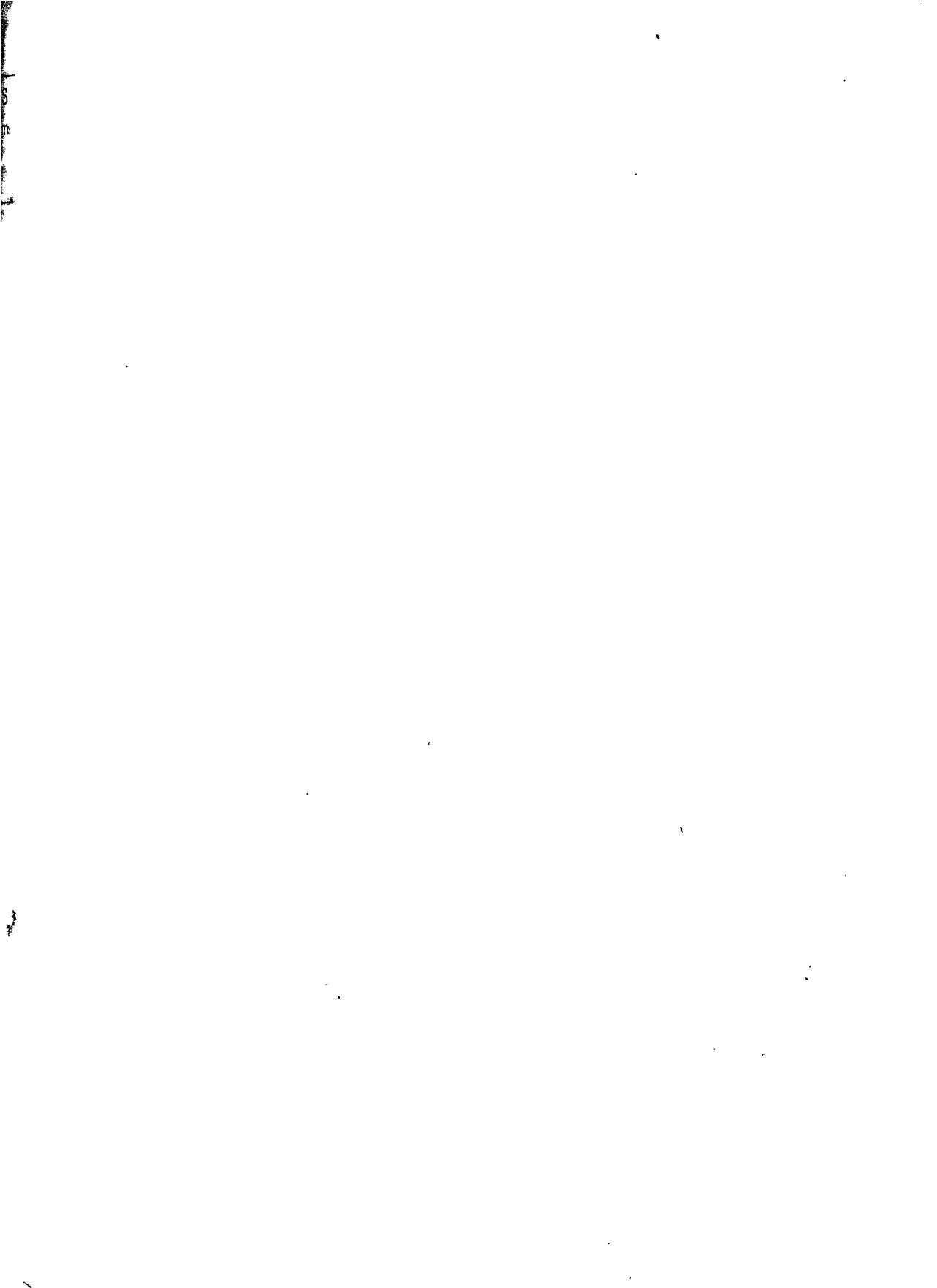

Les Bibliothèques Virtuelles Humanistes

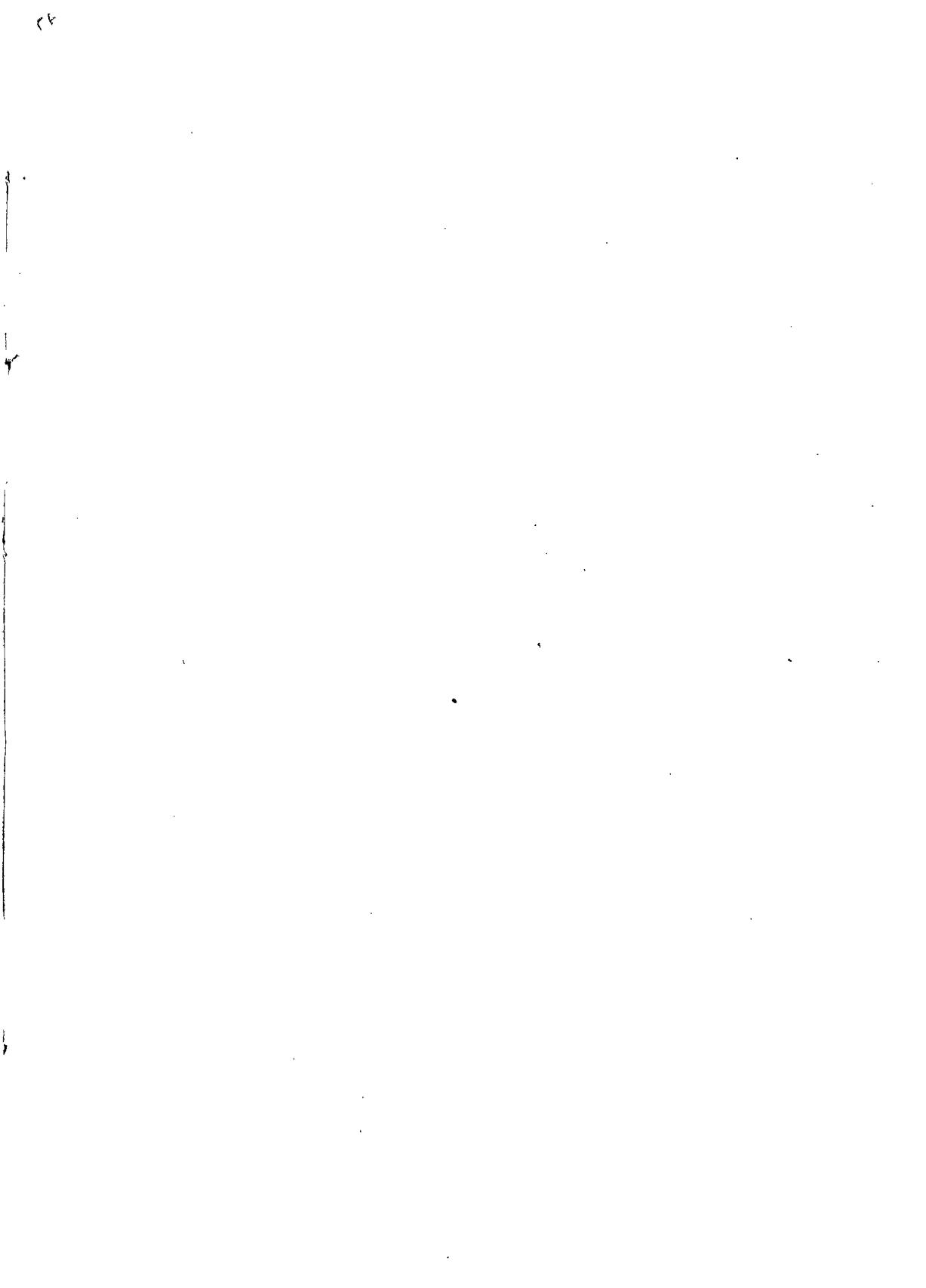
Extrait de la convention établie avec les établissements partenaires :

- ces établissements autorisent la numérisation des ouvrages dont ils sont dépositaires (fonds d'Etat ou autres) sous réserve du respect des conditions de conservation et de manipulation des documents anciens ou fragiles. Ils en conservent la propriété et le copyright, et les images résultant de la numérisation seront dûment référencées.
- le travail effectué par les laboratoires étant considéré comme une « œuvre » (numérisation, traitement des images, description des ouvrages, constitution de la base de données, gestion technique et administrative du serveur), il relève aussi du droit de la propriété intellectuelle et toute utilisation ou reproduction est soumise à autorisation.
- toute utilisation commerciale restera soumise à autorisation particulière demandée par l'éditeur aux établissements détenteurs des droits (que ce soit pour un ouvrage édité sur papier ou une autre base de données).
- les bases de données sont déposées auprès des services juridiques compétents.

~~SH
SFB~~

S 58

28268

IOACHIMI PERIO-
NII BENEDICTINI CORMOE-
RIACENI DE SANCTORVM
uirorum, qui Patriarchæ ab Ecclesia
appellantur, rebus gestis ac uitis,
Liber,

Ad D. Robertum Lenoncurium Cardinalem, Medio-
matricum Pontificem, cœnobiique B. Pauli apud
Cormariacum præfectum.

L V T E T I A E ,

Ex officina Michaëlis Vascofani, via Iacobæa
ad insigne Fontis.

M. D. L V.

CVM PRIVILEGIO.

Ant. D. Luca à Florentia.

D. ROBERTO LENONCVRIO
CARDINALI, MEDIOMATRICVM

Pontifici, cœnobiique B.Pauli apud Cor-
mœriacum præfecto, Ioachimus Pe-
rionius Benedictinus Cormœria-
cenus. S. P. D.

I plerique religionis nostræ ho-
mines, Roberte Cardinalis am-
plissime, tantum studij & operæ,
quantum necesse est, aut eorum
officij ratio postulat, in diuinariū
literarum lectione cum animi
oblectatione & uoluptate pone-
rent: non esset, quod ab historicis, aliisque à religione
nostra abhorrentibus scriptoribus, prudentiæ, forti-
tudinis, iustitiæ, temperantiæ, cæterarumque uirtu-
tum exempla petenda arbitrarentur. Nam cùm uitæ
ex uirtute degendæ institutio ac ratio in duobus po-
sita sit, in præceptis, quibus parendum est, & exem-
plis eorum qui illis paruerunt, quibus quasi ducibus
facilius ad præcepta dirigimur: nec bene beatéque
uiuendi præcepta melius ab illis dantur, nec uirtutes
hominum præcepta faciētium tam illustres prodū-
tur, nec tam admirabiles. De præceptis quidē si aga-
mus, nullam proorsus controuersiam esse aut fore ui-
deo: nisi forte ea à natura, quasi fonte orta & ducta,
in illorū scriptis tradi ac elucere dicant. Itaque studij
factiique sui patrocinium in exemplorum quæ ad

omnes uirtutes transferri accommodarique possint,
multitudine cōstitutum esse clamabunt: Lucretiāq;
ac Scipionē pudicitiae: Codrum,& Decios,charita-
tis patriæ: fortitudinis bellicæ,Scipiones, Maximos,
Paulos,aliósque innumerabiles : cæterarūmque uir-
tutum omnium permultos homines in omnibus na-
tionibus clarissima exēpla proferent . Sed si illis om-
nibus iij soli, qui in uno imperio,id est,in Iudæa, illu-
stria posteris uirtutum omniū exempla reliquerunt,
opponantur:nec genere,nec magnitudine,nec mul-
titudine, nec studio,nec deniq; re ulla cum eis com-
parandi uidebuntur. Nam ut primū de bellica for-
titudine , quoniam in hac uirtute arcem suam con-
stituere uidentur,dicam:qui tandem Scipiones, qui
Pauli,qui Maximi , tam magnum hostium numerū
arnis, ui , militarique arte uicerunt ,quām multos
Aegyptios Moses uirga cùm maris aquas in duas par-
tes ad Hebræorum transitum diuisas iterum collegif-
set,submersit ? aut tam facile acerrimos hostes maxi-
mis copiis superarunt,quām idem Amalecitanos ui-
cit sola manuum in cēlum porrectione?aut tot,tām-
que immanes & barbaros populos subegerunt un-
quam,quot ille ipse quadraginta annis, quibus He-
bræis præfuit ? Quòd si de obsidione expugnationé-
que urbium dicendum est , quis illorum tam facile
oppidum munitissimum cepit ,quām Iosue Hieri-
chonem? aut urbem aliquam tanta militaris discipli-
næ arte expugnauit ,quanta idem Haiam cepit ? At
ex ter geminis eos opponēt, qui tres aduersarios sin-
gulari

gulari certamine uicerunt. An clariorem illi de aliis
tribus triumphum egerūt, quām Dauid de Goliath,
qui non armis, non gladio, non robore corporis, sed
funda, inusitata magnitudine hominem uicit, gla-
diōque eum suo interemit? Mitto Gedeonis uicto-
riam, Samsonis fortitudinem prætermitto, Ezechiæ
uim precantis, nō dico: Iudæ Machabei de Antiochi
Asiæ regis potētissimi exercitu triumphos prætero.
Nec uiri tantum bellica uirtute apud Iudæos excel-
luerunt, sed etiam fœminæ. Iaëtent licet illi Cœliam
suam, sed quid ad Iudith, quæ facto suo audaciæ ple-
no, suos metu liberauit? An Scæuolam suū cum fœ-
mina audebunt comparare? At ille Porsenam nō in-
terfecit, hæc Olofernī caput præcidit. Lucretiam suā
fortasse nostris anteponent, quæ cùm ui constuprata
esset, mortem sibi ipsa consciuit. At quanto fortior
& castior Susanna fuit, quæ eodem proposito dede-
core mori maluit, quām scelere admisso hominum
uitare sermonem? An Scipionem in eodem genere
uirtutis opponent? At Ioseph qui pauper erat inter
Aegyptios, nec unquam uxorem duxerat, & à do-
mina locuplete ad stuprum sæpe impulsus, nūquam
adduci potuit, maluitque in carcerem cōiici, quām
Dei uoluntatē offendere, magis laudandus est. Quid
uerò dicam de Mosis in populum suum charitate,
qui deleri de libro uitæ maluit, quām illum à Deo
interfici, cum interim se ad multò maiores honores
post eius interitum efferendum esse sciret? aut de Da-
uide, qui cùm populum suum ab angelo deleri cer-

neret, se peccasse dixit, non populum? Si eis Codrum illi, aut Decios anteponant, quis ferat? Hæc atque alia eiusdem generis ferè innumerabilia cum ipse cōsyderarem, illósque in magno errore uersari putarē: horum clarissimorum sanctissimorumque hominū dicta atq; facta, quę in Veteris Testamenti libris sparfa sunt, scribēdis eorum uitis in libellum unum colligenda censui, quò faciliùs eos omnes imitari possent: siue ij qui in Reipublicę luce uersantur, siue ij qui aliis præsunt, siue ij qui priuatum uitæ genus sequuntur. Nam & in Mose, Iosue, Dauide, Iosaphat, Ezechia, ij qui aliis imperant: & in Abraham, Isaac, Jacob, Tobia, ij qui priuati rem familiarem curāt: & in Ioseph, Anania, Azaria, Misaële, ij qui Rempuberunt, quos se præstare debeant, quasi in speculo intueri ac perspicere possunt. Eum autem in tuo potissimum nomine edidi, non solùm quòd eo mihi uisus es dignissimus propter eam personam, quam in Christi Ecclesia grauiissimam geris, sed etiam quòd Cormœriaceno cœnobio, cuius sum, præs, ut tibi hac etiam ex parte, meam in te fidem, perpetuámque obseruantiam ostenderem. Qui si serius, quām aut sperabas, aut officij mei ratio postulare uidetur, diuulgatur, à te peto, ut non obliuione officij, sed librariorum culpa id euenisce existimes. Vale, amplissime Cardinalis Lutetiæ Parisiorum, VI. Calend. Martias, M. D. L IIII. ratione Gallica.

PRIVILEGII SENTENTIA.

Cautum est authoritate Henrici II. Francorum Regis, ne quis alius præter Vascofanum, hunc de Sanc*t*orum uirorum, hoc est, Patriarcharū, rebus gestis, ac uitis, librum, ante decénium imprimat, néue uendat. Qui secus fecerit, libris, & pœna in sanctio-ne æstimata, mulctabitur. Lutetiæ Parisiorum, VII. Idus Februarij. M. D. LIII.

Ex mandato Regis, D. Renato Baillet, libellorum supplicum in Regia magistro, præsente.

Mahieu.

CATALOGVS P A T R I A R C H A -
rūm, quorum uitæ hoc in libro continentur.

Adam	Fol. 5. pag. 1.	Iephthe	f. 75. p. 1.
Abel	f. 8. pag. 2.	Samson	f. 76. p. 1.
Noë	f. 9. p. 1.	Booz	f. 80. p. 1.
Lot	f. 17. p. 2.	Dauid rex	f. 82. p. 2.
Melchisedec	f. 19. p. 2.	Iosaphat rex	f. 97. p. 2.
Abraham	f. 11. p. 1.	Ezechias rex	f. 102. p. 2.
Isaac	f. 20. p. 2.	Manasses rex	f. 107. p. 1.
Iacob	f. 22. p. 1.	Iosias rex	f. 109. p. 1.
Iudas	f. 33. p. 1.	Zorobabel dux.	f. 117. p. 1.
Ioseph	f. 34. p. 2.	Ananias, Azarias, Miſaël	
Moyses	f. 45. p. 1.	Fo. 119. p. 2.	
Aaron	f. 59. p. 2.	Tobias	f. 110. p. 1.
Iosue	f. 64. p. 1.	Mathathias	f. 121. 1.
Iudas iudex	f. 70. p. 1.	Iudas Machabæus.	122. 2.
Othoniel iudex	f. 70. p. 2.	Onias pontifex	126. 2.
Aod iudex	f. 70. p. 2.	Eleazarus Scriba	128. 1.
Barac iudex	f. 71. p. 1.	Septē fratres Machabæi.	
Gedeon	f. 72. p. 1.	129. 1.	

5

A D AE PRIMI HOMINVM PA
RENTIS VITA , IOACHIMO PERIO-
nio Benedictino Cormœriaceno auctore.

D EUS qui ab omni æternitate beatus, ac seipso contentus fuerat, cùm bonitatem suā immensam ad alia peruenire ac cum aliis communicare iam inde instituisset: tandem aliquando cælum atque terram, eaque omnia quæ illa complexu suo continent, condidit. Atque ut rerum cæterarum, quas propagari uidemus, principia & quasi primordia effecit, ita uiruni unum ex quo cæteri nascerentur, cæteris iam rebus procreatis omnibus, eo die, quem sextum ex septem numeramus, nolitus est. Adam eum sermone Hebraico, id est hominem appellauit, quòd ex eo reliqui habituri essent originem. Eum autem alia ratione finxit, atque res cæteras. Nam & ex puluere corpus eius finxit, quod ei est cum terrenis rebus omnibus commune, & (id quod cum cælestibus mētibus, quos Angelos uocamus, commune habet) mente eum ac ratione ornauit. Itaque cùm eum ex animo & corpore constare uellet: corpore ad bestiarum naturam, animo ad diuinam uoluit accedere, ita ut ex ea parte, illum ad imaginem simulacrūmque suum finxerit. Naturæ ei adiumentum, scientięque vim tribuit tantam, quanta in eo inesse debuit, qui bestiis omnibus, cùm eas Deus ad illum adduxisset, ea nomina imposuerit

B

ex sua cuiq; natura, quæ in eis ualere cernimus. Sed cùm solum eum esse nollet, paréque ei adiungendū censeret, cùm ad cætera obeunda munia, tum ad solatium procreationēque liberorum, somno oppreso costam detraxit, adiecta carne pro illa, ex eāque mulierem finxit: quam ex parte factus, ut ita dicam, uiraginem appellauit, quòd ab ipso, qui uir esset, originem duxisset. Eodem die, quo Adam ipse effectus est, facta fuit mulier, præsertim cùm Deus postri die quieuerit atque opus agere destiterit. Cùm ita uterque procreatus factusque esset, eis Deus benedixit, terramq;, ac pisces, & aues, bestiásque omnes eorum imperio subiecit: ita duntaxat, ut ab illis se abstinerent. Itaque herbis eos tantum & lignis, quæ in se generis sui semen continerent, uoluit uiuere. Nec uero his tot tantisque suis in eos beneficiis contentus fuit Deus: sed eos etiam in loco & horto amœnitatis plenissimo, quē ab initio quasi conseruerat, collaucuit. In eo cùm omnia arborum lignorūmque genera, quæ & pulchritudine sua oculos, & suauitate gustatum mouerent, & præterea in eo medio arbore uitalem, arborēmque scientiæ boni ac mali protulisset, custodēsque illos & cultores tam amœni loci constituisset: eis præcepit, ut ex omni arbore quæ ad uictum pertineret, decerperent, tantum ne lignū sci entiæ boni ac mali attingerent: quòd futurum esset, ut quocunque die ex eo uescerentur, moreretur ipsi. Erant autem planè nudi, nec pudore ullo afficiebantur. Non fuit illa perpetua, aut diuturna eorum felicitas,

licitas, siue beata uita. Malus enim genius, quē Diabolum ex eo facto appellamus, inuidię facibus inflammatuſ, ſerpentem ad eos fallendos adhibuit. Ea cùm ad Euam, (id enim mulieri nomen erat) accediffisset, rogare cœpit, cur Deus uetusſet, ne ipſa atque eius uir omnem arborem attingerent. Cùm illa respondiſſet, ſibi atque uiro licitum eſſe iis arboribus omnibus, quæ in paradiſo eſſent, uictitare, præter lignum quod in eo medio eſſet, quod poena mortis & capitis Deus excepifſet: tum addidit ſerpens, nullum in eo eſſe mortis periculum, quinetiam probè Deū ſcire, quacunque hora fructum eius ederent, fore, ut eorum oculi aperirentur, Diſque eſſent ſimiles. Mulier quæ pomum & gratum ſuauéque guſtatiui cerneret, & aspectui iucundum eſſe intelligeret, ex arbore decerpiſit, edítque ipſa, & uiro edendum quaſi propinauit. Quod cùm feciſſet, utriuſque apertis oculis, cùm nudos ſe eſſe cognouiſſent, contextis fici foliis ſubligacula ad tegendam naturanı accommodauerunt. Cùmque hora pomeridianā in horto ambulantis Dei uocem exaudiſſent, conſpectum eius fugientes ſe occultauerunt. Cùmque Adam nomine appellans, ubi eſſet rogaret, ille uocem quidem eius ſe exaudiſſe respōdit, ſed timore ac pudore perterritum, quòd nudus eſſet, ſe abdiſſe. Cùmque rurus rogaret, quiſnam ipſi indicafſet ſuam nuditatem, niſi quòd fructum quem uetusſet, edifſet: mulieris impulſu ſe ediffe responderat. Cùm de muliere quærere cœpit, cur hoc feciſſet: mulier cùm ſerpentiſ do-

lo & fraude inductam se edisse dixisset, supplicij causa in serpentem primùm hanc tulit pronunciauitq; sententiam, Miserrimum eum animátium omniū, qui hoc fecisset, fore dixit, pectore ingressurū, terrám que ei pro pabulo atq; pastu per omne uitæ tempus futuram : se inimicitiarū & odiorū causas inter illū atque mulierē, & utriusque semen, saturum eiusmodi, ut & illa caput eius comminueret, & ipse illius calcaneum insidiis appeteret. Deinde mulieri dixit, se molestias æruminásque, & conceptus aucturum esse, foreq; ut cū dolore & difficultate pareret, & uiro subesset, qui eam dominatu suo coërceret. Postremo Adam hac sententia cōdemnauit. Quia, inquit, uxori tuæ paruisti, fructúmque edisti, à quo ut abstineres, præceperam: terram opere tuo miseria malumque consequetur. Labore confectus, ea quæ ex se proferet, toto uitæ tuæ tempore edes: spinas & dumos tibi edet, herbísque terræ uiues: Sudore corporis tui, pane uescêre, dum in terrā ex qua factus es recidas, quòd puluis es, & in puluerem cccides. His Deus sententiis cùm utrumque merito condemnasset, tunicis pelliceis amictos irrisit primùm, quòd ita fe Deo fore similes, bonique & mali scientiam adepturos serpenti confirmanti credidissent, si fructum uitalis arboris edissent: deinde è loco illo amœnissimo expulit, ut terram ex qua facti essent, colerent. Ac ne in eum redirent, uiæ eò ferentis custodem cū flammœ gladio ac uersatili angelum collocauit. Adam posteaquam expulsus est, ex Eua liberos duos
uicissim.

uicissim primum suscepit, Cain & Abel, de quorum posteriore mox dicemus. Deinde annos natum centum & triginta, alium ei Eua peperit, quem Seth appellauit, aliisque multos tam mares quam fœminas. Cum uero nongentos & triginta annos cōpleuisset, migrauit à uita. Atque hec quidem de Adā generis hominum parente, eiisque uita, ex eo libro, qui est de mundi origine, Genes̄is autē Græcē inscriptus est, deprompsimus. Alia autem præterea multa de genere peccati ac sceleris, quod admissum ab eo & ab Eua esse docui, necessario dicenda sunt, ne leue nonnulli fuisse existiment, quod paucis ac strictim in eo quem dixi libro, commemoratum esse uideatur. Paulus quidem in Epistola ad Romanos, illud ipsum tam graue, indignum, & atrox fuisse commemorat, ut in eo nō solum peccatorum omnium quæ in mundo consecuta sunt, uerū etiā mortis, quam omnes perpetimur, causam & quasi semen fuisse confirmet. Ex quibus eius grauitas & atrocitas tribus modis intelligi potest: uno, quod latissime patet: & mala quod latius patent, eò maiora habenda sunt. Latissime autem patere docet, cum ad omnes posteros ait peruenire. Altero, quod scelera, quod maiora mala afferunt, eò grauiora habentur. Hoc autem Adæ non solum mortem, quæ est discessus animi à corpore, peperit, sed eam etiam quæ animū & corpus à Deo in perpetuum separat, & æternis suppliciis post mortem addicit: quibus malis nec maiora nec grauiora excogitari ullo modo possunt. Tertio, quod quibus

sceleribus maxima bona siue amittuntur, siue eripiuntur, ea habenda sunt & grauissima, & maxima. Hoc autē uno peccato, & immortalitas quæ in hac uita ostendebatur, & quæ in cælo gloria, nobis & adempta & erepta est: ut taceā perpetuam sine ullo morborum metu ualetudinem, perpetuāmque animi & corporis inter ipsa sine ullo inimicitiarū metu de rebus optimis consensionem. Quæ quidem bona & commoda cæteris præstant omnibus. Hac quidem ex parte, Adæ peccatum, Euæ grauius plerique non contemnendi auctores asserunt, uoluntque in illius scelere non futuram fuisse uim satis magnam ad inuictanda hæc mala omnia, si Adam in sententia permanisset, nec uxori suadenti paruisse. At uero alia ex parte iidem Euam peccato præstare uolunt, quòd illa in fraudem inducta fuerit: Adam, ut Paulus etiam scribit, non fuerit. & quòd à Deo acrioribus suppliciis Euæ peccatum vindicatum sit, & ipsa Adæ potestati atque imperio subiecta sit, ita ut ille eius dominus ab eo sit constitutus. Hinc idem Paulus, docendi ei munus ademit, dedit uiro: quòd ex docendi munere ac iure, principatus: ex discendi officio, inferior conditio intelligatur. Hoc cùm prisci illi, ut Plato, ut Aristoteles, aliquique permulti non intelligerent, uiro à natura datum esse principatum tradiderunt, ita ut ille presit, mulier parat. Illorum enim primorum hominum scelere hæ omnes dissimiles conditiones natae consecutæque sunt, non in eis solùm, sed etiam in posteris. Ac in eis quidem

quidem id uerè dici , Dei quam paulò antè protuli, declarat sententia, quæ planè & apertè dicit, ob eam causam præpositum mulieri Adam, quòd illa serpens impulsu fructum, quo à Deo interdictum ei erat, edisset. Ad posteros autem eandem pertinere beatus Paulus in priore ad Timotheum , & ad Corinthios epistola interpretatur. Quod etiam de cæteris conditionibus dissimilibus iudicandum est eodem modo. Supplicij enim causa inuestigæ sunt omnes, non à natura, ut illi putat, excogitatæ. Si enim sublato illo sceleratque peccato, nec peccato locus fuisset, propter perpetuam illam quam dixi, animi & corporis inter se de rebus bonis cōfessionem & approbationē, nec morti, duntaxat quæ omnibus deberetur: (de priuato enim propriōq; cæterorum peccato ac morte, alia quæstio est) profectò omnes liberi fuissent, unūmque Deum principem habuissent: quemadmodum tandem aliquando sublato omni principatu à Christo, qui quasi alter Adam ruinas omnes generis hominū resarciet, quæ prisci illius & superioris culpa euenerunt , cùm in cælo Deus unus omnibus præerit. Atque de Adæ quidem peccato hactenus. Quanquam autem ille tam graui scelere & se & posteros omnes contaminauit , tamen in eo mortuus non est , eūq; si minus cita, at sera quidē certè subiit pœnitētia: crediturque irā Diuinam sibi placasse iis sacrificiis omnibus, quæ Deo grata esse intelligebat: eiisque exemplo & disciplina eius liberi illi duo, Cain & Abel , Deo quæ obtulerunt obtulisse .

ABEL ADAE FILII VITA.

 Bel Adam & Eua primis generis hominum paréibus, natus est. Is uitam pecuariam sanctissimè tractauit, uixitque in eo instituto ita, ut & Deo charus esset, & bonis, qui tum erant omnibus. Nam Caïn fratri cùm eius opera factaque bona essent, & illius mala, placere non potuit: sed ob eam causam, quemadmodum Ioannes in prima Epistola ait, ei odio esse tanto cœpit, ut eum trucidauerit. Quod quemadmodum factum sit, libet expondere. Abel pecuariam, iam ut dixi, uitam sequebatur: Caïn autem maior natu frater, agriculturæ se dederat. Vterque de suo munera Deo aliquando offerre uoluit. Caïn fruges, Abel opimos arietes ac boues qui primi nati erant, obtulit. Placuitque Deo Abel, ei que grata & accepta illius munera fuerunt. Caïn autem ei minimè placuit, nec læto animo idē illius accepit munera. Quod cùm intelligeret, grauiter ferre cœpit. Hoc Deus dissimulare non potuit, accersitumque eū rogat, quamobrem tristis esset ac succenseret, (primos enim homines conuenire solebat) causaque per se cognita, eum quasi amicè monet, si præclaras res uirtutique consentaneas gereret, fore ut ferret pro dignitate: sin malas & improbas, peccatum eius statim illustre futurum, cui tamen posset obſtare: qua quidem Deus leni obiurgatione planè ei significauit, cur ipsi illud eius officium ingratum fuisset,

fuisset, quam si eo animo quo debuit, à Deo præser-
tim proficiscentem, accepisset, & se collegisset ipse,
& in uiam rediisset. Nūc longè aliter fecit. Nā quod
corrigendi eius causa Deus illi consilium dedit, eo
& ad maiorem obstinationē, & ad maiora flagitia
abusus est. Abel enim fratrem, nec ita multò pōst,
monet ut domo unā egrediātur: quod cùm ille eius
tam nefarij consilij, atque adeò suscepti parricidij
ignarus fecisset, ab eo impetu factō imperfectus est.
Nec ille diu tam immane facinus impune tulit.
Deus enim nec ita multò post parricidium, & diris
eum deuouit toto uitæ tempore ubique esse,
& fugitiuum eum fore prædixit, quòd fratri quem
occidisset cruor è terra clamans, ut illū ulcisceretur,
rogaret. Rogatu tamen eius, siue querimonia &
desperatione, siue metu adductus, signum in eo &
quasi notam inuissit, ne quis eum interficeret: quod
illi ne fieret pertimescenti, cōfirmauit fore, ut si quis
illum trucidauisset, poena septupli condemnaretur.
Hinc nōnulli, in his Iosephus, Caīn trucidatum esse
negant: alij à Lamech occisum esse uolunt, idq; de-
clarari asserunt ea, qua ad Adam & Sellam uxores u-
sus est oratione.

N O E V I T A.

NOë, quem alij Noham, Nochum autem
Iosephus uocat, à Lamech eo qui Mathu
salam parentem habuit, procreatus est, cū
centum octoginta & duos annos natus

C

effet. Ei hoc nomen pater imposuit, quod eum numine diuino, ut mihi uidetur, afflatus, generi hominum consolationem allaturū esse intelligeret. Verbum enim illud requietem siue cessationem Hebræorum sermone significat. Neque enim iniuria hoc tale nomē habuit. Nam cum Deus peccatis, scelerib[us]que hominum impulsus & concitatus, omnne hominum genus delere instituisset, is unus inuentus est qui propter uitam quam integerrimam sanctissimāmque ageret, Deum iratum tacitè placauerit. Sed melius est rem totam, quemadmodum gesta est, exponere. Noë ergo cùm quingentos annos cōpleuisse, Sem, Cham, & Iaphet genuit, nondum Lamach parente mortuo (quinque enim & nonaginta annos uixit etiam postea) eis que uirgines optimas, cùm, ut tum instituta ferebant, apti essent & idonei, uxores delegit. Iam nuptiarum solennia fœdera & iura inita peractaque erant: quandudum, incertum est, cùm Deus Noë iam tum sexcentos annos natu præcepit, ut quoniam generis hominum interitus propter libidinum flagitiorūmque quæ admitterent, multitudinem & atrocitatē uenisset. ipse cuius uirtutem cognitam spectatāmque haberet, arcam longam trecentos cubitos, latam quinquaginta, altam triginta ex politis lignis extrueret, in eaque contignationes cubiculāque faceret, & fenestram cuius fastigium intra cubiculum cōsisteret, ostiūq[ue] ad latus infernē: in eāmq[ue] idē, uxor eius, liberi atq[ue] nūrus, instrūtam iis omnibus quæ ad uitium pertinerent,

tinerent, intrarent, secūmque eò inferret marē & fœminā animantium omnium, quæ immunda habarentur, ex iis quæ munda essent, & auium mares septem, & totidem fœminas. Cum hæc omnia Noë ad exemplar & quasi simulachrum quod Deus ei ostenderat, effecisset, quādiu autem in opere fuerit, incertum est, eo die quē præscripserat, id est quarto Idus Aprilis in arcam siue nauem concendit ipse unā cū uxore, liberis eorūmque uxoribus. Octauo pōst die qui in undecima Cal. Maias incidit, pluuia tanta copia ē cælo defluxit quadraginta diebus ac noctibus cōtinuis, quemadmodum Deus fore prædixerat, ut naue in sublime elata, sine ullo periculo, altissimos montes quindecim cubitis superaret. Submersi sunt omnes homines, atque animātes, præter septem eos qui nauem Dei iuslū conscenderant. Sex enim illi solū qui cum Noë conscenderunt, ei aquarum inundationem omniūmque & hominum interitum prædicenti crediderunt: cæteri, quemadmodum ait beatus Petrus, non crediderunt. Inundatio autem illa aquarum centum & quinquaginta diebus dominata est, nec ante illud tēpus cœpit decrescere, quod tamen ita sensim factum est, ut Calendis deimū Decembribus montium cacumina extarent, & eminerent. Quadragesimo autem die pōst, fenestra aperta Noë coruum emisit, qui cùm minime rediret, columbam quoque misit, ut intelligeret, num terra ex aqua emineret. Columba quæ locum in quo insideret, non inueniret, reuersa est: ex quo illius redditu

intellexit aquarum etiam inundatione terram conglobari & operiri . Eandem etiam bis post misit, scilicet septimo die quam reuersa erat , tuncque etiam rediit cum ramo uirrete, ex quo, terram iam ex aqua extare intellexit: iterum septimo die post hunc illius redditum, sed postea minimè reuersa est. Calendis autem Martiis, ipse aperto nauis tecto , terram quodā modo exaruisse, V. Cal. Maij planè exaruisse cognovit. Hæc dum geruntur , Noë Deus imperat, ut ex arca seu naui cum suis omnibus exiret. Cum egreditus esset, aram Deo extruxit, in eaque illi sacrificium ex cunctis animantibus & auibus, quæ munda erat, obtulit, quod Deo ita gratum fuit, ut se in posterum terræ propter maleficia hominum imprecaturum negaret, quod eorum animus à prima aetate ad malum proclivis esset. Quod si grauia essent eorum scelerata, ea se non aquarum inundatione , ut tum fecisset: sed, ut Philo ait, fame, igni, & gladio vindicaturum esse promisit . Cumque Noë eiūsque liberis bene precatus esset , id est, ut nostri dicunt, benedixisset, crescere eos, atque augeri in terra uelle se dixit, eosque terrori esse cunctis animantibus, quibus deinceps in uitio uterentur, pro herbis uarentibus, nisi quæ carne quæ cum sanguine mixta esset, eos uellet abhorrire. Atque ut hæc maiorem auctoritatem haberent, eiusmodi foederis atque pacti sui signum arcum, quem in celo cum illud nubibus obduxisset, collocaret, fore prædictum, sibiique cum eum intueretur , in mentem uenturum esse foederis sui . His ita consti-

constitutis, Noë qui agricola erat, terram colere & uites serere cœpit. Vuis autem expressis, cùm uino cuius uim ignoraret, onustus esset, atque in tabernaculo aperta nudatāq; eius natura esset, Cham qui hoc perspexerat, statim rem duobus fratribus nuntiauit. Illi autem pallio partem illam patris ita operuerunt, ut interim à tergo & retro aspicerent, ne patris naturam cerneret. Noë cùm uinum edormisset, expergefactusq; rem totam cōperisset, & Cham male, & Sem ac Iaphet bene precatus est, dominosque hos ipsius Cham, & Cham illorū seruum constitueret. Vixit autem Noë post inundationem trecētos quinquaginta annos, quibus si sexcenti superiores addātur, nōgentos quinquaginta uixisse reperiatur.

ABRAHAE VITA.

Brahā Thare patre, cùm ille septuagesimum annum ageret, natus est, habuítq; fratres ex eodem patre, Nanchor & Aran. Is cùm adoleuisset, uiuo patre uxorem duxit Saram nomine: quæ cùm sterilis esset, eam Thare una cum Abrahā filio Vr urbe Chaldæorum relicta, secum in fines Chananaeorum ducere uoluit: sed cùm in urbē Haram ueñissent, ibi domicilium rerum suarū collocauerunt. Mortuo autem Thare cùm ducentesimum quintum annum compleuisset, Deus Abrahē iam quinque & septuaginta annos nato præcepit, ut

patria sua, domoque paterna relicta, in eam regionem
 quam ei demonstratus esset, unum cum uxore, libe-
 ris, totaque familia & re familiari, adiuncto etiam
 Lot patruele proficisci eretur. Sic enim futurum præ-
 dicebat, ut ei benediceret, eiisque nomen clarum
 illustraque redderet, ac per eum nationes omnes be-
 nedicerentur. Paruit Deo ipse, profectusque domo
 est, ut in regionem Chananæorum, quam Iudæam
 uocamus, ueniret, Sichémque peruenit. Ibi uisus est
 ei Deus, eiisque posteris Chananæorum regionem
 daturum se esse pollicitus est: ob eamque causam eo
 in loco aram Deo posuit. Alteram etiam extruxit
 paulò post, cum ad montem Bethel peruenisset, deinde
 que nomen & fidem ibi implorare coepit. Cum ul-
 tra progressus meridiem uersus, fame oppressos loci
 incolas comperisset, in Aegyptum uenire constitue-
 rat, cum appropinquenti uenit in mentem, monere
 ac rogare Saram uxorem, ut quoniam eam forma
 eleganti esse sciret, ob eamque causam uereretur ne
 se imperfecto illam seruarent, cum uxorem eius esse
 intellexissent, ipsa sororem se ipsius esse diceret. In
 quo non dedit mentiendi consilium, quod Hebræi
 cognatos fratres soliti sint nominare. Quod illa nō
 dubitauit profiteri, simul atque eo uentum est. Nam
 cum principes Pharaoni regi præstanti forma mu-
 lierem uenisse nuntiassent, captus amore Pharaon
 eam ad se adduci iubet, à qua cum Abraham eius
 fratrem esse didicisset, eius causa illum perhumane
 habuerunt Aegyptij. Sed antequam cā Pharao uxo-
 rem

rem duceret, cum Deus illius causa & nomine afflixit, malisque affecit tot atque tantis, ut tandem aliquando ea sibi euenisse ob eam quasi culpam intelligens, Abraham accersitum grauiter obiurgauerit, quod Saram uxore suam esse non indicauisset. Hinc illa ei reddita quam primum suis imperauit, ut illum, atque uxorem cum familia facultatibusque omnibus, quae ibi uehementer auctae erant, dederent. Reuersus est Abraham eodem itinere quo uenerat ad eum locum, in quo tabernaculum fixerat appellandi nominis Dei gratia. Erat autem admodum locuples ipse, & Lot eius patruelis: erantque eorum tamen magna opes & facultates, ut una iam habitare non possent. Itaque cum gregum utriusque pastores inter se altercati essent, se ipse comem, benignumque præbuit. Lot enim rogauit, ut quoniam non equum esset inter ipsos qui cognati essent, & utriusque opiniones, iurgium intercedere, ille a se disiungeretur. Eique optionem dedit, utram uiam, dextram an sinistram, tenere mallet. Lot cum in omnes partes oculos conuertisset, omniamque diligenter quoad eius fieri potuit, lustrasset, regionem eam quae ad Iordanem fluuium pertinet, quae tum irrigua erat, elegit. Seiuncto Lot ab Abraham, ei Deus uisus est, qui illum iuberet sublatis oculis ex eo loco in quo esset, ea loca omnia quae ad orientem, occidentem, meridiem & septentriones spectaret, lustrare, quod illas omnes regiones ei eiusque posteris in perpetuum daturus & assignaturus esset: aucturisque eos esset in-

star pulueris, quem si quis numerare posset, posteros
 etiam illius posset. Itaque surgeret ipse, atque terram
 longe latèq; peragraret, quòd eam ipsi datus esset.
 paruit Deo Abraham, mouénsque tabernaculum
 suum, profectus est, sedémque fortunarum suarum
 in loco, qui ualli cuiusdam cui nomen Mambræ e-
 rat, adhærebat, collocauit: ibique Deo aram posuit.
 Illis temporibus reges quatuor qui uniuersæ Syriæ
 præerant, Amraphel, Arioch, Chodorlahomor, &
 Thadab coniunctis contractisq; copiis bellum ges-
 serunt cum quinque regibus qui Palæstinam tene-
 bant. Causa belli hæc fuit. Quinque illi reges duode-
 cim annis Chodorlahomor regi cùm stipendiarij
 fuissent, decimo tertio rebellarunt. Itaque accitis
 quatuor regibus quos nominaui, eo anno quo illi
 defecerant, regna eorum, cùm eos uicisset, diripuit:
 atq; ex Gomorra & Sodoma, cùm reges eorum re-
 gnorum fuga salutē quæsiuissent, prædas egit. In his
 etiam Lot captus est, opésque eius omnes abductæ
 sunt. Quod cùm Abrahā resciuisset, domo sua uer-
 naculos domesticosque trecentos decem & octo e-
 ducens, hostes persecutus est, magnisque itineribus
 noctu cùm cubitum irent, consecutus, primùm in
 eos impetum fecit, deinde sauciatos diuisis sociis
 Chobam usque Damasco finitimam urbem, perse-
 cutus est. Ex ea hostium fuga Lot patruelem suum
 cum facultatibus omnibus, mulieribus, atque popu-
 lo, qui captus fuerat, reduxit. Ea tam clara insigniq;
 uictoria potitus cùm rediret Abrahā, uictori Mel-
 chisedec

chis edec Rex Hierosolymorum obuiam factus est,
eique panem & uinum offerens (erat enim Dei altis-
simi sacerdos) laudem tribuit his uerbis, Benedic tus
es Abraham à Deo excelsō, qui cælum atque terram
condidit: benedictusque est Deus excelsus, quo du-
ce hostes uicisti. Abraham autem diuino numine
afflatus, cùm ille quis esset intelligeret, ei decumas
eorum omnium quæ haberet, dedit: quo facto suo
eum maiorem se clariorēmq; declarauit. Quinetiā
Sodomorū Rex gratiæ referendæ causa hominibus
tantum receptis qui abducti fuerant, cætera Abra-
hæ, ut sibi haberet concesserat, cùm ille se quic-
quam retenturum pernegauit, ne ipse illum à se opī
bus auctum diceret. His ita gestis, per quietem eum
Deus uisus est monere, ne timeret: se enim ei auxiliū
atque opem esse laturum, magnāq; ei proposita esse
præmia. Cūmque ille à Deo quæreret, quidnam sibi
daturus esset, cui semen minimè dedisset, ex quo ad
seruum suum hæreditatem uenturam esse intellige-
ret: tum Deus illum negauit, quem diceret hæredē
futurum, sed eum quē esset procreatus. Eductūq;
foras cælum intueri iussit, ac stellas numerare si pos-
set: quarum numerum æquaturi essent eius posteri.
Credidit Abraham Deo, idque illi iustitiæ datum
est: sed tamen eum rogare cœpit, unde intelligere
posset, sc̄ eam omnem regionem possessurum esse,
quam ipsi daturum se esse diceret. Deus tū eum, uac-
cam trimam, capram trimam, & arietem trimam,
turturem atque columbam iussit sumere. Hæc ille

cum accepisset omnia præter aues, in partes duas æquas diuisit; quas cum separatim haud procul collocauisset, aues in cadauera irruerunt, easque abigebat. Sole autem occidente somno opprimi cœpit, magnusque eum horror inuasit. Tum ei prædictum est, peregrinos fore in aliena regione ipsius posteros, in qua hominum loci serui essent quadringétes annis: sed tamen dominos illorum se esse iudicaturos, tumque eius posteros reddituros esse cum magnis opibus & copiis rerum omnium. Hanc autem populi captiuitatem non illius temporibus euenturam esse, posterisque eius quarto demum seculo esse reuersuros. Sara eius uxor sterilis tum etiam erat, nec genuerat liberos. Quod grauiter ferens, uirum rogauit, ut quoniam sterilis erat, ipse cum ancilla Aegyptia, quam haberet, Agar nomine, concumberet, si forte uel ex ea liberos susciperet. Cum illius concessu eam uxorem duxisset, illa quæ ex Abraham se concepisse cognosceret, Saram cœpit contemnere. Hoc uiro Sara indicat. Ille Agar, quæ eius ancilla esset, ut uellet uti posse dixerat, cum illa in eam malè consulere cœpit, ita ut fugere dominæ conspectū ancilla cogeretur. Eam angelus Dei cum fugientē inuenisset, ex illa quæsiuit, unde ipsa quæ Saræ ancilla esset, ueniret, aut quoniam abiret. Cum respondisset Agar, se dominæ conspectum fugere, ei ille præcepit, ut rediret ad dominam, sequere erga eam summissius gereret. Illud etiam addidit præterea, illam quæ cōcepisset, pariturā esse filium, cui Ismaelis

lis nomen imponeret, propterea quod Deus eam in rebus afflictis audiuisset: posteriorum eius tantum fore numerum, ut nemo consequi posset. Reuersa Agar, Abrahæ sex iam & octoginta annos nato, Ismahelem peperit. Anno post, Deus Abrahæ pollicitus est, si præceptis suis pareret, uirtutemque coleret, fore ut fœdus cum eo iniret, patérque multarum nationum esset. Itaque eum non Abram iā (id enim ad illud tempus nomen ei fuit) sed Abraham, id est multarum nationum patrem appellatū iri. Fœdus autem quod ipse atque eius posteri seruaturi essent, his uerbis expressit: Mari omni præputium amputator. Pueru infanti octauo ortus die præputiū præciditor: siue uernaculus fuerit, siue emptitius. Hinc narem, cui præputium circuncisum non fuisset, in populo suo habiturum se negauit. Saræ etiam nomen mutari uoluit. Nam cum ad illum diem Sarah Hebræorum lingua appellata esset, id est, domina uel princeps mea: Saram, id est, dominā uel principē, appellari iussit: atque ex illa ei filium daturū se esse pollicitus est, cui ita benedicturus esset, ut nationes regesque ex eo nascerentur. Cum in faciem pronus cecidisset, risit. atque hoc secum in animo uoluebat, num ipse qui centum annos natus esset, filiū gigneret, & Saræ quæ nonaginta, pareret. Itaque hoc unum à Deo petebat, ut Ismahelem saluū esse uellet. Deus autem eum uerè ex Sara filium suscepturnū esse confirmauit, quē Isaac nominaret, quī cum fœdus iceret sempiternum. Quinetiam precilus illius

adductum se benedicturum Ismaheli, atcturumq; eum ita, ut duodecim duces gigneret. Sed tamē fœdus suum cum Isaac se esse percussurum, quem anno post ex Sara suscepitus esset. Cum Deus finem dicendi fecisset, Ismaheli filio, qui iam tredecim annos compleuerat, omnibꝫque maribus familiæ suæ tam uernaculis quām emptitiis, tam generis sui quām alieni, præputium Abraham, quemadmodum Deus imperauerat, præcidit. Nec uero in eo tantum laudandus est Abraham, quod preceptis diuinis, quæ adhuc exposui, semper & libenter paruerit: sed in eo etiam, quod peregrinos ac uiatores non solum domum suam recipere uenientes, & rogantibus ea quæ ad uictum pertinent, præbere solitus sit, uerū etiam prætereuntes, dum eis obuiam prodit, rogare, uictumque præbere ex iis quæ optima haberet. Hoc ex eo quod iam exponam, uel facillimè perspici licebit. Sedebat pro foribus tabernaculi meridie, quo folet maior uis cestus existere, ut si quos uiatores animaduertisset, hospitalitatis in eis iura & officia excoleret. Conspicati & obseruantि diligentissimè, uisi sunt uiri tres (tres autem personæ diuinitatis fuisse intelliguntur, nec primū ille intellexit) propter ipsum consistere. Ille qui rem quam studiose quæreret, se inuenisse nō solum cerneret, uerū etiam lætaretur, quā primū ex ostio maxima celeritate eis obuiam currit, eosque ueneratus, rogat, ut ibi paulum quiescerent, dum aquam abluendis eorum pedibus, panemq; proferret, quibus

bus animi eorum uirésque reficerentur. Cum illi assensi essent, non Saræ uxori, non trecentorum seruorum alicui aliquibúsue negotium dedit, sed ipse domum properans, cùm Saræ conficiendorum panum ex simila negotium dedisset, ad armentum cucurrit, opimúmque uitulum arripiens seruo coquédum dedit. Coctum cum pane, lacte & butyro eis apposuit. Cùm illi edissent, quantum & quan- diu uisum fuisset, rogarunt ubi Sara esset: cùm in tabernaculo esse respondisset, redditum se Deus di- xit, (nam Deum iam esse cognouerat) tūmque fore ut Sara pareret filium. Sara quæ sterilem se esse & prouectæ ætatis uideret, exaudita uoce post ostium riserat: cū Deus ex illo quærerit, cur illa risisset, quasi aliquid Deo difficile esset: illa timore perterrita ri- sissee se negat. cuius orationem Deus pluribus refel- lit. Quod sequitur, quātum apud Deum Abraham gratia ualuerit, indicat. Cùm tres illi uiri, id est, Deus iam ut dixi, hominum specie ac figura surgenies oculos in Sodomorum & Gomorranorum urbes intendissent, Abrahæ qui eos deduceret, rem quam gesturi essent, se celare posse negauerunt, præsertim cùm ex eo natio maxima & potentissima origi- nem ductura esset, nationésque per eum benedicen- dæ essent, ipsum uero scirent posteris suis præceptu- rum, ut iis quæ iuberent, obtemperarent. Exponunt Sodomorum & Gomorranorum scelera esse & plu- rima & grauissima, quibus concitati eos delere eo- rūmque urbes funditus euertere statuissent. Iamque

D iii

ABRAHAE VITA.

illi recta Sodomam abibant, cum Abraham accēdens ex Deo cœpit quærere, Num bonos cum improbis perditurus esset: Si in eis urbibus quinquaginta uiri boni inuenti essent, an simul periret: nec propter quinquaginta uiros bonos, si in eis essent, locis illis ignosceret? Non esse illius, bonum cum improbo delere, ut uir bonus eadem conditione numeroque, quo scelestus, habeatur: non esse hoc illius, qui omnē terrā iudicaret. Cūm Sodomis Deus quinquaginta uirotū bonorū, si inuenirētur, uirtute & pietate adductū, ueniam daturum se respōdisset: rursum quæsiuit, quid si quinque & quadraginta inuenti essent, quid si quadraginta aut triginta, aut uiginti, aut etiam decem. Ad hæc omnia sigillatim Deus ita respondit, ut ad extremum diceret, si decem ibi reperti essent uiri boni, fore, ut propter eos ciuitati ignosceret. Ex quibus & Dei in peccatores misericordia, & uirtutis bonorum apud eundem commēdatio eorūmque gratia, & Dei in Abrahā amor, & charitas intelligi potest. Euerſæ autem sunt urbes illæ, deletique omnes ciues præter Lot, uxorem eius, & duas filias: quod quemadmodum factum sit, mox cūm de Lot dicendum erit, aperiemus. Lot tamen ex tantis malis, Abrahæ uirtute & fide ductus Deus eripuit. Migravit inde Abraham meridiē uersus, habitauītque ut peregrinus in Gerara. Cūm Sarām sororem suam esse dixisset, Abimelech Rex Geraræ eam rapuit. Noctu autem per quietem Abimelech Deus grauiter obiurgauit, moriturumque dixit,

dixit, quòd Abrahæ mulierem ademisset. Abimelech perterritus, qui Saram nondum cōtigisset, se & eius rei ignarum esse, qui sororem suam illum cùm diceret, audiuisset, & innocentem, cui nihil rei cum ea fuisset, responderat, cum Deus utrumque scire se dixit, ob eāmque causam hoc fecisse, ut ne sibi pectaret. Itaque uiro uxorem suam redderet, qui cùm propheta esset, pro illo oraret, ut uiueret. Quam nisi redderet, sciret sibi quamprimum esse moriendum. Non in posterum diem, aut ad illud tempus cum illuxisset, rem reiecit Abimelech : sed quamprimùm surgit & Abraham accēsendum curat, grauiiter cum eo expostulat, querit, quid sceleris admisisset, aut iniuriæ ei fecisset, qui tanti mali penè causa fuisset: quamobrem sororem suam esse dixisset, quā magno suo penè malo uxorem eius esse didicisset. Cūm Abraham eadem excusatione usus esset, cur id fecisset, qua usum eum apud Pharaonem paulò antè dixi: cum ouibus, bobus, seruis, ancillis, & præterea mille argenteis ei uxorem reddidit, concessitque ut ubiqūque uellet, locum domicilio deligeret. Oravit autem ille Deum, ut Abimelech ignosceret, eiūsque precibus adductus Deus, illum, eiūsque uxorem & ancillas curauit, mulierēsque deinceps pereirūt, cum antea ob Sarę raptum patere desiissent. Sara autem constituto à Deo tempore puerū Abraham peperit, eiique nomen Isaac imposuit Abraham, atque octauo die præputium amputauit. Ablactationis uero pueri die magnificum cōui uitum idem

præbuit. Viderat Sara Isaac filium cum Ismahele ancillæ suæ filio ludentem : quod grauiter ferens cum uiro egit, ut ancillam eiúsque filium amandaret. neque enim ancillæ filium cum filio suo, id est, ut Paulus interpretatur, liberæ hæreditatem aditurum. Cū acerbè uerbum illud Abraham ferret, Deus eū monuit, ne aspera ei duráque illa uideretur uxoris oratio, propterea quòd ex Isaac posteri ei nascerentur, quanquam Ismahelem quoque magnæ claræque nationis principem, quòd illius semen esset, instituendum à se intelligeret. Quibus uerbis Deus, ut Paulus ait, duo testamenta instituit. Hinc æquior factus Abraham, manè ancillam dato pane & aqua, impositóque in illius humeros Ismahele, dimisit. Eodem tempore Abimelech Geraræ Rex, qui Deū Abrahæ in iis omnibus quæ gereret, adesse uideret, fœdus cum eo fecit, ne qua in re ipsi, eiúsque posteris obesset, idque ut iureiurādo Dei sui seruaturum se promitteret, & rogauit & impetravit. His ita gestis Abrahæ, ut ita dicam, obedientiam in re perdiffici magnaue, tentauit. Ei enim præcepit, ut Isaac unigenium filium quem charum haberet in monte quodam immolaret. Paruit ille statim, quantum in ipso fuit, offerebatque in monte unigenium, in quo promissionem posteritatis, iā, ut dixi, acceperat, quod, ut ait Paulus, Deum à mortuis eum excitare posse arbitraretur. Huius ergo fidei plenus, noctu surgens asino instrato filium cū duobus adolescentibus duxit, cæsisque lignis ad excitandum

dum ignem, ad locum quem Deus designasset, prefectus est. Bidui itinere confecto, tertio die cum eminis locum ipsum cerneret, pueris praecipit, ut ibi expectarent cum asino, dum ipse atque filius adorato Deo, reuerterent. Lignisq; in Isaac humeros impositis, ipse manibus ignem & gladiū portabat. Isaac qui omnia quae necessaria erant, praestò esse præter hostiā uideret, in itinere ex patre quærebat, ubi illa esset, cum ille Deum sibi hostiam paraturū, ac pruisurum respondit. Perueniunt ad locum, quem Deus patri ostenderat. Ibi aram Deo ponit Abraham, & in ea ligna componit, ad ligna uinctum filium accommodat & applicat: districtoque gladio iam manum ad immolandum mactādūmque filiu paratus erat demittere, cum Angelus Dei e cælo bis eum nomine appellans, uetuit, ne manum in puerū porrigeret. Se enim iam Deum ab eo timeri scire, propterea quod unigenio filio sua causa non pepercisset. Sublatis oculis uidet à tergo arietem inter uepres cornibus hærentem: eum sumit ac pro filio immolat. Quæ Abraham tam propensa in re præsertim tam diffici ad obediendum uoluntas, ita Deo grata fuit, ut iterum eo ipso in loco eum nomine appellans, confirmauerit, quod filio suo unigenio minime pepercisset, præceptoque suo paruisse, fore, ut eius posteri stellas cæli, marisque arenam æquarent, portasque inimicorum suorum possiderent, omnésque gentes semine ipsius, id est Christo, ut ait Paulus, benedicerentur. Hinc plerique, Abraham diem Chri-

sti in immolando filio & uidisse & gauisum esse cōfirmant . Vt enim Isaac ligna , sic Christus crucem portauit : & quemadmodum Isaac saluus & integer māsit , & aries immolatus est , sic diuinitas nihil perpeſſa est , sed Deus mortem humana ſpecie & carne pertulit : Sarra autem uxori poſte aquam centum ſeptem & uiginti annos uixiſſet , mortuæ iusta funeri fecit , agrūmque ſepulturæ emit ab Heth filiis . Ipsiſ quoque in eodem agro , id eſt , in spelunca dupli- ci , ab Isaac & Ismahele filiis ſuis , anno ætatis ſuæ centesimo quinto & ſeptuagesimo moriens ſepul- tus eſt . Sed ante mortem cūm alios filios ex Cetura quam Sarra mortua duxerat , ſuſcepifſet , filiis concu- binarum muneribus datis , Isaac poſſeſſionum agro- rūmque omnium hāredem iuſtituit , eique uxorem generis ſui Rebeccam prouidit , quemadmodum in Isaac uita mox docebimus .

LOT ABRAHAE PATR VELIS,
id eſt fratriſ eius filij , uita .

Lot Aran eo , qui Abrahæ frater fuit , patre natus eſt . Eum Thare auus , Abrahæ pater , cum Aran pater eius in urbe Chaldæorum Vr nomine , in qua natus fuerat , mortuus eſſet , unā cum Abrahā filio & Sarra nuru ſua in regionē Chananæorum , quæ hodie , ut ait Iofephus , Iudæa dicitur , cum uellet ducere , Haran peruenit , ibi que omnes

omnes domicilio sedem delegerūt. Mortuo autem Thare auo, Abraham propinquum, cui Deus præcepisset, ut patria domoque patris relicta, in fines regionis, id est, Chananæorum, quam ei monstratus esset, proficisceretur, secutus est. Per Aegyptum cum transeundum esset, aliquot annos ibi una omnes habitarerunt, cùm interea eorum res familiaris ita aetate est, & creuit Dei benignitate, ut locupletissimo cuique iam tum uel anteponi, uel certè comparari possent. Raptus quidem Sarræ causa fuit, cur ibi cōmorati sint, ob quem cùm Pharaonem Deus malis maximis affecisset, ipse qui hoc intelligeret, Abraham, reddita uxore, per suos cum omni familia & re familiarī deducendum curauit. Ex Aegypto meridiem uersus Abrahā cum suis eodem itinere quo uenerat, reuersus est: eiq; se Lot, quemadmodum ad illud tempus fecerat, & itineris comitem & laborū periculorumque participem præbuit. Eò cum uenissent, ubi antea tabernacula fixerant, utriusque pastores, nec ita multò post altercari inter se cœperunt: quæ res occasionem dedit locorum domiciliorumque mutationis. Cùm enim Abraham pastores inter se iurgatos esse cognouisset, Lot demonstrat, ad uitandum iurgium animorumque alienationem, ei necessariò aliò migrandum esse, & quò id æquicre animo faceret, utrā partem mallet tenere, optionem dedit. Lot lustrata oculis omni circum regione, eam quæ Iordanem tangit, elegit, atq; in urbe Sodomorum sedem domiciliūmque collocauit. Sodomi tū

grauissimis turpissimisque flagitiis se contaminauerant, nec uiri tatum & mulieres omnes, sed etiam pueri. Lot qui inter tam flagitiosos obscenosque se uiuere cerneret, nec uidere, nec audire eorum obscenitates sustinebat: nec eas modò detestabatur, uerum etiam flagitiosis eorum operibus, ut ait beatus Petrus, excruciat. Itaque cum urbem illam atque finitimas Deus supplicij causa euertere ac delere constituisset, Lot uirum bonum non solum a sceleratum illorum iniuria, obscenaque consuetudine liberavit, uerum etiam ex iis periculis malisque omnibus eripuit, quae illis acciderunt. Nam cum Deus aperto Abrahæ consilio suo de excidendis illis urbibus, eius precibus adductum se, honorumque ad extremū decem, si ibi reperirentur, uirtute impulsum, ciuitatibus ueniam daturum esse dixisset: id quod in Abrahæ uita pluribus exposui, angelos duos in urbe Sodomorum misit, qui euersione urbis imminentia nuntiata, Lot eriperent. Sed rem omnem ordine ut gesta est, exponi melius est. Sedebat uesperi Lot studio recipiendorum hospitum, pro portis urbis, cum angeli duo in urbem uenerunt. Eos cum eò contendere uelle intelligeret, non expectauit, dum ad se uenirent, sed eis obuiam iuit, eosque cum supplex salutasset, uehementer rogare coepit, cum homines esse existimaret, ut domum suam diuerterent, ibique maneret, pedes abluerent, & prima luce eò quo constituissent, proficerentur. Cum hoc se facturos negarent, sequē in via māsuros dicerent, coegerit eos ad se

se diuertere. Ibi cœnam eis quo potuit appâratus de-
dit. Oppidani, qui duos illos adolescentes domum
Lot ingressos esse cognouissent, antequâm cubitum
irent, ad unū omnes uiri, mulieres ac pueri, domo
eius uallata, quærere ex Lot coeperunt, ubi essent ui-
ri, qui noctu ad eum introiuissent, imperaréque,
ut eos educeret ad explendam cum illis libidinem.
Egressus ad eos Lot, occluso ostio, monebat illos ne
tam immane scelus admitterent, seque dicebat fi-
lias duas habere, quæ nōdum cum uiro concubuif-
sent, eásque se educturum esse, quibus eis suo arbitra-
tu abuti liceret, dummodo à uiris illis se abstineret.
Illi Lot minantur, nisi abiret, qui peregrinus iudex
eorum esse uellet, se grauius in eum, quam in illos
esse consulturos. Iamque uim maximam Lot affe-
reabant, parúmque aberat, quin fores effringerentur,
cum duo angeli manibus apprehensum Lot introducūt,
clausoque ostio, omnes occæcant, ita ut iam
ostium inuenire non possent. Tum monent Lot, ut
si quos generos, filios filiásue haberet, suos omnes
educat, quòd missi essent à Deo delendę urbis gratia
propter uitiorum obſcœnitatem. Cùm generos suos
qui eius filias accepturi erant, conuenisset, eósque de
omni re docuisset, eum ludere ac iocari existimaue-
runt. Mane angeli monent eum, ut uxorem ac duas
filias educat, ne ipse in ciuitatis scelere periret. Cum
etiam tum dissimularet, eum, uxorem ac filias ma-
nibus ex urbe educunt, monentque ut uitam suam
seruet, ne retro à tergo respiciat, neque in regio-

MELCHISEDEC VITA.

ne illa consisteret, seq; in monte seruaret. Rogate eos
tum ille coepit, ut quoniam in monte seruari non
posset, sibi quem è mortis periculo eripuissent, par-
uum oppidum, quod Segor postea uocatum est, in
quod posset fugere, & seruari, concederet. quod li-
benter fecerunt. Lot uix in illud oppidulum perue-
nerat, cum Deus iacto è cælo igne, & sulphure, So-
domam & Gomorram, omnésque incolas urbium
omnémque illam regionem deleuit. Lot autē uxor
contra angelorum præceptum retro à tergo curio-
sius respiciens, in salis statuam uersa & murata est.
Lot qui Segor manere satis tutum minimè putaret,
eo relieto oppido, se in montem unā cum filiabus
recepit, atq; in speluncam abdidit. Ibi filiæ, quæ mu-
lierem nullam aut uirum ex illo excidio superesse
putarent, & patrem senem uiderent, uicissim nocti-
bus duabus cum eo, quem uino obruerant, concu-
buerunt: quo duplici concubitu, quem ille minimè
sensit, ex patre conceperunt, & postea pepererunt:
maior quidem natu filium quem Moab, minor al-
terum quem Ammon nominauit.

MELCHISEDEC VITA.

Melchisedec Rex urbis Salem, quæ
postea Hierosolyma dicta est, & Dei
sacerdos, quibus paréibus natus sit,
literarum diuinarum monumentis
non est proditum. Atque hoc ipsum
est

est, quod Paulus in epistola ad Hebræos tradit, eum
sine patre esse, sine matre, sine genealogia, eundemque
nec initium dierū, nec finem uitæ habere. Ob eam-
que causam Christo Dei filio eum comparat, cu-
ius nec dierum initium sit, nec finis regni & sacer-
dotij. Hic Melchisedec nomine etiam suo, & regno
Christum significauit. Melchisedec enim Hebraico
sermone Rex iustitiæ: & Salem, pax dicitur: ut etiam
Paulo interprete, idem & iustitiæ rex sit & pacis: que
Christo Dei filio maximè cōueniunt. Hinc Christus
sacerdos non Leuitici, sed Melchisedec iani ordinis
oraculo diuino fuisse dicitur. Quoniam igitur Pau-
lus genus eius, non solum non tradit, sed etiam in-
ueniri negat, de illo nihil est quod possim dicere.
Hoc tantum de eo scriptum est apud Mosen, in li-
bro qui Genesis inscriptus est, & apud Paulum in
Epistola quam modò nominaui, eum Abrahæ qui
à cæde quinque Regum uictor rediret, cum Lot e-
iusque facultatibus omnibus quas diripuerant, ob-
uiam uenisse, ac benedixisse, eiique Abraham, qui
quantus ille uir esset diuino numine afflatus, intel-
licheret, omnium rerum quas tum haberet, decu-
mas obtulisse. Quibus rebus duabus eum Abrahæ
anteponit, cum & minori maior benedicere (hoc
enim uerbum teramus pro Latino) & minor maio-
ri decumas offerre solitus sit, aut potius debeat.

ISAAC ABRAHAE FILII VITA.

ISaac Abraham , & Sarra optimis clarissimisque parentibus natus est, cùm ille centesimum, hæc nonagesimum annum ageret . Oraculo diuino, iussuque Dei hoc ei nomé parentes imposuerūt, quod ab euētu accepit , propterea quòd ipsi cùm filium se procreatos tam prouecta ætate audirent, riserint . Isaac enim Hebraicè, risus uocatur . Is quantus uir futurus esset, Abrahæ sæpe ut in eius uita diximus, Deus prædixit . Ab eo enim semen profecturum, quo Deus nationibus omnibus benedicturus, id est, beatā uitam daturus esset . Hic enim Christū significauit in sacrificio & immolatione , cum ligna portauit, quemadmodum etiam Christus crucem . Octavo die ei à parentibus , quemadmodum à Deo præscriptum erat, præcisum est præputium . Quām charus eis esset hinc intelligi potest, quòd eum tum genuerunt, cū spes illis omnis adempta esset gignendorum liberorum: quodque in eo à Deo promissiones hæreditatis beatæque uitæ acceperant . Nec tamen ea tam magnæ grauésque causæ diligendi filij, Abrahæ in Deum charitatem obscurare potuit, aut uincere . Eū enim tales filiū iussu Dei quantum in ipso fuit, immolauit, q̄ Deum, qui illū in senectute dedisset, eū à mortuis excitare posse crederet . In quo si pater sic laudatus est à Deo , ut hæreditatē beatitudinēq; gétiū

tium ei promiserit, quòd ei patens unigenio filio nō pepercérat: filij etiam magna laus est, qui se passus sit à parente uinciri, & ad ligna applicari. Neque enim repugnasse, aut obstitisse dicitur, & iam adolescētiām ingressus erat, quippe qui tridui iter pedibus confecerit, & ligna humeris suis procul portauerit. Nec in eo aliter Christi personam sustinuisse uide-retur, nisi summa uoluntate, quam paternæ conso-nare uellet, mortem quantum in eo fuit, pertulisset. Quæ si principio minimè præstò fuit, tum cùm de hostia deliberare uisus est: at tandem certè adfuit. Quantū parenti tribuerit semper quādiu ille uixit, & ex immolatione, de qua modò dixi, existimari potest, & quòd eo anno uitę suę quem Abraham pa-ter prescripsit, id est quadragesimo, uxorem duxerit, nec eam quam sibi ipse, sed quam ei pater delegerit, id est Rebeccam Bathuel Nachor eius, qui frater Abrahæ erat, filij filiam: præsertim cùm eā tam charam habuerit simulatque eam uxorem accepit, ut luctum dolorémque, quem maximum ex Sarræ ma-tris morte perceperat, magna ex parte leniret. Eum mater ita unicum dilexit in uita, ut uirum monue-rit, ut Ifmahalem eius ex ancilla filium, domo eiiceret, quòd eum haeredem cum Isaac filio esse pa-sura non esset. Id quod diuino instinctu afflata fe-cisse uidetur. Nam cùm hoc eius uerbum grauiter Abraham accepisset, à Deo monitus est, ne ei graue uideretur, morémque in eo Sarræ gereret. Itaque illa iam mortua, cùm sibi appropinquantem mortē sen-

tiret, hunc unum agrorum possessionumque omnium hæredē instituit, cæteris munera largitus est. In coniugio annos undeuiginti sine liberis consumpsit, uigesimo autē demū anno, cum Deū uehementer, ut sibi liberos daret, rogasset, geminos Esau, & Iacob ex Rebecca uxore suscepit. Illa, quæ cùm ex uiro concepisset, infantes collidentes confligentesque in utero sentiret, satiūsque fuisse non concipere, si ita futurum erat, diceret, consulendum sibi Deum censuit: Deus respondit, gentes duas in illius utero esse, futurūmque ut duo populi ex uentre diuidentur, minorique maior feruiret. Cùm dies pariēdi uenisset, gemini prodierunt: prior rufus erat, & totus hispidus, isque Esau uocatus est: alter statim subsecutus est, quodque manu plantam pedis fratris tenebat, Iacob nomen inuenit. Orta autem fame cū ad Abimelech Palæstinorum Regem uenisset, Deus uisus est eum monere, aut ei imperare potius, ut ne in Aegyptum proficiseretur, sed in eo loco quē demonstraturus esset, sedem sibi quereret: sic enim fore, ut ipsi adesset, ac benediceret, idque iusurandū quo se Abrahæ illius patri obstrinxisset, seruaret. Ex eo die in Gerara iussu Dei habitauit, eiūsque opes adeò paulatim creuerunt, ut tādem aliquando cūm Palæstinorum mala gratia locupletissimus euaserit. Itaque obstructis obturatisque terra puteis quos Abrahā foderat, Abimelech Rex edixit, ut discederet, nec aliam ob causam, nisi quod Palæstinis potentior euasisset. Mirum est, si per se consideretur, quod cūm

cum seuisset, cētuplum meteret. Sed cum id ad Deū, qui præpotens est, refertur, mirum uideri non solet. Nec uero in ea re Palæstinorum in Isaac odium aut inuidia constitit, sed longius etiam progressa est, quoad à ueritate coacti, Dei optimi maximi, quē coleret, beneficiis, eius res & opes augeri professi sunt. Hanc de eo opinionem habentes, cum ad illum quē iam bis expulissent uenissent, fœdus cum ipso inierunt, ne quo ipsos malo afficeret. Quandiu autem postea uixerit, incertum est. Ante mortem cum ita senex esset, ut captus esset oculis, nec uidere posset, Esau maiori natu filio bene precari uoluit, itaque eum monuit, ut feram coctam afferret, qua se delectari sciret, quod ita demum ei bene precaturus esset. Iacob autem minor natu à Rebecca matre quę hæc dicentem uirum audiuisset, suppositus benedictionem patris prior occupauit, cum allata fera manuum hispiditatem maioris fratris expressisset, tanta matris arte, ut pater eum tangens, Iacob quidem uocem, manus autē Esau esse fateretur. Longum esset narrare quæ pater dixerit, quæ Esau cum postea reuersus rogaret patrem, ut sibi bene precaretur: quæ omnia mox commodius in Iacob uita dicentur.

I A C O B I S A A C F I L I I V I T A .

Iacob Isaac & Sarra filius, ita natus est, ut Esau qui prior ex utero prodiit, plantam pedis manu teneret: ex quo nomen illud inuenit. Iacob enim Hebraicè, supplant-

tator dicitur. Is quantus uir futurus esset, Deus cùm etiam tum in aluo matris contineretur, prædixit. Nam cùm gemini in aluo contra naturam inter se configerent, Rebecca mater Deum consuluit, quid hoc sibi uellet: à quo responsum accepit, duos populos esse, quorum minoris maior seruus esset futurus. Itaque iam tum idem respondit, charum se habere Jacob, Esau odisse. Magnitudo eius & claritas qua in re enituerit, ex iis quæ sequuntur, intelligemus. Cùm adoleuisset, atque ex ephebis excessisset, simplici candido que animo præditus, in tabernaculis habitare cœpit, cùm Esau maior natu frater uenationi, & agriculturæ se dedidisset. Ut res ea, quam de eius principatu Deus prædixerat, exitum haberet, coxerat ille pulmentum, cuius cum partem Esau ex agro fessus ueniens, ut sibi daret, rogaret: negauit se illi alia lege daturum, nisi ius primogenituræ quam uocant, ueneret, uenditionemque iureiurando fanciret. Accepit ille conditionem, panéque & lente ius suum iureiurando adactus uendidit, idque neglexit. Hinc prophanus à beato Paulo Esau uocatur. Eadem res hinc quoque ac multò etiam facilius intelligi potest. Nam cùm Esau Isaac patri, Jacob Rebeccae matri charus esset, uellētque pro more Isaac Esau ut majori natu bene precari, mater diuino numine ut gravissimis auctoribus placet, & recte placet, afflata, Jacob supposuit, eiique pater senectute cæcutiens pro Esau bene precatus est. In bene precandi formula, quæ testamenti uim habuit, cùm alia multa, tum

haec

hæc continebantur: Populi serui tui sunt: te tribus adoranto: fratum tuorum dominus esto: tæque matris tuæ filij supplices uenerantor. Atque hæc quidē Isaac consilij tum diuini ignarus, non solum Jacob bene precatus est, sed etiam lege testamentaria sanctiuit. Itaque cùm paulò post Esau promissam & penè debitam, ut ita dicam, benedictionem à patre pateret, multisque uerbis urgeret, ad extrellum Jacob minorem natu filium, fratrem ipsius, se eius dominum constituisse dixit, fratresque illius seruituti eiusdem subdidisse: eundemque uicturum ex cæde & gladio, fratrique ipsius seruiturum: sed tempus uenturum, cum iugum eius solueret. Hæc autem benedictionis occupatio, adeò Esau Jacob infestum reddidit, ut post mortem patris eum interficeret constituerit. Quod cum Rebecca nuntiatum esset, accersitum Jacob, de odio fratris in ipsum, quod sola mors exatiare posset, docet, monetque ut ad Laban, quem illa fratrem habebat, confugeret, apud quem habitaret, dum fratris furor & odium illud placaretur, quod intra paucos dies futurum pollicetur. Eadémque ad Isaac uirum adiens, negat sibi uitalé ac suauem hanc uitam fore, si Jacob uxorem in illa regione acciperet. His uxorū uerbis impulsus Isaac, Jacob cum ei bene precatus esset, optansque, ut ei omnia euenirent, quæ Abraham Deus pollicitus esset, uetus, ne uxore ex Chananæorum genere sibi deligeret, imperauitque ut se in Mesopotamiā Syrię ad Laban Bathuel filium, matris ipsius fratrem

proficisceretur, uxorémque ex eius liberis acciperet. Paruit Jacob parentum præceptis, profectusque domo paterna, cùm post solis occasum ad locum quēdam uenisset, ac sub dio quiescere uellet, lapide pro puluino usus, somnum cepit. Ibi per quietem scalā ingentis magnitudinis uidit, cuius cacumē cælum tangeret, ascendentésque & descendentes per eam Dei angelos, & scalæ innixum eum qui ipsi Deum se Abrahæ & Isaac esse diceret, terrámque in qua dormiret, ei eiúsque posteris daturum polliceretur, posteros eius pulueris numerum æquatuos, ipsum ad meridiē, oriétem solem, & occidentem, septémque triones peruagaturum, in ipso eiúsque semine gentes beatitudinem adepturas: se ipsius custodē futurum quocunque proficisceretur, cùmque in illam terram in qua tum esset, reducturum, nec antè conquieturum, quām omnia quæ dixisset, præstitisset. Jacob postea exorrectus, memoria ea omnia quæ uidisset, repetere cœpit, eisque ductus dicere, uere Deum in eo loco esse, & tamen se eius rei ignarum adhuc fuisse: Perterritusque terribilem locum illum esse, nec aliud in eo, nisi domū Dei portásq; cæli esse dixit. Mane cùm surrexisset, lapidem erectum & excitatum, quo usum eum esse dixi pro puluino, oleo perfudit, & Bethel urbem quæ prius Luza dicebatur, nominauit. Votum etiam nuncupauit, si Deus ipsi adesset, custodémque se ipsius in uia quam conficeret, præberet, panémque & uestitum suppedaret, ususque esset prospera fortuna in reditu, fore, ut

Dominus

Dominus pro Deo ipsi esset, & lapis quem erexisset domus Dei uocaretur. Profectus inde uenit in regionem, quæ ad oriëtem pertinebat. In uia puticum offendit, trésque ouium greges ad eum accubantes. Os putei ingenti saxo tum obturatum erat, obturarique solebat semper, cùm greges bibissent, nec antè detrudi, quām oues omnes cōuenissent. Pastores autē rogare cœpit, unde essent: cùm respondissent, Haran, quæsiuissetque num Laban nosserent Nanchor filium, se nosse cūmque ualere responderunt, atq; Rachel eius filiam cum grege suo uenire. Nondum finem colloquendi fecerat, cùm Rachel cum ouibus patris sui quas pascebat, interuenit. Jacob qui eam consobrinam suam esse sciret, lapidem primū uoluit, ut gregi potum daret, deinde eam osculatus est cum lachrymis, tum se patris illius fratrem esse, Rebeccęque filium indicauit. Illa domum properauit patri nunciatū, uenisse Jacob Rebeccę filium: quod cùm Laban audiuisset, non expectauit, dum domum sororis suæ filius uenisset, sed ei obuiam prodidit, eūmque complexus & osculatus, domum suā duxit. Ac primū quā parentes ualerent, quidq; gererent rogauit, deinde quę eum res è ad se adduxisset. Cognitis causis itineris, os suum illum esse, atq; carnem respondit. Tricesimo die cum eum sibi gratuitò seruire passurū se esse negasset, etiam si sororis esset filius, quam mercedem accipere uellet, rogat. Erant ei filiæ duæ, maior natu Lia lippis erat oculis: minor Rachel nomine, honesta elegantiique facie

I A C O B V I T A .

prædita. Eam cum Iacob diligeret, se Laban pro Rachel septem annos in famulatu fore promisit. Accepta conditione cum septem annos serui munus & officium executus esset Iacob, tanta animi alacritate, ut pauci illi septem anni præ amoris magnitudine uiderentur, tamen promissis minimè stetit. Nam cùm Iacob petente ut Rachel sibi ex pacto uxorem daret, simulatāque uoluntate ille conuiuio multos amicos adhibuisset : omnibus rite perfectis quæ nuptiarum iura & fœdera postulant, noctu pro Rachel Liam supposuit in lecto, quam cū manè Iacob uidisset, sacerum grauiter obiurgat, quòd sibi uerba, supposita Lia, dedisset. Laban nō est alia excusatione usus, cur hoc fecisset, nisi quòd patrius mos ferret, ut maiores natu priore loco nuptui traderent. Itaque si uellet, ei octauo die pòst Rachel quoq; uxorem licitum esse ducere, dummodò aliis septem annis in suo famulatu esset. Placuit Iacob conditio, octauoque die pòst Rachel accepit uxorē, cui pater Balam seruā tradidit. Ipse Rachel, potitus optatis nuptiis, Lię antetulit: quod cùm Deus uidisset, Liam contemptam, Rachel anteposita, fœcunditatem ei illa sterili permanente dedit. Ea autem cùm conceptum partum edidisset, Ruben appellauit: alterum etiam postea cum genuisset, Simeonem uocauit, tertium præterea & quartum, Leui atque Iudam nuncupauit. Tum Rachel quæ sterilem se animaduerteret, inuidit sorori suæ, uiróque denuntiavit, nisi sibi liberos daret, se breui esse morituram.

Cùm

Cū Jacob se Deum esse , qui eam liberis priuauisset , negaret, habere se illa Balā famulā dixit,cum ea con grederetur,ut pareret,ex cāque liberos susciperet. Illa cùm permissu dominæ ducta esset uxor,ex Jacob cō cepit,peperítque filium,quem Rachel Dan uocauit. Alterū etiam cùm Bala peperisset,Nephtalim domi na illius nomen imposuit.Hinc Lia quæ se concipe re ac parere posse diffideret , ancillam Zelpham no mine uiro uxorem dedit:ex quo cùm concepisset,fi lio Gad nomen dedit: Alterum cùm peperisset Aser nuncupauit. Quintum quoque Lia cùm postea pe perisset,Issachar nomen ei imposuit.Sextum cùm pe perisset,Zabulon uocauit,postremò etiam filiam Di nam nomine . Rachel etiam ipsa tandem aliquando Dei benignitate concepit filium,quem Ioseph nun cupauit . Cùm undecim liberos filiámque unam Iacob ex uxoribus quatuor suscepisset,egit cum soce ro ut sibi per eum unā cum uxoribus ac liberis redire in patriā liceret. Laban autem,qui sciret quām au ctæ opes suæ omnes essent,ex quo Jacob uenisset , eū rogare cœpit,ut ab illo iniret gratiam , mercedēm q; præscriberet , quam ab ipso acciperet , atque id cum ei exposuisset,se expertum esse,sibi omnia Dei ben ignitate propter eum prospere atque ex animi sen tentia euenisse . Neque hoc Jacob dissimulauit,imò uerò præ se tulit,atque exposuit,eū probè scire quan tulæ suæ res atque opes fuerint,in primo ipsius aduē tu : tū autem ita easdem creuisse , ut qui pauca prius haberet,iam locuples esset.Itaque æquum esse,se de-

inceps familiæ suæ cōsulere. Cūm ille quæreret, quid sibi dari uellet, nihil se Iacob uelle dixit, foréque confirmauit, ut iterum greges suos pasceret, dummodo faceret quod ipse postularet: postulare autē se, ut cū lustrasset ipse omnes greges suos, cunctāsque oves uario colore sparsoq; uellere præditas, sibi quicquid uarium esset, in mercedis loco concederet. De qua re quo diligenter deliberaret, eum in posterum diem sententię dicendæ potestatem differre uoluit. Homo autem, qui è re sua fore conditionem illā existimaret, id sibi placere dixit in præsentia quod peteret. Se-creuit ergo eo ipse die capras, oves, hircos & arietes uarios, à reliquis, qui uno colore infecti erant, tridui itinere. At Iacob frondibus populeis uiridibus, & amygdalinis, & platanorum ex parte corticem detraxit: ex quo factum est, ut parte altera candidæ, altera uirides essent. Cūmque greges aquatum uenissent, eas in canalibus collocauit, ut cū potarēt oculis subiectas haberēt, eásque intuentes conciperent uarios fœtus: quæ eū minimè fefellit opinio. Varios enim omnes conceperunt, qui primo diei tempore admittebantur. Extremo autem conceptu frondes non demittebat. Itaque unius coloris omnia Labā erant, quæ eadem per pauca extiterunt. Sic præter modū se collocupletauit Jacob, adeò ut multos greges, ancillas, seruos, camelos & asinos haberet. Hinc in odiū incurrit & Laban, & eius liberorum. Quod simul atque sēnsit, misit qui Rachel & Liā uxores in agrum ad se accerserent. Eis cūm uenissent, exponit, se Labā

in

in se animum à triduo immutatum animaduertere: Deum patris sui sibi non defuisse: eas probè scire, omnem à se diligentiam adhibitam esse iis in rebus procurandis, quæ ipsius fidei creditæ fuissent: & tamen se à patre ipsarum circunuentum esse, quippe qui mercedem decies mutauisset: cum interea Deus illum ipsi iniuriam facere minimè passus esset. Si quando ille dixisset, uarios fœtus ipsius esse, tum uarias oues omnes parere solitas fuisse: sin contrà, albos fœtus ipsius esse uoluisset, peperisse candidos: hoc ita fore, sibi per quietem à Dei angelo prædictum esse, atq; imperatum, ut iam in patriam se reciperet. Vxores non modo non improbarunt uiri orationem, uerum etiam ualde probarunt, atque id uerū esse quod ipse de Laban patre narraret, per se expertas esse dixerūt. Itaq; licere per se ipsi, quę Deus præcepisset, face-re. Jacob qui uxorū animos à consilio suo alienos nō uideret, statim uxoribus & liberis in camelos impo-sitis, cum omnibus quæ in Mesopotamia quæsierat, abeundum sibi censem: idque se tum percommode fa-cere posse sperat. Laban enim se tum ad tondendas oues contulerat. Iam amine traiecto Galad monti ap-propinquabat, cùm tertio die quām discessisset, Labā nuntiatur Jacob fugere. Ille adhibitis fratribus eum persequi cœpit, ac septimo demum die eum in mon-te assequitur. Eius autem animos repressit Deus, qui eum in somno monuit, ne quid asperius in Jacob di-ceret. Jacob iam in mōte tabernaculum fixerat, cum Laban eum asscutus est. Ibi Jacob obiurgat, quod se

inscio, pene gladio filias suas quasi captiuas, abegif-
 set, cur ipse illo suo consilio officium eū & illas cum
 lātitia, cum cantionibus, tympanis & citharis profe-
 quendi impediuit? cur sibi tempus in oscula filia-
 rum ruēdi non dedisset? Stultum & imperitū omnis
 humanitatis illum se præstítisse, quam quidē iniu-
 riam facile ulcisci posset, nisi Deus quem pater eius
 coleret, monuisset, ne quid durius in ipsum diceret.
 Ut faceret, desiderio suorum illum teneri, tamén ne
 Deos suos illum furari oportuisse? Rachel autē Deos
 patris sui clām uiro abstulerat, non Iacob. Itaque ad
 hāc ille respondet, se inscio illo, abiisse, quōd uerere-
 tur, ne ui filias suas retineret. Quod autem furti ip-
 sum argueret, nō recusare se, quō minus is apud quē
 inuenirentur, in conspectu fratum necetur. Scruta-
 retur sanè, & si quid suum inuenire posset, auferret.
 Scrutari primū cœpit ille tum Iacob, Liæ & utri-
 usque ancillæ tabernacula : deinde Rachel taberna-
 culum, quō simul atque ingressus est, Rachel Deos,
 id est simulacra Deorum patris sui, celeriter sub ca-
 meli stramentis occultauit, atque in eis sedens, scruta-
 tantem patrem totum tabernaculum & nihil inue-
 nientē rogauit, ne succenseret sibi, quōd ei assurgere
 per morbum qui mulieribus incidere soleret, mini-
 nimē posset. Sic elusa cura & diligentia quærētis est.
 At Iacob qui furti, ut dixi, & totius rei ignarus esset,
 datam sibi conquerendi facultatem ratus, quærere à
 Laban cœpit, quod ob meritum suum sic in ipsum
 exarsisset, ut omnē suam supellectilem scrutaretur? si
 quid.

quid suum inuenisset, in conspectum fratrum proferret, ut inter utrumque iudicarent. Itane uero uiginti annos apud eum serui locum obtinuisse, si quid à bestia captum fuisset de grege, damnum ipse resarsisset, ac sibi deputasset, quicquid furto ablatū fuisset, ille à se exegisset, & interdiu noctūque æstu oppressus fuisset, frigorēque obriguisset sine sonino, cū interea mercedē ipsius decies immutasset, ut post tot damna quæ accepisset, tot labores, pericula & malitia quæ pertulisset, furti ipsum argueret, atque nudū penè dimitteret, nisi Deus, qui illum pridie coarguisset, ipsi misero & calamitoso subuenisset? Laban hoc loco omnia quæ Iacob cerneret, filias, earūq; filios, & greges eiusdem, sua esse cum diceret, ex eoque negaret filiis ac nepotibus quicquam se posse facere, cum rogauit, ut fœdus inter se inirent. Inierunt fœdus in monte, qui ex eo postea Galad, id est tumulus, siue aceruuus testis, siue testimonij, nominatus est. Fœderis autem, quod iureiurādo utriusque sanctum est, hæc fuit sententia: Iacob filiis Laban nunquam mala daturum esse, eisque repudiatis, aut retentis, alias præterea uxores nō esse dueturum: neutrum eorum unquam mali causa montē illum; quem testem esse uellent, præteriturum. Ac Iacob quidem fœdere in hæc uerba expresso & sanctito, immolatis hostiis in monte omnibus cœnam dedit: Laban autem nocturnus surgens cum liberis suis oscula tulisset, ac bene precatus esset, dominum rediit. Tum Iacob iter quod suscepserat cōficere cœpit. In uia angeli duo ei facti sunt

obuiam, quos cùm uidisset, castra Dei illa esse dixit,
 ex eóque locum illum Mahanaim, id est castra, lin-
 gua patria nominauit: præmisit autem de uia legatos
 in Seir, quæ pars est Edom, ad Esau fratrem, cum
 his uerbis & mandatis: Se apud Laban peregrini mo-
 re ac ritu ad illum diem uixisse: sibi esse boues, as-
 nos, oues, seruos & ancillas: hoc rogare, ut ab eo
 ineat gratiam. Legati cùm obiissent munus legatio-
 nis, redeuntes Iacob Esau fratrem cum quadrin-
 gentis uiris uenire obuiam nuntiauerunt. Ille hoc
 nuntio perterritus, suos, oues, boues, camelos & as-
 nos in duo agmina diuisit. Hoc enim cogitauit, si in
 unum agmen Esau impetum faceret, saluum & in-
 colume fore alterum. Quæ cùm perfecisset, Deum
 rogare cœpit, ut qui pollicitus esset, si in patriâ reuer-
 teretur, fore, ut bonis ipsum afficeret, se ex manu &
 potestate Esau, quem ueheméter metueret, eriperet,
 ne aduentu suo matrem cum liberis interficeret. Sibi
 quidem satis compertum esse, indignum se esse om-
 nibus illius in ipsum beneficiis, sed tamen ipse qui
 tot tantisque bonis cum affecturum se esse promis-
 set, ut ipsius posteros arenæ maris instar augeret, sibi
 misero rebus dubiis subueniret, præsertim cùm dua-
 bus turmis auëtus rediret. Cum his uerbis nocte illa
 somnum cepit: prima luce seiunxit ea omnia, quæ
 Esau muneri placandi eius animi causa mittenda ce-
 suit, capras ducentas, hircos uiginti, oues ducentas,
 arietes uiginti, camelos cum pullis suis triginta, uac-
 cas quadraginta, tauros uiginti, asinas uiginti, & pul-
 los

Ios earum decem. Hæc omnia, per seruos ita misit, ut singulos seorsum greges certis interuallis disiunctos duci iuberet: eisque imperauit qui greges sequebantur, ut si Esau cuius ipsi essent, aut quónam irent, uel cuius essent, quę sequerentur, rogaret, Jacob serui ipsius se esse, qui ei domino suo illa omnia muneri mitteret, quique sequeretur, responderent: hoc enim illum cogitasse, animum ipsius muneribus quæ mittetet, se placaturum esse, tūmque illum uisurum: sic enim illum fortasse ipsi propitium fore. Præmissis seruis cum muneribus, ipse nocte illa in castris remansit. Mane uadum Iaboch cum uxoribus duabus totidémq; ancillis & undecim liberis traiecit. Trāsportatis suis omnibus, ipse solus máserat, cùm uir cū eo ad primam usque lucem luctatus est. Is cum Jacob uincere se non posse animaduerteret, femoris eius neruum tetigit, quo iectu statim emarcuit, ita ut claudicaret. Itaque statim cum eo egit, ut se omitteret, quòd iam lucesceret. Cùm omissurum eum se negaret, nisi ante sibi benediceret, ei benedixit, imperauitq; ne deinceps Jacob, sed Israël, diceretur. Si enim in Deum uirum fortémque se præstisset, quanto magis hominibus superior esset futurus? Cùm ex ea lucta se collegisset Jacob, & Deum à se uisum dixit, & rex eo animum suum seruatum esse dixit. Cum ex eo loco aciem oculorum intendisset, Esau uenientem animaduertit cum quadringentis uiris. Hinc si bi suos in tria agmina diuidédos ita censuit, ut utrāque ancillam cum earum liberis in principiis, Lian

eiūsque liberos secūdo loco, Rachel ac Ioseph extre-
mos collocaret. Ipse prēgressus, septies se humili-
cit, & ueneratus est, quoad Esau appropinquaret.
Quod cum ab illo fieri Esau animaduertisset, fratri
cucurrit obuiam, eum complexus est primū, de-
inde collum eius astringens, & in oscula ruēs, fleuit.
Idem erectis oculis cum agmina mulierum earūq;
liberos uidisset, rogauit quid sibi illi uellent, & num
illius essent, ac cuius essent turmæ, quæ ipsi factæ
fuissent obuiam. Paruulos esse respondit, quos ipsi
illius seruo Deus dedisset: turmas autē illas ei se mu-
neri misisse, ut cum ipso in gratiam rediret. Se Esau
pluribus abundare dixerat, & ipsum sibi sua retinere
iuss erat, cùm eum Iacob uehementer, etiam atq; etiā
rogare & obtestari cœpit, ut si quid apud eum gratia
ualeret, munusculum à se acciperet. Se enim non ali-
ter os eius, atque os Dei intueri. Itaque orare se, ut si
bi propitius esset, & munera, quæ à Deo accepta at-
tulisset, acciperet. Esau cùm uix tandem aliquando
à fratre coactus dona accepisset, rogabat, ut unā iter
facerent, sed Iacob id sibi non licere dixit per pueros
& greges, à quibus abesse sine summo periculo non
posset. Proinde ab eo petiuit, ut antecederet, seque
eum pedetentim secuturum cum pueris pollicitus
est, dum ad illum in Seir perueniret: nec orantem, ut
nonnullis ex suis secum esse pateretur, audiuit, cùm
id minimè opus esse dixisset, idque unum rogasset,
ut ab ipso gratiam iniret. Cùm antecessisset Esau, ip-
se in locum qui postea Sochot, id est tabernacula, ab
eo

eo dictus est, ex eo quod ibi tabernacula fixisset: uenit, atque non procul ab oppido Sichimorum quod tum Salem, post Hierosolyma appellatum est, habitauit. Ibi cum emisset centum agnis partem agri, in quo eum fixisse tabernacula, paulo antea docui, ab Emor Sichem patris filiis, aedificata ara, Deum Israëlis coluit. Deus, Jacob nec ita multo post precepit, ut Bethel proficeretur, ibique habitaret, aramque posneret Deo, qui ei cum fratribus conspectum fugeret, apparuisset. Ipse conuocata omni familia sua, omnibus imperauit, ut abiectis repudiatisque Diis alienis, expiati uestibus mutatis Bethel uenirent: aramque Deo aedificarent, qui ipsum ex periculis malisque omnibus eripuisset. Cum illi Deos suos, atque inaures que in ipsorum auribus essent, deditissent, ipse eas sub terebintho, quae haud procul ab urbe aberat, defodit. Cum profecti essent, omnes locorum incolae terrore diuino percussi, eos abeuntes non sunt ausi persequi. Luzam cum uenisset, Jacob imperata sibi a Deo fecit. Vere cum Ephrathá, quae urbs post Bethleem dicta est, uenisset, Rachel alterum filium maximo cum dolore peperit, quem ex eo Benoni, Jacob Beniamin, id est filium dextræ, nuncupauit. Ibi in via que in eam urbem fert, Rachel cum mortua esset, sepulta est, eiique uir sepulchrum excitadum curauit. Venit etiam Jacob Mabram Arbeae ciuitatem ad Isaac patrem, cuius aduentus & aspectus, eiusque uxorum & liberorum, non est dubium quin maxima illum latitia affecerit. Res post accidit eiusmodi, quae pri-

mō maximum ei dolorem,deinde tandem aliquando maximam uoluptatem attulit.Ioseph,quem unū ex omnibus liberis charissimū habebat, propterea q̄ illum senex genuisset,in fratrū odium incurrit,somniorum,quæ uisa à se eis narrauit, causa & nomine. Itaque cùm sedecim annos natus, à patre, ut quid in agris fratres agerent (greges autem pascebant) uideret,missus esset,illi tempus explendæ inuidiæ uenisse rati,interficiendum esse censem,præter unū Ruben, qui eum liberandi causa in cisternam quandam demittendum esse dixit. Ac Ruben quidem ualuit sententia.Eum autem Ismahelis posteris,qui paulò pòst illac iter fecerunt,uiginti argenteis uendiderunt,inficio Ruben.Ismahelitani eum in Aegyptum ducentes, Phutiphar Pharaonis Regis Spadoni,exercitūsq; eius præfecto ac duci uendiderunt.Fratres autem cōmuni consensu uestem eius in hœdi, quem ad eam rem mactauerant,sanguine eo consilio tinxerunt,ut uestem crūore fœdatam ad patrē mittentes ,se illam inuenisse nuntiarent,que utrum Ioseph nécne esset, uideret.Eam Iacob cum uidisset, statim agnouit,dixitque Ioseph filium à fera pessima esse deuoratum: scissisque & laceratis uestibus cilicio amictus eum diu luxit.Tanta autem ea uis doloris mœrorisq; fuit, ut cùm reliqui fratres patris consolandi causa conuenissent,eum nulla ex partè lenire atque abstergere potuerint . Quid autem eundem etiam auxerit, sequitur ut dicam:tum id exponam,quod cum doloris amotione maximam ei attulit uoluptatē. Phutiphar

pharis quem paulò antè dixi, emptum Ioseph, cùm eius ingenium, mores uirtutésque perspexisset, familiæ suæ præposuit: eámque ille tanta prudentia Dei benignitate gubernauit, ut præter modum opes domini omnes ac facultates auctæ sint, ex quo plurimū apud illum gratia ualere cœpit. Cùm autem castimoniam cum forma cōiunctam haberet, Phutiphar uxor, cuius libidini fœdóque amori ille parere ac seruire noluisset, uiro redeuti palliū Ioseph, quod ipse, ne ui obsecrō amori daret operā, teneti illi reliquisset, ostendit, quasi stupri quod ille offerre uoluisset, documentum. Phutiphar credulus, eum statim indicta causa in carcerem coniecit. Ibi cum pincerna & pistor Pharaonis, qui eò coniecti postea fuerūt, somnia uidissent, quæ eorum animos angerent, Ioseph re cognita, eorum ita interpres fuit, ut rem euentus comprobaret. Eorum autem alterum rogauit, ut cū ad munus pristinum accitu Pharaonis rediisset, domino suggereret, quām iniquè in custodiā traditus fuisset. Quod ille pollicitus, nō antè præstítit, quām Pharao somniis suis uehemēter perterritus, cùm ad coniectores ea retulisset, qui interpretari nō possent, admonuit, ut Ioseph ei in mentē ueniret. Eius enim monitu tum demum impulsus Pharao, illum ex carcere eductum adhibuit interpretē, à quo cum dicisset somnia sua, quæ ubertas septem annis, quæ itē sterilitas & annonæ caritas aliis septem annis in sequentibus futura esset, portendere, eius sapienti con filio parens, septem prioribus annis tantam uim tri-

tici collegit, ut annis aliis septem, in quibus fame per
ne uniuersus orbis terræ oppressus fuit, omnes in
Aegyptum emendi tritici causa, uel ire uel mittere
sint coacti. Itaque cum Jacob annonam deesse sibi
ac suis cerneret, in Aegyptum decem liberos emen-
di causa misit, uno Beniamin domi retento, ne quid
ei mali in uia accideret. Ioseph autem secundum
Regem illius iussu poterat plurimum in Aegypto,
eiisque auctoritate res frumentaria administrabatur.
Ne longum faciam, fratres eius decem ueniunt:
eos statim agnoscit, nec ab eis agnoscitur: specula-
tores eos esse dicit, quod illi ita purgarunt, ut duode-
cim fuisse fratres se dicerent, quorū unus non super-
esset, minimus natu cum patre sene remansisset. Ille
eos speculatores se non esse probaturos negat, nisi
frater minimus natu uenisset. Itaque eos primū in
custodiam tradit, deinde tertio die eis præcepit, ut
frumenta quæ emerant, ad patrem ferrent omnes
præter unum, quem uinculum retineret, dum mini-
mum illum natu adducerent, ut an uera esset eorum
oratio probaret. Ibi patrio sermone quem à Ioseph
minime intelliȝi arbitrarentur, inter se alij aliis di-
cere, iure ac merito hęc sibi tanta mala euenire, quod
fratris rogantis minimè miserti essent: quinetiam
Ruben, is qui illum eripere, quemadmodum paulò
antè dictum est, uoluerat, illius sanguinem requiri
dixit, quod in eum contra uoluntatem consiliumq;
suum peccasset. Ioseph, quem q; per interpretē eos
alloqueretur, uerba sua intelligere nō putabant, pau-
lum

lum inde se subducens , flere cœpit : reuersus saccos tritico compleri cum argento eorum iubet . Abeūt , rem omnem patri narrāt , apertis saccis pecunia unā cum frumento effunditur . Iacob , q̄ Simeon remansisset , Joseph mortuus esset , Beniamin peteretur , se liberis omnibus ab illis orbari queritur : primōq; Beniamin se daturum negat , eōsque augēdæ miseriæ suæ causa Beniamin filium indicasse dicit : deinde cum Iudas se ac fratres reuerti sine eo non audere docuisset , seque præstaturum si quid fraudis inesset , spopondisset , duci eum passus est : præcepitque liberis ut munera uiro deferret , & duplicem pecuniam , cū Deum suum precatus esset , ut uirum placatum ac propitiū eis redderet , ita ut unā cum eis & eum quem in uinculis haberet , & Bēiamin ipsum remitteret : se interea ut liberis omnibus orbum futurū . Joseph cum eos uidisset unā cum Beniamin , procuratori imperat , ut eos domum introducat , conuiuiūmque instruat , q̄ meridie illos secum uellet accumbere , adhiberiique conuiuio . Domum cum intromissi fuissent , perterriti ultro citroque alij aliis dicere cœperunt , se ob pecuniam quam superiore profectione sua reportas- sent in saccis suis , introductos esse , ut calumnia frau- deque patefacta , sibi seruos subiiceret . Itaque re procuratori ita patefacta , ut salua sua fide & conscientia totum factum esse dicerent , procurator ipse id Dei benignitate factum esse ait , atque ut bono animo es- sent , metūmque ponerent , monet , quod pecuniam uniuerfam haberet . Meridie cūm Joseph uenisset ,

H iij.

educto iam Simeon, omnes eis supplices munera deferunt. Eos cum uicissim salutasset, interrogat, uale-retne pater eorum senex: cum eum ualere ac uiuere respondissent, Benjamin cognito, rogat num is esset puer, quem dixissent, cum esse respondissent, ac pre-catus esset, ut eius Deus misereretur, iam lachrymas cohibere praे animi permotione non poterat. Itaque in cubiculum celeriter introit, ibique obortis lachrymis flere cœpit. Inde quam primùm, cum se collegisset, ad fratres redit: cum unà präsi essent, Ioseph procuratori præcepit, ut impleret saccos omniū frumento, atque in ore pecuniam singulorum, in ore uero facci minimi natu cyphum suum argenteum præ-treà poneret. Prima luce ingressi iter fratres undecim, iam paulum progressi erant, cum Ioseph procuratorem mittit, qui cyphum argenteum surreptum diceret, cum illi non recusare se dicerent, quominius is qui furtum fecisse deprehederetur, interficeretur: reliqui autem serui domini sui esset, procurator eorum probata sententia & conditione, ita duntaxat ut seruus ipsius esset qui furtum fecisse coargueretur, nec fraudi esset cæteris, in sacco Benjamin cyphū reperit. Omnes tum mirari, lamentari, deplorare for-tunam suam: Iudas uadem se pro Benjamin præstat, cum lōgo sermone Ioseph exposuisset, quid seni pa-tri pollicitus esset. Ioseph tum denique eum se esse quem uendidissent profitetur: perterritos confirmat, cum salutis eorum causa se illuc à Deo missum esse dixisset. Quinquenium docet reliquum esse sterili-tatis

tatis ac famis, quæ orbem terræ oppressisset. Itaq; maxima cum celeritate ad Iacob patrem reuertentes, ei nuntiarent, Ioseph filium qui in uniuersa Aegypto secundum Pharaonem Regem plurimum posset, illic monere, hortari, & rogare, ut sine mora ad se proficeretur, ut in Gessen habitaret ipse, liberi, ac nepotes unà cum armentis, gregibus & omnibus quæ possideret. Ibi enim ipsum ea omnia quæ ad uictum pertinerent, iis quinque annis qui supereffent, suppeditaturum. Pharao etiam cum Ioseph fratres uenisse accepisset, uehementer lætatus est, omnisque eius comitatus: deditq; Ioseph negotium, ut fratribus suis imperaret, ut patrem omnemque eius cognitionem adueherent. Quod quòcmodiùs fieret, plaustra eis dari iussit, singulisq; binas tunicas cum uiatico præberi, præterquam Beniamin, cui trecentos argenteos cum quinque stolis erogari, & tantundem mitti Iacob uoluit. Cum hæc omnia liberū Iacob patri de Ioseph uita & principatu exposuissent, quanquam primo non credidit, tamen tandem aliquando cum plaustra uidisset, quæque misisset omnia, spiritus eius reuixit, dixitque sibi satis esse quod uixisset, si Ioseph filius uiueret. Se enim eum uisurum esse ante mortem, ut in eo acquiesceret. Profectus est paulò post Jacob cum suis omnibus, ac primùm ad puteum qui iurisurandi puteus à iureiurando dictus est, uenit. Ibi immolatis Deo hostiis, noctu ab illo per quietebis nomine appellatus, monetur, ut in Aegyptū ire minime dubitet, quod ipse illi nullo loco esset de-

futurus. Hoc oraculo diuino cōfirmatus, suscep̄tum iter meliore animo maioreque studio ingreditur. Quinq; autē & septuaginta eū siue secuti sunt, siue deduxerunt. Cum haud procul à Gessen abesset, præmisit Iudam, qui Ioseph nuntiaret, se ac suos om̄nes uenire. Ioseph consenso curru, eò magnis itineribus contendit, ut patri fieret obuiam. Eum cum uideret, in collum illius ruit, complexusq; eum fleuit. At pater lātum se iam moriturum esse dixit, quod eum uidisset, superstitione relicturus esset. Hinc Ioseph quinque fratres extremos, primū ad Regē, cùm docuisset quibus uerbis uerentur, adduxit, deinde Iacob patrem. Is cùm rogatus esset à Rege, quot annos esset natus, centum & triginta annos dies peregrinationis uitæ suæ esse respondit, exiguos ac malos, qui tamen ad dies patrum ipsius minimè peruer- nissent. Attributus est autem iussu Regis ei atque familiæ ager Rameſinus in Gessen, ibique cum suis decem & septem annos uixit, cum interea res eius familiaris adeo creuit, ut locupletissimus & esset & haberetur. Annos uero natus centum quadraginta septem, cum mortem appropinquare intelligeret, ad se Ioseph uocans, eum iureiurando adegit, se curatum, ut in ſepulchro maiorum conderetur. Cū egrotare eundem Ioseph audisset, ad eum uenit unā cum duobus liberis Manasse & Ephraim. Eos senex primū complexus & osculatus est, deinde adoptauit, cū Ioseph dixisset, si quos poste à genuiſſet, eos illius fore liberos: postremo eis bene precatus est. Sed cū

Ioseph

Joseph ita utrūque exhibuisset, ut Manasse, qui maior erat natu, ad illius dextrā, Ephraim ad sinistram collocaret, ut dextram Manasse, Ephraim capiti sinistram imponeret, manuum commutatione filium fefellit. Quod cùm acerbè ferret, ob eámque causam patrem moneret, secus esse faciēdum, quòd esset maior natu Manasse, se id probè scire respondit, sed illud se facere, q̄ minor natu futurus esset maior ac potentior. Idem nec ita multò pòst, liberos omnes qui erant duodecim numero, cōuocauit: idq; eò se facere dixit, ut eis res futuras multò antè exponeret. Cùm conuenissent, singillatim quid cuique & eius postoris euenturum esset, ducto à Ruben maximo natu exordio, explicauit. Mortuum paulò pòst Pharaonis concessu Ioseph cū fratribus sepulturæ causa in Chananæorum regionem magno nobilium Aegyptiorū comitatu deduxit. Ibi eum odoribus perfusum in ea spelunca, in qua Isaac & Abraham sepulti erant, condiderunt.

IVDAE PATRIARCHÆ VITA:

Iudas à quo Iudæi dicti sunt, Iacob patre & Lia matre natus est. Eū hoc nomine Lia mater appellauit, quòd cùm illū quartum peperisset, Deo se iam confessuram, id est laudem tributurā esse dixit. Judas enim Hebraico sermone cōfessio, id est laus dicitur. Hic cùm

Ioseph frater, de quo mox dicemus, somniorum causa & nomine, fratrū undecim inuidiam sibi conflagset tantā, ut in agro cū ab eis arreptus & cōprehensus fuisset, de eius morte cogitarent, præter Ruben qui eius seruādi causa, cōsilium dedit fratribus, ut illum in cisternam ueterem deiicerent: hic inquam Iudas auctor paulò pōst eisdem fuit, ut illū inde extractū, Ismahelitanis uenderent, cum dixisset, nihil se ac fratres utilitatis percepturos esse, si Ioseph, qui frater & caro esset omnium, celata morte interemissent. Itaque eius consilium cæteri secuti, illum uiginti argenteis uendiderunt. Eidem Jacob pater moriens, cum duodecim filios bene precandi causa & prædicendi quæ eis eorūmque posteris euentura erant, conuocasset, diuino numine afflatus, prædixit fore, ut ex illo potissimum, non ex aliis liberis Christus nascetur. Eodem ferè tempore cum Ioseph uenditus est à fratribus, relictis cæteris Iudas ad uirum Odollamitanum Hiram nomine diuertit, quo in loco cū Chananiæ cuiusdam filiam cui Suæ nomē erat, uidisset, eam uxorem accepit. Ex ea liberos tres suscepit, quorum maximū natu Her, alterum Onan, tertium Selam uocauit, Maximo natu filio Thamar dedit uxorem, cum adoleuisset. Is cum sceleratè uiueret, nec ita multò pōst sine liberis supplicij causa excessit è uita. Itaque Iudas Onan filium monuit, ut cū Thamar fratris sui uxore congrederetur, fratrique semen excitaret, id est liberos procrearet. Ille qui sibi liberos non nasci intelligeret, cum liberis operam dedisset,

disset, semen effundebat, ne fratri nomine liberi nascerentur: quod ita Deo ingratum & inuisum facinus fuit, ut eius nomine non ita multò post suppli- cij causa interiret. Iudas qui hoc intelligeret, Onan filio mortuo Thamar nurum monere cœpit, ut uidua domi paternæ maneret, quoad Sela minimus natu filius adoleuisset, eiisque monitis illa paruit. Interea Sua Iudæ uxor mortua est, quam cū ille luxisset, mœ rore tandem aliquando liberatus animi laxandi cau sa ad oues tondendas profectus est. Hoc cum Thamar resciuisset, positis uestibus quibus uiduas amici mos erat, uestem æstiuam sumpsit, itaque mutata ueste in biuio quod Thamnā ferebat (id enim loco nomen erat) sedit, propterea quod Sela creuisset, nec eum maritum ex pacto acciperet. Iudas qui scor tum esse existimaret, (os enī operuerat, ne agnosce retur,) se ei hœdum missurum esse promisit pro concubitu, quam illa cōditionem oppigneratis pro hœdo annulo, armilla & scipione accepit: eoque uno concubitu ex illo grauidata est. Domum simulatq; Iudas peruenit, misit hœdum per pastorem, qui pignus reciperet. Is non inuenta muliere, cum diligenter ac studiosè ab hominibus loci illius, quæfisi set ubi mulier esset, quæ paulò antè in biuio illo stetisset, rediit ad dominum nuntiatum quid ex loci hominibus cōperisset. Tum Iudas, Habeat, inquit, sibi pignus, certè mendacij arguere me non poterit. Ecce autem exactis mensibus tribus nuntiatur Iudæ constupratam esse Thamar nurum, eiisque ute-

JOSEPH VITA.

rum intumescere. Erat iam tum in more positum, ut quæ stuprum admisisset, supplicio afficeretur. Itaque præcipit, ut producatur, & exuratur. Cùm ad poenam duceretur, misit qui socero diceret, uideret ipse cuius annulus: armilla & scipio quæ mitteret, essent, ex eo enim se esse grauidam. Ille agnitis muneribus, eā se meliorem & æquiorem esse professus est, quòd illā Selē filio suo, sicuti promiserat, nuptiū nō tradidisset. Se tamen ab ea postea semper quādiu in uita māsit, abstinuit. Instante autem partu, gemini in utero apparuerūt, cùmque in ipsa effusione unus manum protulisset, obstetrix coccinum in ea ligauit, cū eum priorem proditurum suspicaretur. At illo manum retrahente, alter prodiit, cui mulier obiecit, propter eum diuisam esse macriem, ob eāmq; causam Phares eū vocauit. Secutus est postea alter, in cuius manu coccinum erat, eūmque Zaram appellauit.

JOSEPH PATRIARCHAE VITA.

Ioseph Iacob patre, Rachel matre natus est. Eum pater cæteris liberis chariorem habuit, quòd illū senex generauisset, ob eāmq; causam in fratrum odium incurrit tantum, ut nullum sermonem cū eo nisi irato animo habere possent. Et quanquā tanti illorum odij causa, non solum amoris paterni præstātiā fuit, sed etiam crimen maximum, quo eos apud patrem

patrem sedecim annos natus accusauit: tamen somnia quæ uidit, tanti odij seminarium fuerunt, ut de eius etiam morte cogitauerint. Quæ omnia quomo do gesta sint, exponendum censui. Duo quidem uidit somnia, quorum prius fratribus narrauit his ferè uerbis: Videbar, inquit, uidere nos ligantes in agro manipulos, meūmque manipulum quasi attollentē se & erigentem ac stantem, uestros autē circunstan tes, & adorantes meum. Quod cùm exposuisset, fratre concitati, querere cœperunt, num ipse rex ipso rum futurus esset, aut ditioni eius subiicerentur? Alterum uidit, narrauitque & patri & fratribus: Visum se esse dicebat à Sole, Luna, & stellis undecim adorari: cùm narrasset, eum pater obiurgauit, quasi somnio suo significari uellet, fore ut illū hic ipse, mater, fratresque uenerarentur, & adorarent. Sed tamē rem tacitus pater consyderabat, fratres autem inuidiæ fa cibus inflammati in eum ferebantur, id quod res ipsa declarauit. Nam cùm non ita multò post in agro greges pascerent, eiisque pater præcepisset, ut uiseret, num præclarè cum eis ageretur, omniāque ex senten tia euenirent: ut primum eum uenientem animad uertere & agnoscere potuerunt, inter se hæc dicere & iactare cœperunt, eum qui somniare solitus esset, uenire, eum interficiendum esse, & in cisternam ue terem proiiciendum, quem à fera deuoratum dice rent, ac tum denique experturum eum esse, quid il lum somnia sua adiuuent. Ruben natu maximus nihil de morte cogitandum censuit, auctórque fuit,

ut eum uiuum in cisternam ueterem deiicerent, idque eius consilium eò pertinebat, ut eum saluum & incolumē patri redderet. Illius consilium secuti, cùm primùm ad eos peruenit, detracta ueste talari & polymita, cum in cisternā, quę aquam non habebat, demittunt. Iudas autem paulo post cum uiatores Isma helitanos animaduertisset, egit cum ceteris, ut ne fraterem ibi miserè perire uellent, extractumque potius negotiatoribus uenderent. Valuit eius sententia: uigintiique argenteis eum Madianitanis uendiderunt, Ruben consilij huius ignaro. Itaque cùm reuersus ad cisternam cum minimè inuenisset, maximō dolore affectus est, currēnsq; ad fratres scissis uestibus, Puer, inquit, nō adest: ego quò me uertá, quò me conferam? Tunicam autē sanguine hœdi quem occiderant, tinctam, perferēdam ad patrem quibusdam dederūt, quam cum ille uidisset, Ioseph tunicā dixit esse, quem fera deuorasset. Eumq; sunipto cilio diu luxit, nec redeuntes poste a liberi eius dolorē lenire ulla ratione potuerūt. Madianitani autem Ioseph in Aegypto uendiderunt Phutiphar Pharaonis regis Spadoni, qui idem magister erat militum. Sic ueditus est Ioseph fratrum inuidia & scelere, nulla sua culpa. Itaque cum Deus conseruandum tuendūmq; accepit, eiique ita omnia prosperè uoluit euennire, ut apud dominum suum qui hoc intelligeret, tanta gratia ualuerit, quanta ualere debuit is, quem rebus suis domesticis ac familiaribus præponendum censuerit. Quo in munere eum se præstitit, ut eius causa

causa Deus illius domini opes atque facultates tam in agris quam in ædibus non mediocriter auxerit. Nec uero in tanta domini gratia se, id quod ferè fit, aut insolentius gessit, aut petulantius, sed moderatione animi usus est, tamque continenter temperateque uixit, quam eum sequens miræ continentiae exemplum uixisse declarat. Erat eleganti honestaque forma, qua domina, absente aliquando uiro, capta & illecta, eum ad stuprum solicitare & incitare cœpit. Ille qui id nefarium, & Deo ingratum intelliget, honesta oratione libidinem dominæ castigare & uincere, dominum suum omnia quæ domi esset, quorū tamē numerum ignoraret, arbitrio potestatiæ suæ tradidisse, præter illam unam, quæ eius uxor esset. Itaque sibi hoc non licitum esse facere, quo etiā Dei offensurus esset uoluntatem. His quidem uerbis ille quotidie mulierem à stupri cōsuetudine deterrere conabatur: mulieris autem libido non solum non coērcebatur, uerùm etiam magis ac magis exardescet. Itaque cùm Joseph aliquando sine arbitris quippiam operis domi ageret, illa eius amore capta, apprehensa pallij eius lacinia de concubitu agere cum illo cœperat, cum ipse abiecto relictóque in manu dominæ pallio, quoniam aliis euadendi locus non patebat, aufugit. Illa autem quæ hoc ipso contemptam spretamque se uideret, domesticos ad se accersit, eisque exponit uim, quam uir Hebræus à uiro introductus, ob stupri confitudinem ipsi inferre uoluisset: quod quò facilius

JOSEPH VITA.

persuaderet, monstrat pallium, quo relicto, cùm ipsa exclamasset, ne deprehenderetur, elapsus esset. Neque hoc solum, sed in redditum uiri pallium seruat: cùm rediisset, fictis lachrymis cum eiulatu, ut mos est mulierum, eadem uiro exponit. Vir nimium credulus uerbis mulieris, acerbè grauitérque iniuriam à seruo dominæ illatam se ferre ostendit, mittitque quām primūm qui comprehensum adolescentem in carcerē in quo uinciti Regis erant, coniiciant. Videant nunc omnes, etiam atque etiam consyderent, quanta pudicitiæ castimoniæque laude Ioseph ualuerit, qui eam nec crebris dominæ blanditiis, nec minis expugnari passus sit, malueritque ad certum supplicium rapi, quām eius iacturam facere. Digna profecto est, quam omnes sibi proponant ad imitandum. In carcere Deus ei quem culpæ illi affinem non esse sciret, affuit. Nam tantam gratiam statim à præfecto carceris eius benignitate iniit, ut traditis ei omnibus, qui in uinculis erant, ipse nihil gereret, omniāque Ioseph auctoritate fierent. Interea accidit ut Spadones duo Regis Aegypti, quorū alter eis qui erant à poculis Regis, alter pistoribus præerat, aliquid sceleris admitterent, quo grauiter infensus Rex, illos statim in eū carcerē in quo Ioseph erat, coniici iussit. Ii cùm Ioseph traditi essent à præfecto carceris, & aliquot iam dies intercessissent, somnia tristia uiderunt. Ioseph autem cum eos solito tristiores animaduertisset, quę nam causa esset, rogare coepit. Respondent se uidisse somnia, quæ nemo

nemo posset interpretari. Ille Dei interpretationē esse cū dixisset, narrare eos iubet. Præfectus pincernarū, prior suum exposuit hoc modo: Visam sibi esse uitę narrabat, in qua essent tres pampini, crèscere paulatim in gemmas, & post flores uuas uislas maturescere, uisumq; tum in manu sua esse Pharaonis poculum, quod postea decerptis, expressisque in illud uuis, regi ministrasset. Hoc somnium Ioseph ita interpretatus est, ut diceret, tres propagines tres dies esse, quibus exactis in mētem Regi uenturum esset illius officium & munus, cui ab illo præficiendus esset eodē dignitatis gradu, quem antea tenuisset. Hortariq; eū cœpit, ut cū res illos quos prædiceret, exitus habuisset, gratiam referre minimē grauaretur, suggererētq; Pharaoni se ex regione Hebræorum clam sublatum, innocentem coniectum esse in carcerem, quò libentius & facilius ab illo ex eo emitteretur. Præfectus pistorum, qui scitè ab illo somnium explicatum esse uidet, se etiam somnium uidisse dixit: Visum se tria canistra farinę capite sustinere narrabat, in eōq; quod excelsissimum esset, portare omnes cibos qui arte pistoria fierēt, ex quibus aues ederent. Ipse tristē illi euē tum somniū hoc significare confirmauit. Tria enim canistra tres dies significare, quibus exactis Pharaon caput ei præcideret, eūq; in crucē ageret, in qua aues cadauer illius discerperēt. Tertius dies uenit, q; quoniā natalitus Regis erat, magnū cōuiuiū suis dedit, in quo cùm, ut fit, de multis rebus sermonem haberet, aliud ex alio incidens memoriam ei magistri pin-

cernarum, pistorumque renouauit: eaque, quemadmodum Ioseph prædixerat, uni salutaris, alteri funesta fuit. Nam & pincernarum præfecto pristinum honoris restituit locum, & pistorum magistrum in crucē sustulit. Nec ille beneficio accepto memoriam coniectoris tenuisset, nisi eum similis somniorum causa monuisset. Pharao enim biennio post uidit duo somnia, quæ eum uehementer, cùm experctus esset, terruerunt. Itaque omnes Aegypti coniectores atque sapientes quām primū conuocat, ad eos rem defert, somniāque exponit. Cùm illi interpretari ea non possent, tum denique pincernarū magister Ioseph memor, ne longum faciā, regi ea narrat omnia, quæ de somniis eorūque interpretatione paulò antè exposui. Accersitur Ioseph, tonsoq; capillo, & mutata ueste, regi exhibitetur. Ei Rex somnia sua narrat his uerbis, Visum se esse dicebat stare in amnis ripa, & uidere septē boues opimas ex amne extates & emergētes, quæ in cōpascuo agro herbas uirētes depascerēt: septē alias subito exitisse, quæ priores sequerentur, adeò deformes & macilentas, ut nūquam tales in Aegypto uidisset: quæ cùm superiores deuorassent & confecissent, nullum tamen satietatis uestigium reliquissent. Eundem se expergefactum, cùm rursus somno oppressus esset, uidisse per quietē spicas septem in culmo uno pullulas cere plenas atq; pulcherrimas: alias quoque septem tenues & exiles percussasq; aerugine, è culmo erumpere, quæ priorū pulchritudinem confecissent. Hæc somnia cùm ad
interpretes

interpretes retulisset, qui ea interpretaretur, fuisset neminem. Ea autem Ioseph, cum Regi Deum ostendisse dixisset, quæ facturus esset, hoc modo interpretatus est: Septem boues nitidas & opimas, septemque spicas plenas, quæ eandem uim somnij haberent, septem annos fertilitatis portendere: septem autem boues tenues & macie enectas, spicasque septem inanes, significare alios septem annos, in quibus tanta sterilitas agros infestaret, famésque homines opprimeret, ut superiorum septem fertilitatē obliuione obrueret: posterius uero quod uidisset, eodem pertinens, rei quā prius prædiceret, esse cōfirmationem. Itaque regi auctor fuit, ut uirum prudentem atque industrium deligeret, Aegyptóque præficeret, qui annonę reiq; frumentariæ alios in omnibus regni regionibus præponeret, eisque negotium daret, ut quintam partem frugum septem fertilitatis annis qui instarēt, in horrea congererent, eaque uis omnis frumenti Regis nutu & potestate seruaretur in urbibus, ne fame septem sterilitatis annis homines opprimi possent. Placuit hoc Ioseph cōsilium & Regi, & iis omnibus qui aderant, tantumque apud regem sapientia ualuit, ut eum non solum ei rei præposuerit, uerū etiam secundum se maximam auctoritatem & potestatem in regno uoluerit obtinere. Itaque & annulum dígito suo detraictum in eius digitum induxit, & stola bysina eum uestiuit, & collo torqueam auream circundedit, & in currum suum secundum eum imposuit, & per præconem suis imperauit, ut ei genu flecteret,

K ij

eumque cunctæ Aegypto præpositū esse scirent. Mutauit etiam eius nomen , ac pro Ioseph eum seruato rem mundi lingua Aegyptiaca appellauit, dedītq; ei uxorem Asenetham Phutiphari sacerdotis Helio poleos filiam, ex qua antè quām fames orta esset, liberos duos suscepit , Manasse , & Ephraïm . Ille autem ut primū fertilitatem appetere sensit, quanta potuit diligentia cunctam Aegyptum obiuit, eaque perfecit omnia, quantum studio, diligentia, uigiliis, & assiduitate assequi potuit , quæ regi facienda censuisset. Exactis autem ubertatis annis , fames uniuersum orbem oppressit tanta, ut Aegyptiis etiam panis tandem deesset. Coacti igitur famis malo , Regem adeunt , petūntque ut sibi alimenta uenderet . Rex eos ad Ioseph mittit , qui quicquid diceret facerent. Ita horreis omnibus apertis cœpit Ioseph frumentū primū Aegyptiis uendere, deinde finitimis populis, ad quos id uel sermone Aegyptiorum uel rumore perlatum est. Itaque Iacob Ioseph pater cum id auditione accepisset , reliquos liberos præter Beniamin in Aegyptum misit, qui frumentum emerent. Eò cū uenissent, statim eos Ioseph agnouit, nec ab eis est agnitus . Quo quidē tempore clarissimū moderationis animi in fratres, in eosdem atque patrem pietatis exemplum prodidit. Nam cùm ulcisci iniuriā quā ab eis, ut demonstrauī, maximā accepisset, facilē posset: non modò nō fecit, oblitus iniurias uicto animo, & uiuo & mortuo parente , uerūm etiā eis dubiis afflictisque rebus opem & auxilium tulit . Cum enim

eos

eos ille agnouisset, frumenti eis sine pretio tantū de-
 dit, quantum & accipere ipsi, & eorum asini ferre po-
 tuerunt. Neque hoc solum, uerum etiam patrem atq;
 eosdem, quò facilius famis incommoda & mala to-
 lerare aut potius uincere possent, nō in præsentia mo-
 dò, sed etiam in posterum, in Aegypti agro opimo
& fertili Pharaonis concessu ac munere collocauit.
 Rem autem tam lætam atque optabilem cū eos pa-
 tri nuntiatum misisset, & commeatu iuuit in itine-
 re, & binis togis singulos uestiuit, præter Beniamin
 utroque parente fratrem, cui quinque donauit cum
 trecentis argenteis. Hæc tam singularis Ioseph in pa-
 rentē atq; in fratres charitas ac pietas, & illorū aduer-
 sis rebus extante etiam iniuriarum memoria, & eius
 tam prosperis retenta, eorum ingratum animum, fa-
 stidium arrogantiāmque improbat & damnat, qui
 opibus honoribúsque aucti, non solum suos negli-
 gunt & contemnūt, sed etiam cæci auaritia, gloriāq;
 fallaci elati, naturam hominis ita exuunt, ut paternū
 fraternūmue nomen audire non sustineant. Sed ad
 propositum reuertamur. Ioseph fratres quanquā pro
 illius clementia & humanitate tantas opes honorés-
 que adepti sunt, tamen maximis animi curis, angō-
 ribus, doloribúsque confectos eò uoluit peruenire,
 ne tantū prodigionis crimen inultum omnino ferrēt.
 Nā & durius cum eis locutus est, primo eorū aduen-
 tu, cū illos speculatores esse dixit: & in carcerē ob eā
 causam coniecit: & completis frumento eorū fassis,
 scyphóq; argenteo in ore facci Beniamin illius iussu

clām posito & deprehenso in secundo aduentu , tāta
 molestia affecit , eisque tantū terroris iniecit , ut non
 recusarent quominus serui eius essent . Verū ea om-
 nia paucis ordine narrari melius est . Cū igitur missi à
 patre emendi frumenti causa in Aegyptum perueni-
 sent , eos simulatque Ioseph animaduertit , memoria
 repetens somnia quæ uiderat , illos speculatores esse ,
 uenisseque ut regni loca infirma & minimè munita
 considerarent , dixit . Cū negarēt illi , seque & uenisse
 emendi frumenti causa , & unius uiri filios esse di-
 cerent , qui tantū de pace , nihil de fraude aut bello
 cogitaret , & ille instaret : illi præterea cū cum igno-
 rarent , ut dixi , duodecim fratres fuissent unius Chana-
 nai uiri liberos , quorum decem ipsi essent , minimus
 natu domi cum patre mansisset , duodecimus exces-
 sisset è uita : tum acrius instare coepit , speculatores eos
 esse , sc̄ exploraturum qui essent , non egressuros eos
 inde , quoad eorum frater minimus natu uenisset ,
 mitterent unum qui cum adduceret , reliquos in
 uinculis futuros , dum oratio eorum uerāne an fal-
 sa esset , probaretur . Triduo cùm in uinculis fuissent ,
 produci iussit , eisque præcepit , ut imperata facerent ,
 fratrem eorum unum in uinculis fore dixit , dum
 cæteri coniectis frumentis quæ emerant , minimum
 natu fratrem adduxissent , quò facilius orationis eo-
 rum ueritatem exploraret , neque morerentur . Tum
 illo præsente inter se hæc lingua sua iactabant , iure
 ac merito hæc sibi mala cuenire , quòd iniuriām fra-
 tri suo fecissent , qui cum ipsos precaretur , ne se pro-
 derent ,

derent , cum minimè audissent . Ruben præterea addidit , se alios monuisse , ne malè de eo consulerent , cuius sententiam quoniam non fecuti esent , idcirco illius peccati pœnas omnes luere . Hæc Ioseph intelligere minime rebantur , quòd per interpretem ipsos conueniret . Ioseph qui ea omnia inteligeret , permoto animo paulum inde se subducens , oboris lachrymis fleuit : cum se collegisset , ad eos reuersus est , deditque clàm negotium suis , ut impletrent frumento saccos singulorum , in eisque pecunias eorum reponerent eis insciis , commeatūmque præberent . Ita retento Simeone in uinculis , eos ad patrem remisit . Apertis saccis domi cum simul & frumentum & pecuniæ effunderentur , terrore ac timore perculsi sunt . Reni omnem patri ordine ut gesta esset , narrare cœperunt : qua ex commemoratio- ne & expositione cùm maximum animo dolorem Jacob pater cepisset , cùm se eorum culpa ad liberorum orbitatem redactū iri diceret , Ioseph enim deuoratum esse , Simeonem teneri in uinculis , & Benjamin peti , Ruben ei potestatem ac ius necis duorum liberorum concessit , nisi Benjamin saluum & incolumem reduceret . Pernegauerat Jacob se id facturum , quòd si quid ei aduersi in Aegypto accidisset , mori ipse eorum culpa cogeretur : cùm urgente fame , consumptóque frumento quod ex Aegypto aduexerant , ipse liberis præcepit ut in Aegyptum coemptum frumentum redirent . Iudas se ac fratres id facturos negauit , quòd Ioseph ipsos sine Benjamin

redire nollet. Itaque si eum daret, se atque fratres eò profecturos esse: sin minus, non esse ituros ad tam certum periculum. Cúmque pater illos miseriam suam procurasse in eo diceret, quòd Beniamin nominarent, atque illi hoc ipsum ita purgassent, ut à Ioseph se rogatos ordine de genere suo dicerent, patremne haberent, & aliúm ne fratrem, ad quæ ordine respondissent cum minimè scire potuissent, præcepturum eum fuisse, ut ipsi fratrem suum secum ducerent: & Iudas præterea patrem rogauisset, ut Beniamin mitteret, se enim si quid ei mali accideret, eam culpam præstaturum, & nisi mora intercessisset, iam fuisse reddituros: tum denique Iacob, si sic necesse esset, facere eos ut placeret, permisit. Itaque sumerent ipsi de optimis regionis illius fructibus in uasis suis, deferréntque uiro munera, paulum resine, mellis, storacis, stactes, therebinthi & amygdalarum duplémque pecuniam ferrent secum, & illam quā in sacculis inuenissent reportarent, ne forte id errore & imprudentia accidisset: duceret etiam Beniamin: se precari Deum suum rerum omnium præpotentem, ut uirum illum ita eis placidum redderet, ut & Simeonem quem in uinculis haberet, & Beniamin cum eis remitteret: se tamen in ea esse opinione & sententia, ut orbitatem liberorum sibi futuram præsentiseret. Cum finem dicendi pater fecisset, instructis paratisque omnibus, in Aegyptum fratres decem proficiscuntur. Eos Ioseph ut uidit, procuratori negotium dat, ut eos domum introducat,

conui-

conuiuiumque instruat, quod unà cum eis mensæ accubere statuisset. Domum cum intrasset, timore percussi, inter se hęc dicebant, se ab illo domum propter pecuniam, quam anteā in saccis suis portasset, intromissos esse, ut fraude ipsos egisse cū docuisset, ui unà cum asinis seruitute oppimeret. Itaque in ipso uestibulo procuratorem conueniunt, eiisque expoununt ea omnia, quae de pecunia paulò antè commemorata sunt: quam & retulissent integram, & aliam iis emendis, quae ad uitium pertinerent. Procurator, qui omnia intelligeret, eos ut bono animo essent, hortatur: Dei enim quem eorum pater coleret, benignitate factum esse, ut pecuniam in saccis suis inuenissent, præsertim cùm pecuniam quam dedissent, ipse probatam haberet. Educto Simeone, munera comparabant, quae uenienti Ioseph meridie offerrent. Venientem supplices uenerantur, quos cùm clementer resalutasset, primum omnes rogat, nū pater eorum ualeret, deinde cum ualere eum, ac uiuere respondissent, erectisque ipse oculis Beniamin utroque parente, ut dixi, fratrem suum uidisset, quærerit, esset ne is minimus natu frater quem dixissent: cùm else respondissent, ei tantum bene precatus est, nec quicquam præterea præ animi permotione, quae etiā lachrymas ciebat, potuit dicere. Itaq; in cubiculū se recipiens flet sine arbitris: abluta facie cùm rediisset, instrui mensam iubet, fratreſq; accumbere ē regione ut quisque ætate antecedebat. A prandio procuratoriſ sine arbitris negotium dat, ut singulorum saccos

L

frumento compleat quantū capere possent, & in ore singulorū pecunias, in ore autē sacci Beniamin præterea scyphum suum argenteum. Mandatū domini procurator curauit diligenter, eosque mane cum asinis dimisit. Iam ex urbe illi egressi erant, & aliquantum itineris confeceāt, cùm Ioseph procuratore accersiuit, eiique imperauit, ut illos persequeretur; quos cùm asscutus esset, obiurgaret, quòd male de benefico meriti essent, surrepto poculo argenteo, in quo bibere & augurari solitus esset. Cùm eos consecutus esset, negare omnes, ac dicere id factum à se credibile non esse, qui inuentam in saccis pecuniā retulissent: quòd si uerbis fidem habere nollet, non recusare, quin & is qui se tam nefario scelere cōtaminasse inuentus esset, interficeretur, & cæteri perpetua domini illius seruitute opprimerentur. Non accepit hanc conditionem procurator, sed aliam proposuit multò leuiorem, eum qui fecisse furtum conuictus esset, seruum ipsius fore, sine noxa cæteros. Ita saccis in terram abiectis, & apertis, diligenter omnes à maximo natu ducto exordio, deinceps ad minimum usque scrutatus, poculū in Beniamin sacco inuenit. Tum illi scissis tunicis, oneratisque rursum asinis in oppidum reuertūtur: primus Iudas sequentibus aliis ad Ioseph, qui nondum ē loco pedem mouerat, ingreditur, proniq; omnes se ad pedes illius proiiciūt, ut somniorum quæ ipse uiderat, euentus probaretur. Acerbè eos obiurgat, & accusat, idque ab eis fatum esse dicit, quasi ignorarent, ipsum auguribus omni-

omnibus gloria artis excellere. Iudas nihil se ac fratres afferre posse dicit, quin quoniam scelus compriisset, ipsis pro seruis uteretur. Cumque Ioseph eo se iure cum illis acturum negaret, eumque modo qui scyphum furatus esset, seruum suum fore diceret, passurumque se liberè ad patrem redire ceteros: tum idem Iudas audacius ac liberius altè repetiuit, quæ inter eos, Ioseph, & patrem dicta factaque essent: illiusque orationis hæc fuit sententia, se patri qui Beniamin dare nollet, cum multis aliis de causis, tum quod si quid ei mali accidisset, moriendum sibi intelligeret, tandem persuasisse, cum præstaturum se culpam pollicitus esset. Itaque ipse potius maneret seruus, Benjamin cum ceteris fratribus ad patrem reuerteretur, quod absente puero redire ipse non posset, ne calamitatis quæ patre esset oppressura, testis esset. Hæc talis Iudæ oratio tatum apud Ioseph ualuit, ut ipse qui iam sibi animoque imperare non posset, cum imperasset, ut ceteri abiret, clara uoce, ut omnes Aegyptij comitatúsque omnis Pharaonis exaudirent, Ioseph se esse clamauerit, quæsieritque etiamne pater suus uiueret. Fratres summo timore, ut fit, perterriti, ne uerbum quidem respondere potuerunt. Ipse eos leniter propius accedere iubet: cu accessissent, Ioseph se esse dicit quæ Aegyptiis uenididissent: ne timeant, ne uerum aut graue existiment, quod ipsum uenidissent, hortatur. Salutis enim ipsorum causa se à Deo in Aegyptum præmissum esse, ut res ad uiendum necessariæ eis suppetere possent. Biénium iam

uniuersum orbein fame oppressum esse , restare etiā quinquennium. Itaque ad patrem properarēt, eique nuntiarent, quanta au&toritate ipse in Aegypto ualeret, quò facilius eò habitandi causa in agro Gefennino unà cū suis omnibus ueniret, ne famis quin quennij, quod superesset , incommoda & iniurias ægrè toleraret. Tum in colla ruens singulorum, omnes cū lachrymis complexus & osculatus est, sed primum Beniamin id officij tribuit. Cùm apud Pharaonem fama aduētus fratrū Ioseph increbruisset, maximam ex eo percepit uoluptatem , deditque ei negotium , ut fratres moneret , onustis frumento iumentis datisque plaustris ad uehēdos paruulos & supellectilē, ut maxima celeritate in patriam reuersi, patrem in Aegyptum habitandi causa adducerent, eiique nuntiarent, opes omnes ac thesauros Aegypti illi ac familiae patēre. Voluntate Pharaonis in patrem & fratres patefacta , datisque plaustris & commeatū ex Regis imperio,cùm præterea singulis aliis binas togas,Beniamin quinque cum trecentis argenteis largitus esset , eos dimisit. Illi cùm domum peruenissent, rem omnem ordine ut imperatum erat, patri narrant. Jacob eo nūtio lectus, conspectis plaustris iisque omnibus quæ Ioseph misisset, quasi reuixit, dixitque sibi satis esse, seq̄ue satis diuturnam egisse uitam, si Ioseph filius uiueret. Se enim iturum eūmque uisurum esse, antè quam è uita excederet . Instructis omnibus, impositisque in plausta pueris uniuersaq; supellectili , in Aegyptum Jacob cum liberis profectus

5

fectus est. Ex itinere Iudam ad Ioseph præmisit, qui ei suum suorumque aduetum nuntiaret. Ioseph iuncto curru suo sine mora in Gesséninum agrum patri obuiam prodiit, quo usq; in eius collum ruēs, inter amplexus magnam uim lachrymarum effudit. Ei pater se iam letum æquoque animo à uita migraturum esse dixit, q; eū uidisset, & superstite relicturus esset. Ipse & fratres præterea admonuit, familiāq; eorum uniuersam, se ad Pharaonē ire nuntiatum aduentū illorum omniū, & prescrispsit, quid Regi, quod uitę genitus sequerentur quārenti responderent, id est pastores se esse dicerēt, ut in agro Gessennino habitare possent, propterea q; omnes pastores ouiū Aegyptij detestarentur. Quod facile impetrarūt fratres quinq;, cū ab illo ad Regē intromissi ita respōdissent, ut ille prescrisperat. Introduxit etiam ad Regem patrē suū: quem cum Rex uidisset, eūmque quot annos natus esset, rogasset, ille cūm ei gratias egisset, primū respōdit, centum & triginta annos se complesse, qui tamē maiorum ipsius aetatem minimē æquarent. Tum salutato Rege, aetisque gratiis egressus est. Ioseph autē patrē, fratres, uniuersamque familiam in agro Gessennino incolas collocauit, ibique eis omnia que ad uictum pertinebant, suppeditauit & præbuit. In toto enim orbe panis frumentūq; deerat, famēsq; terram, maximēq; Aegyptū & Chananæā oppresserat. Quo quidem tempore Ioseph, & in dominum maxima fide fuit, & in Aegyptios benignū se præsttit. Nam & Regis res atque opes auxit, & illis, dubiis aut despe-

ratis potius rebus subuenit. futurū enim fuit, ut omnes fame cōficerētur, nisi quam frumenti uim anteā congeſſisset, ipſe pōst omnibus patēre uoluiffet. Res uero opēsque auxit, nō solum q̄ frumentum pretio & pecunia uendidit, uerum etiam q̄ pecunia exauſta, primū pro pecoribus, ut equis, ouibus, bobus & asinīs sexto sterilitatis anno frumentum acceperunt Aegyptij: deinde postremo, id est septimo, cūm illa iam nulla eis suppeterent, ſemetipſos poffeffionēſq; ſuas uendiderunt, ſed ne agri inculti manerent, benignitate ac liberalitate ea cū eis uſus eſt, ut ſeminiibus acceptis cum agros confeuiffent, quintam partē fructuum ac frugum quas terra ex ſe funderet, prāter ſacerdotum terrā, quę libera fuit, quotannis Regi perſoluerent, ipſi quatuor reliquas ſibi ac familiæ haberent, ac reſeruarent. Hoc ius cūm multi alij licitum fuiffe tradunt sanctissimi & clarissimi homines, tum B. Ambroſius optimus ille Mediolanensium pontifex. In Aegypto Iacob cūm decem & ſeptem annis uixiſſet, ſentiens diem mortis appropinquare, Ioseph accerſiuit, eūque iuriſiurandi ſacramēto obſtrinxit, ne ſe in Aegypto humari ſepeliri que pateretur, ſed in ſepulchro maiorum ſuorum: quod ille ſe facturū eſſe promiſit. Cū eundē agrotare audiuiſſet, liberos ſuos Manaffe & Ephraim ad eū ſecū duxit. Eos antē quām uideret, ſenex adoptauit, cūm dixiſſet ipſius Ioseph futuros eſſe, quos deinceps ac poſtea procreaſſet. Cūm eos uidilſſet, nec q̄ pre ſenectute cæcutiret, internoscere poſſet, qui nam eſſent, quæſiuit: cum di- dicifſſet

dicisset, ad se eos adduci iussit, ut eis bene precaretur. adductos cōplexus & osculatus est, patrique dixit, Deum sibi dedisse, nō solum ut illius, sed etiam eius liberorum aspectu frueretur. Cūmque remotos eosdem Ioseph ita bene precaturo admouisset, ut Manasse, qui maior natu erat, ad dextrā illius, Ephraim ad sinistram locaret, porrectam in alteram partē dextram senex capiti minoris natu, sinistrā alterius imposuit, rogauitque Deum, ut pueris illis omnia benē & prosperē euenire uellet, in eisque nomen suum, patrīq; Isaac, & Abraham aui nomina, ut ita dicam, inuocarentur, atque eorum posteri augerentur. Quod quidem patris factum Ioseph acerbē tulit. Itaque apprehensam eius dextram in caput maioris natu trāf- ferre conabatur, atque ita faciendum esse dicebat, q; Manasse maior natu esset, cūm senex Manasse maiorem natu filium scire se dixit, clarūmq; eum quidem futurum, sed Ephraim eiūsq; posteros fore & maiores & clariores. Patri non solum in uita omni officiorum genere, quæ liberi parenti debent, satisfecit, sed etiam mortuo. Nam simulatque excessit ē uita, ad Pharaonem adiens, ei patris mortui uoluntatē, suāq; iureiurando corroboratā promissionē signifi- cauit, quæ ille omnia cūm approbasset, in maximo clarissimorum Aegyptiorum suorūmq; comitatu additis etiam equitibus cadauer in Chananæā pro- fectus est. Ibi cūm septem diebus maximo luctu funus celebrasset, in Aegyptum eodem comitatu est reuersus. In fratres mortuo patre eundem se, quem

uiuo præbuerat, id est piū , præbuit: pietatēq; colere, quām animo recordatione iniuriarū parēre maluit; idq; mortuo statim patre declarauit. Nam cum frātres in Aegyptum à patris sepultura reuersi, uerentur, ne ille ueteres iniurias memoria repetens, sumen dum sibi de ipsis per occasionem mortuo iam patre supplicium statueret, re inter se communicata & delibera, de communi sententia miserunt, qui ei hæc exponeret: patrem antè q̄ migraret à uita, eis præcepisse, ut illi uerbis suis dicerent, petere ab illo se maiorem in modum, ut fratum in se scelus obliuiscetur, eōsque etiam illum per se uehementer rogare, ut Dei patris sui seruis ignosceret. Ille audita legatione, qua erat misericordia in omnes affectus, fleuis se dicitur. Fratres cùm uenissent, cōsolatus est, atque ut omnem metum ex animo deponerent, monuit: neque hoc tantū, sed ea omnia quæ ad uiuendum necessaria essent, eis familięque eorum suppeditatum se esse promisit. Cùm centesimum & decimum annum tantis honoribus usus, tāque magnis uirtutibus præditus cōpleuisset, in Aegypto maximo omnium gemitu & luctu excessit è uita. Ante mortem fratribus suisq; omnibus iureiurādo obstrictis, prēdixit, fore ut Deus eos respiceret, eisq; in terram, quam Abrahā, Isaac, & Iacob patri promisisset, redditum cōcederet. Itaque tum eis ueniret in mentem, ut eō secū ipsius ossa transferrent. Non est id quidē dubium quin id se libenter facturos esse promiserint, atq; iidē liberis, liberi eorū posteris suis faciendū prodiderint.

Itaque

Itaq; Moses cūm hoc ipsum à maioribus acceptum memoria repeteret, tū cū Iudæi seruitute Aegyptiorum Dei benignitate liberati sunt, eius ossa secū portauit. Condita sunt autem in eo agro, quem Iacob pater ab Hemor Sichem patre emerat.

MOSIS SIVE MOYSI VITA.

Moses Amram patre, Iochabed matre, tribus Leuinæ siue Leuiticæ, tum natus est in Aegypto, cū Pharaoni regi Aegypti deleta Ioseph memoria siue temporis diuturnitate, siue aliquo alio casu, Iudæi qui tum Hebræi appellabantur, tanto odio fuerunt, ut eos graui primū seruitute premeret: deinde cū eorum numerum indices augeri cerneret, ueritus ne rebellionē facerent, obstetricibus imperauerit duabus, Sephoræ & Phuæ, ut cūm Hebræis mulieribus in partu officij causa adessent, mares interficerent, feminas referuarent. Cui imperio & præcepto tam iniquo cūm illæ obtemperare & parere nollent, accersitæque à rege, rogarentur, cur non paruissent, honesto piisque mendacio regem fefellerunt: Hebræas enim mulieres quæ eadem obstetrics essent, antè quam ad eas uenirent, parere solitas responderūt. Hinc Rex qui rem contrà ac uellet, procedere intelligeret, maiore iracundia incitatus, crudele editum promulgat. Præcipit enim non iam duobus aut tribus, sed u-

M

niuerso populo, ut mares in flumen deiicerent, refer-
uarent feminas. Igitur cùm Moses tam iniquo edi-
cto extante, natus esset, mater quæ eum elegatè animadu-
teret, illum tribus mensibus occultauit: sed
cùm iam celare sine periculo non posset, in fiscella
scirpea, quam bitumine ac pice liniuit, infantem in-
clusum, in ripa fluminis exposuit, spectante procul,
euentumque rei expectante eius sorore. Eo ipso tem-
pore Pharaonis filia ad flumen unâ cum puellis la-
uandi causa ueniebat. Ea cùm fiscellam fluctuantē
in aqua animaduertisset, misit unâ è suis, quæ fiscellā
afferret: allatam cùm aperuisset, cernens infantē ua-
gientem, illius miserta est, cum Hebrææ puerum esse
dixisset. Soror pueri ibidem constiterat. Ea accedens
propius, ex Pharaonis filia quærerit, uellētne iret accer-
situm Hebræam mulierem, quæ infantulum alere
posset. Cùm uelle ostenderet, currit: matrem accersit:
illi Pharaonis filia infantem educandum locat, illa
accipit, educat non pro suo, sed suum: adultum red-
dit: receptū hęc adoptat, eique nomen Mosis ab euen-
tu imponit. Corroborata ætate, negauit se esse filiæ
Pharaonis filium, ut ait B. Paulus in epistola ad He-
bræos, maluítq; cum Dei populo malis affici, quām
ex peccato ad tempus percipere uoluptatē: quo qui-
dem facto suo pluris se facere mala, quæ Christi no-
mine perferebat, quām Aegyptiorum thesauros, do-
cuit. Relicta enim filiæ Pharaonis, atque adeo ipsius
Pharaonis regia, fratres suos, id est Iudeos, inuisit: cū-
que ibi uirum Aegyptium quendam ex Hebræis in-
iuria

iuria cædenterem & uerberatē animaduertisset , nec quenquam in omnem partem circunspiciens adesse uideret, accepta diuinitus, ut grauibus sanctis que nostræ religionis auctoribus placet, potestate, Aegyptiū interfecit: imperfectum in arena occultauit. Postridie cùm Hebræos duos rixantes atque pugnantes uidisset, atq; ei qui iniuriam faciebat , cur proximum suū percuteret, quæsiuisset : ille ex eo uicissim quæsiuit, quisnam eum utriusque iudicem dedisset, & num se interficere uellet, quemadmodum pridie Aegyptiū morte mulctasset : quod illi ita nouum uisum est, ut miraretur quisnam hoc enuntiasset, tantumq; timorem incusset, cùm Pharao id resciuisset, ob eāmq; causam eum interficere cogitaret, ut illius conspectum fugiens in agrum Madianum se receperit. Ex fuga laxandi reficiendique animi causa ad puteum quendam federat, cùm Iethronis Madianorum sacerdotis septem filias, quæ haustum aquam uenerant, impletisque canalibus greges patris sui adaquare cupiebant, pastores interuenientes eiiciunt. Hoc molestè ferens Moses, deturbatis pastoribus, earū oves adaquauit. Quo factum est, ut cùm filiæ celerius solito domum greges reduxissent, admiratissime pater rei euentum , ex eis didicisset Aegyptium quendam opem tulisse, cū domum accersendum curauerit. Ibi cùm aliquādiu cum se præstitisset, ut nihil in uita eius hospes reprehendere & culpare posset, dignum duxit , cui recte Sephoram filiam in matrimonium daret . Ex ealiberos duos suscepit , Gersam & Eliezer . Exponere

me hoc loco commodè posse arbitror breuiter, quæ cùm alij multi, tū magnus ille Basilius de Mosis doctrina, quosque audierit, & quandiu in naturæ cognitione uersatus sit, principio primæ concionis eorum, quas in Hexaëmeron scripsit, prodidit. Eū quidē & à Pharaonis filia Aegyptiorum sapientibus in disciplinam datum esse scribit: & cùm eorum inuidia id est Hebræorum, in quos quemadmodum paulò antè exposui, beneficia contulisset, expulsus, relictis Aegyptiacis tumultibus, in Aethiopiam se receperisset, ibi neglectis cæteris rebus omnibus, quadraginta annos continuos in naturæ uerique cognitione consumpsisse. Stephanus autem qui primus Christi nomine mortem perpessus, ut est apud Lucam in Actis Apostolorū scriptum, eundem eruditū omni Aegyptiorum sapientia commemorat. Nunc ad ordinem quem mihi in uita eius scribenda proposui, reuertendum est. Cum Iethronis socii oues, octoginta iam annos natus, ut idem Basilius ait, pasceret, ductoque grege in umbilicum, intimisque solitudinis partes ipse in Horeb montem ascendisset, ei Deus in flamma ignis è medio rubo eminente apparuit: cùmque rei miraculo adductus & excitatus, quod dumus arderet, nec combureretur, eò sibi considerandæ rei causa eundum censeret, eum ex itinere nomine Deus è rubo medio appellauit: respōdentique se præsto esse, & uetuit ne proprius accederet, & præcepit ut calceos detraheret, cùm eum locum in quo ille staret, sanctā esse terrā, sēque patris eius Abrahām, Isaac, & Iacob

Deum

Deum esse dixisset . Cùmque os & faciem suam o-
peruisset,quòd Deū intueri minime auderet, se Deus
populum suum respexisse dixit, quem præfecti cura-
torésque operis iniuria opprimerent , exaudisséque
eius clamorem, quo nimio labore confecti ipsum ro-
gassent, ut sui misereretur. Itaq; se, qui illius dolorem
sciret, descendisse , ut eum ab Aegyptiorū potestate
liberum & solutum,in regionem fertilissimam,om-
niúmque bonorum copia affluentem,quam Chana-
næi,Hethæi,Amorrhæi, Pheresæi,Heuæi, & Iebusæi
incolerent,deduceret,qua in re uti eius opera, eumq;
mittere ea de causa ad Pharaonem statuisset . Moses
qui ignorationis conditionísque suæ conscius esset,
quærere cœperat,quisnam ipse esset, ut in conspectū
Pharaonis procederet, Hebræosque ex Aegypto edu-
ceret: cum Deus se ei affuturum esse pollicitus est, di-
xitque ita intelligi posse illum ab ipso missum , si cū
populum suum ex Aegypto eduxisset , ei in illo ipso
monte immolaret. Quòd si Hebræi ex eo quærerét,
à quo missus esset, se ab eo qui est,ad eos missum esse
diceret, qui idem Deus esset maiorum ipsorum A-
braham,Isaac & Jacob. Quæ si dixisset, fore ut ab il-
lis audiretur & approbaretur . Tū uerò ipse atq; ma-
iores natu populi ad Pharaonem adirent , eique ex-
ponerent , se à Domino Deo Hebræorum accersiri,
tantùm tridui itinere se in solitudinem concessuros
dicerent,ut ibi ei immolent. Se tamen certo scire hoc
illós à Pharaone,nisi malo cogatur , nō esse impetra-
turos. Itaq; se nouis inauditísque malis Aegyptum

oppressum, quibus tandem aliquando coactus Pha-
rao, eos liberos dimissurus esset. Cum abirent, mulie-
res a vicinis & hospitis uestes, uasa argentea, & aurea
utenda poscerent, eaque in liberorum humeros im-
ponerent. Manu tum forte bacillum siue uirgā Mo-
ses tenebat, quae cum ab eo afferente non sibi populū
esse crediturum, iussu Dei in terram proiecta esset, in
serpentem uersa est. Cum metu exterritus fugeret, ius-
su Dei caudam arripuit, rursusque in uirgam mutata
est. Manum etiam eum iussit in sinum ponere, qua
postea niuis instar elephantia contaminatam protu-
lit. Sed eandem cum rursum iussu Dei in sinū retraxisset,
postea protulit ita ualentem, ut anteā. Tu Deus
populum dixit, si minus priori signo, at certe poste-
riori esse crediturum. Quod si forte utrumque apud
Iudeos parum haberet uiriū ad faciendam fidem, tu
aquam fluminis sumeret, quam in terrā effunderet:
sic fore, ut quicquid ex fluvio hauriret, in sanguinē
uerteretur. Cumque indisertum se esse Moses profi-
teretur, atque in se maiorem linguæ tarditatem &
impeditiōnem, ex quo uerba cū ipso fecisset, sentire
diceret: quærere ex eo Deus cœpit, quisnam præter se
os hominis fecisset, aut quis mutum, surdum, eum
qui cerneret, & cæcum fabricatus esset? Itaque certus
iret futurū enim esse, ut in eius ore atque labris quasi
insideret, ac doceret qua usurus esset oratione. Ne tu
quidem acquiescens, Deū rogauerat, ut mitteret, quē
missurus esset, cū Deus ei infensus, Aaronē eius fra-
trem, Leuitam, eloquentē esse scire se dixit, cūmq; illi
obuiam

obuiam proditurū,& ex illius aspectū magna affectū
iri lātitia. Eum conueniret, eāque illi exponeret quę
dixisset : se utriusque orationi uerbisq; moderaturū,
ostensurūmque quid agere deberent. Aaron frater
pro illo ad populū uerba faceret, ipse ei in iis adesser,
quę ad Deum pertinerent. Virgam, qua signa editu-
rus esset, sibi sumeret. Hæc cùm accepisset, hīsque in-
structus esset Moses , se ad Iethronē sacerū cōtulit. Is
ostēdēti Mosi, uelle se in Aegyptū fratres uifere, per-
misit. Ei in eo consilio & proposito Deus significauit
mortuos esse eos , qui illi mortē pararent. Itaq; ne eò
ire uereretur . Hoc nuntio multò fidentior , sumpta
uxore, liberisque in asinū impositis, uiam in Aegyptū
ferentem ingressus est. Cùm in montē quendam per-
uenisset, Aaron à Deo monitus, ei obuiā uenit : eūq;
osculatus est. Ibi fratri præcepta Dei & signa, quę fa-
ciēda dedisset, exponit:re deliberata, communicatī-
que cōsiliis ueniunt, omnes maiores natu cōuocant.
Aaron omnia quę Deus Mosi dixerat, exponit. Mo-
ses signa in conspectu populi edit: quę duo apud po-
pulum tantum ualuerunt, ut non solūm omnes cre-
derent, sed etiā Deū proni ac supplices uenerarentur,
q; ipsos respexit rebus aduersis & afflictis . Perspe-
cta cognitaq; populi uolūtate, Moses & Aarō primo
quoque die ad Pharaonē fiduciæ pleni adeunt, eique
exponunt omnia, quę à Deo acceperant. Rex cū do-
mini Dei Hebræorum nomē audiret, qui eos de po-
puli libertate ad ipsum misisset, rogare cœpit, quisnā
Dominus esset, ut eius uerba audiret, seque dominū

ignorare, nec Hebræos dimissurum esse dixit. Quintam utrumque grauiter obiurgavit, q̄ animos populi ad rebellionem studiūmq; nouarum rerum sollicitarent: cīsque præcepit, ut ipsi potius ad opera redirent, & populum in officio continerent, quem si opere defatigatum, tamen in immensum penè iam creuisse cerneret, quātò maior spes esset maioris multitudinis, si operibus relictis, se otio torporique dereret? Cum eos his uerbis dimisisset, eo ipso die accessitis præfectis operum, præcepit, ut populo instarent, detracūtisque straminibus maius onus imponeant. Populus qui se multò grauius acceptum, posteaquām Moses & Aaron Pharaonem conuenissent, cerneret, eos obiurgare, maledictis afficere, ac conqueri, ab eis Pharaoni præbitum gladium, quo ipsos iugularet. Quæ cùm Moses Deo exposuisset, ab eo & ad populum missus est, qui eum suis uerbis consolaretur, quòd eum ex Aegypto quasi ex carcere emissurus esset, & ad Pharaonē, qui cum eo rursus ageret, ut populo suo liberè abeundi potestatem faceret. Populus quidem Mosi non est assensus, quòd durissimo opere angeretur. Itaque Deo legationis munus ad Pharaonem, cùm ipsum liberandi populi muneri præfecisset, non habiturum exitū, quòd ne populus quidem crederet, ostendit. Deus eum munus illud diligēter adiuncto Aarone fratre, obire iubet: si parēre Pharaao nolit, minetur se signa facturū: si signa eos ille ostendere iuberet, moneret fratrem, ut uirgam suam ante Pharaonem proiiceret. Eút fratres

tres: ingressi, uerba faciūt: Pharao se id facturum rursus negat: signa se ostensuros minantur, ex quibus Deum esse, à quo missi essent, cognosceret: eos iubet ostendere. Tū Aaron in conspectu Pharaonis & eius comitatus uirgam produxit, quæ in serpētem se uertit: Pharao sapiētes atq; diuinis accersiuit, eorūq; uirgæ illorum cantionibus in dracones quidem mutatae sunt, sed eas Aarō uirga deuorauit. Ita cùm Pharao obstinato animo esset, illi re infecta redierunt. Deus eos rursus ad eundem manē ad ripam fluminis stantem misit, qui ei exponerent, nisi populum abire sineret, se uirga aquam fluminis percussuros, quo icta aqua statim non illa solūm, sed uniuersæ Aegypti, in cruorem se uerterent, piscésque morerentur. Quæ quidem cōsecuta sunt omnia: sed cùm adhibiti magi eadē fecissent, Pharao pertinaciter restitit. Aegyptij autem cùm aquam fluminis quòd in cruorem uersa esset, bibere non possent, circum fluuium foderunt. Octauo pōst die rursus missi, ministri sunt se esse facturos, ut percussa uirga aqua fluminis, ranæ excitarentur, quæ & in regiam, & in cubiculum Regis, in lectum, in ædes omnium irrumperent, uniuersāmque terram contegerent. Cūmque & ab illis hæc omnia perfecta essent, & à magis eadem, tum rei deformitate maloq; coactus Pharao utruque rogare cœpit, ut Deum ipsi suum precarentur, ut ranas omnes necaret, nec usquam nisi in flumine remanerent: sic enim fore, ut populum emitteret. Hoc se facturos illi pollicentur, ut ipse Deū non esse Deo

Hebræoruni parem sciret: posteróque die, quē Pharao constituerat, hoc precibus à Deo impetrant, nec tamen ille promissum exoluit, cùm liberatum se uideteret. Atque ut paucis doceam, quām & Mosis animus ad parendum Deo paratus fuerit, & Pharao obstinatè in semel suscepto consilio in perniciem suam populi que sui permanserit, Moses s̄xpenumero postea ad illum missus est, & quotiescūque ad Regem adiit, eum nouo semper mali genere ad sanam mentem reuocare conatus est, cyniphibus, muscis, morte pecorum, uesicæ ulceribus, grādine, locustis, tenebris quæ tractari poterant. Decima clades fuit mors eorum omnium, quæ prima nata erant tam in hominibus, quām animantibus, quæ rationis sunt expertia: qua ille coactus, fletuque miserabili Aegyptiorum omnium, populum Dei abire ille quidem permisit, sed posteà eius liberationem acerbè ferens, cùm illum cum suis omnibus fugientem insequetur, in medio mari, quod rubrum dicitur, submersus est. Ex quo intelligi par est, quām & salutare sit se ad Dei nutum ac uolutatem fingere, eiūsque præceptis pro uirili parte parere, & perniciosum, ea contēnere. Gradus enim sunt in peccato quidam, quibus, nisi Deus timeatur, tandem aliquando in tantam scelerū uoraginem homines præcipites ruunt, ut uix, aut ne uix quidem, unquam ulla oratione, ullōq; malo reuocari queant. Sed ad propositum reuertamur. Ergo ex illa tam periculosa legatione, quāto Moses studio Dei præceptis obtemperauerit, intelligimus. Atque

ex eadem illud etiā perspici licet, quātam à Deo gratiam inierit, cùm eum potissimum populi sui liberatorem delegerit, nec liberatorem modò, sed etiam ducem, atque doctorem. Quæ quidem ad obeunda munera eam diligentiam, studium, animum, cōstantiāmque attulit, ut & Deo officium suum probauet, & suis nulla re, nullo loco, nulla causa, quam quidem bonus dux, & ut ita dicam, pastor præstare debeat, defuisse uideatur. Quod ut intelligi possit, reliqua eius facta & dicta persequamur. Cum Pharaonem illis primis cladibus adduci non posset, aut nollet, ut populum emitteret, Deus Mosi cladē unā etiam reliquam esse dicit, qua ille coactus populum emissurus esset. Ire ergo eum ad illum iubet nuntiatum, nisi populum suum liberum abire sineret, fore ut media nocte omnia, quæ prima ex animantibus & rationis participibus & expertibus, nata essent, morerentur, cùm interea Hebræorū omnes primigenij salui manerent. Cùm hæc Pharaoni Moses narrasset, nec de sententia deiiceretur, ex eius animi pertinacia commotior discessit. Media autem nocte cum ea accidissent Pharaoni & populo, quæ Deus prædixisset, tum denique & priuato dolore & communi clade omnium, qui in sua quisque domo mortuum uidebant, ac lugebant, coactus, accersitis noctu Mosi & Aaroni dixit, per se iam eis licere populum cum iis omnibus quæ petierant educere, ut Deo suo immolarent. Ita Iudæi Mose duce ex Aegypto, Idibus Martij, id est quindecimo Martij die, cum pridie uesperi

agnum edissent, cuius sanguine ostiorum suorum postibus illitis, conservati fuerant, exierunt. Hoc autem accidit, quemadmodum Moses ipse scriptum reliquit eo in libro qui Exodus, id est exitus, siue profectio inscriptus est, anno quadringentesimo & tricesimo quam Iudaei Aegyptum incoluerat. Itaque Iosepho, siue Iosippo non est habenda fides, qui hanc Iudaeorum ex Aegypto profectionem in ducentesimum & quintumdecimum annum, quam Jacob in Aegyptum migraret, incidisse dicit. Quod falsum esse praeterquam quod ex superiori auctoritate, quae ex libro quem nominaui, sumpta est, intelligitur, auctoritate etiam & libri qui Genesis inscriptus est, & eius qui Acta Apostolorum & Pauli Apostoli in epistola ad Galatas, doceri potest. In iis enim omnibus quadringentorum annorum fit mentio. Sed hoc praeter institutum opus. Tertio eos die in locum qui Phiaroth appellabatur, in regione Beelzephon ad mare rubrum Dei iussu perduxit. Hoc cum Pharaoni nuntiatum esset, mutata sententia molestè grauitérque tulit. Itaque cōparato ingenti exercitu eos persequi cœpit, iamq; eò peruererat, unde ab Hebraeis cōspici possent, cùm illi eis animaduersis, Mosi obiicere cœperunt, quasi in Aegypto nulla sepulchra essent, sic se ab eo in solitudinem ad mortem esse deductos. Satius fuisse in Aegypto seruitute oppressos perire, quam in solitudine interfici. Moses quae à Deo acceperat consolationis plena exponit, neminem ex tanta multitudine quam cernerent, remansurum esse. Itaque bono animo

mo essent, spe uictoriæ, qua incruenta & sine sanguine potirentur, quòd Deus prælium pro eis initurus & conflicturus esset. Præceperat autem Moysi Deus, ut cum ad mare uentum esset, uirga mare percuteret: Sic enim fore, ut mare in duas partes diuisum, populo transitum præberet. Quod cùm factum esset, Aegyptij, qui mare diuisum cernentes, eadem uia populum se asequi posse fugientem sperarent, cum eandem uiam ingressi essent, aliquandiu quidem incesserunt: sed cùm longius progressi essent, iussu Dei Mose manum in mare porrigente, aquæ reuerſæ sunt: quibus omnes submersi pœnas scelerum derunt. Ad litus autem eiecta sunt eorum cadauera, quæ cùm populus cerneret, Deum timuit, eiique & Mosi seruo eius credidit. Moses uero tum populum hortatus est, multis uerbis, ut Deum una secum laudaret, eiique gratias ageret, quòd hostes in mare deieciſſet. Eius exemplo adhortationeque adducti cū alij omnes, tum Maria illius soror tympano sumpto, cū omnibus mulieribus, quæ eam cū tympanis & choris sequebantur, præcinere cœpit, id quod Moses iam dixerat, Cantemus Domino, glorioſe enim magnificatus est: equū & ascensorē eius deiecit in mare. Ita uiictis hostibus, ingressi in solitudinē, tridui itinere aquam non inuenerunt, tandemque inuenta quæ amara erat, ex quo locus postea Mara ab amaro re ditus est, cùm degustassent, respuerunt, murmurantesque ex Mose querere cœperunt, quid biberent. Ipſe qui nihil per ſe præſtare posſe intelligeret, boni

ducis & pastoris munere functus est. Deum enim rogare minime destitit, quoad ei lignum ostēdit, quo infuso aquę amaror omnis effluxit. Quinto decimo autem Aprilis die pro lunæ cursu, cùm in solitudinē Sin uentum esset, ruisus bonum ducem atque pastorem se præsttit. Cùm enim populus in eum diceret, murmurarentque omnes, quòd se ex Aegypto, in qua pane & carnibus uiuerent, in illam solitudinem ad certum mortis periculum, quod ex fame immineret, transportasset, Deo rem exposuit cum lacrymis, nec antè destitit quām Deus promisisset, fore ut eis & coturnices, & panem è cælo plueret, cuius tantum quotidie colligerent, quantum cuique in diem satis esset, nisi sexto die quo singuli in eum & posterum legerent. Hoc Moses populo exposuit, iussitque eos paratos uenire uesperi ad coturnices, & manè ad panem, quem eis Deus daturus esset. Cū se comparassent, tantus coturnicum numerus è cælo uesperi in castra cecidit, ut ea operirent: postridie etiam manè circum castra terram minutum quiddā & albū pruinæ instar contexerat: quod cum populus quidnā illud esset, Hebraicè manhu, quereret, ex quo manna appellatum est, Moses panem esse respondit, quem eis Deus daturuni se esse recepisset: præscripsitque id quod Deus imperauerat, ut tantum sibi quisque pararet, quantum in diem satis esset, præter sextū, quo die in eum & posterum legeret. Rem hoc loco admiratione dignissimā, si per se confyderetur, exponam. Cum alij plus, alij minus arbitratu suo, uel

pro

pro naturæ desyderio collegissent, tamen nec qui plus, nec qui minus ex eo cepisset, plus minisue plenos se esse sentiebant. Cibus enim ille uerum panē, quem in cœna extrema pridie quam mortem salutis hominum causa Christus pertulit, Apostolis suis cōsecratum dedit, id est corpus specie panis occultatū, hoc ipso significabat. In solitudine annis quadraginta (tandiu enim in ea fuerunt) non alio cibo uixerūt, cuius ea uis fuisse dicitur, ut quancunque escam optauissent, eius saporem ori afferret. Illiusque tanti sui in Iudæos beneficij Deus, ut iugis perpetuāque esset recordatio, certam mensuram & copiam tum primū custodiri in tabernaculo: deinde etiam in arca, quā postea fieri uoluit, reponi iussit. Quod Dei mandatum Moses curauit diligenter. His ita constitutis ex solitudine Sin profectos, in Raphidim deduxit. Ibi populus qui aquam deesse, quā sitim toleraret cerneret, rursus apud Mosem questus est, se, liberos, & iumenta sua illius culpa, à quo ex Aegypto emissi essent, siti enecari. Rem Moses cum ad Deum detulisset, eamque èo iam spectare exponeret, ut si paulū etiam non subueniret, de lapidatione ageretur: ei præcepit, ut adiunctis nonnullis è maioribus natu, ipse uirga qua mare diuisisset, saxum feriret, tum eu denique magnam aquæ erupturam uim & copiam. Quod cùm fecisset, equiorem populum habuit. Eodem in loco Amalec Rex maximis contractis copiis cùm Iudæis configere statuerat. Quod simulaque Mosi nuntiatum est, rem fecit & commemora-

bilem, & imitatione dignissimam iis qui aliis præsunt, nec ipsi pugnare possunt, docuitq; re ipsa quantum apud Deum preces ualeant. Dato enim negotio Iosue, ut delectu habito, cum Amalecianis pugnaret, ipse Aaron fratre & Hur adiunctis, collem concendet. Ibi quandiu manus in cælum tetendit, Dei populus uicit: sin paulum eas, quoniam iam graues erant, remisisset, tū Amaleciani uincebant. Quid ergo duo illi eius comites faciunt? saxum ei ad sedendum parant, ipsi eius manus utraque ex parte sustinent. Quo factum est, ut & illius manus non defatigatae sint ad Solis occasum, & Iosue Amalecianos fusos fugatosq; interfecerit. Hoc autem Mosi Deus imperauit, ut & literarum monumentis proderet, & Iosue diceret. Iethro Mosis sacer, cuius supra mentionem fecimus, cum nuntium de liberatione Hebræorum, & uictoria quam aduersus Aegyptios obtinuerint, accepisset, unā cum Sephora illius uxore duobusque liberis quos remiserat, ei gratulatum uenit. Ex itinere autem misit, qui se uenire nuntiaret. Itaque Moses eis obuiam profectus est. Cum inter se consalutassent, eos in tabernaculum intromisit, sacerisque omnia quæ acciderant narrauit. Ille autem nō solum ex eo magna lætitia affectus est, uerùm etiam Deo gratias egit, eumque Deorum maximum esse iā intelligere se professus est. Idem postero die cū Mose generum à prima luce ad uesperum ius dicente inter eos, qui controuersias habebant, animaduertif-
set, ex eo quærere cœpit, quid ibi rei gereret. Cū Mo-
ses

ses de rebus controversis diiudicare se, populūmque
se rogare Dei sententiam diceret, tum non recte nec
præclarè ab eo fieri dixit, cùm & ipse & populus stul-
to labore cōsumeretur: negotium illud eius uiribus
impar esse, neque onus tantum eum unum posse su-
stinere. Itaque si se audiret, illum melius & sibi & po-
pulo & utriusque rebus ac rationibus esse consultu-
rum. Ipse eas res, quæ ad Deum pertinent, procuraret,
ut ea quæ dicerentur, ad eum referret, atque populo
ritus & religionem uiāmque, quam tenere, & opus
quod agere deberet, traderet. Delectu autem habito,
uiros bonos & doctos præficeret, alios qui inter mil-
le, alios qui inter centū, alios qui inter quinquagin-
ta, alios qui inter decem ius redderent: quòd si qua
causa maior, aut grauior incideret, ad eum referrent,
commissa tantum eis potestate de rebus leuioribus
iudicandi. Sic enim fore, ut partito in alios onere cō-
municatōque labore, facilius ferret, ac sustineret. Mo-
ses etsi maxima tum sapientia erat præditus, tamen
socii consilium omni ex parte secutus est, in quo &
maiorē prudentiam præstítit, qui suæ sapientiæ fi-
ducia fretus bene monentis consilium minimè re-
pudiauit, & aliis exemplum prodidit, ne sibi quisquā
tantum tribuat, ut cæteros tanquam ignaros & con-
siliij inopes uelit cōtemnere. Mense autem tertio pòst
quām emissus est populus ex Aegypto, cum eum
Moses in solitudinem Sin duxisset, fixis è regione
montis tentoriis, ipse in monte in ad Deum ascendit.
E monte eum Deus accersiuit, ei que præcepit, ut Iu-

dæis nuntiaret, si præceptis suis pareret, fore, ut eos si
bi populum suum ac proprium haberet. Cùm hæc
populo nuntiasset, omnésque polliciti essent, se om-
nia quæ Deus dixisset, esse facturos: ipse rursus ad
Deum profectus, ei populi uoluntatē exposuit. Deus
cum eo se iam collocuturum è nube dixit, ut popu-
lus audiret: quę res faceret, ut in perpetuum apud il-
lum plurimum eius ualeret ad persuadendum ora-
tio. Iussitque eum ad populum redire nuntiatum, fo-
re ut tertio die pōst, qui fuit quinquagesimus post li-
beratum populum, eo spectante & uidente, in mon-
tem ipse descéderet. Itaque ex illo ipso die in tertium
quotidie eos expiaret & sanctificaret, eisque termi-
nos constitueret, extra quos egredi ut ad montem
accederet, liceret nemini: qui eo ausus esset propius
accedere, eum uel lapidibus obruendum, uel iaculis
confodiendum daret. Mandatum hoc Dei Moses cū
diligenter curasset, omnésque se obtemperaturos di-
xissent, tertio die mane & tonitrua audiri, & micare
fulgura cœperunt, crassissimaque nubes monte ope-
ravit, clangorque buccinæ uehemétius perstrepebat,
& mons totus fumabat, quòd Deus in eum descen-
disset: quæ omnia ingentem terrorem populo incus-
serunt. Accersito Mose in cacumen, cùm multa alia
Deus dixit: tum præcepta & leges exposuit, & quasi
recitauit, quibus populum parere uellet. Leges dece-
re ex aliis præceptis selectas, postea in duabus lapideis
tabulis scripsit, eisque Mosi in altero eius in mótem
ascensu populo promulgandas & tradendas dedit.

In

In priore hę tres scriptæ erant: Dominum Deum tuū adorato, eique uni seruito. Domini Dei tui nomen frustra, ac sine causa, ut peieres, ne assumito. Diē Sabbathi sanctum habeto, nihil operis in eo agito. In altera septem hæ: Parētes colito, eisque subuenito. Cædem ne facito. Stuprum ne cui inferto. Furtum ne facito. Falsum testimonium in proximum ne dicito. Domum proximi ne cōcupiscito. Eiusdem uxorem, seruum, ancillam, bouem, asinum, rémuē ullam ne cōcupiscito. Atque hæ quidem leges decem in duabus tabulis eo ordine, quem in eis enumerandis seruaui, à Deo scriptæ sunt. Tabulas autem Mosi tradidit ad populum preferendas, quas cùm perferret, è montis descensu uocē tumultuantis populi, & quasi debacchantis exaudiuit. Populus enim cum tandem in monte Mosem commorari uideret (triginta enim dies commoratus est) Aaronē siue minis, siue precibus, siue utroque impulerat, ut ex auro sibi uitulum conflaret, eumque & adorauerat, & diuinis honoribus affecerat: quod cùm Deum minimè lateret, ob eamque causam iracundia incitatus populum se delere uelle Mosi antè quām descenderet, dixisset, ita tamen ut eum magnis honoribus auctum in amplissimum dignitatis gradum postea eueheret, Moses tū optimi ducis, & pastoris officio functus est. Rogauit enim eum suppplex, ut populo suo ignosceret, quem ex Aegypto eduxisset, ne Aegyptij hoc callidè ab eo factum dicerent, ut eos in montibus & in solitudine interficeret: tantumque apud Deum eius preces ua-

luerunt, ut nisi uenia impetrata non descenderit. Rem tamen tā indignam & scelestam populo inultam serendam non censuit. Itaque fractis & discissis tabulis, cùm edixisset, ut qui Dei partes honorémq; tuerentur, ad se uenirent, omnésque Leuinæ tribus conuenissent, eis imperauit, ut districtis gladiis per castra concurrentes, quoscunque obuios haberent, interficeret: cęsāque sunt tum ad tria hominum milia. Quo quidem suppicio, ueritus ne Dei animus placatus esset, cùm populo, quām graue magnūmq; scelus admisisset, indicasset, se uelle ad eum ascēdere eius placandi causa dixit. Eo cùm uenisset, Deum rurus orauit, ut uel populo, qui tantum scelus commisisset, ignosceret, aut se nomēque suum ē uitæ libro deleret. Tantus quidem hic illius in suos amor, tāq; singularis charitas uidetur, ut maior esse non posfit. Anteposuit enim non solūm utilitati suæ, sed etiā summo bono, ad tempus salutem suorum: aut, ut apertiūs & planiūs dicam, se ad tempus summo bono carere, quām illos deleto peccato cum Deo in gratiam non redire, maluit. Ad hæc Deus respondit, fore, ut populum, de quo sumpturus esset quo die cōstituisset, supplicium, in eam regionem quam iā dixisset, deduceret. præcepit, ut solus duas alias tabulas lapideas superiorum similes excisās postridie manē in montem ad se deferret. Cùm excidisset, noctu in montem euafit. Ibi cùm quadraginta dies ac noctes mansisset, nullo interea capto cibo & potione, iussu Dei in tabulis decem leges scripsit. Leges autem alias permul-

permultas tulit Deus, quas quoniam longum esset
enumerare, prætereo. Omnes quidem Mosis nomi-
ne feruntur, cùm earum Deus lator sit, promulgatörq;
Moses. Possum commemorare hoc loco ea omnia
quæ iussu Dei ædificanda, & facienda dedit iis, quos
Deus nominauerat, ut tabernaculum eaque omnia
quæ ad illud pertinebant: sed quoniam in eo longa
ponenda esset oratio, quæ minus suavis & iucunda
multis uideretur, hoc satis est intelligi, eum sic illa
omnia perficienda curasse, ut nihil quod Deus præ-
scripsisset, prætermisisse, nihil sibi auri, nihil argenti,
nihil gemmarum, cùm illorum omnium infinita
uis à populo collata esset, retinuisse uideatur. In quo
maxima eius continetiæ laus enuit, cùm nulla ea-
rum rerum specie moueri potuerit, quo aliquid au-
ferret. Sed ad alia ueniamus. Hæc autem quæ dixi
omnia, in Sin monte Mosi præcepit ut face-
ret, leges ut populo traderet & promulgaret, taberna-
culum, quæque in eo contineri uoluit, & arcam, ut
Beseleo Iudainæ tribus, atque Oliab Danianæ faci-
enda daret. Hi uero adiunctis sociis operis, eam dili-
gentiam adhibuerunt, ut anno secundo profectio-
nis, Calendis Martiis excitatum erectumque sit ta-
bernaculum. Moses porro, ut primùm è monte cum
tabulis descendit, nihil prius habuit, quam ut totam
legem populo quem conuocauerat, promulgaret &c
explicaret. In Sin montis solitudine cum menses
nouem morati essent, eos in locum, qui ab euentu
quem mox exponā, Sepulchra desyderij dictus est,

duxit. Vbicunque autem fixissent tentoria, non antè soliti erāt discedere, aut alicubi figere tentoria, quām Dei admonitu ipse dixisset. Quanquam tam claram eis & manendi, & discedendi significationem dedit Deus, ex quo arca facta est, ut ex primo Mosis admonitu omnes in posterum, quando & manendum & migrandum esset, facile intellexerint. Manēdi enim signum erat interdiu nubes: noctu species ignis supra tabernaculum, migrandi amotio. Igitur excitato à terra, eo quem dixi & anno & mensis die tabernaculo, cùm nubes supra tabernaculum non uideretur quintodecimo die profecti ex Sin mōtis solitudine, confecto tridui itinere, in eum locum uenerunt, qui appellatus est Sepulchra defyderij, quòd ibi sepulti sunt ij, quos mannæ cepit satietas tanta, ut ei pepones, allia, cucumeres, aliáque eiusdem generis anteponerent. Querelas autē suas ad Mosem detulerunt, ciisque mortis suæ causam obiecerunt, quòd ipsos ex Aegypto, in qua cibis illis uictitarent, & carnis, in cū locū duxisset, in quo nihil præter mannam, quam fastidirent, cernerent. Quia in causa non tanta fuit in Deum fide Moses, quanta superioribus temporibus fuerat. Tātum enim sibi onus impositum apud Deū queri cœpit, his promiscui uulgi querelis adductus, quantum ipse sustinere non posset. Deoque carnes se daturum populo dicenti, sexcenta millia populi esse dixit: quasi uero ibi satiare non posset tantā multitudinem. Itaque septuaginta uiros ex senibus eū Deus cōuocare iussit, ad fores tabernaculi, quibus partem ademptam

ademptam spiritus qui in eo erat , tribueret, & quasi diuideret, ut in oneris societatem uenirent. In iis de scripti erant quidam Eldad & Meldad , qui cùm in castris mansissent, & tamen uaticinarentur , tum singularis modestiæ & charitatis clarissimum exemplum Moses prodidit. Nam cum id ei nuntiatum es set, tantum abest ut grauiter molestéque inuidiæ facibus inflammatus tulerit, ut cum eum Iosue mone ret, ut eis uetaret ne uaticinarentur, & illum grauiter obiurgauerit, & ut omnes uaticinarentur, optauerit. Nec tamen populus diu scelus illud inultum tulit. Cum enim Deus coturnicum uim tantam effudis set, ut iter diei implerent, illique pro se quisque quantum uellent, legissent , tantum in os cibum ingeferant , cum de eis acerrimum supplicium sumpsit. Eodem in loco precibus à Deo, ne igne omnes conficerentur, impetravit. Nam cum de labore, quem in uia capiebant , apud Deum quererentur & mur murarent, ob eámque rem supplicij causa ignis de cælo extremam iam partem castrorum consumeret: Mosem statim appellarunt , cuius statim precibus ignis restinctus est. Idein paulò pòst in obtrectatores insigni eximiāque clementia fuit . Cùm enim Aarō & Maria utriusque soror illum contemnerent quòd uxorem Aethiopissam duxisset , Deúmq; secū æquè, ac cum eo collocutū iactarent, idque ita acerbè Deus tulisset, ut eis tribus à cæteris seiunctis, nō solū quasi pro testimonio eos refellens, dixisset, se cū aliis si qui uates essent per quietem colloqui solitum, eisque in

uisione apparere: Mosem autem ore ori adiuncto cōuenire, palāmque ei, non obscurè ostendere: uerum etiam lepra Mariam supplicij causa infecisset, tantū abest, ut ex sua laude, supplicioque sororis lātitia affectus sit, ut Aaronis fratri, quē paulò antè obtrectatorem habuerat, precibus adductus, Deum ut eam curaret tam obnixè & ex animo rogauerit, ut illa septimo die planè curata sit. In maximo etiam populi quem regēdum gubernandūmque suscepereat, ei usdem generis facinore precibus Deum infensum placidum, placatūmque reddidit, tum cū præcepto Dei parens, singulos ex singulis tribubus misit, qui regionem in quam eum Deus introducēturus erat, considerarent, fructūsque, quos terra illa ex se proferret, secum portarent. Lustrata enim quadraginta diebus tota regione, cùm fruges fructūsq; alios permultos, tum uiam tam inusitatæ magnitudinis decerpserūt cuni suo palmite, ut à duobus uiris in uecte eam afferti oportet: sed decem ex iis qui profecti erant, extiterūt, qui bonitate fertilitatēque loci, hominum qui eam regionem incolerent, uastitate & magnitudine quam corporum moles præferret, eleuata, populi animis tantum terroris iniicerent, ut ob eam causam cō se iturum negaret, miserūmque se esse diceret, quod non in Aegypto mortem oppetiuiisset, atque ducem à quo in Aegyptum reduceretur, diligere constitueret: nec reliqui duo Caleb & Iosue eum ab illo consilio deterrere aut auocare eiusdem regionis prædicatione, nec Moses Dei potestate cōmemor-

memoranda potuerunt, quin sublato clamore eos duos lapidibus obruere uellet. Quæ Deus ita graui-ter tulit, ut exprobratis suis ī populū beneficiis, Moſi pestilentia uniuersos se deleturum, eūmque alij mag-nae nationi, quæ illa potentior esset, præfecturū di-ceret: idque fecisset, niſi Moses eius iram & benefi-ciorū, quæ in populum illum ad illud tempus Deus ipſe contulisset, commemoratione, & lātitiæ quam Aegyptij ex illa re coniunctam cum irriſione cape-rent, repressiſſet. Quanquam tantum fuit Dei in eos odium, ut decem illos, qui regionem illam eleuaue-rant, supplicij causa primos ſubitō mori uoluerit, & cæterorum qui illorum auctoritatē ſecuti mur-muraffenſt, neminem in eam regionem peruenturū dixerit. Eundem ſe in ea rebellione, & coniuratione, cuius Core, Dathan, & Abiron principes fuerunt, præſtitit. Nam cùm tres illi adiunctis coniurationis ſociis ducētis quinquāginta, illum & Aaronem fra-trem eius principatum ſibi arrogasse propter Domi-ni Dei, quem in ſe inelle iactarent, præſentiam, dice-rent, cuius nō minus ipſi quām illi particeps eſſent, fratrēſque rei nouę & inauditæ indignitate impulſi, eos arrogantiæ primū crimine accusarent, deinde thuribula posterō die afferre iuſſiſſent, ut Deus quos eligeret, ſignificaret, eorūmque Core ueniffet, Dathā & Abiron uenturos ſe pernegarent: tam infensus o-mnibus eorum ſcelere Deus fuit, ut omnem popu-lum duobus exceptis fratribus, deleturus fuerit, niſi cum rogaſſent, ne uno peccante, ira ipſius in omnes

deserueret. Quibus eorum precibus adductus , cùm eos reliquam multitudinem à coniuratorum tabernaculis iussisset secernere : genüsque mortis nouum Moses, quo interituros eos ei Deus enuntiasset, exposuisset: tuni & terra dehincens principes coniurationis cum tabernaculis & omnibus eorum facultatibus absorbuit , & ducentos quinquaginta coniurationis rebellionisque socios confecit ignis . Postero die non minore in suos siue pietate , siue clementia fuit. Cùm enim populus illi atque Aaroni fratri tantam suorum stragem interitumque obiicerent , seditioneque & tumultus iam ortus tantas uires sumeret, ut in tabernaculum foederis populi debacchantis furoris uitandi causa cōfugere cogerentur, Deūsque eos moneret , ut se à populo, quem deleturus esset, secererent: Moses Aaronē fratrem qui pontifex erat, admonuit, ut in thuribulum igne ab ara cū odribus imposito, se in medium multitudinem, in qua ira Dei exarsisset, immittens, pro eo rogaret. Quod cùm sedulò fecisset, stansque inter uiuos & mortuos pro populo precatus esset, ignis restinctus est, nec uero antè eō peruenit, quam quatuordecim millia hominum & septingenti conflagrassent. Idem postea à Deo precibus impetravit, ut populi qui murmurasset, à serpentibus quæ ignem euomebāt, diuinitus supplicij causa inflicta uulnera, nouo quodam genere curaret . Querebatur populus in uia, quæ ab Hor monte ad mare rubrum fert , cùm de uia fessus esset, se ex Aegypto à Moſe eductum ad certam mortem

in solitudinem, in qua deesset panis, aquæ nullæ es-
sent, sibique nauseam cibum quem mannam uoca-
bant parere dixerat: cum his eorum querelis infensus
Deus, serpentes ignitos emisit, quarum morsibus ac
uulneribus plurimi interierunt. Quo malo tam co-
acti, statim ad Mosem uenerunt, & a se grauiter pec-
catum esse professi sunt, quod in Deum atque in ip-
sum dixissent. Itaque orare se illum, ut serpentes tol-
leret. Oblitus iniurias Moses pro ea mansuetudine
qua maxima erat præditus, Deum pro populo supplex
rogare coepit. Deus Mosis precibus adductus, ei pre-
cepit ut serpenteum æneum faceret, tolleretque pro si-
gno, quem qui intueretur, si uulneratus esset, curaretur.
Sublato quasi signo serpente, omnes qui eum co-
spexissent, statim conualecebant. Nam autem acer
Dei præceptorū custos, & obseruator esset, uindexq;
eorum qui ea uiolarent, Deoque uero repudiato ad
alios falsos se conuerterent, cum saepe alias, tuni Se-
tin in Moabitanorum regione declarauit. Nam cum
Moabitane uirgines populum, qui illis stuprum ob-
tulerat, ad sacrificia sua inuitassent, omnésque ferè de
sacris escis edissent, adoratisque illius regionis diis
eorum sacrificis iniciati essent: Deus ea re infensus, Mosi
imperauit, ut principes populi cruci suffigeret, quod
ita demum populus secum in gratiam rediret. Mis-
sis autem ira ultra progressa est. Nam unicuique co-
rum qui integri erant præcepit, ut propinquos suos
qui diis sacrū fecisse nt, morte multaret: quod cum
ab illo factum esset, cæforū numerus fuit quatuor

& uiginti millium. Idem tamen qui Dei præceptis paruissest semper, nunquam eius uoluntatem offendisse, eundémque rerum omnium præpotentem esse & sibi & suis persuasiisset, in re una de eius potestate dubitauit. Nam cùm ad Cades urbem in solitudine Sin populus ob aquæ penuriam in Deum, Mosemque & Aaroneni pontificem eius fratrem dicerent, seque ab eis ex Aegypto in tam uastas solitudines, quæ nec arari, nec fruges ullas & fructus ferre possent, nec aqua præberent, ad certam & suam & iumentorum mortem eductos esse quererentur, que relisque eoruim impulsus pronus humi cum fratre Deum supplex rogaret, ut clamorem populi audiret, eiique aquam largiretur, quo eius querelæ desisteret: Deusque ei præcepisset, ut uirga aut bacillo saxum ferriret, ex quo aquarum uis magna eruptura esset: is conuocato ad saxum populo, uerbis usus est eiusmodi, quæ animi illius dubitationem cum semel atque iterum saxū percussisset, planè declarauerunt. Quod adeò moleste acerbéque Deus tulit, ut ab eo atque fratre quod ipsi nō credidissent, populum in terram, quam ei daturus esset, introductum iri supplicij causa negauerit. Nec uero illius animum, quem ad tempus hac re offensum putaret, unquam postea placare potuit. Nam cùni Aarone fratre paulò post mortuo, uictis cæsisq; multis Regibus ac populis, Cananæo, Seoniano, Basano, Madiano, ad Iordanem fluuium peruenisset, precari Deum cœpit, ut sibi cui ad illud tempus potentiam suam in uincendis tot tamque poten-

potentibus populis, patefecisset, traiicere Iordanem
& terram opimam cernere liceret: sed tantum abest,
ut eum audierit, ut uetererit, ne postea unquam de
ea re ageret, eique præceperit, ut in Phasgæ mon-
tis cacumen ascenderet, ex quo in omnes partes o-
culis ea loca quæ populus possessorus esset, ipse au-
tem aditus non esset, lustraret. Ex quo intelligi
par est, principibus iisque omnibus, quorum im-
perio alij subsunt, peccatum quod etiam leuissi-
mum putetur, ut grauissimum propter exemplum
esse fugiendum. Antè autem quām moreretur qua-
dragesimo anno, quām populum ex Aegypto edu-
xisset, Calendis undecimi mensis, iusu Dei breui-
ter primūm quæ in solitudine gesta essent, com-
memorauit: deinde omnia legis capita repetiuit,
longaque Dei beneficiorum commemoratione o-
mnes ad eius leges seruandas hortatus est. Quæ cùm
& studiosissimè & officiosissimè fecisset, duodecim-
que tribubus singillatim bene precatus esset, ac Io-
sue appositis manibus Dei spiritum ad ritè fungen-
dum idem munus largitus esset, tum denique con-
scenso Seb monte, cincunspectis iis locis, monstrante
Deo quæ eis concessurus esset, centesimo & uice-
simmo ætatis anno mortuus est, nec eius sepulchrum
nemo homo unquam aut uidit, aut inuenire po-
tuit. Eum Iudæi triginta diebus continua luxe-
runt.

AARONIS M OSIS FRATRIS VITA.

Aron Mose fratre, tribus annis maior
fuit. Eum Deus Mosi qui se impedi-
tæ lingua esse dixisset, & eloquentia
eius confessione ualeret, adiunxit ad
obeundum legationis munus quo
apud Pharaonē Aegypti Regem utrumque fungi uo-
luit. Itaq; Aaronē uerba facere apud populū uoluit
pro Mose fratre: Mosem Aaroni præesse iis in rebus
quæ ad ipsum pertinerent. Nec uero apud populum
solum, sed etiam apud Pharaonē uerba facere Deus
Aaronē uoluit: eumque Mosis quem Pharaonis Deū
esse iussit, prophetā uatēmque fore dixit. Missus est
autem cum fratre ad Pharaonē Aegypti Regem de
Hebræorum, qui graui seruitute premebantur, libe-
ratione: quā legationem ex Dei præscripto obiit tan-
ta fide & constantia, ut regis irati minas contempse-
rit. Quibus quōtque malis & calamitatibus Pharao-
nis contumacia Aegyptij omnes oppressi sint, quo-
niam in Mosis uita commemorauí, non necesse ha-
beo hoc loco repetere, ne in eo longior ponatur ora-
tio. Itaque ad ea quæ Aaronis propria sunt, ueniēdū
est. Cum Hebræos Pharao malis quibus ipse atque
eius populus oppressus est, coactus tandem aliquan-
do liberos abire siuisset, traiectóq; mari rubro, quod
eis aquis in duas partes diuisis facilem transitum de-
dit ad Siri mōntis solitudinem omnes perueni-
sent: Deus Mosi quem ad se in montem solum ac-
cessisset,

cerfisset , primū leges decem quas in tabulis duabus lapideis scripsit , populo promulgandas dedit : deinde alias etiam leges , tum exemplar & similitudinem ei ostēdit, ad quam tabernaculum quod templi loco futurum erat , & quæ ad illud pertinebant , illum facere uellet : postremò Aaronē fratrem illius se delegisse dixit , qui maximi pontificis munere in re diuina procurāda & facienda in tabernaculo fungeretur : quod quidem ad illius laudem & dignitatem ualet plurimū . Nam cùm is summus esset honoris gradus , eūmque Deus illi potissimum manda-rit , ex eo magnam de illius sanctimonia & uirtute opinionem eum habuisse intelligimus , eoque maiorem , quod Iesu Christi æterni uerique pontificis speciem primus gesserit . Semel enim quotannis in adytum tabernaculi , taurorum aliarūmque bestiarum , id est alienum sanguinem inferebat , eūmque pro populi peccatis offerebat , Iesum Christum multò ante significans , qui suo sanguine quo genus hominum redemit , semel in uerum tabernaculum , id est in cælum , profectus est . Summum autem eum dignitatis locum uestes , quibus pōtifex in sacris utebatur , populo augustiorem honoratiōremque reddebat . Tunica erat hyacinthina , ora textili ea specie quam præ se fert cappa quam uocant : ita tamen ut ad imas partes malis punicis tintinabulīs que aureis alternis distingueretur : ad humeros annexa ei erat tunicula prætexta ex auro , hyacintho , purpura ,occo bistrincto , siue distincto , byssōque

A A R O N I S V I T A .

retorta opere uario: ita tamen ut utriusque lateris oræ ad summam partem inter se cohærerent. In oris gemmæ duæ onychinæ, in quarum una sex, in altera totidē liberorum Iacob, qui Israël appellatus est, eo ordine quo quisque natus est, nomina incisa erat opere gemmarij, inclusæ auro uisabantur, ut eorum memoria coleretur. Eodem opere textili ad pectus insigne quoddam adhærebat, quadrata figura quæ palnum æquabat, in quo quatuor ordinibus ac ueribus duodecim gemmæ auro inclusæ ita hærebant, ut in primo ordine sardius, topazius, & smaragdus, in altero carbunculus, sapphirus, & iaspis: in tertio lingurius, achates, amethystus: in postremo, chrysolitus, onychinus & beryllus uiserentur incisis & cælatis duodecim liberorum Iacob nominibus Hoc insigne τὸ ἀστικὸν dicebatur, quod rationis & iudicij index esset, quasi pontifex iudicium liberorum Iacob gestaret: à collo autem non pendebat, sed uncis aureis atque ansulis quatuor cum utraque ora eius togæ quam ad humeros hæfisse dixi, cohærebat. Tiaram quoque byssinam in capite gestabat, ex qua lamina aurea uittæ hyacinthinæ annexa, in qua hæc uerba: Sanctum Domino, opere cælatoris incisa erant, ita pendebat, ut semper fronti eius immineret. Quæ quidem omnia aliaque nonnulla, quæ prætermitto, non est dubium quin maximo pontifici maximam dignitatem afferrent, ex eisque summam à populo uenerationem haberet. Atque hæc apud homines. Deus autem quantum eius preces

ces apud se ualerent, multis locis confirmauit: quippe qui cum pro suo quisque scelere, aut labore & macula, quam ex lege suscepisset, eam hostiam offerret, quam lege præscripisset, ita denique pollicitus sit uenientia esse daturum, si sacerdos ipsum, ut ei ignosceret, rogareret. Ritus autem solennis quo sacerdotium iniuit, cæterique omnes qui illud eo mortuo adepti sunt, erat huiusmodi. Abluebatur primum aqua, cum Deo oblatus fuisset, deinde tunica linea, aliusque testibus quas paulò antè enumeraui, amiciebatur: tum oleo quod unctionis vocabatur, (conficiebatur autem ex myrra primi generis, cynamomo, calamo, casia, oleoque oliuarum) caput eius perfundebatur: tum uitulum pro peccato immolabatur, & aries qui cremabatur, appositis utriusque manibus pontificis: alter etiā aries eodem ritu immolabatur cōsecrandorū instituēdorūque sacerdotū gratia, cuius immolati sanguine extrema pars auris pontificis dextræ, manusque dextræ ac pedis pollex tingebatur: tum ex canistro quod erat in tabernaculo, & post in templo, panis sine fermento, & collyridia oleo perfusa, & laganū in adipibus cum armo dextro adhibebatur: omniumq; haec pontifex accepta erigebat, eademq; reddita in ara odoribus incensis perfundebatur: præterea sanguine qui in ara erat, unguentōq; ipse uestesque eius aspergebatur. Septem diebus haec siue consecratio, siue deuotio, siue institutione aut initatio, in conspectu populi complebatur, quibus à tabernaculo & post à templo eum discedere nefas erat: carnibus, & panibus sacris, quantum satis

Q

erat, uescebatur, quicquid reliquū erat in ignem cō-
iiciebat. Postridie initiationis uitulum expiandi pec-
cati sui causa, arietēmque in holocaustum utrunque
sine macula immolabat, præcipiebātque populo ut
hircum afferret, quem illius peccati expiandi causa
immolare, uitulum, agnūmque anniculū, in hol-
ocaustum & utrunque sine macula, bouem & ouem
pacis causa, similāmque oleo perfusam: cùm hæc o-
mnia immolabat, Deum ut & sibi & populo igno-
sceret, rogabat. Quibus ritè perfectis, populo bene
precabatur. Verba autem solennia, quibus bene pre-
cando utebatur, hæc erāt: Benedicat tibi Dominus,
téque tueatur. Ostendat Dominus tibi faciem suam,
tuique misereatur. Os suum Dominus ad te conuer-
tat, tibique det pacem. Quotidie duo sacra ex lege
faciebat: unū mane, quod agnū anni unius, decimā
partē similæ quę oleo tufo perfusa erat, & uinū habe-
bat: alterum uesperi, quod iisdem rebus, eodemque
ritu constabat. Erant etiam solennia sacra alia quin-
que, Phase, id est pascha, à quartodecimo primi mē-
sis die uesperi ad primum & uigesimum, quorū se-
ptem dierum primus & septimus festi erant: hos se-
ptē ex eo die quo liberati sunt à seruitute Aegyptio-
rum, quotannis celebrabant. Secundum sacrū solen-
ne Pentecoste dicebatur, id est quinquagesimus dies
quam manipuli ex primis frugibus Deo consecrati
fuissent. Præceperat enim suis Deus, ut cum in eam
terram, quam eis datus esset, opimam & fertilissi-
mam quasi in rem præsentem uenissent, post messē

quo-

quotannis ad pontificem manipulos ex primis frugibus portarēt, quos postero die ipsi cōsecrarēt, agnusq; anni unius immolaretur in holocaustum, & cum eo duæ decimæ similæ oleo perfusæ ac uinum libarent: quo ex die quinquaginta dies numerarent, & quinquagesimum celeberrimum sanctissimumque habarent, in eoque panes duos duarum decimarū similæ fermentatæ, ex primis frugibus: septem præterea agnos anni unius, uitulum unum, arietes duos in holocaustum cum libamentis suis, hircum pro peccato, duosque alios agnos anni unius pacis causa per pontificem offerrent & immolarent, quæ omnia ad pontificis usum reseruarentur. Septimo mense reliqua tria sacra faciebant, primo die diem festum tubarum agebant, holocaustumque per pontificem immolabant. decimo festum diem expiationum, quintodecimo feriæ tabernaculorum, septem diebus holocausta offerebantur, dies etiam octauus erat celeberrimus atque sanctissimus. Die primo fructus arboris pulcherrimæ decerpebant, spatulas palmarum, ramos lignii densarum frondium, & salices ex torrete: singulis diebus sua cuiusque sacra solennia faciebant. Atque hæc quidem sacra stata erat & solennia: alia erant non solenia, sed pro re nata, aut pro cuiusq; religione, peccato uel impuritate, quæ prætermitto, ne sim longior. Quæ autem adhuc cōmemorauit, eò cōmemorauit, ut quid quoq; die Aaron pontifex operis certi ageret, omnes intelligerent: cum intellexissent, ex eo illud etiam intelligerent, quām acceptum &

Q ij

AARONIS VITA

gratum Deo officium fuerit , quo fungeretur . Neq; enim de illius animo & religione dubitare debemus , quem cæteris à Deo uidemus esse præpositum , ut sibi hostias immolaret . Quanquam ex uno factō de cæteris conieeturam facere possumus . Paulò antè maximi pontificis esse dixi , Deum precari , ut populo peccanti ignoscat . Cum Dathan & Abiron eösque omnes , qui cū illis in Mosem & Aaronē cōiurassent , dehinc sens terra absorbusset , postridiéque eius diei , orta seditione & motu , populus utrique tot hominū mortis causam daret , Deūsque eis in tabernaculo fœderis , quò quasi in asylum confugerant , præcepisset , ut se à multitudine quam deleturus esset , secerneret : Aaron Mosis iussu , qui irā Dei iā desæuire cerneret , thuribulo arrepto in medium populum se immisit , atq; inter uiuos & mortuos stans , incensis odoribus , Deum ut populo propitius esset precatus est , statimque incendij , quod iam multitudinem conficiebat , finis fuit . Postridie eius diei , aut eo ipso die , magnam eius uirtutis ac fidei in se Deus populo significationē dedit , ne deinceps ulla rebellio aut sedatio oriretur . Mosis enim præcepit , ut singulas uirgas à singulis tribuum principibus , id est duodecim , acciperet , in eis que nomen uniuscuiusque scriberet , & Aaronis nomen in tribu Leuina esset , eásq; omnes in tabernaculo fœderis locaret : eumque monuit , fore , ut quem ex omnibus potissimum deligeret , eius uirga in genas erumperet , atque ita querelas populi in eum & fratrem murmurantis sedaret . Cum acceptas uirgas

gas Moses in tabernaculo reliquisset, posteróque die reuersus, illam Aaronis nō solum in gemmas, sed etiā in flores qui foliis dilatatis in amygdalas formati erant, erupisse animaduiceret, omnes ad populum protulit. Cūmque omnes rē ut nouam admirati essent, & suam quisque receperisset, tum iussit Deus Mo- sem Aaronis uirgā in tabernaculum reportare, ut ibi rebellionis populi significandæ ac prodendæ causa seruaretur, motūisque eius ac murmur sedaretur, ne perirent. Ea pōst in arca iussu Dei recondita est.

Liberos quatuor ex uxore sua suscepit, Eleazar, Na- bad, Abiu, & Ithamar, qui omnes iussu Dei cum illo sacerdotes initiati sunt & instituti: sed paulò pōst Na- bad & Abiu cùm alienum ignem spōte sua, nullius iussu arreptum atque in thuribulum cum odoribus infusum obtulissent, igne perierunt. Si omnia uelim commemorare, quæ possum, omnia ferè quæ in Mo- ses uita dixi, repetenda erunt. Itaque paucis quæ restat contenti esse debebimus. Cùm Moses in Sina monte quadraginta dies ac noctes commoratus est, tum cū duarum tabularum leges decem à Deo latas & scri- ptas accepit, populus qui illum diutius quam uellet, in monte commorari uideret, ad Aaronē infesto an- mo uenit, contenditque ab eo, ut sibi Deos quorum ducibus in uia ueterentur, faceret, q̄ Mosi qui ipsum ex Aegypto eduxisset, quid accidisset, ignoraret. Aa- ron in re tam magna, qui furorem populi cōprime- re se posse desperaret, nisi rerum quæ populo charæ essent, amissione, uiris id consilium dedit, aut impe-

rauit, ut in aures aureas ex uxorum liberorumq; suo-
 rum auribus detractas ad se afferrent. Nec uero rerū
 etiam charissimarum certa amissio eos à semel susce-
 pto conceptoque facinore retardauit aut deterruit.
 In aures enim suas quisque libenter tradidit, quas cū
 Aaron accepisset, opere fusorio ex eis uitulum fecit.
 Quem cūm populus uidisset, illum Deum esse dixe-
 runt, à quo ex Aegypto educti essent. Quinetiā Aarō
 aram ei edificauit, præconisque uoce edixit, postridie
 Domini festum diem fore. Itaque omnes manē con-
 uenientes, holocausta & hostias pacis causa immo-
 larunt, sacrificisque escis se contaminauerūt. Hoc statim
 Moses patefaciente Deo resciuit, cuius iussu cum ē
 monte descendens castris appropinquasset, conspe-
 cto uitulo, primum tabulas cōfregit, deinde arreptū
 uitulum cōbussit: tum Aarone grauiter obiurgauit,
 q; populum in tam immane scelus præcipitem de-
 disslet. Aaron nihil habuit quod afferret, & excusaret,
 nisi populi ad peccandum procliuitatē, iis omnibus
 expositis, quibus à populo ad illud facinus impulsus
 esset. Itaque eum rogauit, ut Dominū, ne sibi succē-
 seret, placaret. Hinc Moses nihil in fratrem grauius
 consuluit, tantumque ira eius in facinoris auctores
 desœuit. Nam cūm eos qui à Domino starēt, ut ad se
 uenirent, monuisset, omnēsque Leuinæ tribus homi-
 nes conuenissent, eius iussu quem Dei esse dicebat,
 tria hominum millia interfecerunt. Pontificis mune-
 re ex Dei uoluntate ac sua dignitate quadraginta an-
 nis quibus in solitudine Hebræi cōmorati sunt, fun-

Etus

Etus est. Quadragesimo enim anno quam ex Aegypto educti fuissent, calendis Quintilibus cum tres & octoginta annos compleuisset, in Hor monte è uita excessit. Praeceperat enim Mosi Deus, ut eum in mortem illum cum Eleazar eius filio duceret, ibiq; ei uestem detraheret, qua filiu amiciret: fore enim ut moreretur, quod sibi ad aquas non credidisset: quod in Mosis uita cōmemorauimus. Eum triginta diebus multitudo luxit.

I O S V E V I T A.

Iosue tribus Ioseph qui antea Osée dicebatur, Nun siue Nauæ filius, ius-
su Dei appellatus est, idémq; inter-
dum Iesus, quod nomen conserua-
torem declarat, dicitur. Is Mosis pri-
mùm puer & minister fuit, deinde
successit in eius locum, perduxitque Hebræos in ter-
ram, quam multò antè se eis daturum esse Deus pro-
miserat, nec perduxit modò, sed inter eos diuisit.
Quod ad munus cur à Deo delectus sit, & quemad-
modum eo pro dignitate sua, & Dei uoluntate fun-
ctus sit, dicendum est. Prima eius mentio quæ quidē
honori illi fuerit, & dignitati, in prælio quo dux pro
Mose Amalecinos fudit, fugauit, atq; interfecit, inue-
nitur. Nam cùm Amalec sua sponte in Hebræos in
Raphidin solitudinem infestum exercitū pugnandi
causa eduxisset, Mosesq; eius consilio cognito Iosue

de quo dicimus ut delectum uirorum haberet, præliūmque iniret cum Amalecinis, imperauisset, si que quamprimum strenuè imperata fecisset, ipse cū Aarone & Hur in cacumē mōtis ascendit. Ibi, cūm iam atrox & grauis pugna committeretur, Mose manus quidem erigente, Hebræi in campo duce Iosue uincebant, remittente autem easdem, quas graues fene-
ctus reddebat, Amalecini uincebāt. Quod cū Aaron & Hur animaduerterēt, sessum Mosem ad saxum du-
cunt, eiūsque manus ex utraque parte sustinēt: quo factum est, ut cum eius manus ad solis occasum mi-
nimē defatigarentur, Iosue, Amalec unā cum suis fu-
gauerit, fugatū interficerit. Tum Deus parta uictoria
Mosi negotium dedit, ut eius facti memoriām
literarum monumentis proderet, Iosueque traderet.
Quæ quidem uictoria et si Mosi precanti secundum
Deum tribuenda est, tamen Iosue in illius laudis so-
cietatem uenit, quem Moses unum ex omnibus ma-
ximē ducem eius belli profligandi delegit. Tūmque
compertum est parū arma foris posse, nisi uel unius
uiri optimi, uel multorum preces, Deum qui uictoriam
dare unus potest, placauerint. Cūm Hebræi in
Pharania solitudine castra posuisset, Moses iussu Dei
duodecim principes duodecim tribuum, in his Iosue,
in terram Chananæorum, quam eis Deus datu-
rus esset, misit, qui eam consyderarent, atque ex eius
fructibus afferrent. Regione diligenter inspecta & lu-
strata, quoniam tempus erat, quo uiae præcoces ui-
suntur, palmitem cum uua sua tantæ magnitudinis

præci-

præciderunt, ut à duobus uiris eā portari oporteret. Quadragesimo die cum reuersi essent, aliique in cœtu populi Mose & Aarone præsentibus regionē laudarent à fructu quem uiderent, sed ab ea omnes propter incolas quorum fortitudini resisti non posset, & urbes quæ essent munitissimæ, retardarent ac reuocarent: ex eorūmque illo sermone motus populi tantus ortus esset, ut Mōs & Aaroni satius esse in tam uasta solitudine interire dicerēt, quām in terram illam introducerentur, ne gladio perirent, uxoresque ac liberi in hostium potestatem uenirent, iamque de duce diligendo, qui ipsos in Aegyptum reducerent, inter se colloquerētur: atq; ea cū audissent Moses, & Aarō, in conspectu populi in terram proni cecidisse: Iosue extitit unā cum Caleb Iudainæ tribus, qui eos cōmendata laudatāque regionis bonitate, ne Dei uolūtati ut rebelles obſisterēt, multis uerbis hortatus est. Sed tamen efficere tantum dicendo non potuit, quin clamore sublato lapidibus utrūque obruere uellent, fecissentq; nisi Deus, cùm illi in eo consilio permanerent, populi perfidiam grauiter obiurgasset primū, deinde omnes se deleturum peste dixisset. Moses cui hæc Deus diceret, eū rogare minimè destitit, quoad placidum aliqua ex parte reddidit. Eius enim precibus adductus Deus, genus mortis mutauit, tantūmq; dixit, eorum qui ex Aegypto educeti essent, præter Iosue & Caleb in terram illam quam contemnerent, peruenturum esse neminem. In locum autem Moses successit hoc modo Iosue. Cūm Moses saxum ba-

cillo eliciendæ aquæ causa populo murmuranti bis percusisset, usque esset uerbis apud populum, quibus Deo se non planè credere ostendit: care adeò offensus est Deus, ut ei in terram quam populo suo daturus esset, aditum negauerit. Itaq; ei præcepit, ut Iosue qui eò populum ducturus esset, terrāmque diuisurus, doceret, ac confirmaret, ne timeret. Quod cùm multis uerbis fecisset, in Phasga monte mortuus est, cum manus suas Iosue apposuisset, ex qua re spiritu sapientiæ Iosue completus est, ex eoque tempore ei Hebræi non secus ac Mosi parere cœperunt. Quinetiam Deus Mose mortuo statim cum eo, ut cù Mose solitus erat, locutus est his uerbis, Moses seruus meus excessit è uita: traiice Iordanem hunc cū uniuerso populo: omnem locum in quo pedū uestrorū uestigia fixeritis, uobis tradam: nemo unquam uobis poterit resistere. Quemadmodum Mosi affui, sic tibi adero: nec tibi usquam deero. Itaque bono fidentiæ esto animo: sorte enim terram populo diuides. His uerbis Iosue, aliisque Dei confirmatus, principes populi conuocauit, eisque præcepit, ut populus ad traiiciendum flumen triduo pòst commeatus cibariaque compararet, eoque die armati omnes Rubeianæ & Danianæ tribus, qui cis Iordanem loca ad incolendum accepissent, præmitteretur. In illa autem quasi expeditione eum se ducem præstitit, ut omnia Dei iussu ac prescripto egerit, nihil contra eius uoluntatem fecisse uideatur. Nam posteaquam animos omnium suorū ita paratos esse cognouisset, ut ipsi nō secus.

secus ac Moſi ſe dicto audientes fore promitterent,
qui nō pareret eius præceptis, iſ morte mulctaretur,
tantumque ſe uirum præſtaret: antē quām pedē quif-
quam moueret, ſpeculatores duos clam mittendos
censuit, qui loca urbēmque Hiericho cōſyderarent.
Illi urbem ingressi, ex ſcorto Rab nomine, ad quam
diuerterant, & apud quam commorati ſunt, compe-
rerunt, rumore ac recordatione eorū malorum, quæ
Deo adiutore in traiectu mariſ Aegyptiis, & poſtea
plerisque populis ac regibus accidiffent, tanto metu
omnes perculſos eſſe, ut facile quaſi primo impetu
eodem Deo uindice regionē illam atq; urbē capere
poſſent. Aduētus eorum ſtatim fama ad regē perua-
gata eſt. Itaque miſit, qui Rab imperarent, ut ſpecu-
latores produceret. Illa primū eos ueniffe cōfessa eſt,
deinde pio quodā officiо ſoque mēdacio uſa, abiitſe
dixit. Illi qui uerū mulierem dixiſe putarent, eos in-
ſequi cōperūt, cūm interim illos duos quos in ſum-
ma parte eđium ſtipula occultauerat, monet, ut fuga
ſibi ſalutē quærāt, ac ne in eos forte inciderēt, in mó-
tes ſe recipiant, ibiique ſe triduū contineant: orātque
ut iurent, ſe in urbis expugnatione ſibi parem gratiā
eſſe relaturos. Cū id ſe facturos eſſe sancte promiſſi-
ſent, funiculūmque coccineum, quem illa ē fenestra
appenderet, fore pro testimonio dixiſſent: ē fenestra
quæ muris urbis adhærebatur, elapsi, in proximos mó-
tes qui deuij erant, confugerūt. Triduo poſt ad ſuos
reuersi, omnia quæ comperiſſent, ordine narrarunt.
Iosue ſpeculatorum ſermone cōfirmatus, melioreq;

R ij

animo præditus, noctu castra mouet : ad Iordanē cū
 uentum esset, triduo ibi morati sunt. Ipse triduo pōst
 per præcones præcepit, ut ordine cuncti incederent,
 nec antè quisquam pedem loco moueret, quām sa-
 cerdotes antecedentes cubitorum duūm milliū in-
 teruallo semper abessent: ipsi se sanctos castosq; præ-
 starent, q; postero die magna miraque opera Deus a-
 pud illos editurus esset. Tum Deus ei dixit uenisse
 tempus, cùm faceret, ut apud populū in nomine esset
 & gloria, intelligeretque idem se cū illo ita esse, ut cū
 Moſe fuisset. Itaque sacerdotibus præciperet, ut cùm
 partem Iordanis traieciſſent, ibi maneret: tum enim
 fore, ut aqua ea quæ deorsum laberetur, sic tota in ma-
 re influeret, ut ne gutta quidem extaret, superior autē
 sic tota insisteret, ut altissimorum mōtiū speciē præ-
 beret. Quæ diligenter omnia Iosue cùm suis expo-
 suisset, castra mouerunt. Ad Iordanem autem cū per-
 uenissent sacerdotes, repente amnis in duas partes si-
 cuti Deus fore prædixerat, diuisus est, transitumque
 populo ut per terram præbuit. Cuius tanti beneficij
 sui in suos Deus, ut posteris memoria æterna prode-
 retur, Iosue imperauit, ut duodecim uiros singulos
 in singulis tribubus deligeret, qui ad eū locū in quo
 sacerdotes cū arca starent profecti, ex Iordanis alueo
 duodecim lapides durissimos tollerent, eosq; in loco
 in quo castra proxima nocte locarent, poneret: aliōſ-
 que duodecim in medio Iordanis alueo, qua in
 parte sacerdotes steterunt, figi uoluit. Traiecto ita
 flumine, aquæ nō minore miraculo in suum locum
 reuerſe

reuersæ sunt , quām ab eo discesserant . Horum tam inusitatorum operum fama statim apud finitos reges ac populos percrebruit , tantūque omnibus incussit metum , ut cadentibus animis exhaustoque spiritu , Hebræorum aduentum uehementer timeret ac suspectum haberent . Itaque eorum metu urbis Hiericho portæ clausæ erant , nec cuiquam intrare , aut egredi licebat . Eam autem urbem septimo obfitionis die ceperunt hoc quasi stratagemate diuino . Præcepit Deus Iosue , ut sex diebus omnes armati , semel quoque die circum illam ambularent : septimo autem die sacerdotes septem buccinis septies arcam antecedentes clangerent in urbis circumitione , sequentibus cæteris : quo toto tempore nemo clamorem tolleret aut quicquam diceret , nisi cum longior buccinæ clangor exauditus esset , quo exaudito maximum clamorem omnes tollerent : tum enim deniq; funditus urbis muros casuros esse scirent , quoru; casu ruinâq; perspecta & animaduersa , animorū spei que pleni suo in urbem aduentu & introitu omnia caperent , diriperet , & interficerent : tantum Rab de qua diximus , parceret , nemo se præda sacra cōtaminaret . Hęc eo ordine populo Iosue , quo à Deo ei mādata erant , narrauit : quæ cum in expugnatione urbis obseruata sunt , eum euentum res habuit , quē Deus fore prædixerat . Cōcessus est ac datus Rab inter Hebræos ad habitandum locus . Hiericho capta speculatores Iosue qui urbem Hai consyderarent , misit . Ii reuersi mittenda esse tantum duo aut tria uirorum

millia ad eam dixerant, nec minimè necessario labore fatigandā esse multitudinem, cum Iosue eorū cōsiliis parens tria millia hominum misit. Illi primo hostium impetu fugientes, ex eisque tres & triginta cēsi & imperfecti tantā reliquis trepidationem attulerunt, ut quid agerent, prorsus ignorarent. Quinetiā Iosue quem ducē suis, ut dixi, Deus dederat, tam tristi nūtio exanimatus, discissis laceratisque uestibus primū lachrymas profudit, deinde cū maioribūs natu populi ex eo tempore ad uesperū se pronum in terram ante arcā fœderis proiecit, egitque cū Deo his uerbis, cūm se miserum calamitosūmq; dixisset, Cur populum suum Iordanem traiicere uoluisset, ut eū Amorihæ libidini dederet atque deleret? satius fuisse trans Iordanē, ut cœperat, sedes habitādi causa quaerere: nihil habere se quod diceret, cū populum fugientem cerneret. Hoc audituros esse Chananeos, omnēs que eorum locorum incolas, qui contracto comparatōque exercitu facile omnē multitudinem delere possent, nisi prouideret. Deus ut surgeret imperauit. Non ei mirū id uideri debere, cū populus contra uoluntatē præceptūmq; ipsius sacra præda se cōtaminasset. Se pro eis stare non posse, nisi is qui tanto scelere se cōtaminasset, obtereretur. Itaque hoc populo denuntiaret, posterōque die sorte ad quem illud facinus pertineret, ageretur, & qui in eo deprehensus esset, is uiuus combureretur. Re ex uoluntate Dei populo significata, inuentus est Achán tribus Iudæ: qui à Iosue rogatus, confessus est, se auaritia impulsu-

pulsum cùm pallium coccineum , aliáque nonnulla inter spolia animaduertisset, abstulisse : quæ cùm prolata essent , unà cum cæteris bonis exusta sunt , ipse lapidibus obrutus est . Atque hoc modo Deus placatus est . Itaque paulò post Iosue imperauit , ut armatos mitteret , qui ex insidiis urbem , oppidanos , regémque caperent , homines interficerent , bona diriperent , atque inter se spolia diuiderent . Consilium militare huiusmodi fuit . Triginta armatorum milia delegit Iosue , eisque imperauit , ut post oppidum in insidiis essent , nec longius abirent , sed parati essent , cùm ipse atque cæteri simulata fuga , in oppidanos qui fugientes persequerentur , impetum facere . Hoc tamen consilium mutauit Deus . Nam cùm Iosue cum suis simulata fuga cederet , Haianique ad unum omnes cum rege eos insequerentur , Deus Iosue monuit ut clypeum pro signo tolleret : quo sublato iij qui in insidiis erant , urbem ceperunt , atque incenderunt . Haiani autem cum fumum in cælum ascendentem animaduertissent , longius progredi non potuerunt . Nam & Iosue cum suis restitit , & iij qui urbem incendebant , à tergo eos adorti sunt . Ita cùm utrinque uallati essent , omnes , qui erant duodecim millia , interfecti sunt , rex in crucem actus est . Parta uictoria , Iosue Deo aram lapidibus rudibus & impolis ædificauit , hostiásque in holocaustum & pacis causa immolauit , quemadmodū à Mose faciendum didicerat . Fama eoru quæ urbi Hiericho & Hai Hebrei fecerat , exciti populi regesq; omnes finitimi ,

comparatis contractisque copiis, cum Iosue uno animo eadēmque sentētia pugnare decreuerāt. Gabones autē astuto callidōque consilio usi, cūm finitima loca incolerent, panes qui iam uetustate in frusta cōminuebantur, calceos, saccos aliāque omnia quæ facilē antiquitatē indicarēt, sumētes quò faciliū se ex longinquis regionibū uenire fidem facerent, de pace ad Hebræos uenerunt. Iosue qui Deum consulere prētermisisset, cū eos à suis missis esse de pace, propter famam eorū, quæ ab Aegypto ad illa loca ubique fortissimè maximāq; cum omniū admiratione gessissent, cognouisset, longiorisq; uix ea quæ cōmemoraui, argumento esse dixissent: facile pacē cum eis fecit, quam etiā principes iurisiurandi religione confirmarunt. Triduo pōst motis castris ad oppida eorū peruererunt: quod cūm multitudo resciuisset, conqueri cœpit, ac quodam modo inuehi in principes, qui tam iniquum fœdus iniissent. Illi nec uulgi motum sedare, nec se purgare nisi iurisiurandi religione potuerunt. Eò enim se adactos dixerūt, nec se illos audere contingere, ne si facerent, grauiore scelere, id est periurio tenerentur. Quōque multitudo æquior esset, negarunt eos locum inter illos nisi seruorum & operarum esse consecuturos. Quod etiam Iosue auctoritate sua decreuit, ut ligna cæderent, aquāmque comportarent. Exponam deinceps quod siue rei nouitate, siue magnitudine maximam Iosue gloriam peperit. Eius enim siue imperio, siue precibus sol instituit, quandiu uoluit, id est quoad quinque

quinque Reges eorumque exercitus Hebræi uictoria parta , fuderunt , fugarunt, atque interfecerunt : nec lógiorem illo diem ante illud tempus,nec postea fuisse memoriae proditum est . Adonisedec Rex Hierosolymitanus cùm cladē qua Hebræi urbē Hai affecissent, auditione accepisset, fœdūisque, quod cū Gabaonibus fecissent , magno metu percussus quatuor Reges finitimos ad belli societatem uocauit , ut contractis copiis Gabaonē oppugnarent, ac ui caperet: propterea quòd Gabaones se cum Iosue coniunxissent . Obsessā urbe à quinque Regibus, Gabaones statim miserunt qui periculum Iosue nuntiarent . Ille confestim cōparato ingenti exercitu eò magnis itineribus contendebat: cum Deus eum monuit, ut magno fidentiique animo esset, quòd ea uictoria potiretur, ut ne unus quidem hostium pugnæ supereret . Ita animi speiisque plenus nocte insequenti progredi non destitit, quoad hostes impetu facto, turbatis à Deo eorum ordinibus fudit & fugauit , fugatos diu persecutus est, multisque interfectis gladio, muto plures Deus grandine prostrauit. Cùmque satis lōgus is dies ad delendos hostes minimè uideretur , Deum Iosue rogauit , ut Sol ac Luna insisterent, id quod impetravit Sol enim diei unius spatio non occidit maxima omnium admiratione. Quinque Reges fugientes in speluncam se abdiderant. Hoc cum Iosue nuntiatum esset, suis præcepit ut faxa ingentia ad os speluncę uoluerent, ac nonnullos qui inclusos custodirent, relinquenter. Eodem die paulò pòst edu

ctos & extractos. Primùm pedibus obteri ac suffocari, deinde in furcis suspendi iussit: uesperique cadauera in eandem speluncam in qua delituerant uiui, proiici. Tum eorum oppida cepit, interfectis oppidanis omnibus. Nec uero minus clara cruentáue fuit uictoria, qua nec ita multò post potitus est. Iabin Asor Rex, cum ad eum fama harum tantarum cladivum peruenisset, finitimos Reges permultos ad societatem belli hortatus est: qui cum omnes contracto ingenti exercitu, infestis animis atque armis unum in locum conuenissent, ut cum Iudæis pugnarent, Deus Iosue ne timeret, hortatus est, quod postero die eos ea ipsa hora superaturus esset. Quæ res euentum eundem habuit, simulatque Iosue suos in illos eduxit. Omnes enim primo statim impetu fusi fugatiq; sunt: quos cum fusos persecutus esset, universum exercitū deleuit, nemine superstite qui suis cladem nuntiaret. Hinc eorum captis oppidis, interfectisque incolis, prædam inter suos diuisis. Pace ita Iudæis terra marique à Deo Iosue duce data & concessa, cum prouectæ iam ætatis esset, ei Deus præcepit, ut quas regiones trans Iordanem occupasset, sorte inter tribus nouem & dimidiam partem Manassianæ diuideret. Diuisis locis ac regionibus ea moderatione & æquitate, ut & Deus quæ fecisset, probaret, & homines quibus præfuisset, sibi ab illo satisfactū dicerent: cum diem mortis appropinquare cerneret, cunctas tribus conuocauit, uniuersosque tam singularium Dei in ipsos beneficiorum commemoratio-

ne ad legem eius atq; præcepta quibus parérent, hor-tatus est , & ab iis quæ ei ingrata essent , præsertim à Barbarorum institutis & moribus deterruit , eorum malorum enumeratione , quibus opprimerentur , nisi in Dei fide ac religione perstarent . Iis ita in ea sententia confirmatis, ut se Deum elegisse testaréetur , ac profliterentur, quem unum colerent , & cuius præ-ceptis obtemperarent, ipse centesimo & decimo çta-tis anno mortuus est.

IVDAE IVDICIS • VITA.

SVdas, mortuo Iosue , cùm Hebræi Deum consuluissent, quem potissi-mùm sibi ducem præfici uellet, di-uino oraculo in demortui locum suffectus est . Is Simeone fratre ad-iuncto cum exercitum-Dei iussu eduxisset in Chanæorum Phæresæorúmque fines , eos superauit, multaque oppida, & agros eorum cepit . Obsessa au-tem Bezec, cum Adoni-Bezec, id est eius oppidi siue Rex, siue dominus fugisset, eum capta urbe cæsisque decem hominum millibus, insecutus , cepit: capto primores manuum ac pedum digitos præcidit , id quod diuinitus sibi accidisse professus est, quòd se-ptuaginta Regibus, quos sub mensa sua ciboru reliquias colligere coegerat , easdem partes præcidisset . Quo quidem exemplo principes à crudelitate in eos quos ceperint, deterreri debet . Captis Hierosolymis

OTHONIEL ET AOD VITA.

nec ita multò pòst,eum in urbem duxit, ibique mor-
tuus est . De Iuda hoc nihil præterea scriptum inue-
ni . Josephus autē non unum certum hominem uult
esse Iudam hūc, sed tribum Iudæ: Atqui principium
libri Iudicūm eum coarguit ac refellit.

OTHONIEL VITA.

Othoniel, Cenezi filius , Caleb minor
natu frater. Hic primus post mortem
Iudæ, Hebræos qui relicta neglectaq;
ueri Dei religione, finitimorum po-
pulorum deos colerent, ob eāmque
causam à Syrię Rege seruitute supplicij causa diuini-
tus opprimerentur, liberauit . Nam cùm octo iam
annis , eius seruitutem perpesli essent, Deus cuius fi-
dem implorassent, Othoniēlem hunc excitauit , quo
& iudice uterentur, & duce, Rege illo oppresso, libe-
rarentur . Iudex autem quadraginta annis fuit , quo
tempore nec Deum mutauerunt Hebræi, nec ab ho-
ste ullo oppressi sunt.

AOD VITA.

AOD Gera patre natus est. Is cū ab He-
bræis missus esset ad Eglonem Moa-
biæ Regem cùm donis, à quo decem
& octo annos oppressi fuerant, ei que
dixisset rem habere se , quam sine ar-
bitris

bitris uellet exponere , egressisque cæteris Rex ex solo surrexisset, tempus eius interficiédi commodum ratus, eduçtam sicā sinistra manu(nam utraque manu pro dextra utebatur)in aluum adegit tanto conatu, ut capulus serrum in uulnere sequeretur,nec gladium extraxit , sed reliquit in corpore:clausisq; ostiis cubiculi & sera obfirmatis, ipse per posticum egrefsus est . Stipatores principis ingressi , cùm occlusas fores cernerent,eum purgare aluum putabant . Itaq; tempus expectandum censem , dum dominus ipse exiret:cùm tā diu expectasset, ut eos etiam tam longi temporis puderet,sibi introeundū censem. Aperito clauie ostio summa clem admiratione & stupore eum in paumento iacentem mortuum conspicantur. Interea Aod effugiens, suos,re nuntiata , ut se sequerentur ad Moabitarum exitium,hortatus est. Cū eum ducem secuti essent, Moabitarum circiter decē millia interfecerunt, eorum captis urbibus: inde octoginta annis in pace uixerunt .

B A R A C V I T A .

B Arac Abinoē filius tribus Nephthaliim . Hic Hebraeos qui mortuo Aod iudice, quòd neglecta rursus Dei religione deos colerent , à Iabin Chanañorum Rege seruitute opprimebatur, hoc modo uicesimo seruitutis anno liberavit. Debora Lapidoth uxor iudicabat populum , eadēq;

S iiij

uaticinandi munere prædita erat. Eā Deus , cuius fidem implorassent Iudæi , admonuit, ut Barac accer-
seret, cīque nomine suo præciperet, ut decem millia
armatorū ex tribu Zabulon & Nephthalim in Tha-
bor montem educeret : Sic enim fore, ut Sisaram
Iabiniani exercitus ducem cum suis ei uincendum
ipsa traderet. Barac cum Debora comparato exer-
citū statim eò magnis itineribus cōtendit. Quod cū
Sisaræ nūtiatum esset, nongentos falcatos currus in-
gentesque copias infestis signis eò duxit. Debora cū
procul exercitum uenientem animaduertisset, Barac
ut descenderet monuit, quòd tempus uenisset, quo
Sisaram cum suis uinceret. Cū suos Barac ex monte
in patētes campos duxisset, repente Deus Sisaræ om-
niq̄ue eius exercitui eum terrorem aspectu hostium
iniecit, ut fugam capesserent, Sisarāq; ipse ex curru
desiliens pedibus fugeret: quos fugientes Barac, non
antē insequi destitit, quām exercitum omnem dele-
ret, præter ducem, qui ex fuga se domum Haber Ci-
næi, quòd pax ei cum Iabin Rege intercesserat, rece-
pit . Iahel enim Haber uxor ei obuiam prodiens, il-
lum ut ad se ueniret rogauerat . Is autem in ædes in-
grediens, mulierem monuit, ut si quis præteriens,
nū quis intus esset quæreret, nemine esse diceret. At
illa siue diuino cōsilio usa, siue fœderis oblita, clauū
in tēpora Sisaræ dormientis quem pallio ne fortē re-
periretur, texerat, malleo ita defixit, ut clavis per me-
diū cerebrū ingressus ad terrā perueniret. Barac cū
aliis fusis ac deletis, Sisarā quærens Haber domū præ-
teriret,

teriret, Iahel stans pro foribus eum rogauit, ut eum quem quæreret, interfectum uiseret. Cum uidisset, tum per se Deo gratias egit, deinde cum ré Deboræ narrasset, unà cum ea maximis laudibus eundem ornauit. Hac parta uictoria, Iabin Regi animus cecidit, uirésque & opes Iudeorum adeò pedetentim creuerunt, ut eo deleto, quadraginta annis bellum cum eis nemo gerere ausus sit.

G E D E O N I S V I T A.

 Edeon qui etiam Ierobal dictus est, Ioas patre tribus Manasse natus est. Eum Deus ad delēdos Madianos, qui Hebræos nutu diuino quòd deos colerent, septem annis oppresserant, dum hoc modo delegit. Cùm in torculari frumentū purganti angelus Dei salutem dixisset hanc, Salue, Dominus tecum, uirorum fortissime : respōdissetq; si Dominus esset secum ac cum tribulibus, cur tot tantisque malis opprimerentur? ille ei præcepit, ut ea fortitudine qua erat prædictus, abiret populum suum liberatum ex Madianorum seruitute. Cùmque rogaret, quî eum liberare posset, cum & ipsius familia in Manassina tribu sine honore iacéret, & ipse in paternis ædibus minimum posset, sequé idem cum eo futurum respondisset : ab eo maiorem in modum petiit, ut si quid apud illum gratia ualeret, ipse re aliqua, quisnam esset, doceret. Itaque expectaret, dū re-

GEDEONIS VITA.

diēs sacrificium portaret, quod ei offerret. Cūm eum se præstolaturum pollicitus esset, Gedeon domum currens hœdum coxit, panésque sine fermento ex farinæ modio: carnes quoque in canistro posuit, & ius carnium in ollam infudit: quæ omnia cum detulisset, angelus imperauit, ut carnes & panes in lapide quodam poneret, iūisque in ea funderet, quod cum fecisset, angelus extrema uirga quam manu tenebat, carnes & panes cōtigit, tūmque statim è lapide ignis erumpés consumpsit omnia: nec deinceps angelum uidit. Quare conturbatus, cūm angelū Dei se uidisse exclamasset, ut fit in rebus nouis & inusitatibus, Deus eum ne timeret, monuit, quòd minimè moriturus esset. Hinc aram Deo posuit. Qua illius in se religione adductus Deus, nocte sequenti ei præcepit, ut taurum patris sui, alterūmque annorū septem arriperet. dirutaque ara quam pater ipsius Baal deo posuerat, nemoreque quod circum aram esset, cæso, aram sibi in eo lapide, in quo antea sacrum collocasset, ac tum taurum secundum in strue lignorū quæ ex sylua succidisset, crematum immolaret. Adiūctis decē ex seruis suis, noctu ne à patre & oppidanis uis oriretur, Dei præcepto paruit. Manè oppidani cum dirutam aram lucūmq; succisum cernerent, molestè tulerunt: cūmque auctorem facinoris quærentes, tādé Gedeonē esse comperissent, Ioas eius patrem monuerūt, ut filiū, qui Dei ipsorum hostis esset, ad mortem produceret. Ille nihil aliud respondit, nisi si Baal Deus esset, ipse suam iniuriā propulsaret, hostēq; ulciscere-

cisceretur. Ex quo patris responso Gedeon Ierobaal postea appellatus est. Quo quidem tempore Madiani coniuncti cum Amalecinis populisque ad orientē spectantibus, traiecto Iordanē in campis Ierzahelinis castra posuerunt. Gedeon de eorum aduentu & incursione certior factus, afflatu diuino permotus est, clangēnsque buccina primū Abiezerinorū gentē ut se sequeretur, hortatus est: deinde misit qui Mannaſſinos, Aſerinos, Zabulonianos, & Nephthaliminos conuocarent. Cūm omnes cōuenissent, antē quā exercitum educeret, Deum rogauit, ut si suo ductu & auspiciis populum suum, quemadmodum prædixerat, liberatus esset, faceret, ut in lanx uellere, quā in area poneret, ros maneret, & in terra siccitas: quod cūm factum esset, noctu surgens, expresso in conchā rore, qui in uellere inerat, rurſus Deum rogauit, ut contrā uellere arido manente in terram ros deflueret: id quod etiam impetrauit. His quasi signis certissimis uictorię impulsus & animatus, noctu ingētem, quē ut dixi, ex quatuor tribubus comparauerat, exercitū eduxit. Deus autem, qui tātas copias ab eo duci cerneret, eum admonuit, quoniam tantus esset exercitus, non superatum iri Madianos, ne populus sibi uictoriā tribueret. Itaque uoce præconis moneret, ut qui timidi essent, discederent. Cūmque uoce præconis audita, duo & uiginti millia abiissent, tantumq; decem millia remanerent, ei etiam præcepit, ut quoniam etiam tum reliquus exercitus ingens erat, omnes aquatū duceret, ac eos qui ritu canum lamberet,

T

à cæteris quos remitteret, separaret : trecenti tantum
 inuenti sunt, qui lamberent, quorum uirtute Madia-
 nos superatum iri Deus prædixit. Sumptis ergo ciba-
 riis, quæ trecentis satis essent, & tubis, remissisque cæ-
 teris, ipse ad pugnam se comparabat, cum eadem no-
 ñe Deus ei mandat, ut solus in castra hostium irrū-
 peret, quod si solus ire uereretur, Pharā puerum suū
 duceret. Cum ad eam castrorum partem cum puero
 uenisset, in qua erant uigiliæ, eo audiente quispiam
 alteri somnium narrabat. Dicebat sibi uisum esse uol-
 ui atrū subcinericiūmq; ex ordeo panem, & in castra
 Medianorum delabi: cum eò peruenisset, tabernacu-
 lum diruisse, ac solo æquasse. Alter autem interpreta-
 tus est, non esse aliud, nisi Gedeonis Ioas filij gladiū.
 Deum enim ei Medianos eorūmque castra tradidis-
 se. Cum somnium somniique interpretationem ut
 omen accepisset, actis Deo gratiis, ad suos reuersus,
 eos non ut ad pugnam uocauit, sed ut ad certam ex-
 ploratāmque uictoriā. Trecentos in tres partes di-
 uisos, cum singulis tubas, lagenas inanes, lampadēs
 que in medio lagenarū dedisset, admonuit, ut quod
 se facere uidissent, facerent: cum tuba in eius manu
 sonaret, ipsi quoque clangerent. Vigilia mediæ no-
 ñis in castrorum partem ingressi, uigilantibus custo-
 dibus, clangere cœperunt, lagenasque inter se com-
 plodere tribus locis in castrorum ambitu, hydriisque
 fractis, sinistra manu lāpades tenebant, dextra bucci-
 nis personantes unā clamabāt, Gladius Domini atq;
 Gedonis. His clamoribus adeò turbata sunt castra
 hostium

hostium, ut uociferantes in fugam se coniecerint, diuinóque nutu alij in alias ruentes, mutua se cæde trū carint. Asérini autē, aliarūmque trium tribuum, quas dixi, populus omnis, sublato clamore, eos consecūti cœperunt. Gedeon ipse misit qui ad occupandū Jordānem Ephaiminos conuocarent: qui cū transitum interclusissent, Madianorum principes duos, Oreb & Zeb captos interfecerunt: eorūmque capita ad Gedeonem portauerunt. Interfectis Oreb & Zeb principibus, cæsisque centum uiginti armatorū milibus, Reges duo orientales Zebee & Salimana cum omni exercitu suo, qui millia quīdecim explebat, ex fuga se suōsque reficiebant. Gedeon autem cum trecentis suis (uictoria enim illa incruenta eis fuit) eos traiecto Jordane consecabatur: sed cùm fessus de uia Socothos primum, deinde Phanuelos rogasset, ut uitum sibi ac suis præberent, nec illi modo denegarēt, sed eis etiam Zebee & Salmanā qui euaserant, ut prouerbum obiectarent, iniuriam & contumeliam illam ita molestè tulit, ut minatus sit Socothorū carnes spini & tribulis solitudinis se eſe laniaturum: Phanuel autem arcem diruturū esse, cùm uictor captis illis regibus rediret. Magnis inde itineribus contendens, in castra hostium irrupit, fugientēsque reges consecutus, turbato omni exercitu, cepit. Eodē die antē quā sol occideret, eadem uia in Socothos mouens, in eorum agro ex puerō, principū septuaginta loci nomina didicit, de eisque ut pollicitus erat, suppliciū sumpsit. Phanuel quoque arcem diruit, interfectis loci

T ij

incolis . Tum Zeb atque Salmanam rogauit , quos nam qualésue homines in Thabor monte interfecis- sent: cùm respondissent, illi fuisse similes , unumque fuisse qui specie filij regis præ se ferret , tū eos fratres suos esse dixit: quos si seruassent , ipsos non fuisse pe- rituros : districto que gladio , cum Iether maximus natu eius liberorum, extrahere nō auderet, ipse utrū- que interfecit. Hac tam clara gloriaq; uictoria im- pulsī excitati que Iudei , omnes Gedeonem rogarunt, ut sibi & ipse & liberi eius & nepotes præcesset. Quod nulla ex parte se concessurū esse dixit, uir animi mo- deratione clarissimo cuique uel anteponendus , uel certe æquādus. Inaures tantū , quas ex præda habebāt, ut sibi darent, petiit, quas cùm summa uoluntate pal- lio in quo inerant explicato , obtulissent , earū pondus fuit mille septingenti auri sicli , ut siclū quatuor drachmas continere , & drachmā centesimam minā seu libræ partē esse intelligamus. Nec uero aurū illud in usum suum accōmodauit, sed ex eo uestem sacer- dotalem confecit, quæ Ephor ab Hebræis dicitur, & ad humeros, ut paulo antè dixi, accōmodabatur. His tam claris rebus gestis cùm quadraginta annos præ- fuisse, procreassetque ex multis uxoribus liberos se- ptuaginta, & Hebræos in officio , Deiq; ueri religio- ne continuisset , in senectute beata mortuus est . Eo mortuo Hebræi Sichimi illius in se beneficiorū im- memores , septuaginta eius liberos præter Ioatham, qui occultatus est ab Abimelec, quem ex concubina illius suscepit, sibi præesse uoluerunt, passi sunt inter- fici

fici. Ita beati illius uiri ac felicis nō solū rebus gestis, sed etiam liberorum multitudine, Abimelec spurius gloriam perpetuam quodam modo obscurauit. Nec uero ille tam immane scelus inultū diu tulit. Nā cùm tres annos p̄fuisset, omnes Sichimi qui eum sibi, ut dixi, præposuerant, tam immani indignique sceleris recordatione, hoc procurante Deo, impulsi eū detestari cœperunt: nec antē eū persequi destiterunt, quā ad Thebas oppidū cum arcem oppugnaret, mulier quādam fragmēto molæ ex arce, ad quam oppidanī confugerant, in eius caput deiecto, tuulnus ei inflxit: ex quo mortuus esset, nisi ab armigero suo interfici, quam à muliere honestius existimasset.

IEPHTHE VITA.

 Ephthe Galad ex scorto filius. Hic cùm à ueris liberis ex domo paterna ciectus expulsusq; esset, q; æquū esse negarent eum, qui ex scorto natus esset, in partē h̄ereditatis uenire, cōspectum eorū fugiēs, in regione Tobiana habitauit. Quò ad eum statim egētes & latrones, qui de eius fortitudine magnā opinionem haberent (erat enim fortissimus) conuenientes, principē sequi cœperunt. Galadini autē cùm ab Ammonitanis Hebræi bello appeterentur, necessitate coacti ad eū maiores natu miserunt, qui eū non solū in societatem belli uocarent, sed etiā ducem belli deligerent. Ille autem primū eos

T iii

hæc non ex animo dicere arbitratus est, cùm se ab eis
 domo paterna iniuria expulsum esse diceret: deinde
 cū & id quod res erat, & ex animo se loqui confirmar-
 rent, hoc respōdit, se ita demū eorū principē futurū,
 si & illi uerè uenissent, & Deus Ammonianos sibi tra-
 didisset. Cū iureiurando fidem fecissent, se promissa
 seruaturos esse, cum eis rediit in patriam. Ibi cū eū
 populus principem creasset, legatos ad regē Ammo-
 nianorum misit, qui ab eo quærerent, cur sibi ac suis
 bellum inferret, suāque uastaret. Respondit legatis, quod
 Hebræi cùm ex Aegypto discederet, magnam partē
 ditionis suæ ab Arnone ad Iordanem cepissent, quæ
 omnia repeteret. Quæ cū legati renuntiasset, Iephthe
 eosdem iterū misit, qui multis uerbis non ea quæ il-
 lius ditionis esset, sed quæ aliorū, ab Hebræis tū capta
 esse docerent: eūmq; non æquum facere, qui aliena,
 id est ea quæ Amorrhæorum fuissent, repeteret, præ-
 sertim cùm tam diu nō repetiuisset. Ex quibus intel-
 ligi posset, non iniuriam illi facere Hebræos, qui ea
 tam diu sine cōtrouersia tenuisset, sed illum qui bel-
 lum indiceret. Qui si in sententia pernianeret, Deū
 inter utrumque populū arbitrum fore. Re infecta cū
 Legati reuersi essent, Iephthe afflatu diuino per-
 motus & completus est, comparatōque exercitu in
 Ammonianos mouit. In uia uotum Deo nuncupau-
 uit, si eius benignitate Ammonianos superasset, qui
 primus uictori sibi redeunti obuiam factus esset, eū
 se illi immolaturum. Ammonianis ita uictis, ut
 uiginti eorum oppida caperet, agrōsque & fines eo-
 rum,

rum, redeunti domum, filia eius uirgo, quam unā si-
ne aliis liberis habebat, quae patri tam claram uicto-
riam gratularetur, prima obuiā prodiit. Quā simul
atq; animaduertit, uoce quā potuit maxima cū la-
chrymis se miserū esse dixit, q̄ illa & se & ipsum de-
cepisset, præsertim cū os suū Domino in uoti nuncu-
patione aperuisset, nec aliud facere posset. Virgo fi-
lia patri modestè respōdit, si Deo uotū nuncupasset,
se non recusare, quin eo se ipse liberaret, præsertim cū
tam insigni uictoria clarum patrem uideret. Hoc ta-
men unū se ab eo petere, ut duos sibi menses ad uir-
ginitatē cum æqualibus lugendam concederet. Ex-
actis duobus mensibus, reuersam Deo immolauit.
Quo quidem exemplo omnes moneri debent, ut
in uotis nuncupandis cautionem prudentiāmque
adhibeant. Idem cùm sex annos iudex præfuisset, ex-
cessit è uita.

SAMSONIS VITA.

Samson Manue filius tribus Dan, du-
biū esset, fortissimū ne fuerit, qui à
nemine homine, nec à quā plurimis
uinci potuit, an stultissimus qui à mu-
liere editis tam claris mirabilib[us]que
fortitudinis documentis, tandem uictus est, nisi in
eo Christum multò antè significauisset. In eo præter
hoc extreum singularia sunt omnia, ut quæ pro-
phani scriptores de multorum fortitudine tradunt,

ab illo obscurata uideantur. Eo autem natus est tempore, cùm Palæstini Hebræos diuino consilio, quòd neglecto desertóque uero Deo, se ad aliorum religionem contulissent, quadraginta annis Abdone Iudece mortuo, seruitute oppresserunt. Conceptus eius miraculo non caruit. Nam cùm mater eius sterilis esset, angelus ei se ostēdit, dixitque, tempus futurum, quo conciperet parerētque filium, qui Deo consecraretur, populūmque in libertatem uindicaret. Venitque ne quid sacrarum escarum ipsa contingeret, aut uinum biberet. Quarenni autem quisnam esset, unde ueniret, aut quā vocaretur, dicere noluit. Ea igitur perterrita ad Manue uirum suum statim ueniēs, ei hæc omnia ordine narrauit. Manue rei miraculo impulsus Deum rogauit, ut iterum eundem mitteret, qui omnia, quæ in puerō agi uellet, doceret. Audiuit eum Deus, misitque angelum ad mulierem, quem ut primum uidit, ad uirum cucurrit, ac renuntiauit. Ille uxorem secutus, angelum rogauit, num is esset qui cum uxore sua locutus esset, & quænam puer, quando natus esset, obseruare deberet. Angelus se cum esse dixit, præcepitque ut puer ab iis omnibus, quæ mulieri exposuisset, abstineret. Manue angelum esse ignorabat. Itaque eum rogare cœpit, ut hœdum sibi parari & coqui pateretur. Se esurum negauit Angelus, monuitque ut hostiam Domino immolaret. Cùm idem instaret, ut nomen ediceret, idque se eò facere exponeret, ut eum honoribus afficeret, quæsiuit, cur nomen suum quæd mirabile

rabile esset, sciscitaretur. Hœdum in lapide cùm incenderet atque Deo immolaret, eo atque muliere spectantibus, angelus simul cum flamma ascendit: quo spectaculo perterriti, in terram proni ceciderunt: tūmque demum angelum esse Manue credidit, mulieriique dixit se atque illam esse morituros, quòd angelum uidissent. Samson autem puer cum natus esset, appellatus est, simulque cum ætate in eo uirtutes coniunctæ cù Dei munere creuerunt. Cùm adoleuisset, Palæstinam uirginem accepit uxorem, repugnantibus primùm parentibus, quòd Palæstini præputium non præciderent, & multæ essent generis sui, quas accipere ex lege diuina eū oporteret: deinde assentientibus, cùm eam sibi probari & placere dixisset. Hoc autem Samson fecit, non quòd cōtra legem facere uellet, sed quòd id agéte diuina prouidentia, occasionem opprimendorum Palæstinorū quereret. Thaminatensis uirgo illa erat. In oppidum cum parentibus cùm iret, catulus leonis sæuus ei occurrit: quem manibus sic discerpsit, ut si hœdum in frusta concidisset: neque id parentibus uoluit exp̄nere. Sermone cùm illa uirgine habito, redierunt dominum. Cùm paulò p̄st eōdem ut eam acciperet, reuerteretur, cadaueris leonis uidēdi gratia de uia deflexit. In ore leonis examē apum confederat, suinptū fauū mellis, in uia edit ipse, atq; ex eodem parētibus totius rei ignatis dedit. Loci illius incolæ ei triginta sodales dederant. Eis in solenni nuptiarum epulo ænigma explicandum posuit ea conditione, ut si intra

septimum diem illud dissoluerent, ipse eis lineas uestes triginta, totidemque tunicas daret: si nō possent, ipsi eundem & uestium & tunicarum eiusdem generis numerum soluerent. Aenigma autem, siue obscura quæstio fuit huiusmodi: Ex comedēte cibus, & ex forti dulcedo manauit. Tribus primis diebus cū nulla ratione obscuritatem quæstionis explicare possent, nec aliis, ad eissetque septimus, uxorem eius conueniunt: ei suadent, ut uiro blandiatur tantumque efficiat, ut quæ illius quæstionis sententia sit, exponat: minantur præterea, se & illius & patris eius domum esse incensuros, nisi id perficiat. Mulier non solū blan ditur uiro, uerum etiam queritur apud eum cum lachrymis, se ab illo non diligi, ob eamque causam eū sibi nolle eius quæstionis explicare sententiam: idq; sex primis diebus fecit, in quibus ei hoc unum ille afferebat, se illi quæstionem explicare non posse, quæ parentibus explicare noluisset. Ad extreum septimo die cū ei molesta esse pergeret, exposuit: statimque illa ciuibus suis indicauit. Illi eodem die ante solis occasum Samsonem adeuntes, his uerbis explicarūt. Quid dulcius melle, leonēq; fortius? Quod ipse intelligens, Nisi, inquit, iuuenga mea arauissetis, nunquam quæstionis nodum inuenire potuissetis. Spiritu autem diuino afflatus, Ascalonem Palæstinorū urbem petens, triginta uiros interfecit, eorumq; uestes illis triginta ex pacto tradidit. Hanc ille uxoris inse iniuriam adeò molestè acerbèque tulit, ut quamprimum leniēdi doloris causa, reliquo loco, & ea quæ illi

illi dolorem augere potuissent, se domum paternam
recepit. Pater eius uxoris, cani ab illo odio & dolo-
re uicto repudiatam esse ratus, alteri qui Samsonis
amicus erat, nec ita multò pòst in matrimonio col-
locauit. Ipse cùm aliquātò pòst, tum cū triticeæ mes-
sis tempus appetebat, uxorem uiferet, atque in cubi-
culum ut solitus erat, ad eam uellet accedere, prohi-
buit pater, cùm ea quæ paulò antè dixi, attulisset. Se
tamē habere dixit uirginem filiam minorem natu,
quæ forma elegantiore quàm illius soror esset, qua
pro illa si uellet uteretur. Quam ille iniuriam sibi fa-
ctam grauiter ferens, in se culpam ex illo die nō pos-
se cōferri dixit, si illam ulcisceretur. Tempus messis,
ut dixi, flauescentibus iam frugibus, appetebat. Ille
statim trecentas uulpes cepit, eisque caudis inter se
nexis & colligatis, in omnes partes, adhibito igne,
dimisit. Illæ autem in medias Palæstinorum segetes
occultâdi, ut fit, causa, cum discurrissent, tam eas quæ
iam in manipulos demissæ colligatae erât, quàm eas
quæ tum etiam stabant, combusserunt, tantaque uis
flammæ fuit, ut etiam uineta & oliueta cōflagrarent.
Palæstini re comperta ex iis, qui hæc à Samsone geri
uidissent, cum Thamnath eius socerū ei causam de-
disse intellexissent, quòd filiam quam ei nuptui de-
sisset, alteri collocasset, tum irato animo & patrem,
& filiam uiuos exuresserunt. Quod cum Samson resci-
uisset, ne sic quidem se conquerurum, nisi eos etiam
nouo genere ultus esset, professus est. Itaque eis mi-
serabili modo, siue uulneratis, siue cæsis discessit, ha-

SAMSONIS VITA.

bitauitque in quadam spelunca. Palæstini autem in eorum qui tribus Iudæ erant regionem arma inferentes, cùm illorum exercitum fudissent, corūmque irruptionis causam illi quærerent, respōderūt, nūquā se antè finem belli esse facturos, quām iniurias quas à Samsone accepissent, ulti essent. Quæ causa fuit, ut Iudainæ tribus homines ad Samsone uenientes, cū ab illo quæsiuissent, cur in Palæstinos, quibus ipsi parerent, talem se præbuisset, illeque se par illis retulisse respondisset, exposuerint, se cò uenisse, ut uinctum eum Palæstinis dederēt: quod ille tantum abest ut acerbè tulerit, ut libenter se id passurum esse denūciasuerit, dum modo iurarent se ipsum in uia non esse interempturos. Cùm iurassent, uinctum eum nouis duabus funibus ad Palæstinos ducebant: cùmque illi eminus cōspecto illo, quasi ad certam prædam cum clamore properantes iam imminerent, spiritu diuino afflatus & permotus Samson, solutis ruptisq; uinculis, arreptaque asini maxilla, mille uiros interfecit. Confectus siti, cùm ibi nullæ aquæ suppeterent, Deū rogauit, ut sibi quem uictorem effecisset, auxilium ferret, ne enectus siti in potestatem inimicorum ueniret. Vix finem orandi fecerat, cùm aquā ex molari dente manare uidit, ex qua cum quātum satis uisum esset, hausisset, uires & animum recepit. Rem nō minore admiratione dignam, nec ita multò post gesit. Gazam Palæstinorum urbem cum introisset, cū muliere quę omnibus proposita erat, concubuit. Aduer tu eius cognito, Palæstini clam eum circūdederunt, atque

atque in porta noctu excubias egerunt, ut manè abs-
euntem interficerent. Ipse cùm intempesta nocte ex-
pergefactus, surtexisset, portas urbis cum postibus
in humeros suos impositas, in proximi montis ca-
cumen deportauit. Eundem uero, quem tantis cor-
poris uiribus præstissee excelluisseque docui, ad
extremum mulier Dalila nomine, blanditiis illece-
brisque superauit. Cùm enim Palæstini eam ab illo
ualde amari cognouissent, cum ea egerunt, ut eum
falleret, ex eoque cognosceret, qua in re tam magnæ
uires eius cōsisterent: quod si faceret, ei se singuli mil-
lenos & centenos argenteos datus esse spoponde-
runt. Ille primùm quidem non planè qua in re sitæ
essent uires corporis, exposuit. Nam cùm illa, ut solēt
mulieres paulò ad rem attentiores, id tentasset, isque
ita fore se iisdem uiribus, quibus cæteri homines es-
sent, dixisset, si septē funibus qui ex neruis humescen-
tibus confecti essent, uinctus esset, atque illa, cū hoc
ipsum, Palæstinis materiam suppeditatibus, fecisset,
latentibus qui & exitū rei expectarēt, & ex insidiis eū
opprimarent, ei insidias à Palæstinis paratas quas ui-
taret, exposuisset: ipse tanta facilitate uincula rupit
& dissipauit, quanta ignis filum ex stupa cum adhi-
betur, solet. Iterū ac tertio eam simili ratione decepit,
cùm illa semper se ab eo captari fallique dixisset. Se-
cundo loco funibus nouis, qui nunquam in opere
fuissēt, uinctus est, quos tā facile rursus dirupit, quā
telarum fila potuisset. Tertio dixit, si septem capitis
sui capilli intexti & contorti iugo textorio fuissent,

& humi clavo defixi, fore ut pari cæterorum hominum fortitudine uideretur. At cùm illa omnia diligenter perfecta essent, iis qui in insidiis collocati erāt etiam imminentibus, tamen expperrectus omnia facilimè extraxit. Quartò autem, id est ad extremum mulieris siue precibus, siue querelis, siue blanditiis, siue his omnibus uiictus, ei rem ipsam ut erat, aperuit. Cum enim indicio illius caput ei rasum eseret, Palæstini omnes, qui mulieris accitu cum pecunia conuenerāt, eum comprehendērunt exitus rei ignarum, statimq; effossis oculis, Gazam ductum in carcere uinctum catenis duabus molere iussérunt. Renasci iam eius capilli cœperāt, cum Palæstini festum diem more institutóque maiorum agétes, Samsonē ludibrij causa producendum communi consensu ut hostem censuerunt, Eo in cubiculo duæ columnæ erāt, in quibus tota domus nitebatur, tam paruo interualllo disiunctæ, ut eas passim manibus homo posset contingere. Ibi cum illum diu pro delectamento habuissent, ducem suum monuit, ut se ad colunas illas perduceret. Spectabant autem ludentem Sásonē fere tria uirorum mulierumque millia. Is ergo cum Deū rogasset, ut sibi in rebus aduersis contra hostes auxilium ferret, complexus utramq; columnam, eas ita totis uiribus cōmóvuit, ut domus ruina sua cum omnésque qui aderant, oppimeret: plurésque moriens, quam uiuus interemit. Eū uero sui elatum in sepulchro patris sui sepelierunt, cùm uiginti annis populum iudicasset.

BOOZ VITA.

BOoz Bethleemitanus Salmone patre natus est. Is Ruth Moabitidem uxorem diuino consilio & prouidentia accepit: quod quidem quemadmodum gestum sit, quia ad eius laudem pertinet, exponere constitui, remque altius repetam, quo facilius intelligatur. Elimelech erat Booz propinquus: qui cum fames in patria esset, id est, in ea Iudeæ parte, quæ Iudæ familiæ obuenerat, eius uitanda causa unà cum Noëmi uxore, duobusque liberis Mahalon & Chelion in agrum Moabitanum se recepit. Ibi, Elimelech mortuo, liberi duo, quos dixi, uxores duxerūt, Orpham & Ruth nomine: uter autem utram acceperit, incertum est. Excesserunt autem illi etiam è uita. Noëmi quæ se & uiduam & orbam uideleret, sibi in patriā accepto nuntio ubertatis, cum in ea regione decennium feniè uixisset, redeundū censuit. Itaque re cum nuribus communicata, primum tres simul iter ingressæ sunt: deinde cum aliquatum itineris confecissent, Noëmi nurus & monuit, ut in patriam suam ad matres reuerterentur, & rogato Dominō, ut prosperè eis omnia euenire uellet in dominibus uitorum, quibus nupturæ essent, osculata est. Illæ cùm oboris lachrymis dolorem suum magna uoce significant, dicerentque se unà cum ea ad ipsius patriam esse profecturas: ipsa eas rursus hortata est, ut redirent, quod nullam iam spem sibi quæ proue-

cta ætate esset, reliquam uideret procreandorum lib-
erorum: quæ si reliqua esset, atque ea ipsa nocte cō-
ciperet, tamen ipse antè consenserent, quām liberi
possent nubere: quinetiam earum aspectu & præsen-
tia augeri dolorem suum dicebat. Hac illius oratio-
ne adducta fuit utraque, ut iterum fleret: sed tamen
Orpha sola cum socrū osculata esset, discessit. Ruth
autem socrum sequuta est: cui cū illa in itinere quasi
auctor esset, ut propinquam quę ad deos suos reuer-
sa esset, sequeretur, eam rogauit, ne sibi deinceps ad-
uersaretur. Hoc enim sibi induxisse in animum, hoc
constituisse, quocūque ipsa pergeret, eam sequi: ubi-
cunque habitaret, habitare: quem Deum haberet, ac
populum, eundem habere: quacunq; in terra more-
retur ac sepeliretur, mori atque sepeliri: neque re ul-
la, nisi morte, ab ea disiungi. Noëmi quæ tum ob-
stinatum affirmatumque nurus animum cerneret:
deinceps ei suadere, ut ad suos rediret, destitit. Con-
fecto igitur unà itinere, Bethleem introierunt tum
cùm primùm ordea metebantur. Ruth nec ita mul-
tò pòst socrui exposuit, sibi in animo esse, dū modo
per illius benignitatem liceret, se in agrum alicuius
comis & liberalis domini ad colligendas spicas, quæ
messorum manus fugissent, conferte: quo impetra-
to, cum abiisset, accidit diuina prouidētia, ut ager is
in quem primùm ingressa est, Booz huius esset, qui
iam tum magnis opibus abundabat. Ea iam spicas
messorum concessu colligebat, cum Booz Bethleem
ueniens, ab eo quem messoribus præficerat, quenam
puella

puella illa esset, cœpit quærere. Cùm respōdisset, eam esse Moabitidem, quæ cum Noëmi ex illa regione uenisset, rogassetque ut sibi colligere spicas remanentes liceret: ipse illam monuit, ne ad alium agrū trāsiret, sed messores semper sequeretur: se enim suis imperauisse, ne illi negotium faceſſerēt: quinetiam si sitiret, aquam cum suis biberet. Cùm illa tanta eius benignitate ducta, statim se ad illius pedes abiecisset, rogassetque quodnam ob meritum suum sibi tantum beneficij daret, quam Moabitidem. i. peregrinam esse sciret: respondit sibi nuntiatum eſſe, quæ officia nurui suæ post mortem uiri sui præstitifset: eāmque relictis parentibus & patria, ad eos uenisse, quos antea ignoraret. Itaque petere se à Deo ad quem confugifset, ut ei pro officiorum dignitate gratiā referat. Cōcessit etiam, ut ad horam cibi ueniens, cum suis cibū caperet. Cūnique illa ex more ad colligendas spicas rediisset, suis Booz præcepit, ut si cum eis ipsa metere uellet, ne prohiberent: quinetiam de industria manipulos relinquerent, ut liberè colligeret. Collegit autē illa duos ferè modios, quos cùm ad socrum unā cū reliquiis cibi deportasset, querere ex ea cœpit, quiſnā se in eam tam liberalē facilēnique præbuisset. Cū Booz nominasset, tum & propinquum suum eū eſſe dixit: & ut magnis eundem Deus bonis afficeret, rogauit, q̄ quam amicitiam cum mortuis coluisset, eā etiam ad uiuos uoluisset pertinere. Multò etiam maiorem ei gratiam habuit, cùm à nuru accepisset, hoc ei ab illo imperatum eſſe, ut quandiu messis eſſet, ne

ad alium agrum diuerteret . Itaque illa de socrus sententia eò tatis per profecta est , quoad messis triticea & ordeacea perfecta fuit , cùm quotidie ad socrum reuertetur . Perfecta messe ita accidit , ut Booz ordeū exutiendum & uentilādum locaret : quod cū Ruth resciuisset , nurui dixit se daturā operā , ut bene nubaret . Itaque abluta facie , sumptāque ueste elegantiore se ad aream ordei , quam Booz ea nocte uentilaret , cōferret , uiderētque diligēter , ne à quoquam nisi sumpto cibo animaduerteretur : tum denique ipsa notato loco , ad quem ille dormitum iuisset , ad eum clām ueniret , palliōque quo opertus esset , à pedibus disiecto , ibi cubaret . Cùm se quæ iuberet , facturā promisisset , eò uenit , notatōque accruo manipulorum , ad quem Booz potus solito hilarior , dormitum ierat , ad pedes iani dormientis detracto pallio cubuit . Booz nocte intempesta , cùm experrectus ad pedes iacentē sensisset , perterritus , quis esset , rogauit . Illa cū Ruth eius ancillam se esse respondisset , rogarētq; ut palliū siue stragulam ipsius sibi daret , propterea q; ad eum propinquitate attineret : tum Booz collaudato illo eius facto , ita ut & benedictam eam à Domino diceret , & eius uirtutis populum testem prædicaret , & superiorem pietatem atque humanitatem eā postiore uicisse fateretur , se illius quidem propinquum esse dixit : sed quia alter propius se ad eam attineret , manē se ex illo intellecturum promisit , num eā propinquitatis iure uellet ducere : si nollet , fore , ut ipse cū ea coniugiū iniret . Illa prima luce antè quām à quam

quam quæ esset,cognosci posset,(sic enim Booz iusserat) cum sex ordei modiis abiit : ipse paulò post si-
cuti pollicitus erat,in oppidum profectus est,ut cō-
modè,ne id cupidè facere uideretur,eum,cui de pri-
mæ propinquitatis iure concederet,conueniret.Hoc
quò facilius perficeret ,ad portam oppidi sibi seden-
dum putauit.Ibi cùm esset ,propinquus illum supe-
riorem prætereuntem animaduertens,eum rogat,ut
illuc aliquantis per se deat.Quod cùm non grauatè fe-
cisset,Booz decem oppidanos ex iis,qui cæteros æta-
te antecedebant,conuocat.Iis cōsidentibus ,ita cum
propinquo illo,(neque enim nomen eius literis má-
datum est)egit:Noëmi dixit uelle uendere partem a-
gri ,qui Elimelec utriusque fratriis fuisset. Hoc se il-
li à quo uno propinquitate uinceretur,exponere uo-
luisse,illis præsentibus,ut si uellet,iure propinquita-
tis emeret: sin minus ,ipse quid sibi faciendum es-
set,uideret.Cū ille se emere uelle dixisset,tum Booz
addidit,ei cùm agrum emisset,ex lege,Ruth,quæ de-
mortui mulier esset ,uxorem esse ducendam ,ut pro
fratre liberos procrearet. Ille facta coniugij mētione,
confestim decedere se de illo iure suo dixit ,atque ei
cōcedere ,quòd familiæ suæ posteritatem delere mi-
nimè deberet. Hoc quò magis firmum ratumque es-
set,ab eo petiuit,ut id quod in tali re tum seruari so-
litum erat ,ipse calceos detraheret. Detractis calceis
Booz & uenditionis agri,& coniugij,quod cū Ruth
iniret,q̄ ille de suo iure decederet,testes decem quos
dixi,esse dixit . Hoc cùm professi essent ,& præterea

conprecati essent, ut bonū, felix, faustūmque matrimonium illud esset, susciperētque Booz ex Ruth, quam Rachel & Lię similem esse cuperent, liberos quæ eius domum tam celebrem clarāmque redderent, quam Phares Iudæ atque Thamar parentum suorum familiam illustrem reddidisset: ipse Ruth duxit uxorem, quæ ei puerum, cui Obed nomen imposuerunt, perperit. Nihil præterea de eo scriptum inuenimus.

VITA DAVIDIS REGIS ET PROPHETAE.

DAVID Bethleemitanus Isai, siue Iesse patre natus, uiuo Saule, qui primus regia potestate Iudæis præfuit, adolescēs rex institutus est hoc modo. Cū Deus Saulem pro suis sceleribus detestatus esset, eiūsque uicem Samuel diu & per se, & illius precibus adductus, doluisset, conareturq; ei Deum placare illud eius factum reprehendit, quod frustrā eius causa laboraret, quem ipse auersatus esset. Itaque ei precepit, ut cornu olei pleno sumpto ad Isai Bethleemitanum, unius eius liberoruī quem delegisset, ungendi consecrandique causa, proficeretur. Cū id se sine uitę periculo facere posse negaret, uiuo Saule, Deus uitulum eum iussit sumere, quem se immolatum uenisse Bethleemitanis diceret. Samuel cùm Dei iussu Bethleem ueniens, quarentibus cur uenisset, id quod dixi, respondisset, oppidanos ad sarcum

crum conuocat, atque in iis Isai eiūsque liberos omnes prēter Dauidē, qui oues patris pascebat, expiauit. Quoniam quem ungi consecrarique Deus uellet, ignorabat, singillatim ut quenque eorum expiabat, ita Deū cōsulebat: qui semper in singulis qui aderāt, non esse respondit. Cūm igitur ad septimum peruenisset, idēmque accepisset responsum: tum Isai rogauit, num alium præterea haberet: cūm respondisset octauum esse paruulum, qui oues pasceret, ille negauit se antè mēsæ accubiturum, quam adductus tuisset. Perductum, cūm eum esse quem delegisset, respondisset Deus, consecrauit, statimque spiritus Domini ad eum uenit, atq; ex eo die deinceps in eo insedit. Didicerat puer fidibus canere. Itaque cūm Saul eodem tempore à Spiritu Domini desertus, ab improbo impurōque agitaretur, neque ei malo remedium ullum principio, nec ipse nec sui inuenire possent, deinde nōnulli ex eius comitatu Dauidē nominarunt, hominē & fortē, & bellica arte præstantē, qui optimē fidibus caneret, quarum sonis ac modis malum illud sedaretur. Eorum de consilio & sententia, Dauidē accersendū curat: accersitum armigerū suum constituit, magnōque eum amore prosequutus in honore habuit, & pretio: nec iniuria. Nā quotiescumque in eum spiritus nequam inuadebat, admotis fidibus digitis, sōno dolorem eius leuiorem faciebat, expulso dæmone. Cūm autem illa eius opera Saul penitus à malo liberatus uideretur, Dauid reliquit tribus fratribus, qui eo maiores natu, ī bello Sauli

operam dabant, ad patrem, ut gregem pasceret, reuersus est: ibique eatenus fuit, quoad pater cum misit, qui ut fratres ualerent, uideret. Palæstini iam tum in agrum Iudæorum impetu facto, castra locauerant, ibique quadraginta dies commorati erant, cùm interea Goliath Palæstinus Gethæus, cuius statura erat cubitorum sex & palmi, armatus Deū & Iudæos contumeliis conuiciisque uexans, ad singulare certamen qui uellet descendere, prouocabat. Inusitata autem hominis proceritas armorumque genus Saulem atque Iudæos in stuporem summamque desperationem adduxerat, nec quisquam audebat cum illo in certamen descendere, quo uter uictus esset, exercitus etiam cuius esset, ac populus in alterius potestatem ueniret. In hac tanta omnium trepidatione, Saul ei, qui congrederetur & uinceret, præmium posuit, immunitatem paternæ familiæ, ingentes opes & filiam coniugem. Dauid qui audiisset, cùm eiusmodi conuicia Goliath in Deū iaceret, spiritu diuino permotus, propulsandam illam iniuriam ratus, adductus etiam præmio, se descensurum in certamen nonnullis dicit: quod cùm Eliad frater eius accepisset, nō tam eum ab hoc consilio deterrere cœpit, quām accusare & obiurgare, quòd patris oues reliquisset. Cùm uero ad plures, ut fit, fama peruasisset, tandem eius rei Saul factus certior, eum accersit, primumque eum dehortatur, proposito eo quī cum ei res esset, propositaque ætate quæ pene puerilis esset. Tatum autem abest, ut ab illo consilio suo & proposito metu, quē Saul propon-

proponeret, abductus fuerit, ut diuina spe & ope fretus, eorum quæ puer gessisset, recordatione & commemoratione, se in spem maximam uictoriae uenire dixerit. Cōmemorabat enim Sauli ipsum, ut dixi, deterrenti, se, cūm patris sui oves pasceret, ueniēnsq; leo uel ursus, arrepto ariete fugeret, insequentem ex faucibus eripuisse primū, deinde apprehenso mento suffocasse. Itaque se sperare, idem Palæstino esse facturum Dei cōcessu & munere, qui ut ipsum ex faucibus leonis eripuerat, sic etiam ex Palæstini illius erepturus esset. Tam bona spe fretum cū de sententia sibi deiiciendum ultrà Saul non putaret, siue quòd fieri non posse uideret, siue quòd nemo aliis se pro Rep. deuouere uellet in tanto rerum omnium discrimine, tandem conquieuit, armatūmque his uotis & officiis prosequutus est, Tibi Deum auxilium ferre, tuosq; conatus fortunare uelim. Ipse armatus, cum arma ferre se posse, quòd nunquam assueuerat, diffideret, eis detractis, bacillum quo uti solitus erat, pro gladio sumpsit, & quinq; lapides delegit in torrente, quibus in peram pastoralem congestis, sumptaque funda manu, spei bonæ plenus, in hostem cōtendit. Eum simul atque Goliath nouo & inusitato illo armorum genere instructum animaduertit, ei in probri loco obiectare cœpit, quòd ita in ipsum ueniret cum bacillo, quasi canis esset: conuiciisque & maledictis Deorum suorum nomine uexatum ad se uenire iussit, ut eius cadauer auibus deuorandum traderet. Dauid conuicijs conuicia non diluit, sed

hoc unum respondit, illum in ipsum cum gladio, hasta & clypeo uenire, se autem in eum uenire in Domini exercitum Deique agminum Israëlis nomine, in quē eo die maledicta iecisset, cuius nutu in manus ipsius ita uenturus esset, ut & ei caput amputaret, & cadauera Palæstinorum auiibus ferisque obiiceret, ut uniuersus orbis Deum apud Iudæos esse sciret, omnisque cœtus qui utraque ex parte stabat, cognosceret, atq; intelligeret, Deum, cuius sit bellū, non hasta, aut clypeo seruare aut uincere. His utrinque iactaris, Palæstinus infestus in Dauid ueniebat: cùm ipse, prolatum ex pera lapide, funda sic in eius fronte iaculatus est, ut hærente lapide pronus in terrā ceciderit. Gladiū, ut dixi, Dauid nullum sumpserat. Itaque coruentis districto gladio, eū primò interemit, deinde ei caput præcidit. Palæstini cùm fortissimum sudorū uictū interfecūmq; uiderent, fugerunt. Iudæi autē cū clamore eos insequuti, multos interemerūt, reuersisque eoru castra ceperūt. At Dauid positis fixisq; Goliath armis ī tabernaculo suo, caput eius Hierosolyma portauit: quod cū mulieres oppidorū resciuissent, Sauli obuiā prodeūtes in choris cū tympanis & sistris, hæc canebant: Interfecit Saul mille, & Dauid decē millia. Hoc ita Saul acerbè tulit, ut cū dixisset, nihil restare, nisi ut ei regnum traderetur, ex eo die ac deinceps quādiu uixit, inuisum ac suspectum Dauidē habuerit, eūmq; sēpe, quādū in eo fuit, interfecerit: de quo nobis deinceps dicendū est, ut quē se erga hostem præstiterit, exempli causa intelligamus.

In eo

In eo enim mansuetudinis ac clementiae exemplum continetur, & maximum & clarissimum. Proposuerat, ut dixi, præmium ei qui Goliath interfecisset, coniugium filiae. Ei autem filiae duæ nubiles erant, Merob, & Michol. Cum Saul postridie eius diei, quo die mulieres maioribus fortitudinis laudibus Dauidem, quam illum ornauerant, à dæmone agitatus, prophetaret, atque uaticinaretur, Dauid autem fidibus, mali eius leniendi causa, caneret: arreptam subito lanceam bis in parietem iecit, ut Dauidem transfigeret, fecissetque nisi ictum ille declinasset. Quia re animaduersa, Saul qui ex eo Domini spiritu, qui ipsum deseruisset, in Dauide infedisse iudicaret, eum metuere coepit. Itaque eum à se amandans, mille uiris populi præfecit, quo in munere ita se prudentem præststit, ut Iudeis omnibus charus esset. Cum autem illi eius gloriae ac superiori inuideret, eumque metueret ea de causa quam dixi, specie simulationeq; amicitiae, re autem uera, eius interficiendi causa, Merob maiorem natu filiam ei se daturum in matrimonium pollicitus est, si modo bellum procuraret ac gereret, ut eum non ipse interficeret, sed Palæstini. Nec tamē eam illi dedit, cum uenisset tempus, sed Hadrieli Molaithæ. Alteram, cui Michol, ut dixi, nomen erat, Dauid amabat. Quod cum Saul resciuisset, ei eam se nuptui daturum promisit, dum modo centum præputia Palæstinorum afferret, quod specie quidem hostium Dei internacionis dicebat, re autem uera certum uitæ eius periculum illud putabat. Dauid tamē

DAVIDIS VITA.

tam nefarię illius in se uoluntatis scelestique consilijs
ignarus, paulò pōst Accaronē profectus cum iis mil-
le quibus praeerat, ducentis Palæstinis cæsis, eorum
præputia ad Saulē attulit, eiq; numerauit. Sic Michol
duxit uxorem, cui ipse erat charissimus, quemadmo-
dum ex eo quod expono, intelligi poterit. Nam cūm
paulò pōst Saul Ionathæ suisque omnibus præcepis-
set, ut Dauidē interficerent: Ionathas autem Dauidē,
quem ualde amaret, eo amicitia gradu, qui in pau-
cis, ut mox docebo, repertus est, monuisset, ut alicu-
bi in posterum diē delitesceret, quoad dedisset ope-
ram, ut ei patrem placaret, si posset: tum quidē Sau-
lis in eum odium deferbuit, Ionathæ studio & dili-
gentia. Sed paulò pōst, cūm eius placatum planè ani-
mum putans, pro more fidibus caneret, lanceaq; eius
interficiendi causa à Saule coniecta, iētu declinato
domum suā se recepisset, actum erat de eo, nisi Mi-
chol charus fuisset. Saul enim statim satellites mi-
sit, qui eum domi suæ custodirent, & mane interfi-
cerent: cuius rei facta Michol certior, antè quām ue-
nissent, uirum monuit, ut noctu fugeret. Eius igitur
consilio parēs Dauid, ea adiutrice per fenestram de-
missus euasit. In hoc quidē magnam charitatis suæ
in uirum significationē dedit: sed maiorem eodem
penè pūcto temporis, atque adeò tantam, ut sine hac
posteriore, superior haud multum uirium ad salutē
habuisset. Prudens mulier, uiriq; amantissima, cum
intelligeret, id quod res erat, si satellites uenissent, fu-
gæque uiri sui nuntium Sauli patri renuntiasent,
missis

missis qui eum quærerent, facile cum antè comprehendi posse, quam se in certum tutumque locum receperisset; quid facit? Sumit statuam, eamque in lecto locat, & capiti pellem caprinam cum uillis apponit, atque eam operit uestibus, ut cum satellites uenisset, uirum suum ægrum esse diceret. Itaque cùm uenisset, atque hoc ab ea responsum accepissent, renuntiauerunt Sauli, qui eo contentus fuisset, nisi hostis generis hominum instinctu, de Dauidis morte cogitasset. Quocirca eos iterum misit, qui eum in lecto depotarent, ut eum interficeret. In quo mirari qui uis iure potest iræ odii que magnitudinem tantam in homine, ut etiam in ægrorum uitam, quæ saepe nulla est, saeuat. Satellites intromissi, cum hominem se comprehensuros sperarent, statuam solam inuenierunt: quod cùm Sauli nuntiassent, Michol accersitam graueriter obiurgauit, quod sic ipsum derisisset, inimicūque suum abire siuisset. Illa cum respōdisset, Dauidē sibi minatum esse mortem, nisi ipsum euadere patetur, æquiore quidem in eam animo, non in Dauidē fuit. Nam cùm is fuga illa elapsus, se ad Samuelē in Ramátha contulisset, eisq; omnibus que ipsi accidissent nūtiatis, in Naioth habitandi causa unā profecti essent: Saul cùm primū eius rei nuntius ad ipsum uenisset, lictores misit, qui eum comprehenderent. Hi autem cùm eò peruenientes, in medio cœtu prophetarum cum eis uaticinarentur, non redierunt ad Saulem. Itaque alios misit, qui etiam uaticinati sunt: quæ causa fuit, ut tertios mitteret, qui cùm

DAVIDIS VITA.

etiam uaticinarentur, nec redirent: Saul ipse èo profectus est. Tam altè radices agunt in animo cùm peccata omnia, tum uel maximè inuidia & odium, nisi statim euellantur. Èò cù uenisset, ipse etiam prophetauit, quod tantā omnibus excitauit admirationem, ut prouerbium hoc inde natum sit, Num Saul inter prophetas? Interim Dauid elapsus est, neque ex eo tempore se Sauli commisir, aut eius fidei quicquam tribuit. Dedit tamen operam, quantum in eo fuit, nec multò pòst, ut cù eo in gratiā rediret, eoq; Ionathā eius filium, quem unum fidelissimum habebat, adhibuit, ut sciret, num illius animus placari posset. Is cum ex patris minis & obiurgatione eius animum implacabilem inexorabilēmque esse intellexisset, ei quem signo & quasi tessera, quam constituerant, accersisset, fugiendum censuit. Dauid consilium quod Ionathas dederat, sequutus, in Nobe primū ad Abimelech cù paucis profectus est. Abimelech quærenti, cur ipse qui regis esset gener, cum tam paucis uenisset, respondit, à Saule se missum esse cum paucis, ne quis cur mitteretur intelligeret. Cù ipse eiúsq; comites fessi esurirent, rogauit Abimelech, ut si quid haberet, depromeret. Ille qui nihil præter consecratos panes haberet, quos nefas esset cuiquam, nisi sacerdotibus comedere, cùm eum atq; comites à mulieribus se abstinuisse ex Dauide audiuisset, panes protulit. Quod utriusque factum necessitate, quemadmodum Seruator ipse interpretatus est, habuit excusationem. In quo illustre nobis exemplum proditur

tur. Si enim Abimelech non auctè Dauidi eiúsque co
mitibus panes consecratos proferre daréque uoluit,
etiam imposta necessitate, quàm casto corpore ac
pudico eos esse cognouisset: qua nos castimonia &
pudicitia esse debemus, cùm ad sacrosanctum panē,
id est, ad uerum Christi corpus sumendum accedi-
mus? Ibi autem Dauid non est multos dies commo-
ratus, quòd, quoniam Doeg Idumæus, qui Saulis mu-
tas pascebat ibi esset, uereretur, ne eius indicio ab il-
lo comprehéderetur. Itaque sumpto Goliath gladio,
cum aliis nullus esset, ad Achis regem Geth fugit.
Achis simul atq; eum uenisse à suis accepisset, cùm
eum esse dicerent, qui, ut omnes profitebantur, decē
millia interemisset, ob eā causam eius uidendi sum-
ma cupiditate tenebatur. Itaque eum intromitti ad
se iussit. At Dauid qui magnopere uereretur, ne ob
eas uoces quæ de ipso iactatæ essent, interficeretur,
insani desipientisque personam cum intromissus es-
set, induit, maluitque prudentiam uirtutemq; suam
simulatione amentiæ seruare, quàm proditam ac pa-
trefactam alieno & tempore & loco, in certum addu-
cere periculum. Amentis autem & desipientis signa
adumbrata hęc in eo animaduersa sunt: Os suum co-
ram Achis immutauit, collabebatur inter manus eo-
rum, qui eum introduxerāt: nutabat & impingebat
in portæ ostia: ei saliuia in barbam defluebat: quæ cū
omnia Achis animaduertisset, ex suis quærere cœpit,
Séne dignum putarent, ad quem furiosum & infanū
adducerent? Itaque eum è conspectu suo statim re-

DAVIDIS VITÆ

mouendum curauit. Hac arte Dauid elapsus, in speluncam Odollam uenit. Quod cum fratres resciuisserunt, ad eum profecti sunt. Eius statim fama adducti omnes, qui ære alieno diruti erat, aut calamitate aliqua oppressi, numero fere quadringenti, ad illū confluxerunt, quibus uolentibus & rogantibus præfuit. Erat tum Gad propheta, qui ad eum adiens, illū monuit, ut inde in Iudæam, quod non sine ingenti periculo illic esset, profici sceretur. Venit ergo Dauid in saltum Hareth. Saul qui eum, ut dixi, omni ratione quæreret, cum illum uisum esse intellexisset, apud suos conquestus est, se & à Ionatha filio, qui fœdus cum Dauide fecisset, desertum esse, & à suis omnibus cum hostem ipsius tandiu uiuere paterentur, nec ubi esset, indicarent. Cæteris tacentibus, Doeg Idumæus, qui eum Nobe cum Abimelech, ut dixi, uidisset, illum se ibi uidisse dixit, & Abimelech pro eo Deum consuluisse, cibariaque ministrasse, atque Goliath gladium tradidisse. Accersitum Abimelech Saul hac de causa, omnésque sacerdotes quinque & octoginta numero, cum illum ut coniuratorem condemnasset capit, interfici unā cum sacerdotibus iusserit. Quod cum cæteri facturos se esse pernegassent, quæ nefas sibi in sacerdotes manus iniicere dicerent, iussu Regis Doeg omnes interemit. Neque hoc ei satis fuit, sed Nobe sacerdotum urbem deleuit, cæsis mulieribus, pueris, bestiisque omnibus. Abimelech tandem filius Abiathar nomine euasit, qui cum hæc omnia, in primisque sacerdotum cædem Dauidi nuntiaret,

ret, is qua erat animi religione præditus, sua culpa cū illa omnia, tum patris illius atq; domesticorum cædē, magno cum gemitu dixit accidisse. Cùm etiam tum esset in saltu Hareth, nuntiatum est ei à Ceilanis Palæstinos Ceilam oppugnare. Consulendum ergo sibi Dominum censuit, num eò proficisceretur, Palæstinósque interficeret. Cùm etiā Deus respōdisset, atque ille eò suis eundum esse significasset: illi à consilio eiusmodi eū abducere conabātur, q; cùm ibi in Iudæa non satis in tuto essent, dicerēt quid futurum esset, si Ceilam in Palæstinos mouerent. In hac suorū trepidatione & metu, rursus Deum consuluit, qui cum idem quod prius, respondisset, fiduciæ plenus ut ad certā uictoriā eò contendit cū suis. Parta uictoria, cùm Saul eum Ceilā uenisse accepisset, summam atque, ut dicebat, certam occasionem eius comprehendendi nactum se esse ratus, omnem populum conuocauit, imperauitque ut Ceilam obsiderent. Dauid Saulis cōsilij & insidiarum statim certior factus, consuluit Domīnū, primū, nū Saul, sicuti acceperat, uēturus esset: deinde si ueniret, an Ceilani ipsum Sauli essent tradituri. Cùm etiam ad utrumque Deus respondisset, clām cum sexcentis abiit, tandemq; uagantes & palantes ad montem solitudinis Ziphinæ peruererunt. Aliquādiu illic morati erāt, & Saul Dauidem semper quærebat, cùm Ziphæi ei nuntiatum uenerunt, ubi Dauid, quem tanto studio quæreret, latitaret. Eis collaudatis præcepit, ut diligēter scrutare tur loca, in quibus delitesceret cū suis: quæ cum re-

DAVIDIS VITA.

perissent, renuntiatum uenirent, ut ipse eos omnes comprehenderet. Illi cum loca explorassent, Saulē certiorem fecerunt. Saul autem cum suis magna celeritate subsequutus, in solitudinē Maon uenit. Ibi Dauid cùm ipse cum suis in altera latitudinis montis parte esset, & Saul cum suis in altera, qui montē cingebant, in tantam salutis desperationem uenerat, ut de se actum putaret: cū uenerūt ad Saulem, qui eum monerent, ut properaret & ueniret infesto exercitu in Palæstinos, qui iam fines regni occupauisset. Quo nūtio ita perterritus fuit, ut persequendi Dauidis finem fecerit. Ita Dauid cùm euasisset, se in loca tutissima Engaddi recepit. Saul cum fusis fugatisque Palæstinis, reuersus ibi Dauidem esse comperisset, delectu habitu tria millia sumens, in eum infesto exercitu contendit tanto ardore, ut illius inuestigandi causa, per saxa, quæ solis ibibus peruiæ erāt, incederet. Dauid tum cum suis in spelūca latebat, in quam cùm Saul alui purgandæ causa intrasset, Dauidē sui monuerunt, uenisse diem, quo Dominus ipsius inimicum eius manibus traditurum esse promiserat. Quo quidem tempore Dauid pulcherrimum ex omni memoria clementiæ moderationisque animi posteris exemplum prodidit. Cum enim Saulē acerrium hostem facile interficere posset, tātum abest, ut aut fecerit, aut uoluerit, ut etiam cum oram eius tunicae tantum præcidisset, iniecta susceptaque religione illis dixerit: Deus prohibeat, ne in eius Christum aliquid audeam: precatusque Deum sit, ut sibi illam

illam culpam remitteret. Hoc tamen Sauli indicare non dubitauit , ut uel tanta animi sui aduersus hostem moderatione ad misericordiam clementiamq; flechteret . Nam cùm ex spelūca egressus,cœptum iter perficeret, ei à tergo eminus partem chlamydis monstrauit,multisque uerbis exposuit,& innocētiā suam tum in omni uita,tum in tanta ulciscendi opportunitate,& illius iniurias. Saul qui hæc negare non posset, primùm fleuit:deinde illum se equo rem meliorēmq; esse professus est,quòd de malè merito, & merente bene meritus esset: postremò cùm certò se scire dixisset , cum regno esse potiturum , eum siue rogauit, siue monuit, ut se nec posteritatem, nec nomē ipsius deleturum esse iuraret. Hoc cū Dauid fecisset, Saul cum suis domuin rediit , ipse etiam cum suis se ad tutiora loca, Saulis fidei nihil in posterū tribendum ratus, recepit. Quis non Saulem tanto ab hoste accepto beneficio sua etiam cōfessione, credat deinceps,falsis inimicitarum superiorum causis & semi nibus depositis,in summo amicitiæ honorisque gradu & collocasse Dauidē, & quandiu uixit, habuisse? Non ita est, sed statim ad se suosque mores homo omnium, qui unquam fuerunt, immanissimus & ingratissimus,rediit. Primùm enim Michol eius uxore filiam suam, Phalti Laïs filio Gallimino contra iura omnia tradidit. Deinde cùm eum in colle Hachila è regione solitudinis esse cognouisset, dele&tū iterum habitu, cum tribus milibus in eū mouit. Qua quidē in expeditione & Dauidis similem superiori animi

moderationem, & parem Saulis amentiam licet animaduertere. Nam cum Dauidem persequens Saul, appetente nocte, in tabernaculis ipse cum suis quieti se dedisset, nocturne ad eum ueniens Dauid, eandem aut etiam maiorem eius interficiendi occasionem nactus esset, tamen iisdem uerbis usus, minimè fecit: sed hasta quæ ad caput posita erat, sumpta cum scypho, cum in cacumen montis ascendisset, clamoréque magno Abner nomine appellans, eum partim rideret, partim obiurgaret, quod regem diligenter non custodisset, cum eius hasta cum scypho ablata esset, eo dormiente: rursus apud Saulē, qui eius uocem exaudisset, primum de iniuriis questus est: deinde eum monuit, ut puerum mitteret, cui hastam & scyphum esset redditurus. Saul ne hoc quidem altero hostis quem habebat, beneficio, inimicitias ex animo depositus, sed tantum simulato dolore ad perniciē, & se peccasse dixit, & Dauidi bene precatus est. Itaque Dauid cum tam sæpe, non insidiis quidem, sed aperto odio & impetu ab eo se inuadi uideret, ueritus, ne tandem aliquando in illius manus incideret, in regionem Palestinorum sibi fugiendum cœfuit. Ibi cum quatuor menses habitasset cum Achis rege, de quo paulò ante dictum est, quo tempore ab eo urbem Siceleg habitandi causa impetravit: Palestini comparare cœperunt omnia, quæ bello erant opus, quod cum Iudeis gerendum suscepserant. Quod quidem in bello cū Saul fugiens se interfecisset, Dauid, non ut homines solent, ex hostis morte lætitia affectus

affectus est, cum eius nuntius ad ipsum allatus esset, sed magnum animo cepit dolorem, eumque & ipse mortuum magnis laudibus ornavit, & uiris labes Galaad qui sepelissent, bene precatus est. Mortuo Saule, ipse de domini consilio & fententia in Hebron uenit. Ibi tribus Iudea cum Regem consecrauit, ut sibi regali potestate praesesset. Ceteris enim tribubus duobus annis imperauit Isboseth Saulis filius, & secundum eum eius filij. Annos triginta natus erat, cum regnum adeptus est, Saule mortuo. Nuc sequitur, ut quomodo se in regia potestate gesserit, dicamus. Eadem animi moderatione, quam ante regnum, in hostes eorumq; posteros, seruauit. Quodcum multis exemplis docere possim, tamen duobus ero contentus. Isboseth Saulis filius Abner, qui Ner filius erat, opera rex creatus, ceteris tribubus, Dauid autem Iudea tantum imperabat: quo nomine tantum abest, ut eis infestus fuerit, aut incomodi aliquid dederit, aut iis malis & calamitatibus, qui eis acciderunt, laetus sit, ut & Abner mortuum luxerit ac laudauerit, & Isboseth interfectores Rechab & Baana, cum ad eum illius mortis, ut eius hostis, nuntium afferrent, quasi ex eo laetitia afficeretur, grauissime obiurgatos intermendos continuo curauerit. Completis septem annis Isboseth, posterisq; eius mortuis, reliquae tribus cum eis in mentem uenirent, quae Dauidi Deus uiuo Sale de regno pollicitus esset, cum sibi regem delegerunt. Primo quoque die Hierosolyma cum suis uenit, Iebusæoq; fugato & uicto, regiae ædificandæ monte

Sion delegit: quod cùm Hiran Tyri rex audiuisset, ei misit muneri, eius ædificandæ causa, ligna cedrina, artificesque & lignorum & lapidum, id est, architectos. Pauca ille bella gessit, sed semper uictoria potitus est. Primum fuit Palæstinum. Palæstini enim simul atque eum ab omnibus delectum esse regē accepissent, in eum infesto exercitu uenerunt. Dauid autem cùm Deum cōsuluisset, num in eos moturus esset, de illius consilio exercitum in eos educēs, nullo negotio tanto iniecto metu eos fugauit, ut simula-chra sua reliquerint. Palæstinum etiā secundum fuit. Sed non eodē modo eos uicit. Nā de Domini cōsilio non recta fronte in eos contendit, sed à tergo eos aggressus est, cùm sonum in pyrorum cacumine exaudisset, quem ei quasi tesseram & signum prēlij Deus dedisset. Pace ita facta, ut eius hostes, siue metu coacti, siue uiribus defecti quiescerent, animum ad religionem diuinūq; cultum contulit. Arcam Dei, quæ in Gabaa apud Abinadab locata fuerat, delectis triginta hominum milibus, uehendam plaustro domū Obed Edom Gethæi primū curauit: deinde cū illi omnia prosperè euenire intellexisset, id fieri propter arcam ratus, domum suā, tertio mense q̄ illuc translatā fuisset. Neque uero hoc suo in Deū officio cōtentus est, sed cū nefas esse duceret, se in domo cedrina habitare, & arcam Dei in mediis pellibus relinquī, domum ei magnifico opere ædificare cōstituit. Itaq; cūm Nathan, qui tum propheta erat, communicato consilio suo, quod ille probauit: quod animo opus concepisset

concepisset & instituisset, perficere uolebat, cùm noctu Nathan Deus per quietem præcepit, ut Dauidē moneret, ne hoc faceret, quod reseruatum esset eius filio, cuius regni solium in omne tempus constitueret: ei etiam diceret, cùm illum primo ab ouibus in regnum extulisset, deinde adhuc ab insidiis hostiū suorum liberaasset, se tamen eundem in posterum ab omnibus hostibus esse liberaturū, sic, ut solium eius à nemine labefactari cuertiō posset. Non elatior solito, his tam magnis Dei promissis impulsus, Dauid fuit, sed eadem animi submissione retenta, statim apud Deū & sui abiectionem, & illius magnitudinē exposuit: eiq; pro tantis & superioribus in se beneficiis, & iis quæ deinceps, non sibi tantum, sed etiā posteris promitteret, amplissimis uerbis gratias egit: & supplex eū rogauit, ut quæ ipsi pro sua humanitate polliceretur, efficeret, ut eius nomini laus, honosque tribueretur. Quod Deus Dauidi de hostibus ipsius promisit, in otio & pace futurū eum, sic ut ab illis turbari impediriq; non posset, id paulo post effectit. Primos enim omnium Palæstininos subegit: secundum eos Moabitānos, nō solū uicit, uerū etiam fecit stipendiarios. Tum Adarézer Soba Regem, cum Euphratis accolas eorūque regionem sub ditionē suam subiungere uellet educ̄to eius rei causa ingeniti equitū peditumque exercitu, captis mille septingentis equitibus, & uiginti milibus peditum, afflixit: neque eum modo, sed etiam Syros, qui ei auxilio uenerant, cæsis ex eis uiginti duobus milibus, ita ui-

DAVIDIS VITA.

cit & subegit, ut eos stipendum pendere coegerit. Ex ære autem quod multum in duabus urbibus Adarézer, Bere & Beroth diripiuit, Salomon in templo quod aedificauit, uasa ænea & columnas ac mare æneum fecit eius præscripto & iussu. Ad illa enim opera illud reseruauit. Quinetiam ingentem auri & argenti vim, quam partim ex manubiis Adarézel regis, iisque populis quos subegit, partim à Thou rege Emath accepit, cum ad eum Ioram filium suum cum donis misit, qui ei uictoriari qua in Adarézel, ut dixi, poritus est, gratularetur, omnem in templi aedificium cōtulit. Bellum deinceps Ammoniticum ortum est graue & cruentum, cui causam Dauidis officium dedit. Nam cum rege mortuo, qui fugienti Dauidi Saulis conspectum, humanum se præbuerat, memor beneficij accepti, misisset ex suis, qui Hanonem eius filium ex patris morte tristem cōsolarentur: Principes Ammonitanorū officium insidias interpretates, Hannoni persuaserunt, legatos à Dauide missos esse, non qui ipsum consolarentur, sed specularentur urbem & omnia, ut euerterent. Itaq; Hanon credulus, eis siue ignominiae, siue supplicij causa, ut dimidia barba pars raderetur, uestesque ad nates præciderentur, imperauit, atque ita remisit. Quod cum Dauidi nūtiatū esset, quia tum barba non alere ignominiae erat, Hie richo eos quoad barba creuisset, manere iussit. Ipse Ioab ducem cum ingenti exercitu misit, qui bellum gereret cū Ammonitanis & quatuor regibus, quos illi mercede conduxerant, quod Dauidem illā iniuriam

riam non inultam passurum esse intelligerent. In prælio Ioab cum Ammonitanis Abisai fratri dedisset, ipse omnes ad fortiter pro Republica & ciuitate Dei pugnandum cohortatus, in Syros mouit. Syri cum primum impetum sustinere non possent, fugerunt, eorumque exemplo Ammonitani. Ammonitani autem, qui Syros trepidasse animaduerteret, se ex fuga receperunt, ut pugnam redintegrarent. Simili exemplo Adarézel Soba rex suos, qui flumen traiecerant, collegit, eisq; Sobath præfecit ducem. Ioab qui de belli renouatione nihil suspicaretur, dimisso exercitu Hierosolyma ad Dauidem reuersus est. Itaque cum eius rei inuntium accepisset Dauid, contractis comparatisque copiis, non Ioab misit, sed ipse exercitum in eos eduxit trans Iordanem. Instructa acie, cum manus conserendæ essent, Syri in fugam se dederūt, quos persecutus Dauid cum suis, septingētos currus & quadraginta millia equitum interfecit, atque in his Sobath bellum ducem. Quod cum uniuersi reges, qui erant in præsidio Adarézel cernerent, metu & trepidatione coacti, fugerunt quinquaginta octo milia. Pacem paulò post cum Iudæis fecerunt, ita ut se eorum seruos faterentur. Anno insequēti, quo nō Ammonitani se nollent dedere, misit Dauid Ioab, qui eorum fines cum exercitu populareretur. Idab Rabba urbem illorum munitissimam obsidente, Dauid tatus & vir & imperator, leui ex causa adulterium commisit. Quod eis libenter commemorabo, ut omnes intelligant, nullam esse virtutem pudicitiamq; tan-

tam, quæ nisi omnem, etiam leuissimam causam & occasionē sceleris, ut accerrimum immanissimūque hostem, uitemus, non dico ad extremū, sed facile & citò expugnari uincique possit: neq; hoc tantūm, sed etiā ex peccato ac scelere, quod ita admittitur, aliud multò grauius nasci solere. Obsidebat, ut dixi, Ioab Rabba Anmonitanorū oppidū, cū Dauid certo die ex lecto surgens à meridie, ambulāſq; in Regię solario, uidit Bethsabee Vrię Hethēi mulierē, se ē regio-
 ne in solario suo lauātē. Eius elegāti forma captus, cū à suis quænā esset, quæsiūiſſet, eis dat negotiū, ut illā ad se accersitā introducerēt. Cū introducta esset, cū ea cōcubuit, ex quo illa primo cōcubitu cōcepit: quod q̄ primū Dauidi nūtiauit. Ipse ne ex se illa cōcepisse uideretur, primo quoq; die Vriā ab obsidione euocat, multāq; cū eo de obsidione collocutus, cū domū ipsius ut curaret corpus, abire iusserat. Ille autē man-
 sit Hierosolymis in regia: quod cū mane Dauid re-
 sciscēs, cū ea de causa obiurgaret, idē nefas esse respō-
 dit, cū ipsius, q̄ Dominus esset, ministri, omnisq; ex-
 ercitus in tabernaculis humi cubarēt, se cū uxore do-
 mi cubare. Alia igitur uia eò illum Dauid perducere conatur: plus solito uinum ei propinari iubet, quo-
 ebriū dimittit, nec profecit hilū. in regia enim etiam cū Domini seruis ea nocte dormiuit. Cū iā ei se illud persuadere posse diffideret, nuptiis adulteriū sibi te-
 gēdū cēsūit. Dedit Vrię ad Ioab literas, in quibus illi præcipiebat, ut in eo loco Vriam collocaret, in quo certa ei mors ab hostibus immineret. Quod cūm il-
 le

le fecisset, mortisque illius nuntiū ad Dauidem misisset, Bethsabee post tempus luctui constitutum accersitam duxit uxorem . Deus hæc duo Dauidis scelerata grauiter & acerbè tulit. Itaque Nathan prophetam ad eum misit , qui ei rem ut alienā obscurè narraret, ut cùm eā in alia persona condemnasset, se etiā ipse capitatis reū esse iudicaret. Dicebat diuitem quēdam hominem , cui esset magnus & boum & ouiu numerus , cùm peregrinus quidam ad eum uenisset, non sumpsisse de grege suo ouem quam peregrino apponeret, sed furto abstulisse pauperi cuidā ouem, quam unam, ob eāmque rem charissimam haberet. Dauid qui rem nefariam esse animaduerteret, Nathā nihil præterea narrare passus , uirum illum reum capitatis esse dixit, & quadruplum redditurum. Cùm Nathan illum uirum eiusmodi esse dixisset , Dei uerbis ipsius in eum beneficia, quæ suprà cōmemorauimus, exprobrando exposuit , ac supplicij causa ei suorum in ipsum coniurationem , incestusque eorum inter ipsos prædixit. Cùmque se Dauid Domino peccasse professus esset, tum ei peccatum à Domino translatū esse dixit, ita duntaxat, ut filius qui ex adulterio natus esset, paulò pōst excederet ē uita. Ex quibus intelligi potest, peccati culpam à Deo hīc remitti , eius retento ac reseruato supplicio : q̄ si hīc , etiam in futuro seculo. Nec dubium est, quin eodem modo peccata sceleraque nostra , quæ hīc admittimus , s̄æpe Deus inflictis immissisque supplicij causa calamitatibus, aduersisque rebus, puniat, eo animo quo pater libe-

DAVIDIS VITA.

ros ut nos in uiam reducat, ne, ut ait Paulus , cū hoc mundo damnemur. Sed quoniam eas calamitates & miseras non scelerum nostrorum causa , neq; ut uel hoc modo docti ad pœnitentiam & ad Deum redeamus, immitti consyderamus, sed eas uel fortunæ, uel fatis nostris, uel aliis causis tribuimus: in peccatis nostris ferè perseveramus, nec ex eis, Dauidis exemplo, fructum qui proponitur, capimus . Sed ad propositū reuertamur. Tria hæc quæ supplicij causa , Dauidi Dei iussu Nathā propheta prædixit , cōsequuta sunt; nec ita multò pōst . Primū quidē puer septimo die mortuus est, nec Dauid, ne ille moreretur , precibus suis, ieiuniis atq; gemitu impetrare potuit. Inde paullò pōst sequutus est incestus. Nam cùm Thamar Absalom Dauidis filij sororem Amnon eiusdem frater, sed ex alia Dauidis uxore, adamaret, neque fieri posse animaduerteret , ut defyderiū illud suum tam nefarium expleret, propterea quod illam castam & pudicam sciret esse, ex amore, ut fit , quotidie tabescens ægrotare cōoperat . Morbi autem sui causam Ionadab Semmaa qui Dauidis frater erat, filio, quo multū utebatur, diu quærenti tandem exposuit: cuius quasi lenocinio cùm Thamar ad illum adducta esset, eam ui constupravit. Absalom eius frater sororem ex amissa pudicitia tristem, consolatus, cùm Amnon nullā iniunctiarū speciem huius rei causa ostendisset , biennio pōst, ebrium ex insidiis cùm eum unā cum cæteris fratribus animi laxandi causa tondens oves inuitasset, per suos interfecit. Atque in hoc quidem secūdo

do non solū incestus fuit, sed etiam fratricidium. In eo autem, quod tertio loco incidit, filij in parentem pro regno dimicatio. Absalom enim cæso Amnon fratre, cùm patris conspectum fugiens, in Gessur biennium commoratus esset, atque biennio cōpleto Ioab astutia pro illius in eum amore, in Dauidis patris gratiam reductus, rediisset, ita duntaxat, ut se domi suæ contineret, neque patrem uideret, tandemq; aliquādo eiusdem opera patri productus & oblatus esset: tamen non contentus tāta patris in se pietate & clemētia, regnum affectauit, & quantum in eo fuit, usurpauit. Ac primum quidem, currus & equites, ac quinquaginta uiros, qui se antecederēt, adiunxit, omnēsque eos, quos ad regem iudicia uenire cogebant, audiēbat, eisque iura dicebat, atque eodem modo cæteros ad defectionem solicitabat. Deinde septimo & tricesimo imperij Dauidis anno, adiens ad patrem, ei exposuit, se cùm in Gessur illius conspectum fugiēs maneret, nuncupasse uotū, cuius exoluendi causa in Hebron, si modo permitteret, uellet proficiisci. Quod Dauid eius nefarij consilij ignarus, facile concessit. Absalom autem in Hebron regni occupandi causa & animo proficiscens, adiunctis ducentis eius consilij ignaris, misit speculatores in omnes tribuum regiones, qui audito buccinæ sono hoc prædicarent, Absalom in Hebron regnat. Quod præconium subsequutus est ingēs hominum numerus Absalom sequentium. Huius rei nuntius ad Dauidem Hierosolyma allatus, tantam ei perturbationē trepidationēq;

Aa ij

iniecit, ut subito suis dixerit esse fugiendum, propter ea q̄ si Absalom ueniret, omnes oppimeret atq; interficeret, neq; euadendi locus relinqueretur. Præparatis suorum animis, ipse egreditur, eumque pedibus ingredientē sexcenti pedites antecesserunt. In tanta regis miseria & calamitate omnibus in lachrymas prorumpentibus, ipse tamen in Dei benignitate spes suas omnes sitas habebat, s̄eque ita comparauerat, ferre omnium conuicia, eisque qui illorum contumelias & maledicta capitis supplicio se ulcisci uelle dicebat, uetabat, ne faceret, q̄ & Deus iussisset, & si Absalom filius interficere patrem conaretur, quātō magis alij? Achitophel Gilonita, cuius consiliis Dauid maximè nitebatur, ad Absalom ab eo accersitus, trās fugerat: quod posteaquam resciuisset rex, Deum ut Achitophel consilium impediret, supplex rogauit. Statim quasi auditum se intelligeret, Chusai Arachitæ, qui ei discissa ueste opertōq; terra capite obuiam prodīisset, negotium dat, ut se ad Absalom deficere simulet, q̄ ita facile Achitophel consilium posset retardare. Consilium autem illius Absalom quārenti datum, fuit eiusmodi. Primò consilium ei dedit, ut Hierosolyma ingressus, decē patris concubinis, quas regiae custodes reliquisset, stuprum offerret. Deinde cū tam nefarium scelus commisisset, pollicitus est se delecturū duodecim milia hominum, quibus ea nocte Dauidem fessum cū suis facile oppressum trucidaret: quo īterfecto, fore ut omnis populus eū regē crearet. Chusai secundum eum in consiliū adhibitus

est, qui improbato Achitophel consilio, suum exposuit, quod Absalom sequutus est. Quod cum Dauidi significasset, quamprimum fuga euasit. Achitophel autem cum spretum consilium suum cerneret, in seruo in laqueum collo se suspedit. Absalom nihilo minus patrem persequebatur. Dauid dispositis suis, populi autoritatem sequutus, remansit in castris cum Ioab & Abisai atque Ethai, quos tribunos tribus exercitus partibus præfecerat, imperasset audiente populo, ut Absalom filium seruarent. Sed ei Ioab minimè paruit. Nam cum Dauidis exercitu Absalom in mulo sedens occurrisset, fugiensq; ilicem excelsam & densam præteriret, eius capilli sic inter frondes hæserunt, ut mulo currēte, ipse ex arbore pédéret: quod cum Ioab nuntiatum fuisset, tribus eum lanceis confudit. Hoc, præclarū est ad præcauēdum exemplum coniuratoribus: illud, iis qui malum dant consiliū. Dauid autem accepto mortis Absalom nuntio, tantum abest, ut ex eo quasi tutus & ultus lætatus sit, ut maximum animo dolorem ceperit, eumque magno desiderio sæpe appellans, magnam uim lachrymarū profuderit. Itaque Ioab dux belli cum hoc accepisset, omnésque in Regia cum rege in luctu esset, ad eum consolandi causa ueniens, siue ut eum ad lætitiam traduceret, siue q̄ ita sentiret, illi inimicos charos esse dixit, amicos odio. Nec uero in mortuos talis fuit, in uiuos non item: sed quam animi moderationem constanter, antè quam rex esset, eum habuisse tam in uiuos inimicos, quam in mortuos docui, eandem non

DAVIDIS VITA.

Solum aduersus mortuos, ut modò demonstrauit, re-
 tinuit, uerum etiam in uiuos. Semei enim Gera filio
 ex Saulis genere, qui in eum Absalom filij conspectu
 præ trepidatione, ut paulò antè dixi, fugientem, ma-
 ledicta ita iecerat, ut fugā illam calamitosam & mi-
 seram pro meritis ei accidisse diceret, cùm Absalom
 mortuo, in primis ei gratulatum uictoriam uenisset,
 ac suppliciter, ut sibi ueniam daret precaretur, liben-
 ter ignouit, idque iure iurando confirmauit: & si eum
 Abisai, Ioab frater superiorum illorum conuiciorū
 commemoratione ad sumēdum de illo capitisp
 plicium incitaret. Hoc etiam in eo laudandum est, q
 nihil sibi rei deinceps esse uoluit cum decem concu-
 binis, quas Absalō filius, ut paulò antè exposui, ui-
 lauisset. Quoniam qualem se hostibus præbuerit, di-
 xi, non erit alienum, quomodo in amicos animatus
 fuerit, exponere. Amicitias sanctissimè coluit, nec a-
 micos amauit tantum in uita, & in aduersis rebus, ue-
 rūm etiam in secundis, & post mortem. Ionathā Sau-
 lis filium unum ex omnibus dilexit plurimum: atq;
 uerè ut dicam, nullum fuit unquam par amicorum
 præstantius. Ionathas quidem eo animo in Dauidē
 fuit, ut Saulis patris inimiciis & odio nūquam de-
 ternerri potuerit ab amici officio, tum cùm ad necem
 quæreretur. Dauid autem & si tempus nunquam in-
 cedit, in quo suum in Ionatham animum, quandiu
 ille uixit, re declararet: tamen non minus eximio &
 singulari in eum fuit, quam ipse in illū fuisset. Quod
 quidem in Miphiboseth Ionathæ filio animaduer-
 sum

fum est, cui agros Saulis omnes patris sui causa de-
dit, cūmq; semper secum uoluīt esse. Quoniam au-
tem insigni maximāque erat, ut docui, in hostes cha-
ritate & mansuetudine præditus, eos qui iniurias aut
ipsius aut suas, aut aliorum ulciscebantur, erāntque
ad iram propensiōres, nec sibi imperabāt, oderat. Hu-
ijs rei testes sunt Baana & Rechab, qui cū Isboseth
Saulis filium quasi gratū ei facturi essent, interemis-
sent, statim ab eo, ut paulò antē dictum est, iussi sunt
interfici. Hoc quanquam in Ioab qui Abner subdolè
interfecerat, acerbè & inuitus tulit in uita, q̄ eius, ut
arbitror, sibi necessariam operam uidebat: moriens
tamen Salomonī filio, qui ei in regnum successit, ne
inultum ferret, quodam modo præcepit. Quo uero
animo in populum quem ei Deus gubernandū tra-
diderat, fuerit, ex hoc perspici potest. Censeri popu-
lum suū à Ioab uoluerat: in quo cūm se peccasse in-
telligeret, culpam Deo confessus est, ab eōque ut sibi
ignosceret, postulauit. Dcus Gad prophetam misit,
qui ei triū optionem daret, pestis, famis, & belli: fa-
mis quidem annis septem, pestis tribus mēsibus, bel-
li tribus mensibus, quibus aduersarios persequentes
fugeret. Ipse in tanta deliberandi difficultate, qui
famē facile uitare posset, malléq; se in manus Dei,
quod misericordiam eius maximam esse sciret, quā
hominum incidere, diceret, pestilentiam maluit. Cū-
que intra constitutum tempus septuaginta millia ho-
minum peste interiissent, uidens angelum qui popu-
lum interficiebat, ut bonus pastor, his cum Deo age-

bat, Ego sum qui peccavi, & scelestè feci: hi autē qui oues sunt, quid fecerunt? Hoc pastoribus Ecclesię iisque omnibus, qui aliis præsunt, præclarum exemplū proditum est, ut se à peccatis abstineant, ne peccato suo supplicij causam suis afferant. Restat, ut quot uxores habuerit Dauid, quótq; ex eis liberos, & quos suscepit, quémque se eis præbuerit, dicamus. Octo quidem eum uxores habuisse scriptum est, & concubinas decem: quod non explendax libidinis causa fecit, sed propagandi generis, quemadmodum etiam patribus licuit plures habere. Prima omnium fuit Michol Saulis filia, quā quòd Saul Phalti ipso ignaro & inquito nuptui tradidisset, illo mortuo, cùm iam in Hebron regali potestate imperaret, à Misbosheth Saulis filio, qui cæteris tribubus regia potestate præserat, repetitam, recepit, eam cum lachrymis uel deducente, uel sequente ipsius uiro. Ea quoniam Dauidē lætitia gestiēt atque saltantem cùm arca Dei Hierosolyma portaretur, irriserat, sterilis fuit. Alteram accepit Iesraëlitidem Achinoā nomine: tertiam, Abigail Carmelitidem, Nabal uiro eius mortuo: quartā Maacha Tholmai Gessur regis filiam: quintam Aggith: sextam Abital: septimam Eglam: octauā Bethsabee. Ex his septē uxoribus quindecim filios suscepit, unāmque filiā, cui Thamar nomen suit. Ex Achinoā Amnon primigenium: ex Abigail, Danielē: tertium Absalom ex Maacha: ex Aggith, Adoniam: Saphariam ex Abital, ex Eglā Iethraham: Hierosolymis ex Bethsabee præter eum qui septimo ortus die,

ut

ut dixi, mortuus est, Simmaa, Sobab, Nathan & Salomonem: Iebaar etiam, Elisua, Eliphilet, Noge, Nepheg, Iaphia, Elisama, Eliada atque Eliphélet. Nouē hi postremi ex qua, quibūsue uxoribus nati sint, non constat. Literis etiam diuinis mandatum est, eum ex cōcubinis suscepisse liberos, sed quot, quiue fuerint, non perinde constat. Quin ne hoc quidem proditū est memoriæ, quibus negotiis ac rebus Dauid liberos suos præposuerit. Salomonem autem qui maximus natu erat eorū, quos ex Bethsabee suscepit, unū ex omnibus charissimum habuit, eūmque paulò antè quām excederet ē uita, regni successorem, quòd ita Deus ei patefecisset, instituit: nec instituit solum, uerūm etiam consecrari uoluit, & regem salutari. Eum moriens accersitum monuit: primū, ut præceptis Dei pareret, cæremonias, iudicia & testimonia seruaret, ut ea ei euenirent, quæ euentura Deus prædixisset, id est, ut ipse & posteri regnū in perpetuū obtinerent: deinde ut ex auro, argento, ære, aliisque rebus necessariis, quas præparasset, templum Deo ædificaret, quod ipse non potuisset ædificare, cùm ualde cuperet, proptereā quòd multorum in bello sanguinē effudisset, quemadmodum ipsi Deus dixerat: postremò eos illi commendauit, quorum in se fidem sine ullo scelere expertus esset: alios quorum uiuens scelerata tulisset, eo supplicio afficiendos tradidit, quod ei uideretur. Aetatis quidem anno septuagesimo, regni autem quadragesimo, quarto cal. Ianuarij excesit ē uita. Scripsit diuersis temporibus, multis uariisq;

IOSAPHAT VITA.

de rebus psalmos centum & quinquaginta duntur
 qui extant, quorum plerique ortus Christi, mor-
 tis, resurrectionis & ascensus in cælum mysteria co-
 plectuntur: alij bene beatèque uiuendi præcepta co-
 tinent: nonnulli eos qui in fide atque uirtute stant,
 confirmant & corroborant: alij rudes & ignaros ad
 uiam Dei ingrediendam incitant: aliqui eos, qui cā
 ingressi sunt, ad progrediendum: sunt etiam qui eos,
 qui culpa sua de ea deflexerunt, ad eam reducant: ut
 uerè de eis hoc possim dicere, nullum esse librū eo-
 rum qui diuinitùs scripti sunt, ex quo plus utilitatis
 ad uitam præclarè atque ex uirtute degendam, omne
 hominum genus percipere possit.

IOSAPHAT REGIS IUDA VITA.

Iosaphat Asa regis Iuda & Azubæ
 Salai filiæ filius, mortuo patre pri-
 mo & quadragesimo regni sui an-
 no, cum quinque & triginta annos
 natus esset, regnare cœpit. Is quinq;
 & uiginti annis, quibus imperauit,
 gratus acceptusque suit Dco, quod Dauidem imita-
 retur: ob eamque causam magnis eum opibus auxit,
 & gloria tanta, ut reges omnes ac populi finitimi eū
 metuerent, nec bellum ei inferre auderent. Quine-
 tiam Palæstini ueteres regni hostes, munera & uecti-
 gal argenti ei miserunt, quò facilius eius amicitiam
 retineret: Arabes quoque ingētē arietum hircorūm-
 que

que numerum , id est, septem milia & septingentos. Sed operæ pretium est , quibus rebus ita Deum sibi benignum humanumque reddiderit, exponere. Cū nihil tam inuisum Deo intelligeret , quām simulachrorum religionem , quam Hieroboam primus in Israēlis,deinde Roboam,& Ioram eius filius,in Iudæ regnum inuexissent : nihilque eidem gratius , quām illius præceptorum obseruationē : & illam funditus sustulit , cūm primum imperium sibi constitutum esse uidit , & tertio imperij anno de seruandis à populo eius præceptis hanc rationem excogitauit . Sacerdotes duos Elisama & Ioram, Leuitásque nouem misit,qui in omnibus regni oppidis & uicis legem Domini tenentes, populum docerent . Quōque maior eorum orationi fides auctoritásque tribueretur, eiusdem rei causa quinque ex principibus suis , Benhail, Obdiam,Zachariam,Nathanael, Michæam cum eis misit, qui omnes mandatum regis curauerunt diligenter. Quod sequitur,quā Deo charus fuerit, declarat. Achab rex Israēlis, à Syris Ramoth Galaad ditonis suæ oppidum ui captum acerbè ferebat. Cūm eū Iosaphat eo ipso tempore inuisisset , ei rem exposuit primum,deinde eum, ut sibi auxilium ferret , rogauit: quod ille libenter pro & cognationis & affinitatis iure concessit. Sed tamen ueritus , ne id bellum ex Dei uoluntate auctoritatēque gereretur , auctor illi fuit,ut eum consuleret. Parens ille eius consiliis, collegit adhibuitque falsos prophetas & uates circiter quadringentos, qui communi consensu eundum ei

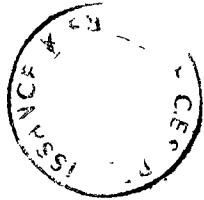
esse, quod oppidum illud recepturus esset, censuerunt. Quod cum Iosaphat intelligeret, id est, falsos esse uates, rogare Achab coepit, num quis Domini propheta esset, quem consulere possent. Responderat ille, esse Michæam, ex quo Dei uoluntatem possent cognoscere: sed eum sibi inuisum & suspectum esse, propterea quod semper ipsi mala uaticinaretur, cum Iosaphat eundem monuit, ne ita loqueretur. Itaque misit qui illum accenseret. Interea sedetibus in soliis regiis ornatu regio regibus, uniuersi prophetæ prospectum belli, ut antea, euidentum prædicebant. Nuntius cum Michæam inuenisset, ei rem omnem ordine, ut gesta erat, exposuit, omnesque prophetas dixit bona & prospera polliceri: itaque eorum sententiam uerbis suis confirmaret, quod ob eam causam ab Achab accenseretur. Negat Michæas quicquam se, nisi quod Dominus ipsi suggestisset, esse loquuturum. Cum uenisset ad reges, rogatusque simpliciter ab Achab sententiam, utrum suscipere necne bellum deberet, primùm ei suscipiendum esse respondit, credo, quod eum falsa potius prædicentibus, quam sibi uera prædicenti, crediturum esse sciret: deinde iurisurandi religione ac sacramento Dei nomine adactus, se quod uerum esset pronuntiatur: tum denique uerum dixit, Se uidisse cunctum Israëlis populum dispersum in montibus, ouium instar, quæ pastore careant, ac tum Dominum dixisse, non habere illos dominum: itaque unusquisque domum suam tranquillo animo reuerteretur. Hæc Achab ita moleste

ac durè accepit , ut Iosaphat dixerit , an non uerè dixisset: Michæam nihil boni unquam, sed semper aliquid mali solitum esse prædicere ? Michæas tamen nihilo magis conturbatus,hæc addidit,Misum esse à Deo spiritum mēdacem, qui Achab deciperet uerbis prophetarum,quos adhibuiisset in consilium. Sedechias prophetarum illorum unus , qui hæc audiēs sibi ac collegis iniuriam factam esse putaret, Michæ colaphum infregit,obiurgans eum , quod illa dixisset , quasi uero ipso deserto spiritus Domini eius ore loqueretur.Michæas ad hæc non respondit, nisi eum illa quæ diceret,uisurum esse tum, cùm per cubicula multa uicissim seruādi sui causa discurreret. Hanc iniuriam alia etiam grauior consequuta est . Achab enim Michæam comprehensum ad Ioas Amelec filium eo consilio misit, ut eum in carcere coniiceret, panémque ei & aquam tantummodo præberet, dum pace facta à bello reuerteretur . Michæas autem hæc omnia æquo placidoque animo accipiens , hoc tantum respōdit:Si ille cum pace rediret,Dominum ore suo loquutum non esse. Ita spredo contemptōq; Michæ cōsilio,Achab unā cū Iosaphat eduxit exercitum.In prēlio cū hostes Achab unū regis edicto pēterēt,cuius ornatu(sic enim eū Achab rogauerat) incederet Iosaphat:in eū, q; Achab esse suspicarentur, impetu facto,acriter pugnabant,cum ille exclamat. Cū uox fidem fecisset , non esse Achab,destiterūt. Achab autē consilij Domini contéptor,cū quidā sagittam temerè emisisset,atq; inter pulmonem & sto-

machum fixa hæsisset, ex eo uulnere uesperi mortuus est. Hoc tam penè certo malo doctus Iosaphat, quām periculosem sit, cum iis qui Deum negant, eiūisque consilia spernunt, uersari, cùm Ochozias Achab filius qui in eius locum successerat, penè eum rogaret, ut naues suæ cum illius nauibus, quæ fractæ essent in mari, coniungerentur, noluit. Quanquam illum eò maximè Iehu prophetæ adduxisse uidetur obiurgatio. Cùm enim Hierosolyma Achab mortuo rediret, Iehu Hanani filius, qui propheta erat, ei obuiam factus, eum obiurgauit, quòd impio auxilium ferret, amicitiamque cōtraheret cum eis qui Dominum odissent: ex quo supplicium meritus esset: sed tamen præclara opera & facinora in illo inuenta esse, quòd lucos ex Iudæ regno abstulisset, præparassetque cor suum, ut Dominum patrum suorum Deum quereret. Hæc partim obiurgatio, partim illius officij uirtutisque commemoratio fecit, ut boni principis diligentius melioréque animo munus sit, officiumque exequutus. Officium ergo principis cum in iis, quæ & ad Deum & ad homines pertinent, consistere intelligeret, neque principem tantum ponere debere fidei in negotiis conficiendis in eorum diligentia, quos eis præponere solet, quantum in præsentia & adhortatione sua: non suos, qui omnes in officio continerent, aut à malis uitiosque reuocarent misit, sed ipse profectionem eius rei causa suscepit. Ac primùm à Bethsabee usque ad montem Ephraim ad populum sese contulit, reuocauitq; eos

eos ad Dominum patrum suorum Deum. Deinde in cunctis Iudæ urbibus quæ munitæ erant, iudices constituit, eosque monuit, ut uiderent etiam atque etiam & consyderarent, quid facerent: propterea quod non hominis in iudicando officio fungerentur, sed Dei, qui ipsis pro meritis tributurus esset, qualencunque sententiam pronuntiasent. Itaque timorem eius sibi ob oculos in iudicando ponerent, præfertim cum nec iniquus esset, nec personæ ullius rationem haberet, nec munerum cupiditate duceretur. Cum ita foris rebus diuinis atque humanis prouidisset: domi quoque, id est, Hierosolymis, quo ex aliis urbibus causæ omnes si qua maior aut grauior controuersia incidisset, reuocandæ erant, maiorem etiam adhibuit diligentiam. Delegit enim sacerdotes, & Leuitas principesq; familiarum, qui ex Domini lege ac uoluntate iudicarent, præcepitque eis, ut timore Domini sibi proposito ex fide sua, & animo perfecto sic agerent, ut in causis omnibus & quæstionibus, quæ de lege, de præceptis, de cæremoniis, de iustificationibus ad eos uenirent, populum docerent, ne Deo peccarent, neque Deus de ipsis supplicium sumeret. Eos enim si se præstarent, fore dicebat, ut culpæ nulli affines essent. Magna quidem hæc laus est Iosaphat, magna gloria, cuius exemplo utinam principes munus suum exequantur. Sed quæ sequitur, non minor uideri debet. Moabitani & Ammonitani, aliquique pene innumerabiles, in fines eius directionis infesto exercitu inuaserant: quod cū Iosaphat

nuntiatum esset, ipse perterritus, nihil prius habuit, quām Deum, ut populo suo opem ferret, rogare. Quod quō melius eueniret, faciliūsque Deus audiret, omni populo primūm ieunium indixit: deinde uniuersum populum comprecationis causa conuocauit. Cūm uniuersi conuenissent, ipse in medio cœtu in templo ante atrium nouum stans, ita precatus est, Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis Gentium: In manu tua est fortitudo & potentia, nec quisquam tibi potest resistere. Tu locum hunc eius incolis interfecisti, populo tuo Israëlitico Abrahæque amici tui posteris dedisti. In eo templum nomini tuo ædificaerunt, quōd sperarent, si gladius, si mala, si pestilentia, si fames ipsos opprimerent, & stantes in hoc ipso loco, in quo nomen tuum appellatum & inuocatū est, clamore magno te rogarent, ut sibi in malis & miseriis subuenires, fore ut tu eos audires atque liberares. Nūc ergo cūm Moabitani & Ammonitani ac montis Seir incolæ, quibus pepercisti, tum cūm filios Israëlis ex Aegypto eduxisti, pro beneficio maleficū tribuant, conentürque nos ex possessione, quā nobis tradidisti, eiicere & exterminare: misereat te populi tui. In nobis quidē non est potentia tanta, ut multitudini isti obsistere possimus. Quoniam autē quid agere debeamus, ignoramus, hæc nobis spes una reliqua est, ad te in his tantis malis cōfugere. Aderant, ut dixi, omnes uiri & mulieres cum liberis suis. In ipso puncto temporis, quo Iosaphat finem dicendi fecerat,

cerat, Iahaziel Leuita, Zachariæ Banaiæ filij filius, spiritu Domini permotus, Deum præcipere dixit, ne timerent, neque illam tantam hominum multitudinem metuerent, quod pugna nō eorum, sed Dei esset. Postero die in eos exercitum educerent, quod inuenturi eos essent, in torrentis Seir cacumine: neq; enim eos dimicaturos esse, sed tantummodo fiduciæ pleni starent. Sic enim fore, ut Dominus ad eos, auxilium mitteret. Quæ cùm audissent, pronis capitiibus inflexisque corporibus Deum omnes adorauerunt. Manè pleni bonæ spei ad certam uictoriā profecti sunt. Omnes autē Iosaphat adhortatus est, monuitque potius, ut Domino Deo crederet, eiūsq; prophetis: ac tūm denique in tuto eos dixit fore, eisque prosperè euentura esse omnia. Dato etiā populo consilio, symphoniacos Domini statuit, qui eum exercitum antecedentes, laudarent his uerbis, Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in seculū eius misericordia. Rem admiratione dignissimam commemorabo, sed ueram. Ut primū illi canere cœperunt, hostes furorem, quem in Iudæos attulerant, in se ipsi conuerterunt, ita ut primū Moabitani & Ammonitani montis Seir incolas: deinde mutuis se gladiis ac uulneribus ad unū omnes interfecerint. Itaq; Iudæi cùm eminus campos cadauerum plenos uidissent, omnium ad detrahenda mortuorum spolia concursus factus est. Fuit autem & spoliorum & suppellectilis omnis generis copia tanta, ut omnia tri-duo detrahere nō potuerint. Itaque quarto demum

IOSAPHAT VITA.

die in uallem, quam benedictionis, quod ibi Deum laudassent, appellarunt, conuenerunt: atque inde Hierosolyma, & in templum cum psalteriis, citharis, & tubis sunt reuersi. Idem, quod mihi mirum uideri solet, qui à Iehu propheta, ut paulo ante dixi, grauiter obiurgatus est, quod cù Achab amicitiam contraxisset, nec ob eam causam ab Ochozia Rege eius filio ultrò naues auxiliares in naufragio deferente accipere uoluisset, tamen cum eodem amicitias postea iniit, clasemque instruxit cum eo, quam in Tharsis mitterent. Quod cum Deus acerbè ferret, misit ad eum Eliezer Dodau filium, qui nuntiaret, qđ fœdus cum Ochozia fecisset, eius naues à Domino dissolutas esse, nec in Tharsis appellere potuisse. Tertium eiusdem generis, quod postea sequutū est, addā, quod multò etiam mirabilius uideretur, nisi eius cui auxilium etiam præsens tulit, uitæ melior extitisset. Iorā enim, mortuo Ochozia patre, decimo octauo Iosaphat anno, cum in illius locum successisset, ac Mese rex Moab, qui quotannis ex fœdere centum milia agnorum, totidemque arietum cum uelleribus Regi Israëlis penderet, uiuo Achab, eodem mortuo fœdus ad illud tempus rupisset: eam iniuriam sibi propulsandam ratiis, comparatis contractisque copiis misit legatos ad Iosaphat, petens ut sibi aduersus regem Moab, qui fœdus rupisset, opem & auxilium ferret. Iosaphat statim cum uiam quaëundū erat, didicisset, eduxit suos. Coniunctis exercitibus cum septem diebus aquæ penuria tanta esset, ut penè omnes

omnes de exercitus, c̄quorūq; ac iumentorum salute
diffiderent: Ioram queri cœpit apud Iosaphat de tan-
ta calamitate, quasi Deus tres Reges (Rex enim E-
dom cum illis copias coniunxerat) conuocasset eo
consilio, ut ipsos Moabitani deuorandos maſtan-
dōſque traderet. Iosaphat num illic propheta eſſet,
quo apud Deum precatore uerentur, rogauit. Cùm
Ioram Elisæum Saphat filium eſſe respōdijſſet, atque
in eo uerbum Domini insidere dixiſſet Iosaphat: tres
reges ad eum adierunt. Is cùm rem, cuius cauſa ue-
niſſent, intellexiſſet, ad Ioram unum auersa oratione,
quid ſibi rei cum illo eſſet, quæſiuit primūm: deinde
eum ad patriſ matrīſque ipſius prophetas remiſiſit.
Cúmque ille quæreret cur tres reges Deus, qui præ-
da Moabitanoř futuri eſſent, conuocasset: respōdit
id quod ad Iosaphat laudem pertinet, ſe niſi Iosaphat
cōſpectum personamque uereretur, nec illius ratio-
nem ullam habiturum, nec in eum oculos conie-
eturum fuiffe. Quoniam autem adiuiſſet, psaltem, quo
fonante Deum consulueret, adducerent. Psalte canen-
te, Elisæus ſpiritu Domini afflatus eſt, præcepitq; ex
Domini uoluntate, ut in torrentis alueo, qui ex aruiſ-
ſet, foderent: ſic enim fore, ut fossis aqua completis
& ipſi biberent, & eorum familiæ ac iumenta. Nec
uero Dei in illos benignitatem in hoc uno conſiſte-
re, ſed eos etiā Moabitanos eſſe ſuperaturos. Quod
utruque poſtridie manè experti ſunt. Nam & fossæ
aquis oppletæ ſunt, & Moabitani orto ſole cū aquā
præter ſpem uidifférunt, quæ ui diuina cruoris ſpeciem

E Z E C H I A E V I T A.

præ se ferret, ex eo inter reges cruentum prælium cōmissum esse sibi persuaserunt. Itaque cùm ad certam prædam se ire existimarent, in triū regum exercitus inciderunt, atque ita penè omnes imperfecti deletiq; sunt. His gestis omnibus, Iosaphat sexagesimo anno excessit è uita. Ex Azuba uxore hos suscepit liberos, Ioram maximum natu, qui ei in regnum succes- sit, Azariam, Iahiel, Zachariam, Michaëlem, & Saphariā. His uiuens pater magnam uim auri & argenti, pēsionésque cum urbibus munitissimis attribuit. Sed eos constituto confirmatóque imperio, Ioram omnes interemit.

E Z E C H I A E R E G I S I V D A E V I T A.

 Itam scribo Regis Iudæ omniū secundū Dauidem optimi, id est Ezechiae Achaz regis, & Abisē Zacharię filiaē filij. Vicesimoquinto ætatis anno, mortuo patre rex creatus est. Eius uirtutē & in Deum pietatem atq; religionem singularem cùm multa alia, de quibus mox dicemus declarant, tū quòd excelsa deleuit, deiecit, obtruiuitq; statuas, lucos excidit: serpentémque æneum, quem Moses statuerat, & cui ad illud tempus populus sacrum fecerat, sustulit. Sed nihil eum Deo gratiorem acceptiorémque fecit, quām quòd omnibus Domini præceptis paruit. Itaque & Deus semper cū eo fuit, & ipse in omnibus tum locis, ad quæ se conferebat,

tum

tum rebus quas suscipiebat aut gerebat, eius excelluit prudētia. Primū quidem ad res diuinas animū adiecit. Annum quintum & uicesimum agebat, cū imperium accepit, eodēmque non solū anno, sed etiam mense quo præesse cœpit, templum résque tēpli, quas Achaz eius pater, atque superiores reges inquinauerant, expiauit. Eius rei causa cum sacerdotes & Leuitas conuocasset, eis primū exposuit maiorū scelera, qui quòd Deum deseruissent, neque ea sacra in templo fecissent, quæ instituisset ac sanciuisset, sed alia quæ detestaretur, in illius odiū incurrerant tantum, ut maiores interfecisset, & liberos coniugésque omnium captiuas abduci, ut ipsi cernebāt, permisisset. Itaque cum Deo fœdus ineundum esse censebat, quo uno remedio eius furorem & irā mitigare possebant. Filiósque eos appellans, ne hanc rem negligeret hortabatur, quos Dominus elegisset, ut ei præstō essent, ac ministrarent, eumque colerent iis sacris quæ instituisset. Eius uerbis sacerdotes ac Leuitæ incitati, eam diligentiam adhibuerunt, cùm se ipsi primū expiasserent, ut octauo die niēsis primi templum omne eaque omnia quæ ad illud pertinent expiauerint. Quod cùm regi exposuissent, ipse prima luce conuocatis primis ciuitatis, Deo hostias ex Mosis lege in templo, tauros septem, togidēmque arietes, agnos & hircos pro peccato, pro regno, pro templo, pro Iuda immolari iussit, cū interea symphoniaci, tubicines, aliique eiusdē generis, quos Dauid rex Domini ius suū cōstituisset, eius edicto officium ac munus suum

exequebatur. His sacris non cōtentus, multitudinem
monuit, ut pro facultatibus unusquisque uictimas
Deo offerret. Ingens hostiarum numerus fuit, tauri
sexaginta, arietes centum, agni ducenti, boues sexcen-
ti, ouium tria milia. His ita gestis, uniuersum Israē-
lis Iudæique populum sibi ad diem festum Paschæ in
mensem secundum celebrandum, conuocādum de
Hierosolymitanorum consilio censuit. Literarum
autem hæc fuit sententia. Hortabatur omnes, ut ad
Dominum, Abrahæ, Isaac & Iacob Deum redirent,
quòd ita demū ipse ad eos, qui Salmanaris Assyriorū
regis manus effugissent, reuersurus esset: ne patrum,
fratrūmque suorum, quos Deus propterea quòd ab
ipso defecissent, captiuos abduci passus esset, ut cer-
nerent, pertinaciam animique obstinationem imi-
tarentur, sed Deo se ultrò permitterent ac traderent,
uenirentque ad eius templum, quod perpetua san-
ctitate cōsecrasset. Domino Deo patrum suorum ser-
uirent. Sic enim eos iram eius furoris esse mitigatu-
ros, non solùm ne ipsi in Assyriorū manus uenirent,
sed ut etiam patres, & matres, atque liberi, cum con-
iugibus ac uiris, & propinquis in patriā reduceren-
tur. Apud multos quidem hæ literæ tantum abest,
ut aliquid ponderis habuerint, ut etiam irrisi sint ij,
qui eas pertulerunt. Quidam autem Aser, Manasse,
& Zabulō tribuū, probato regis consilio, Hierosoly-
ma uenerunt. Nam Iudæi uniuersi eius præcepto pa-
ruerunt. Die autem quartodecimo mensis secundi,
qui diei festo constitutus erat, tanta omnium & læ-
titia

titia, & religione, cum Ezechias populo tauros mille, & ouium septem milia, principes uero tauros mille, decemque milia ouium præbuissent, dies felius actus est, quanta à Salomonis temporibus ad eum diem, celebratus non fuisset. Quantum autem utilitatis ex hoc tam sancto claroque Ezechiæ facto consequutum sit, hinc intelligi potest, quod omnes tribuum Iudæ, Benjamin, Manasse, & Ephraim excelsa arásque deorum cum simulachris & lucis funditus sustulerunt. Atque in iis quidem, quæ ad Dei religionem pertinēt, in pace eiusmodi se Ezechias præstít. In bello autem eius virtus maxima excelluit. Annq enim quartodecimo eius imperij cùm Sennacherib rex Assyriorū Salmanafar filius, in ipsius imperij fines infesto exercitu ueniēs, omnes urbes quæ munitæ erant, cepisset, ipse ad illum legatos de pace misit, qui primū ab eo peccatum esse: deinde quicquid tributi indiceret, id æquo animo laturum ipsum dicent. Itaque ei Sennacherib argenti trecēta, auriique totidem talenta indixit. Quibus persolutis, cum Sennacherib exercitum obsidēdæ urbis causa trāsportare uelle intelligeret, primū de principum uirorumque fortissimorum consilio & sententia, capita fontium, quæ extra urbem erāt, obstruenda: deinde muros dirutos reficiēdos, & nouos extrinsecus faciendos, turrēsque ædificādas, omnēque armorum genus faciendum curauit. Postremò ne ingenti multitudine, quam infestam adduceret, (centum enim & octoginta quinque milia habuit) terreretur, & q̄

EZECHIAE VITA.

ad Deum in rebus aduersis configiendum esse inteligeret, conuocauit populum, cùmque his uerbis, ut bona spe bonóque animo esset, hortatus est. Multò plures in urbe esse dicebat, quām cum Sennacherib essent: cum illo enim uim esse corpoream: secum au tem & cum ipsis Dominum Deum, qui auxiliū ferret, pugnaretque pro omnibus. Qua illius oratione confirmatus populus, omnē metum depositus. Hæc cùm Sennacherib, qui tum urbem Lachis cum uniuerso exercitu obsidebat, resciuisset, misit magnum numerū, in iis Tharthau, ac Rabsaris & Rabsacem, quorū Rabsaces Eliacim regiæ præfecto, Sobna scribæ, & Ioahe qui erat à commentariis, qui tres iussu Ezechiæ ex urbe ad illos egressi erant, hæc ex Sennacherib exposuit. Neminem esse, cuius uirtute uel auxilio freti Hierosolymitani, maximo potentissimō que regi Sennacherib possent obſistere. Si enim Pharaonis regis Aegypti auxilio confiderent, hoc ipsi ſibi persuaderet, Pharaonē eſe iis, qui in eo omnia pñat, bacilli ſracti instar, cui innixus homo statim cadit. Si Ezechielis oratione captati à Deo ſuo auxiliū expectarent, ſcirent Ezechiam eſſe, qui illius excelsa & aras diruerit, præceperitque Iudæis & Hierosolymitanis, ut ante aram unam adorarēt, odorēſque incenderent. An ignorarent quæ Sennacherib eiūſque maiores cunctis terræ populis feciſſent? num dij Gétiūm eas liberare potuiffent? Quem nominare Deū poſſent, qui populum ſuum, quem illi ipſi deleuifſent, potuerit liberare? Ne igitur eos Ezechias inaniſpe

spe deluderet. Si enim Deus nullus populum suum liberare potuisset, ne eorum quidem Deum ipsos posse liberare. Hæc aliisque multa eiusdem generis cōtumeliarum conuinciorūmque plena in Deum atque Ezechiam audiente ex muris populo, Hebraico sermone dixit Rabsaces. Itaque tres iij, quos ad illos Ezechia iussu exiisse dixi, principio orationis Rabsacem, ut Syriacè, non Hebraicè loqueretur, ne populus exaudiret, rogauerunt. Sed tantum abest, ut hoc eis concederet, ut se ac collegas à Sennacherib ad populum, non ad ipsos missos esse dixerit, magnaque ac clara uoce, ut populus exaudiret, reliquam orationem pronuntiauerit, addens multa, quæ ad dditionem faciendam eos incitarét, de humanitate, qua, si se dederent, sequere in Syriam transferri paterentur, rex in eos uteretur. Ad hæc populus, quoniam Ezechias ueterat, non respondit. Tres autem illi quos dixi, ad Ezechiam scissis uestibus hæc renuntiatum uenerunt. Rex his nuntiis conturbatus, uestes discidit, cilicioque amictus in templum precandi causa uenit, cum Eliae præfectum prætorio, & Sobnam scribam, senes aliquot ex sacerdotibus ciliciis amictos ad Esaiam prophetam Amos prophetæ filium misisset, qui ei dicerent, Diem uenisse calamitatis plenum, probrorum, & ignominiæ: appropinquasse diem partus, & tamen uires non habere eam quæ parturiret: hac parabola indignitatem rei significans. Esaias diuino numine permotus cum hæc audisset, le-

EZECHIAE VITA.

gatos hæc Ezechiæ ex Deo renuntiare iussit, Ne uerbis contumeliarum plenis, quæ Sennacherib legati in Deum protulissent, terneretur. Deum enim spiritum Sennacherib missurum esse, nuntioque auditio illum in patriam suam reuersurum, ubi gladio interimeretur. Hæc consolationis plena oratio, quanquam Ezechiam confirmauit, tamen Sennacherib plena maledictorum Dei & minarum epistola, quam ad eum cùm legati re infecta rediissent, misit, illum uehementer non tam priuato publico-ue dolore, quæm Dei causa, perculit. Itaque perlectis literis, cùm in templum ingressus esset, easque coram Domino explicasset, his uerbis cum precatus est: Domine Deus Israël, tu es Deus solus, regum terræ omnium, tu cælum terrâmq[ue] fecisti. Vide, quæso, & audi quæ in te Deum uiuum maledicta iaciat. Vere Assyriorum reges nationes delerunt, earumque & agros diripuerunt, & deos coiecerunt in ignem. Neque enim erant dij, sed opera hominum ex lapide & ligno. Nunc igitur, nos tu Domine Deus noster, è manibus eorum eripe, ut regna terræ omnia te Dominum Deum solum esse intelligent. Enuntiauit tum Deus Esaiæ prophetæ, quem paulò antè dixi, cùm Ezechiæ preces se audiuisse primùm significasset, liberationem populi fibi curæ esse. Vlturum enim se esse Sennacherib in se iniurias atque maledicta: urbemque Hierosolyma feruaturum atque protecturum & sua & Davidis causa. Quibus ex uerbis facile perspici licet, quantum

quantum apud Deum rebus aduersis mortaliū beatitudini homines, qui aspectu Dei perfruuntur, ualent & amicitia & gratia, cùm Deus partim propter Davidem urbem Hierosolyma defensorum liberatumque se esse promittat, quod etiam re ipsa præststit. Nam, ut ad propositum reuertamur, ea nocte, quæ diem illum, quo hæc ad Ezechiam perlata sunt, sequuta est, angelus Domini in Assyriorum castra ueniens, centum octoginta quinque millia hominum interemit. Sennacherib autem cum cadauera mane uidisset, perterritus in regnum reuersus est: Eumque nec ita multò post in urbe Niniue Nefroch Deum suum in templo uenerātem duo ipsius liberi Adramelech & Sarafar gladio interfecerunt. Sic Deus & in eos, qui de sua potentia gloriāque detrahunt, animaduertit, & eos qui ipsius honori laudique seruiunt, tuetur & liberat. Aegrotauit illis fere temporibus Ezechias grauissimè, adiensque ad eum Esaias propheta, iussu Dei illum monuit, ut familiæ suæ consuleret, quod moriturus esset. Ipse ad parietem ore cōuerso, cum lachrymis Deum rogauit, ut uenirent ei in mentem, & uita quam toto animo conuenienter præceptis ipsius egisset, & ea facta sua, quæ probasset. Quæ eius preces eiusmod tam gratae Deo fuerunt, ut Esaiam cùm etiam tum medium atrij partem nondum præteriisset, ad eum remiserit, nuntiatum, se eius preces audiisse, uidisséque lachrymas: itaque se ita illum curaturum esse, ut die tertio in templum prof-

cturus esset : quinetiam quindecim annos præterea ad eius uitam & dies additurum, atque ex Assyriorū regis manibus liberaturum eſſe, & ipsum & ciuitatē, urbemq; defensurum sua Dauidisque cauſa ac nomine. Quæ cùm audiuiſſet, de Eſaiā quæſiueraſt, qua ex re intelligeret ſe, & curatum iri à Domino, & tertio die in templum eſſe uenturum: cùm ille respondens dedit regi optionem, utrum mallet, ſolém ne progredi decem gradibus, an regredi : utrum enim mallet, id ſigni fore, ſermonem Dei uerum eſſe. Maluit id quod diſſicilius iudicauit, ſolem regredi retróque commeare : quod Eſaias à Deo impetravit. Merodach rex Babyloniorum accepto eius ualetudinis nūtio, misit legatos ad eum cum literis ac muñeribus gratulationis gratia. Eis diuitias suas omnes, quicquid auri & argenti habebat, oſtēdit : quod tam acerbè tulit Deus, ut ſtatim Eſaiam ad eum miſerit, qui nuntiaret, uenturum eſſe tempus, cùm omnia quæ in regia eius eſſent, eriperentur, & quæ illius maiores ad illum diem congeſſiſſent, Babylonem transportarentur : quinetiam fore, ut filij, quos ex uxore ſucepturus eſſet, comprehendenterentur, eſſentque Spadones in regis Babylonis regia. Ad hæc tan-tum respondit, uerbum Dei bonum honestumque eſſe : tantum uitæ ſuæ tempore pax eſſet auctoritas. Anno autem imperij ſui nono & uigesimo, ætatisq; quarto & quinquagesimo, cùm Manassem regni hæredem reliquiſſet, excessit è uita.

Manassæ

M A N A S S A E R E G I S I V D A E
V I T A .

MANASSE Regis Iudæ uita, quæ eiusmodi fuit, ut cum ille ad extremum penitus tempus in omnibus flagitiis, sceleribusque uersatus esset, tandem aliquando, id est, non nimis sero: in uiā Dei pœnitentia redierit, magno erit adiumento hominibus quanuis scelestis, ad uitæ mutationem, ne superioris uitæ recordatione in desperationem ue-niant adipiscendæ ueniæ & gratiæ. Is quidem amissio Ezechia patre, uiua matre Haphsida, cùm duodecimum annum ageret, rerum potitus est. Cùm autem iure naturæ tam bonum clarumque patrem sibi ad imitandum proponere debuisset, tamen tantum abest, ut id fecerit, ut inimicitias cum illo in uita instituenda, & degenda suscepisse gessisseque uideatur. Ut enim ille simulachra omnia, sicut in uita eius diximus, deiecit ac fregit, lucos diis consecratos succidit, aras sustulit, omnibusque iis, quæ Deus determinatur, & quibus templum Hierosolymis Achaz rex eius auus uiolauerat, funditus euerteris & abiectis, ipsum expiavit: Deique unius religionem & cultum, non in suo tantum imperio, sed etiam in magna parte regni Israëlitici, quasi postliminio restituit. Sic Manasses illa reuocauit his sublatiis repudiatisq; omnibus. Nam & excelsa, quæ Ezechias eius pater dissipauerat, ædificauit, & aram Baal, diisque si-

D d iii

mulachra ac statuas statuit: & lucos eis cōsecravit, omnēmq; celi militiam coluit ac ueneratus est. Neq; hæc solum extra templum illud, quod Deus sibi unī sanctum esse uoluisset, fecit, sed in eius etiam atriis duobus aras uniuersæ militiae cæli posuit. Quin etiā Amon filium suum per ignem traduxit, obseruat auguria & somnia, aruspices auxit, diuinos & ariolos consuluit, habuitque secum. Neque hāc tā & Deo inuisam, & hominibus perniciosa exitiosaq; religionē ad unū se aut ad paucos pertinere uoluit, sed Hierosolymitanos, atque adeò Iudæos, qui erant in ipsius imperio, siue exemplo suo (quo grauius peccant, quām scelere principes, propterea quōd mores nostri ad ea ferē natura delabi solent, quæ illis probari uidemus) siue ui & minis decepit. Deus porrò et si tam à se remotum & alienatum, tamen omni ratione eum abstrahere, reuocareque conatus est: primū uerbis ac minis, deinde re atque suppicio & calamitate. Misit enim ad eum & ad populum prophetas, qui eos ab illa iimpia & nefaria religione, ad piam sanctāmque reuocarēt. Cū autem eorum monita contemnerent, fecit, ut exercitus regis Assyriorū principes captum uinctūmq; catenis ac pedicis Manassen Babylonem ducerent. Ibi tandem aliquando, qui amicis Dei consiliis parēre noluisse, malo calamitatēque coactus, malè se uixisse impieq; multa in eū fecisse recognouit. Tam altè interdū radices peccatum & uitium in hominibus, siue mala educatio-ne, siue praua consuetudine, & ipsa peccādi libidine agit

agit, ut multi nunquam, nonnulli uix tandem aliquando, nisi malo docti in rectam uiuendi uiam redeant. Nec quicquam est, quod utrosque, aut in tam prauo exitioisque uitæ instituto permanere cogat, quam perpetuus quidam rerum ad uoluntatem uoluptatemque pertinetium concursus: aut ab eo tam facile eosdem abducere possit, quam interuetus curarum, aduersarum rerum, calamitatis. Itaque & illum nunquam, & hunc saepe optare debemus. Captiuitatis ergo incommoda & mala senties Manasses, ex animo eiecta illa religione, rediit ad Deum, aut Deus potius, cum ita respexit, ut totus mutatus non uideretur, sed etiam esset. Eum enim tum, etsi sera illa quidem, ob mala quæ sentiret, non tamen infructuosa & inutilis fubiiit poenitentia. Extat autem eius precatio in diuinis libris, extremo libro eo, qui Paralipomena, id est, prætermissa, inscribitur: cuius breuiter sententiam omnem non alienum erit perstringere. Deum, Dominum præpotentem rerum omnium, patrum suorum Abrahæ, Isaac & Jacob, eorumque seminis iusti Deum appellat, qui cælum ac terram cum omni ornatu eorum fecerit, qui mare præcepti sui uerbo constringeret, qui abyssum concluserit, terribiliq; ac laudabili nomine suo consignauerit, quem omnia timant, ac tremant in eius conspectu, quod eius gloriæ magnitudo ferri non possit, nec ira eius qua minatur peccatoribus, & tamen immensa sit, nec inuestigari possit eius promissionis misericordia: eum enim esse Dominum, altissimum, benignū, patiētem,

magnáque misericordia uti in hominum malis. Eū pro magna benignitate sua promississe iis qui ipsi pecauerint, & pœnitentiam & ueniam, ac pro magnitudine misericordiæ suæ peccatoribus pœnitentiā salutarem decreuisse. Se igitur ab eo precari, qui cū sit Dominus Deus bonorum, non decreuerit Abrahæ, Isaac & Iacob uiris bonis ac iustis, qui ei non peccauerint, pœnitētiam, sed eam peccatorū causa statuerit, ut sibi, cuius peccata arenae maris numerū superarent, cuius scelera adeò creuissent, ut propter eorum multitudinem indignus esset, qui celi fastigiū intueretur & aspiceret: qui ferreorum uinculorū pondere tam oppressus sit, ut caput non possit attollere, neque respirare, propterea q̄ eius iracundiam concitauerit, & scelera in eius conspectu admiserit: qui non uoluntati ipsius morem gesserit, nec paruerit præceptis, sed ea quæ detestaretur statuerit, ob eamque causam tū genu animi cordisque sui flecteret: sibi, inquam, qui peccasset, sceleraque agnosceret, ueniam daret, nō simul peccatis suis se perderet, neq; in perpetuum iratus sibi mala reseruaret, nec se ad intima terræ loca dānaret, quoniam Deus esset, Deus scilicet eorū querū actæ uitæ pœniteret. Quòd si in ipsum benignitatem suam declararet, ac pro magna misericordia sua cundem eriperet ex illis uinculis & liberaret, se eum per omne uitæ tēpus ornaturum esse laudibus, cum eū omnes cælestes naturę laudent, eiique gloria sempererna tribuatur. Eum ita precantem audiuit Deus, reduxitque Hierosolyma regno recepto ac redditio.

Quòd

Quò simul atq; peruenit, nihil prius habuit, q̄ ea omnia, quibus templum Dei inquinauerat, Deique uoluntatē eius religione spreta, offenderat, euertere atq; proiicere: populūq; suū edictis reuocare ad uestrā Dei religionē. Ita mutata Dei benignitate uita, reliquū uitæ tēpus, sicuti pollicitus erat, in Dei laudibus consumpsit. Quinquaginta quinq; annis cū tenuisset imperium, septimo & sexagesimo ætatis anno relicto Amon filio regni hærede, excessit è uita.

IOSIAE IVDAE REGIS VITA.

Iosias Amon patre, Idida matre natus, omnium Iudæ regum optimus & religiosissimus fuit. Octo tātū annos natus erat, cū amiserit patrem. Cùm primūm adoleuisset, id est sextumdecimum agens annum, Deum cœpit quærere: quadriēnio pōst omnem animum adiecit ad ea tollenda omnia, quæ Manasses auus morte impeditus non sustulisset, aut Amon pater restituisset, quæ religioni Dei contraria uidebat. Nec intra fines imperij sui tātum hoc fecit, sed etiam in cuncta Samaria. Deditque operam, ut animum populi sui cùm in omni officij genere, tū in Dei religione contineret. Octauodecimo imperij anno, id est, ætatis sexto & uicesimo, his iam perfectis omnibus, templi partes quæ infirmæ erant, periculumq; erat, ne collaborentur, reficiendas curauit. Quod cùm procuraretur, Helchias pontifex librum

E e

qui Deuteronomium inscriptus est, inuenit. Eum cùm Iosias recitari iussisset, eaq; uerba legis audiret, quæ Dei religionis contemptoribus mala, calamitatēsq; promittūt: ipse lacerata, discissa pr̄e dolore ac gemitu ueste, q; patres ac maiores præceptis Dei non paruissent, ob eāmque causam tum ira diuina ex eorum liberis pœnas expeteret, misit qui Holdam prophetidem de uoluntate Dei consulerent. Holda diuino numine permota, respōdit, Deum quod ab ipso populus defecisset, eōq; deserto deos alios coluisset, ea mala omnia, quę in libro illo continerentur, in locum illum eiūsque incolas redundatura. Quod autem ad Iosiam regem attineret, qui uerba libri audiuisset, atque discissa ueste fleuisset, ipsūmque ueritus esset, non uisurum esse mala illa. Quæ cùm regi renuntiata essent, ipse qui factum illud suum Deo probari intelligeret, cōuocatis in Dei templum universis, totius libri legem recitauit, stānsq; in tribunali, fœdus fecit sanctęque promisit, se Dei præceptis omnibus esse obtemperatum, neque discessurū ab iis omnibus, quę in libro scripta essent. Nec ille unus hoc fecit, sed eos etiam qui aderant, omnes iureiurando adegit, eadem se esse facturos. Eodem anno diem festum Paschæ tanta hominum & frequentia & religione celebrandum curauit, quartodecimo mensis primi die, cùm sacerdotes ac leuitas longa oratione ad ea, quæ ex Mosis atq; Salomonis instituto præstare deberet, hortatus esset, ac de suo triginta agnorum & hædorum reliquique pecoris millia, atque boum

boum tria millia præbuisset, quanta ad eum diē nullius memoria fuisse. Triginta unum annos cum tenuisset imperium, hoc modo interfectus est. Pharao Necho rex Aegypti infestum exercitum, quem magnum comparauerat, in regem Assyriorum eduxerat ex Dei uoluntate. Iosias qui hoc ignoraret, ei obuiam cum exercitu suo prodiit, siue ut regi Assyriorum auxilium ferret, siue quod ueretur, ne in se imperiumque suum infestus ueniret. Cum Pharao cum uenisse comperisset, misit qui cum moneret, ut abiret, q̄ non cū illo, sed cū Assyrio Dei iussu pugnaturus esset. Iosias qui eius uerbis non haberet fidem, cū perseveraret in proposito, sagitta uulneratus est, ex quo uulnere paulò post interiit.

TOBIAE PATRIS ET FILII VITA.

Rdinem conseruans eorū, qui à Dauidे orti, Iudæ regia potestate præfuerūt, ne quid perturbatè dicerem, nonnullorum uitam intermisī, qui ordine temporis priores sunt: qualis est Tobias, qui unus omnibus exēplo ad uitam priuatam cum uxore & liberis ex uirtute degendā esse & potest & debet. Is ex tribu & ciuitate Nephthalim, quæ in superiore Galilæa sita est, cū cæteris Israëlitis captus, captiuitate ea, quæ Salmanasar rege Assyriorum, sexto Ezechia regis Iudæ anno, Osee autem regis Israëlis nono accidit, in Syriam ductus est. Puer

Ec ij

cum etiam tum eslet, nihil tamen puerile gessit. Iero-
 boam iam tum, & in omni uita scelus detestatus est.
 Cum enim ille Dei prouidentia deceat tribuum, Ro-
 boam Salomonis regis filio rege, creatus rex esset, ue-
 ritusque ne si populus Hierosolyma in templū Dei
 colendi causa, eiusdem instituto, conueniret, ab se ad
 Roboam deficeret: uitulos duos aureos conflāndos
 curauerat, quorum alterum in Bethel, alterū in Dan
 collocauit. Eò cū omnes statis diebus siue metu coa-
 cti, siue procliuitate peccandi, conuenirent: Tobias
 quem tum ætate antecedebant, consuetudine illo-
 rum declinata, Hierosolyma in templum ueniebat,
 omniāq; quæ lege sancta erant, Deo offerebat. Cor-
 roborata ætate, Annam uxorem tribus suæ accepit,
 ex qua filium cum suscepisset ei nomē suum impo-
 suit. Dicam quomodo primū in Deum, deinde in
 filium atque familiam, tum in propinquos, postre-
 mò in tribules se gesserit. Quo in Samaria & Galilea
 ante captiuitatem metu, studio & amore in Deum
 fuerat, cundem etiā retinuit in captiuitate. Cū enim
 in urbe Niniue habitaret, omnésque sacris se escis cō-
 taminarent, ipse qui ueram Dei religionem appro-
 basset, ab eis se abstinuit. Filiū ab ineunte ætate Deū
 timeré ac uereri docuit, & ab omni uitio abhorre.
 Quæ fuerit illa ciuiis institutio, ex eis bene uiuendi
 præceptis, quæ filio tradidit, tum cum auditas preces
 suas de mortis aduētu existimans, eū ad se accersiuit,
 intelligere possumus. Monuit enim eum, ut per o-
 mne uitę tempus Deū memoria coleret sempiterna,
 darētque

darétque operam , ne unquam culpæ ullius consen-
 su affinis esset, Deique præcepta prætermitteret . Ma-
 tri in omni uita honoré haberet, præsertim cùm me-
 minisse eum oporteteret, quæ & quanta ipsius causa in
 aluo cum esset, pertulisset. De suo daret egéti bus, ne-
 que os suum à paupere auerteret : quòd ita fieret, ut
 nec Deus ab ipso auerteretur. Daret autem egéti bus
 pro facultatibus: si multas opes haberet, multa: si par-
 ua & exigua res esset domi, exigua ex animo largire-
 tur ac libenter . Sic enim eum præmium bonum ac
 præclarum sibi in diem necessitatis referuaturū esse:
 quòd eleemosyna ab omni peccato & à morte libe-
 ret, neque passura sit animam ad tenebras peruenire:
 hominésque qui ipsum colant, fiduciæ magnæ ple-
 nos Deo oblatura sit . Sibi ab omni stupro caueret,
 neque præter uxorem suam cum aliena concuberet.
 Arrogantiam neque in animo , neq; in uerbo ac ser-
 mone dominari sineret: quippe cū ab ea initiū sum-
 psisset omnis interitus . Mercedem eius qui ipsi ope-
 ras suas locasset, nō retineret omnino . Quod sibi ab
 alio fieri nollet, id alij nunquam faceret. Ederet panē
 & alia ad uictum necessaria , cum esurientibus & e-
 gentibus: uestibúsq; suis nudos tegeret: consiliū sem-
 per à sapiente peteret. Deum semper laudaret , roga-
 rétque eundem , ut uias suas dirigeret : atque in eo
 ipsius consilia manerent. Eadem penè eidē in morte,
 in præceptis reliquit. Atque in filium fuit eiusmodi.
 In propinquos autem quem se præstiterit, ex uno fa-
 cto licebit existimare. In urbe Medorum, cui nomē

Rages fuit, Gabelo propinquo in duris rebus decem talenta argenti chirographo accepto, dederat, cū tamē uix mediocres opes naestus esset. Hoc cūm moriens sua opinione, filio indicasset, tradito chirographo filius id se libenter facturum esse dixit, si quis es-
set, quo duce in uia uteretur. Pater præceperat ut cer-
tum fidelēmque uirum quæreret itineris ducem aut
comitem, cui merces dissolueretur: cūm egressus To-
bias filius, eius rei causa, Raphaelem angelum, ado-
lescentis iter confidere instituentis habitu & figura
inuenit, qui ei uiam, quę eo ferret, scire se dixit. Re-
dit hoc patri nuntiatum: pater adolescentem intro-
mitti iubet: introductus genus suum exponit, se illi
saluum & incolumē ducturum & reducturum pol-
licetur. Paratis omnibus ad uiam necessariis profici-
scuntur, cūm Tobias pater ei omnia in itinere Dei
benignitate prosperè euenire, eiūsque angelum iti-
neris coniitem dari optasset. Simul atq; profecti sunt,
Anna mater Tobiæ, siue filij iam defyderio tenere-
tur, siue quòd uereretur, ne quid ei mali in uia acci-
deret, cum lachrymis apud uirum conqueri cœpit,
quòd bacillum senectutis utriusque abstulisset: uti-
nam pecunia illa nunquam fuisset, qua facilius ca-
ruissent, quam filio, cuius aspectum tanti faceret, ut
interim tenuis uictus communis in diuitiis nume-
raretur. Eam uir Tobias consolari cœpit, certa spe re-
ditus quem polliceretur. Illi cūm in uiam se dedis-
sent, de Raphaelis consilio ad Raguelum Tobiæ pro-
pinquum diuerterūt. Ibi Tobia relieto, ipse accepto
chiro-

chirographo cum quatuor Raguelis seruis camelis-
que duobus in urbem Rages profectus est . Accepta
pecunia, quæ illum èò attulerat, Gabelum ad Tobiā
in Raguelis domū, in qua eum esse dixerat , summa
uoluntate duxit . Eum cùm uidit , cum lachrymis o-
sculatus est, multisque uerbis patris eius uirtutem e-
leemosynásque laudauit . Solenne matrimonij, quod
ibi Tobias cum Sarra Raguelis filia cōtraxit , de quo
paulò pōst dicam , redditum eos differre coēgit . Itaq;
parentum quos filij unici atque eiusmodi desyderiū.
teneret, dolor non solùm renouari, sed augeri etiam
cœpit . Anna mater, miseram se ac uirū dicere , quòd
eum qui sene&tutis ipsorum bacillum esset, solarium
uitæ, spes posteritatis, misissent, neque debuissent, cū
in eo ipsi omnia ponerent . Fam uir tacere iubebat,
quòd saluus & incolumis redditurus esset : quam in
spem se adduci dicebat fide eius uiri, qui se ei comi-
tem itineris præbuisset . At illa cùm nulla ex parte fi-
lij desyderium ferre posset, quotidie circunspiciebat
& circuncursabat iis uiis omnibus, quibus redeundi
spes uidebatur, ut procul, si fieri posset, uenientem ui-
deret . In eo officio cùm esset , tandem aliquando ex
montis cacumine illo uiso atque cognito , redditum
eius uiro nuntiauit: quod etiam canis quem ille du-
xerat, præcurrrens confirmauit . Pater et si tum, ut mox
dicam , cæcus erat , tamen sibi imperare non potuit,
quin puero manu data, obuiam filio curreret . Eum
cùm amplexatus esset , obortis utriusque præ gaudio
lachrymis, osculatus est: actisque Deo gratiis, conse-

T O B I A E V I T A .

derunt . Restat ut de eius in tribules humanitate ac misericordia disseram . Cùm in Deum ita animatus eset , ut dixi , illius benignitate à Salmanasar rege tātam gratiam iniit , ut per eum ipsi quocunque uellet proficisci & quicquid uellet , facere liceret . Hac potestate non ad quēstum , aut flagitia abusus est , sed eam ad tribulium salutem conferebat . Itaque eis monita & consilia salutis dabat . Mortuo Salmanasar , cū Sennacherib eius filius imperio accepto , filios Israēlis inuisos haberet : ipse ad cognatos & tribules omnes audiens eos consolabatur , eisque pro facultatibus suis subueniebat , esurientes alebat , nudis uestes dabat , mortuos atque eos qui interfecti erāt , sepeliebat . Denique cùm Sennacherib accepta clade ob sua in Deū maledicta , de qua in uita Ezechiæ diximus , fuga in regnum salute quēsita , iracundia aut furore potius incitatus multos filios Israēlis interficeret , hic eorū corpora mandabat sepulturæ . Quod eius tam sanctum factum adeò ille acerbè tulit , ut ob eā causam eum interficere uellet . Tobias autem quoniam uirtutis suæ causa & nomine multis charus erat , facilè illius furorem delitescendo declinauit . Quanta hæc illius uirtus fuisse existimari debet , quam odio etiā regis proposito , coluit ? Sennacherib qui uiuus tantæ uirtutis officiū morte sola retardare potuisset , mortuus interfecit usque quadragesimo quinto die pōst à pueris , pristinum ei restituit . Itaque cùm prandiū die festo Domini dare uolens tribulibus ac propinquis suis , misisset filium , qui illos inuitaret , atq ; ille reuersus

reuersus mortuū in uia iacêre nūtiasset: ipse surgens
à mēsa iejunus, clām domū suam cadauer portauit,
cūm sol occidisset, sepeliret. Cūm illud domi occul-
tasset, tum denique cum lachrymis comēdit. Vicini
ac propinqui eum accusabant, & obiurgabant, quōd
id etiā perficeret, cuius causa iam interfici iussus es-
set, uixque mortem effugisset: at ipse metum Dei &
officium eorū obiurgationibus anteponebat. Quā
uerò & studiose & crebrò, & diu officiū illud seque-
retur, hinc perspici licet, quōd aliquando ita defessus
fuit hoc munere sepeliendi, ut domum rediens, ad
parietem se iactans obdormisceret. Quo quidem té-
pore eius singularis eximięq; patientiæ posteris do-
cumentum Deus dare uoluit. Nam cūm post tam
egregia sanctaque facinora in dormientis oculos ca-
lidis stercoribus ex nido hirundinis decidētibus, cæ-
cus effectus esset, non tamen aut in Deum murmu-
rauit, aut uicinorum atque propinquorum, ubi spes
eius esset eleemosynarum atque sepulturarum que-
rentium, contumeliis & irrisiōnibus à mētu Dei ab-
duci potuit: sed & hunc retinuit, gratias ei agens, &
ill̄os monuit, ne ita loquerentur, propterea quōd san-
ctorum filij essent omnes, uitámque hanc esse solam
non putarēt, sed eam expectarent, quam Deus iis da-
turus esset, qui nunquam à sua in ipsum fide aliena-
ri abducique potuissent. Qua sua oratione declara-
uit, bonos non huius uitæ, sed futuræ præsidiorum
commodotumque spe adductos, uirtutem colere o-
portere. Nec uero exteros solos habuit officiorū suo-

rum superiorum ob cætitatis incommodum irrisores, sed etiam domesticos. Anna enim cius uxor cū testrino opere quotidie ea, quæ ad uictum communem pertinebant, pararet, & aliquando hœdum præter mercedem acceptum domum intulisset, atque ipse eius balantis uoce exaudita, ueritus, ne furtiuus esset, reddi si ita esset domino iussisset, quod ipsius ex furto quicquā edere nō liceret, aut cōtingere: illa irata ei respōdit, perspicuè constare, inanes spes ipsius esse, eleemosynāsque eiusdem iam perspici ac uideri, aliisque uerbis uirtutis officia, ut probra ei obiiciebat. Ipse qui grauius & acerbius hæc mulieris, quām exteriorum probra cōtumeliásque ferret, cætitatēmque sibi meritò pro & suis & maiorū peccatis à Deo datam recordaretur: his auditis ingemuit, cœpitque Deum cum lachrymis precari. Deum iustum esse dicebat, ciusque iusta iudicia omnia, & uias eius misericordiam ac ueritatem: rogabatque eum, ut sui meminisset, neque ultionem suppliciūmque de peccatis suis sumeret, neque scelera sua aut parentum recordaretur. Hoc præterea addebat, quod ipse & maiores populi Israëlitici præceptis eius non paruissent, idcirco omnes direptione bonorū, captiuitate corporum, probrisq; omnium nationū & morte multari. Sed tamen petere se ab eo, cuius magna iudicia essent, quod præceptis ipsius non obediuerissent, ut in se pro uoluntate ipsius se gereret, iuberetque spiritum suum in pace recipi, quod mori mallet, quām ita uiuere. Auditas suas preces à Deo putabat. Itaque

tum

tum filio ea bene uiuendi præcepta , quæ paulò antè
commemoraui , tradidit . Sed Deus aliter atque spe-
rabat, preces eius audiuit . Nam & aspectum ei pristi-
num restituit , & filio uxorem optimam & lectissi-
mam dedit : quibus duobus non solù dolor aspectus ,
quem amiserat , depulsus est , sed gaudium etiam ma-
ximum pro dolore ac mœrore successit . Hæc duo cō
iunctè , quoniam coherent , exponam . Ac primùm
de cæcitatis curatione dicam . Raphaele Dei angelo ,
ut paulo antè dixi , comite , ac duce itineris ob argen-
tum à Gabelo accipiendum , Tobias filius usus est . In
uia cùm ad Tigrim fluuium primum diuersorium
accepissent , Tobiásque in eo pedes ablueret , pescis
ingens ad eum accessit , quem cùm primū animad-
uertisset , timore perterritus clamare cœperat , Ra-
phaelique dicere , se ab eo inuadi : cùm Raphael illū ,
ut eum manu per branchiam arreptum ad terrā ex-
traheret , monuit : extractum exoffaret , atque eius cor ,
fel & iecur sibi ad medicinam reseruaret . Cùm To-
bias eum rogaret , ut quibus morbis illa mederentur ,
indicaret : tum quidem respondit uniuersè , si fel oculi
ex albugine laborantibus adhiberet , fore , ut cura-
rentur . Cùm autem accepto argéto cuius causâ pro-
fecti erant , reueterentur , de patris cæcitate nomina-
tim & apertè loquutus est , eumque monuit , ut cùm
illum ueneratus & osculatus esset , felle illo eius oculos
liniret : Sic enim fore , ut & statim aperiretur oculi , &
pater illius aspectu gauderet . Quod quidem res
ipsa declarauit . Perfusis enim unctisque felle patris

oculis,cū dimidiatae ferè horæ interuallo adhæsisset,
ex eius oculis albugo mébranæ ouï instar egredi cœ-
pit,quam arreptam filius extraxit, atque ita demum
patri aspectus pristinus restitutus est.Hinc pater ipse,
uxor,Tobias filius, omnésq; quibus notus erat , Deo
gloriam laudémque tribuerunt: pater autem præter-
eà ei, q; ipsum & castigasset,& curasset,in aximas egit
gratias . Atque hæc de cæcitatis curatione . Roganti
ergo Tobiæ Raphaëlem id quod iam cœperā dice-
re,ut indicaret uim earū piscis particularū, quas me-
dicinæ causa eius admonitu referuaret , ipse dixerat,
si cordis particulā in prunis poneret, fumum eius eā
uim habere,ut omne genus dæmoniorū siue ex uiro,
siue ex muliere ita expelleret,ut nunquam eis postea
aditus patēret. Cùm autem in uia ex eodē,ubi ea no-
te diuersarentur , quæreret , idem respondit esse ibi
Raguelem eius propinquum & tribulem , cui filia
esset Sarra nomine,nullique alij liberi:hāc ipsum cō-
iugem accipere oportere,quam si peteret,facile à pa-
tre eius impetraret . Afferebat Tobias, sc; auditione
accepisse eam nuptui traditam esse septem uiris, qui
essent mortui,eosque,ut ipse audiuisset , à dæmonio
interfectos fuisse: qua re tam tristi & acerba ab illius
coniugio deterreretur. Cùm Raphael cur id euenis-
set,quæque sancta,& infausta cōiugia essent, ita cœ-
pit exponere.Narrabat dæmonium in eos imperium
habere , qui ita coniugia inirent, ut Deum à se & à
mente sua excluderent,libidinique ita seruirent, ut
mulus & equus, in quibus nulla esset mens , nullāq;
ratio

ratio ualeret. Itaque cū monebat, ut cū Saram accepisset, ingressus in cubiculum, triduum se ab ea abstineret, tantumque cum ea Deum precaretur: Ipsa autem nocte fore, ut incenso iecore piscis, dæmoniū fugaretur, sequenti nocte sanctorum patriarcharum imitatione cum ea concuberet: tertia fore, ut liberos incolumes procrearent. Hac transacta, uirginem acciperet, spe magis procreationis liberorum ductus, quam libidine. Cūm Tobias, accepta Sarra à Raguele patre, qui primūm iis quæ septem generis accidissent, deterrebatur, deinde confirmatus ab angelo, quem tamen ignoraret, libenter concessit, celebrato utriusque aduentu, celebratisque nuptiis, his Raphaelis monitis ac consiliis paruisse, ea contigerunt omnia, quæ Raphael prædixerat. Nam cū prima nocte Tobias in prunas fel conieciisset, Raphael comprehensum dæmonium uinxit in superioris Aegypti solitudine: tumque Saram uxorem hortatus est, ut surgeret, & comprecarentur Deum tribus primis noctibus, quibus exætis in suo coniugio uiuerent, quod cū filij sanctorum essent, non possent coniungi more rituque Gentium quæ Deum ignorarent. Illa consilium quod uir dabat, sequuta surgit, surgit Tobias: uterque Deum comprecatur: Tobias quidem hoc modo, Domine Deus patrum nostrorum, laudent te cæli & terræ, maréque ac fontes, & flumina, eaque omnia quæ effecisti, & illis continetur. Tu Adam ex limo terræ finixisti, eiique Euam auxilijs causa dedisti. Scis, Domine, non libidinis cau-

sa me propinquam meam coniugem accipere, sed sola spe ductum causaque posteritatis procreandæ, qua nomen tuum in perpetuum laudetur. Sarra autem hæc uerba orans pronuntiabat, Miserere nostri, Domine, miserere nostri, ut pariter ualentes confessamus. Raguel qui idem Tobiæ accidisse putaret, quod superioribus generis suis septem accidisset, ea noctis hora qua galli manè canere solent, accertos seruos suos secum fodiendi sepulchri causa duixerat. Itaque cum rediisset, Annam uxorem monuit, ut ancillarum unam mitteret, quæ sciret num esset mortuus, ut si esset, ante lucem sepeliretur. Cum ancilla rediens eos saluos & incolumes in lecto dormire nuntiasset: tum uterque Deum laudare cœpit, gratiasque agere, quod non ita ut putassent, contigisset, bonisque se affecisset, excluso inimico & aduersario: eumq; rogarunt ut duobus, quos solos seruasset, eam mentem daret, ut illi eum laudarent in omni uita sua, quod facilius Gentes omnes eum Deū solum in terra esse cognoscerent. Hinc fossa completri iussa est: conuiuium lautum, ut illis temporibus & locis, apparatum. Raguel autem Tobiam semissis possessorem quandiu uiueret, esse uoluit: cum mortuus esset, assis hæredem instituit. Coëgit idem Tobiam manere apud se quindecim dies, cum impertrare ab eo minimè potuisset, ut domicilium rerum suarum illic collocaret, etiam si id se Tobiæ patri quamprimum significaturum se esse spopondisset. Iis transactis, cum Raguel dimidiā partem opum atque

atque facultatū cuiusvis generis tradidisset, filiāmque osculatus, eis bene precatus esset, ipse cum Raphaele angelo, qui se Azariam nominauerat, & familia in patriam se recepit. Sarra autem & familia omnis septimo tantum die, quām ipse uenisset, quoniam ei parentū causa Raphael properādum cēsuisset, domum peruenit. Filius quidem aduētu suo maximum & parentibus & amicis & propinquis gaudium attulit: sed uxor, & reliqua familia cum opibus tantum addidit ad superius, ut septem dies consumpti sint in epulis ac conuiuiis, lātitiae indicibus. His ita gestis omnibus, Tobias pater filium ad se accersit: ex eo querit, quam satis dignam mercedem Azariæ (sic enim se appellari Raphael dixerat) dare possent. Filius commemoratis illius in se ac patrem officiis & beneficiis, comitatu itineris, qui saluti fuisset, sui à pisce & dæmonio liberatione, uxoris eiusmodi adeptione, patris aspectus restituzione, tot tantorumque bonorum procuratione: nulla quidem res atque ipsum gratiam referre posse respondit, sed tamen petere se maiorem in modum, ut illum rogaret, ut uel dimidiā partē eorum omniū quæ attulisset, acciperet. Quod cūm placuissest patri, accersitur, ei dimidia pars constituta defertur: tum denique Raphael quis esset, & cur missus esset, quidque eos facere oporteret, exposuit. Primū eos monuit, ut Deum cæli laudarent, eique in conspectu omnium mortalium gloriam tribuerent, gratiasque agerent, qui eos bonis affecisset. Deinde orationem

TOBIAE VITA.

& ieunium magna præclaraque bona esse dixit: satiisque esse eleemosynam, id est, ea quæ egentibus dantur, quam thesauros recondere: propterea quod eleemosyna à morte liberet, purgétq; peccata, & misericordiam uitamque æternam pariat, qui autem peccant, eos esse animæ suæ hostes. Tum se Raphaëlem angelum unum esse dixit septem eorum, qui Domino præstò sint. Se cùm Tobias pater oraret cū lachrymis, sepeliret mortuos, reliquo prandio mortuos occultaret, noctu sepeliret, Deo eius preces ob tulisse. Quodque Deo gratus acceptusque esset, eum necesse fuisse aduersis rebus probari. Se misum esse à Domino illius curandi causa, & Sarræ filij eius uxoris à dæmonio liberandæ. Cùm perterriti proni in terram cecidissent, pace data, eos bono animo, depulso metu, esse iussit, dixitque se quandiu cum ipsis fuisset, iussu Dei, cui gratias ageret, fuisse: uisum esse comedere ac bibere, sed cibo & potu qui uideri non potest, uti. Tempus esse, ut iam ipse reuerteretur ad eum à quo missus esset: ipsi autem Deum laudibus afficerent, mirabiliaque eius opera & facta nuntiarent. Cùm perorasset, ipse aspectui eorum qdèptus est: illi in terram proni cadentes, prostrati que tres horas; Deum laudarunt, eique egerunt gratias: surgentes eius mirabilia opera narrarunt. Priuatim etiam Tobias pater Deum multis uerbis laudauit ipse, & ad eum laudandum filios Israëlis hortatus est, quod sit rerum omnium præpotens, quod eos & propter scelera sua dispersisset, & pro misericordia

dia sua esset liberaturus . Aspectum autem, quem annum agens sextum & quinquagesimū amiserat, sexagesimo recepit : uixit postea in gaudio quadraginta duos annos, progressum faciens in Dei metu, qui comes est uirtutum omnium : uiditque nepotum suorum filios. Anno centesimo secundo, qui postremus eius uitæ fuit, mortem appropinquatē sentiens, filium ac nepotes accersiuit, eisque & urbis Niniue interitū , & Hierosolymorum refectionē, ac restitutionem aduentare prædixit primū, Gētiumq; ad Dei religionem conuersionem : deinde præcepta bene uiuendi eadem penè , quæ paulò antè exposui, dedit. Postremò eos nionuit, ut cùm primū matrem suam in eodem sepulchro, quo ipsum, sepelissent, illinc abirent, id est, ex urbe Niniue, quod paulò post futura esset eius euersio. Itaque cùm matri iusta persoluisset, cum uxore, filiis ac nepotibus se ad soceros suos recepit : completisque nonaginta nouē annis, excessit è uita .

Z O R O B A B E L D V C I S I V D A E V I T A .

Orobabel Salathiel filius. Hic mutata in captiuitate Babylonica regni Iudæorū forma, dux Iudæ, ut ait Aggæus propheta, fuit post Salathiel patrem secundus, Christique speciem gessit. Cùm Cyrus Perfarum rex diuino spiritu permotus primo regni sui anno, qui extremus fuit se-

Gg

ZOROBABEL VITA:

ptuaginta captiuitatis Babylonicæ, (tot enim annos captiuos fore Iudæos Hieremias propheta prædixerat) captiuis excitandi reficiendique templi Hierosolymitani fecisset potestatem, cùm multi alij eò se contulerunt: tum Zorobabel, cuius uitam scribimus, summa uolūtate profectus est. Ac primū quidem septimo mense, cùm omnes Iudæi ex locis suis, in quæ remigrauerant, conuenissent, aram Deo, in qua ei ex lege Mosis sacra facerent, posuerunt. Secundo autem anno reditus siue liberationis mēse secundo, Zorobabel adhibitis sacerdotibus & Leuitis templū reficere cœpit. Fundamenta iam aliqua ex parte iacta erant, cùm Iudeorum hostes re cognita, ad eos uenerunt rogatum, ut sibi qui Deo immolarent, liceret in partem uenire impensarum, quæ ad reficiendum templum essent necessariæ. Cùm Zorobabel de omnium sententia ostendisset edictum Cyri Iudæos solos comprehendere: tum se illi repulso esse acerbè fermentes, corum opera, qui apud Cyrus regem, multum gratia ualebant, facile ut opus quandiu uixit impediretur, impetrarunt. Ita opus intermissum est usque ad Darij Histaspis filij tempora: cuius anno secundo Zorobabel, cùm trium eius stipatorum custodumq; corporis unus esset, ab eo ut perficeretur, impetrauit hoc modo, quemadmodum in tertio Esdræ libro scriptum est. Darius cùm epulum magistribus omnibus Mediæ ac Persidis, aliisque quos ditionis suæ prouinciis præfecerat, dedisset, illis absentibus, se quieti, ut fit, tradiderat. Tres autem adolescentes

lescentes, in his Zorobabel, quibus corpus suum custodiendum commiserat, dormiente domino, inter se egerunt, ut suum quisque uerbum argutum, & sapiens proponeret, ac cuius dictum sapientia praestare constaret, is magna munera à Dario acciperet, magnisque honoribus afficeretur. Re inter eos acta, dicta sua scribunt & ob signant, post puluinum dormientis ponunt, ut cum rex surrexisset, ei traderentur. Primus hoc scripsit, Forte est uinum: Alter, Rex est fortior: Zorobabel, Fortiores sunt mulieres: sed omnia uincit ueritas. Surgenti suum quisque dictum & sententiā offert: cum legisset, conuocat magistratus omnes atque praefectos prouinciarum. Iis praesentibus recitantur: adolescentes accersiri placet, qui causam suam agant, sententiāmque explicit. Cum uenissent, primus uini fortitudinem in eo praestare dicit, quod mentem captet ac decipiat: facit & ut regis ac pupilli, serui & liberi, diuitis atque pauperis unus sensus sit, una mens & uoluntas: mentes omnium à cura liberet, atque ad hilaritatem traducat, sic ut nemo tristitia, nemo æris alieni meminerit: diuinitusque ita animum expleat, ut nec regis, nec magistratus rationem ducat ullam: talentaque sint omnia que quis que dicit: omnesque cum poti sunt, nec amicitia, nec fraternitatis meminerint, sed gladios sumant: cum uinum edormierunt, non ueniat eis in metem, quid egerint. Ex quibus concludebat. Vinum rebus omnibus esse anteponendum. Alter ita exorsus est. Cum hominum tantam potētiam uideamus, ut terram &

mare obtineant, perspicuum est, regem antecellere, qui in eos ita imperium habeat, dominatumque suo illos cohipeat, ut quicquid præcipiat, dicto sint audiētes, siue bellum inferendum sit, siue montes, muri, arces deiiciendæ, siue homines iugulādi. Nec ijsolum qui militant, sed etiam agricolæ. Tertio loco Zorobabel mulieres, & uino, & regi præstare hinc perspici dixit, quod mulieres regem pepererint, omnemque populum, qui terra marique imperet: eos educauerint, qui uites feuerunt, unde uinum nascatur: hominibus gloriam pariant, nec ab eis abesse disiungique possint: homo relinquat parentes, patriam, omnia quæ charissima ducit, & cum muliere conjugatur: cum muliere animum uoluntatemq; committat, sic ut nec parentes ei in mentem ueniant, nec patria. Atque his quidem atque aliis multis, quæ longum esset enumerare, mulierum præstantiam docebat. Veritatem autem his omnibus præstare, hinc intelligi dicebat, quod eam uniuersus orbis inuocet, ipsum etiam cælū prædicet, omnia quæ facta sunt, extimescant: q; cùm uinum uitiosum sit, uitiosa mulier, improbus rex, improbi omnes homines, sola uitiosa non sit ueritas: quod cùm illa omnia interitura sint, ueritas sola maneat stabilis, confirmeturque semper, uiuat, & uigeat: quod nullius personæ rationem habeat, aut excellentiæ, sed pro sua cuique tribuat dignitate: q; denique iudicium eius non sit iniquum, sed fortitudo, regnum, potestas & maiestas omnium seculorum. Cùm perorasset, omnes magnam ueritatem.

tatem magno clamore esse dixerunt, eāmque uincere. Itaque rex potestatem ei fecit petendi, si quid amplius uellet, quām quæ scripta essent, quod ei durus esset, pro ea sapientia qua cæteris præstitusset. Ipse regem tantūm rogauit, ut meminisset uoti, quod eo die, quo regnum accepisset, nuncupasset, se templum Hierosolymitanum ædificaturum esse. Surgens rex, cum osculatus est, epistolamq; ei dedit ad præfectos omnes, ut eum deducerent, omnésque qui cum illo Hierosolyma proficerentur. Scripsit præterea epistolas præfectis, qui erant in Syria & Phœnice, & Libano, ut ligna cedrina à Libano Hierosolyma ad templi ædificium comportanda curarent, eosque in opere iuuarent quoad perfectum esset. De Iudæorum etiam immunitate scripsit, & ut ad templi ædificationem uiginti talenta quotannis dum absolutum esset, darentur. Acceptis epistolis cum Babylonem hæc nuntiatum suis, id est, Iudæis, ueniens, Hierosolyma uersus oculos conuertisset, regi cæli egit gratias, acceptamque uictoriā tulit, se seruum illius profitens, cui sapientiam dedisset. Iudæi accepto nuntio liberæ ædificationis, cum tantis beneficiis magna lætitia affecti, gratias Deo septem diebus egerunt. Quibus transactis, Zorobabel unā cùm ingenti suorum multitudine Hierosolyma profectus, intermissum opus tanta diligenzia curauit, ut quarto anno sit absolutum.

Gg iiij

ANANIAE, AZARIAE, ET MI- SAELIS VITA.

Nebuchodonosor Rex Babylonis, quē historici Cambysem nominant, captis Hierosolymis cum captiuos Babylonē Iudæos duci iussisset, Asphenez præfecto Spadonum mandatum dederat, ut pueros formia præstanti, præditos sapientia, bonisque artibus eruditos regij generis, ad se disciplinæ linguaeque Chaldaicæ descendæ causa introduceret. Asphenez delectos quatuor, in his Ananiā, Azariam, Misaelēmque produxit, quibus rex quotidie annonam ex cibis suis ac uino constituit, ut tribus annis ita educati, ipsi præstò essent. Hi Danielis consilio, qui quartus erat, usi, à cibis regis se abstine-re decreuerant. Itaque Daniel de illorum sententia cum Asphenez egit, ut legumina & aquā ipsis tantū præberet: quod cùm primum se rectè, ac sine periculo facere posse negaret: deinde concessit, roganti Danieli, ut decem diebus, num macilenterores cæteris regiis pueris fierent, periculum faceret. Decimo die cū eos pleniores aliis inuenisset, deinceps eos instituto suo æquiore animo permisit uiuere. Ex quo intelligi potest, & Dei in illos cum miraculo coniuncta benignitas, & eorum in tali uitæ ac uictus genere perseverantia. Nec uero eis parsimoniæ munus eiusmodi tantum concessit Deus, sed prætereà omnium disciplinarum scientiam & sapientiam. Itaque biénio post

pōst cūm in regis conspectum, quem admodum constituerat, produc̄ti fuissent, eorum cum summa admiratione sapientiam tantam, quanta in aliis non esset, esse expertus est, omnibūsque sapientibus & ariolis eorum diuinādi artem anteposuit. Quām autem Deo chari essent, eiūsque religionis magnae uindices & cultores, hinc perspici licet. Nabuchodonosor enim statuam auream cubitorum sexaginta altitudine, latitudine sex in campo Duza prouinciæ Babylonis à se factam statuerat. Eius ad dedicationem omnes imperij sui magistratus & præfectos, omnēmque populum in certum diem cūni conuocasset, præ conis uoce edixit omnibus, ut audito tubæ aliorūmque instrumentorum musicorum sonitu, cadentes in terram statuam uenerarentur: quōd si quis ueneratus non esset, eodem pūcto temporis in fornacem ardente coniiceretur. Atque editum illud omniū qui aderant, consequuta est ueneratio. Eo ipso tempore tres hi nec adfuerunt, nec statuæ tribuerunt diuinos honores. Itaque Chaldæi quidam illos apud Regem, ut contemptores editi regij, Deorūmq; eius accusauerunt. Rex quam primūm accersiri iubet: cū uenissent, rogare primūm eos cœpit, statuāmne adorassent. Si non adorassent, quam primūm eam auditu sonitu uenerarentur. Sin minūs, scirent se cōtinuò coniiciendos in fornacem. Deinde ecquis Deus eos ex sua manu eripere posset. Ipsi hoc regi responderūt, nullum se uerbum de ea re facere oportere, cū ipsos Deus suus, quem colerent posset à fornace ar-

denti eiúsque potestate liberare. Quòd si nollet, tamen hoc ipse sibi persuaderet, ipsos deos illius non esse ueneraturos, neque adoraturos statuam, quam ipse statuisset. Rex respōso eorum penè ad insaniam adactus, in fornace ignem decuplo maiorem solito excitari, & in eam Ananiā, Misaelem, Azariāmq; uinctis pedibus, cum braccis, tiaris & uestibus coniici iussit. Mirum est quod dicam. Cū flamma ignis fornacē quadraginta nouem cubitis superaret, eōsq; qui hos sanctos uiros in ignē coniecissent, quām primū uis ignis confecisset, tamen ipsi salui & incolumes atque integri in fornace ambulabant: Azariāf que in mediis flammis stans, Deum ut sibi ac sociis auxilium ferret, ut cùm liberati essent, eum Dominum Deum solum ij qui ipsis mala darent, esse inteligerent. Vix finem precandi fecerat, cum angelus Dei descendens à fornaceflammam excusſit atque fugauit, mediāmque fornacem tam lenem & amœnam quām est uentus roris, reddidit, cùm flamma erumpens eos omnes, qui circumstabant, consumeret. Tum hi tres uno ore iisdémque uerbis Deo gratias egerunt, omniāque, quæ à Deo condita sunt, singulatim ac generatim, ut ei laudem tribuerent, hortati sunt. Nabuchodonosor cum hæc eminus consyderaret, obstupuit: surgénsque properè, optimates suos interrogauit, an non tres tantūm in fornacem uincti coniecti essent: cum tres respondissent, tū se quatuor uiros solutos, & ambulantes in medio igne dixit cernere, quorum quartus filio Dei similis esset, accédensque

dénisque ad fornacis ignis ardentis ostium, tres illos euocauit, egressique sunt salui & incolumes, cū maxima omnium admiratione, q[uod] uim nullam ignis in eorum corpora, capillos, uestesque habuisset, neque odor ignis in eis refedisset. Tātam omnium admirationem hæc regis uox Deum laudatis consecuta est: Benedictus Deus eorum, qui misit angelum suum, & seruos suos qui ipsi credunt liberauit: tradideruntque corpora sua ne colerent adorarentque Deum alium, nisi Deum suum. Hinc edictum fecit, si quis populus, tribus, lingua in Deum illorum maledicta iecisset, disperiret, eiisque domus euerteretur, q[uod] nulum esse Deū diceret, qui ita posset suos liberare. Postremo eos ad honores in regno Babylonis euexit.

MATHATHIAE SACERDOTIS. VITA.

MA THATHIAS Ioannis filius, sacerdos quinq[ue] filios habuit, Ioannem Gadis, Simonem Thasi, Iudam Machabæum, Eleazarū Abaron, & Ionathā Apphum. Is cùm Antiochus Antiochi, qui Romæ obses fuit, filius, Hierosolymis templum Dei uiolasset, statuto in ara simulachro, arisq[ue] in Iudea positis, in quibus Gentium ritu Iudei metu coacti, sacra faciebant & immolabant, ex urbe cū filiis in oppidum Modin nomine, uitandæ tā nefariæ rei causa migravit. Eò simulatq[ue] uenisset, tam flagitiosi sceleris recordatione, cùm miserum se esse dice-

Hh

M A T H A T H I A E V I T A :

ret, cuius temporibus hæc mala incidissent, ciliciis
atque saccis unà cum filiis amictus casum & uicem
religionis dolebat. Antiochus negotiū multis dede-
rat, ut omnes sacra facere diis, & à sua lege discedere
cogerent. Cū in urbem Modin nonnulli eorum ue-
nientes, edictum regis exposuissent, cui morte propo-
sita paréduum esset, multi quidem Israëlis filiorum, ea
quę edictum loquebatur, approbabant atq; faciebāt:
Mathathias autem cum liberis constanter in iis quę
Dei religio ferebat, permanebat. In quo magnū po-
steris ad imitandum documentum dedit. Nam cùm
ad eum uenientes Antiochi legati, exposuissent edi-
ctū, cui si obtemperaret ipse, qui princeps esset eius
ciuitatis, quemadmodum Gētes ei parerent, magnis
honoribus cum filiis à rege augeretur, habereturque
in illius amicis: respondit magna uoce, si uniuersæ
Gentes Antiocho regi obedirent, repudiatis suis ac
maiorum legibus & institutis, se tamē ac filios & fra-
tres suos legi maiorum suorum esse obtēperatos.
Neque enim sibi atq; illis expedire, uiolatiſ legis Dei
præceptis, alia uia incedere. Quo etiam tempore ma-
gnū suum in Deum eiūsq; legem studium, decla-
rauit. Cùm enim finem dicendi fecisset, ac Iudæus
quidam in conspectu omnium in ara simulachris sa-
crum faceret, magnum ex eo animo cepit dolorem,
summōque legis studio ductus, districto gladio &
eum qui sacram faciebat, & eum qui ab Antiocho
missus fuerat, Phinees imitatione interemit, aramq;
funditus euertit: uocéq; dixit maxima, Quos studiū
legis

legis tangeret, ij se sequerentur. Ita relictis omnibus, quæ in oppido habebat, fugit in montes eiúsque filij. Quod cùm resciuissent ij, qui Hierosolymis Antiochi mandatum curabant, eductoque eò exercitu in alios, qui etiani fugerant, incidissent, neque illi die sabbati sacrum facere, defenderéq; se in prælio, quòd nefas esse ducerent, uellent, mallentque mori, atque ita uniuersi deleti essent: Mathathias primum eorum interitum acerbè tulit: deinde communicata re cum amicis, statuit de omnium sententia, si hostes die sabbati prælium inire cogerent, esse pugnandum. In hoc suscepto consilio cùm esset, Iudæi multi legis studiosi, qui mala uitabant, cum eo coniuncti sunt, exercitúque ex se comparato omnes, quacunque iter faciebant, scelestos homines partim interfecerunt, partim aliò migrare coegerunt. Tum uero Mathathias cum amicis aras deorum diruit, pueris qui circuncisi non erant, ex lege præputium amputauit. Atque hæc in uita, quandiu potuit, perfecit omnia. Appropinquante autem morte, cùm intelligeret sibi hinc breui esse discedendum, conuocauit liberos, eosque ad legis studium, & ad patientiam, ut gloriam sempiternam consequerentur, omnium, qui superioribus temporibus earum uirtutum laude excelluerunt, exemplo hortatus est. Simonem pro se reliquit, cuius consiliis niterentur: Iudam, quo in bello duce uterentur. Centesimo autem & quadragesimo sexto ætatis anno mortuus est.

H h ij

IUDÆ MACHABÆI , MATHA-
THIAE FILII , VITA.

Vdæ Machabæi Mathathiaæ sacerdotis filij res scribo, quas pro patriis legibus, quæ Dei sunt, in bello gessit & plurimas, & clarissimas, & plenissimas admirationis. Bellum primum, quod quidem admiratione dignum sit, gessit cum Serone exercitus Syriæ imperatore. Is cum ingentibus contractis copiis, eò in Iudam infestum exercitum eduxisset, ut illo uiicto cù suis, magnam sibi gloriam pareret, pauciisque milites multitudine conspecta perterriti, ex Iuda quærerent, qui fieri posset, ut cum tanta multitudine pugnarét: ipse in Deo spem omnem uiictoriae ponendam esse respondit, cui non difficilius sit paucis, quam multis liberare, propterea quod non in multitudine militum, sed in fortitudine, quæ ab eo è cælo mittitur, posita sit uiictoria. Hostes quidem infestos in se atq; ipsos uenire, cum multitudine & arrogantia, quod se omnes cum uxoribus ac liberis deleturos esse confidant: sed Deum qui ab ipsis, qui pro suis legibus dimicarent, staret, illos omnes deleturum esse. Itaq; bono animo essent, neque timerent. Cùm finem dicédi fecisset, in hostes impetum fecit, fuditque & fugauit Seonem cum exercitu, fugatos persequutus est: quos cù asseditus esset, octingentos interfecit, ceteri fuga sibi salutē quæsierunt. Hæc tam clara admirationisq; plena

p'ena uictoria Iudæ apud omnes nationes maximā gloriā peperit, apud Antiochum inuidiam & odium, cùm acerbè ferret, indignumque censeret, se tam potentem regem à tam paucis uinci, atque superari. Itaque comparato ex omni imperio suo exercitu, cui annum stipendium, quò alacriores paratiōrēsque omnes essent, numerauit: Lysiae regij generis homini dimidiā partem dedit, cuius quantum necesse esse uideret, cùm alias in regiones, tum in Iudeam eius delēdæ causa mitteret: Gorgias Ptolemaeum Dorymenis filium, & Nicanorem, ac Gorgiam uiros, qui in regis amicis erant potentissimi, delectos cum quadraginta peditum, equitum septem millibus eò misit. Eorum aduentus simul atque Iudas factus est certior, suos non tam iis armis instruxit, uerbisque hortatus est, quibus suos homines solent, quām diuinis, quæ certam uictoriā pollicentur. Nam cùm eos conuocasset, ostendit illis primū hostium eò furorem spectare, ut Gentem Iudæorum sanctaque omnia delerent. Deinde quòd ipsi per se tot armatorum millibus obsistere non possent, à Deo cuius in potestate sit bellum & uictoria, petendum esse auxilium, precibus, iejunio, animi abiectione. Quod cùm eis persuasisset, iejunium co die seruauerunt, ciliciisque amicti & capitibus cinerem aspergentes adhibitis Nazaræis Deum comprecati sunt, ut sibi auxilium ferret, qui tantæ multitudini non possent resistere. His ita gestis, Iudas quasi melioris spei ac si-

duciæ plenus , duces , tribunos , centuriones , a-
liosque delegit , omnésque ut parati essent pugnare
fortiter cum hostibus , qui patriam , patriaque insti-
tuta & sacra delere statuissent , hortatus est . Quæ
mala ne ipsi uiderent , præstare mortem oppetere
dicebat . Ne timerent illorum multitudinem , aut
imperium reformidarent , sed recordarentur in ani-
mis suis , quemadmodum maiores sui in mari ru-
bro , eos Pharaone cum maximo exercitu persequen-
te , essent liberati . Itaque è cælo auxilium à Deo cum
clamore peterent , qui eorum misereretur , fœderis-
que quod cum maioribus fecisset , recordatione , ex-
ercitum quem uiderent eo die deleturus esset , ut
intelligerent Gentes esse , qui Israëlem liberet . Cum
Iuda erant tantum tria millia hominum , qui reli-
ctis castris in patentes campos descenderant . Gor-
gias autem cùm in castra eorum noctu suos , id est ,
quinque millia peditum & mille equites delectos
duxisset , eos fugisse in montes ratus eò contendit .
Manè , cùm in campo apparuissent , signo pugnae da-
to congressi sunt , fusique illi se in campum rece-
perunt . At Iudas fugientes persequutus , cùm nouissimos
assecutus esset , tria millia deleuit . Cùm suos
aliquandiu continuisset , posteà ad spolia in castra
eos duxit , quibus potiti multis & amplis , miseri-
cordiam benignitatémque Dei magnis laudibus ex-
tulerunt . Anno uertente Lysias peditum sexaginta
millia , equitum quinque comparauit , quibus Iudas
decem tantum millia opposuit . Numerus hostium
quoniam

quoniam multo maior erat, rursus à Deo opem implorauit, pro ipsis in maiores in simili re benignitate. Neque frustra se implorasse sensit. Nam cum tot essent hostes, consertis manibus, quinque millia ceciderunt, cæteri fugati. Lysias qui suorum fugam confyderaret, Iudæorumque audaciam eiusmodi, ut mori fortiter uel uiuere in eodem ponerent: Antiochiam sibi eundum nouorum militum diligendorum causa censuit. Quod cum Iudas resciuisset, suos monuit, ut quoniam fusi uictique erant hostes, Hierosolyma expiatum res sacras quæ à Gentibus uiolatae contaminataeque essent, proficiscentur. Eò cum uenissent, omniaque uiolata contemplarentur, dolorem quem ex eo magnum animis caperent, extrà lachrymis, clamore, cineris aspersione, corporum in terram abiectione testati sunt. Iudas autem qui uereretur ne in expiationis officio occupatos armati, qui in arce Sion erant, opprimerent, præsidium disponit. Cum omnia in templo ad pristinam religionem sanctitatēmque reuocata essent, dedicationis aræ dies festus sacris ex lege perficiendis summo cum omnium gaudio actus & celebratus est: diéque festum anniuersarium eius rei memoriae causa quotannis eodem die, id est, séptimo Calendas Decembbris, per octo dies agendum celebrandūmque Iudas de fratum suorum sententia statuit. Hæc cum Barbaris, id est Gentibus essent nuntiata, Galaditanos & Galilæos delere statuebant, cum ab illis duobus populis, eodem pe-

nè puncto temporis ad Iudam legati petitum auxilium uenerunt. Iudas recum fratribus communicata, ferendum eis auxilium ita de illorum sententia censuit, ut Simon cum tribus millibus in Galilæam, ipse & Ionathas frater cum octo millibus Galaad proficeret. Iudas & Ionathas cum Iordanem traiecto multos ex fratribus captos, ductosque in certa oppida Galatidis munitissima accepissent, eò contenderunt, primùmque Bosor ceperunt: deinde cætera, interfeceruntque mares omnes: spoliisque opimis referti redibant, cum Timotheum ducem hostium, qui paulò antè cæsis octo ex suis millibus euaserat, cōparato nouo exercitu, castra locasse trans torrétem ad Raphon audiūt. Infestum ergo exercitū in eos ducētes, alios interemerunt, alios fuderunt ac fugarunt: fugatos cum in fanum Carnaimanum cōfugissent, urbe capta, & fanum subdito igne exusserunt, & eos qui in illud confugerant. Antiocho rege mortuo, interfecitque eius filio Antiocho Eupatore cum Lysia à Demetrij exercitu, cum ad ipsum Demetriū impij quidā homines Iudæi & Alcimus dux eorum, questum iniurias, quas sibi à Iuda inferri dicerent, uenissent, eorumque rogatu rex Bacchidem, cuius in fide & amicitia multum ponebat, & Alcimum ipsum cui quasi sceleris præmium sacerdotium mandauerat, cum ingenti exercitu in Iudæā ut iniurias ulcisceretur, misisset: Alcimus, qui se ac suos Iudæi impares animaduerteret, tandem aliquando ad Demetrium redire coactus est, Iudæique ac illius

Ilius sociis apud eum multa crimina obiecit. Rex credulus Nicanorem quendam quo multum utebatur, & qui cum Iudeis inimicitias gerebat, cum magno exercitu delendi populi causa misit. Is Hierosolyma ingressus ad Iudam & fratres eius misit, qui diceret, ipsum ad eos cum paucis uerbo quidem de pace esse uenturum, sed reuerà de illis comprehendendis cogitabat. Iudas qui eius nefarij consilij ignarus esset, illi significauit, licere uenire quādo uellet. Venit Nicanor: inter se consalutarunt, paratis qui Iudam caperent. Iudas cognitis insidiis, illum iam uidere noluit, ex quo facile intellexit Nicanor, Iude patefactū esse consilium suum. Cùm ex insidiis ac dolo se cum uincere posse diffideret, palam & apertè, id est, belli artibus inuadendum esse decreuit. Eduxit ergo in eū infestum exercitum, sed cùm manus conseruisserint, quinque millia suorum amisit, ipse cum cæteris Hierosolyma in arcem Sion ex fuga se recepit. Ad eum sacerdotes quidam uenerant, ut illi ea monstrarent quæ pro rege offerebantur: sed eos irrisit & contempsit, multaque arrogantiæ plena loquutus est, ac iurauit, nisi Iudam eiisque exercitū sibi traderet, cū rediisset, se incensurum esse templum. Erant tantum Iude tria millia. Itaq; cùm Nicanoris exercitum uideret, ad notum sibi præsidium, id est, ad Deum confugit. Rogabat eum, ut qui Sennacherib regis conuicia & maledicta grauia in ipsum iacentis centum & octoginta quinque millia deleuisset, ipse illo die Nicanoris copias deleret, ut cæteri eum impiè lo-

quorum esse intelligerent. Cum hac oratione plenus alacritatis & fiduciae se dat in prælium: atrox & cruentata pugna committitur, ac primus omnium Nicanor Dei contemptor interficitur: quod cum exercitus cognouisset, fugit. Iudas autem eum persequutus cum suis, tantam stragem fecit, ut ne unus quidem pugnæ superfuerit, qui suis cladem nuntiaret. In secundo Machabœorum libro, quo etiam hæc pugna paulò secus ac pluribus narratur, scriptum est, Iudam cum somnium fide dignum, quod nocte uiderat, suis exposuisset, multò alacriores parati orerentur ad pugnandum reddidisse. Dicebat sibi per quietem uisum esse primò Oniam, qui paulò antea pontifex fuisset, uirum bonum & benignum, qui tendens in cælum manus pro cuncto Iudeorum populo rogaret: deinde alterum ætatem & gloria mirabilis, propter eum stantem, de quo haec ipse, id est Onias, dixisset: Hic est fratum amator & populi Israël: hic est qui multum orat pro populo & universa sancta ciuitate, Hieremias Dei propheta. Quibus ex uerbis haec duo intelligere debemus, & spiritus post mortem redire, & sanctos qui nunc cum Deo uiuant in cælo, orare pro uiuis, cum Onias & Hieremias, qui mortui cæli gloriam nondum adepti erant, pro Iudeis Deum rogauerint. Eodem etiam in libro eiusmodi à Iuda exemplum proditum scriptum est, ex quo sacrificia, quæ à uiuis pro mortuis Deo offerantur, eis professe intelligi licet. Scriptum est enim, cum nonnulli Iudei contra leges ex donariis simulachrorum aliquid cepissent, & in pugna, quæ cum

Gorgia

Gorgia aut Timotheo commissa est, interfecti, sacrā prædam habere inuenti essent, Iudam , qui illos sce-lus admisisse ac supplicij causa omnium cōfensu in-teremptos esse iudicaret, drachmarum argenti duo-decim millia, quæ omnes contulissent , misisse Hierosolyma, ut ex iis pro peccatis mortuorum Deo of-ferretur sacrificium , cùm Iudæi qui aderant omnes Deum in commune ut eis ignosceret , rogauiissent. Sed ut ad propositum reuertamur, Iudas dux clarissi-mus , qui tam grauia bella gesserat , toties de Dei patriæque hostibus triumphum egerat, tam multos cum paucis fuderat & fugauerat , fusos fugatosque interfecerat & uicerat, desertus à suis in bello, fortiter pugnans occisus est. Nam cùm Demetrius rex acce-p-to Nicanoris atque exercitus mortis nuntio , Bac-chidem & Alcimum cum dextro cornu in supple-mentum misisset, Iudas qui ad Laisam castra locau-erat , cùm ex tribus millibus, quæ sola habebat , duo millia & ducenti hostium multitudine perterriti, (erant autem uiginti millia) discessissent , tum cùm bellum perurgeret, acerbè ille quidē & molestè se in eas difficultates deductum esse tulit : sed tamen ipse qui nunquam fugisset , sibiique ob oculos tam claras uictorias poneret, reliquis fugiendū esse comparan-di exercitus causa suadentibus , ac tum demum pu-gnandum sine periculo, non credidit , potiusque eis persuasit moriendum esse fortiter in bello pro fratri-bus, quam turpiter fugiendo, gloriam, quam maxi-mam peperissent, obscurandam. Itaque signo pugnē

ONIAE VITA.

dato cum utraque ex parte magnus clamor sublatus esset, manus conserendas, quoniam necesse erat, censuit. Atrox diuturnaque pugna à prima luce ad uesperum fuit. Iudas autem cùm dextrum cornu, cui Bacchides præerat, firmius fortiusque esse animaduerteret, eò cum iis omnibus qui firmo stabilique animo erat contendit, tanto impetu, ut illos omnes cùm eum sustinere non potuissent, fuderit ac fugarit. Fugatos uero cùm persequeretur, ij qui sinistrum latus tenebant, eos sequuti sunt: tunc redintegrato prælio utraque ex parte multi vulnerati ceciderunt, in his Iudas, uir fortissimo cuique duci aut anteponendus, aut certè æquandus. Eum Iudæi ut liberatorem diu multumque luxerunt.

ONIAE PONTIFICIS VITA.

Nias Hierosolymorū pontifex, quo patre aut matre natus sit, non inuenio. Fuit autem magnis uirtutibus præditus, non solum suorum, sed etiā hostium religionis Iudæorum testimonio. Eo pontifice, Seleuco Asiae rege leges illius diligentia seruabantur, sic ut reges donaria Hierosolyma in templum mitterent. Omnia autem malorum, quæ postea urbem oppreserunt & plurima & grauissima tum priuatim, tum publicè, Simon quidam tribus Beniamin, causa & quasi seminariū fuit. Nam cùm templi esset aedituus, neque posset Onia pontifice

pōtifice ad illud , quod nefariè cogitabat, peruenire, quò faciliùs quod uolebat consequeretur , ad Apollonium, quem Seleucus Cœlesyrię Phœnicique p̄ficerat, ueniens, ei exposuit, ingentem uim pecuniæ esse in templo: quæ quoniam ad sacrificia non pertineret, à Rege rectè sumi accipique posset. Rex cūm tā opimæ prædæ factus esset ab Apollonio certior, Heliodorum quendam misit , qui eam pecuniam acciperet . Heliodorus cūm uenisset constituto die, eius pecuniæ rapiendę causa in templum uenturus erat, cūm sacerdotes omnes habitu sacerdotali ante aram in terram se proiecerunt, rogantes Deum, ut tam indignum facinus impeditret: in primisque Onias pontifex uultu animi dolorem omnibus indicabat. Nec soli sacerdotes in gemitu & mœrore erant , sed omnium ætatum atq; ordinum uiri & mulieres lamentationibus, querelis, lachrymis , precibus declarabāt animi dolorem, quem ex sacræ pecuniæ direptione imminentे perciperēt . In tanto gemitu ciuitatis, cū Heliodorus satellitibus stipatus, in templum ingressus ad æratum se conserret, subito equus ei uisus est, in quo quidam horribili specie sedebat : equus primum Heliodorum, quem duo adolescentes antecedebant, prioribus calcibus petiuit: deinde adolescentes eum circumstantes, flagris ita cædere cœperunt, ut repente in terram ceciderit, ex qua eum magna caligine obductum rapiētes in sella gestatoria positum iiecerunt. Iacebat autem extra templum mutus, neq; ei ulla spes reliqua erat salutis , cū quidam eius ami-

corum Oniam pontificem rogarunt, ut pro illius salute Deum suum rogaret. Onias cum pro eius salute illorum precibus adductus sacrificiū obtulisset, statim duo illi adolescentes Heliodorum monuerunt, ut & Oniæ, cuius causa Dominus ei uitam daret, gratias ageret, & omnibus magna Dei opera numenque nuntiaret. Heliodorus Deo atque Oniæ actis gratiis, magnis itineribus ad regem se recepit, eique ac cæteris rem, ut gesta erat, ordine narrauit. Quærenti uero regi, quæmnam eius loco rectè Hierosolyma missurus esset, respondit, si quem haberet hostem, aut qui regnum affectaret, cum illi esse mittendum, quod eum flagris cæsum esset recepturus, si modo euaderet, propterea quod illic uerè Dei numen esset. Simon patriæ & pecuniæ proditor, is quem paulò ante dixi, illius mali auctorem Oniam proferebat. Cum autem eò rem partium studio deducta esset, ut quidam Simonis necessarij cædes facerent, Onias qui ne disceptationis & inimicitiarum malum latius serperet, uiceretur, neque uideret pacis in urbe spem ullam ostendi, regis auctoritate non interposita, ad eum sibi adeundum censuerat: sed Seleuci morte, quæ paulò post interuenit, eius consilium impeditum est. Ei cum in locum Antiochus is qui Epiphanes dictus est, successisset, Iason Oniæ frater pontificatus honorem pecunia adeptus, omnia Gentium instituta & sacra cum summo omnium gemitu Hierosolyma inuexit. Quem magistratum cum triennium gesisset, Menelaus Simonis frater,

cui

cui pecunias ad regem preferendas dederat , additis ad eam summā quam Iason pendebat , trecentis argenti talentis , cum adeptus est , ac paulò post Iason , qui Oniam fratrem fraudauerat , abdicato magistratu , exilio sceleris poenas luit . Menelaus autem cum ex templo uasa quædam aurea rapta Andronico Antiochi legato donasset , aliisque multis in ciuitatibus uenidisset , ea re comperta Onias illum obiurgauerat : quod ille tam grauiter accepit ; ut Andronicum ipsum , ut illum interficeret , rogauerit . Oniam Andronicus ex insidiis & dolo , cum ad eum amicè uenire se simularet , interemit . Antiochus autem cum rediisset , lachrymas , audita Oniæ , sancti clarique uiri , tam indigna morte , profudit : ac primo quoque die Andronicum , purpura posita , per urbem ignominiae causa ductum , eodem loco , quo Oniam occiderat , interfici iussit . Mortuus Onias Iudæ Machabæo , quemadmodum in eius uita diximus , per quietem uisus est , cum Hieremia prophe ta , pro populo Deum rogare : quod argumentum est , eius ad sedes sanctorum patrum migrationis .

ELEAZARI SCRIBAE VITA.

Leazarus ab ineunte ætate rectam uiuendi uiam sequutus , legi Dei patrisque institutis semper usque ad summam senectutē paruit , nec unquam ulla in re etiam minima ab eis

E L E A Z A R I V I T A.

uoluit discedere. Id quod ex re una, quę exempli cau-
sa literarum monumentis prodita est, facilè intelligi
potest. Antiochus is, qui Epiphanes, id est illustris
tantū nomine, non etiam rebus dictus est, cum
Hierosolymis ui & armis captis, oppidanisque intra
triduū sine delectu octoginta iterfectis, uincit
draginta, totidem uenditis millibus, ducēq; Mene-
lao Hierosolymitano, qui pontifex fuerat in tēplo,
quo nullū unquā fuerat sanctius & augustius, mille
& octingentis talentis direptis, Antiochiam rediis-
set, misit inde in urbem Antiochenum senē quen-
dam, qui omni suppliciorum genere Iudæos à pa-
triis institutis legibꝫque maiorum discedere coge-
ret, uiolatōque Dei templo, & inquinato, ei nomen
Iouis Olympij imponeret. In hoc tam misero indi-
gnóque statu ciuitatis, cùm nonnulli alij, tum Elea-
zarus fortiter ac constanter mori maluit mille mo-
dis, quām breuis usuræ uitæ cupiditate etiam clam
Dei leges & maiorum instituta uiolare. Nam cùm
palam primum & publicè porcinæ carnes ei propo-
sitæ essent, quibus uesci quia per leges non sicebat,
etiam aperto ore nollet, iam ea de causa ad suppliciū
rapiebatur, cum ij qui aderant eum remotis arbitris
solum rogare cœperunt pro iure amicitiæ, quæ illis
cum eo uetus erat, ut uel clam ederet, ut à morte li-
beraretur. Quę illorum eiusmodi preces tantum ab-
est, ut eum à suscep̄to propositōque consilio abdu-
xerint, ut ipse eis dixerit, indignam esse ætate sua si-
mulationem, qua & multi adolescentes, qui Eleaza-
rum

rum nonagenarium ad Gentium instituta & mores deflexisse putarent, præsertim cum pauci dies uitæ etiam reliqui essent, captaretur, & ipse optimæ senectuti suæ maculam inureret. Si enim præsens hominum supplicium uescendo uitaret, at certè præpotentis rerum omnium Dei numen, nec uiuum se, nec mortuum effugere posse. Itaque si fortiter moriens ab hac uita migraret, se dignam superiore uita senectutem egisse uisum iri: adolescentibus autem exemplum fortitudinis præclarum esse relictum, si pro sanctissimis augustissimisque legibus honesta morte defungeretur. Hac eius tantæ fortitudinis indice oratione concitati ij qui illi pro iure amicitiæ hoc consilium, ut uitæ consuleret, dabant, quod arrogantiæ plenâ esse ducerent, iniquiores multò quā antea ei se præbuerunt. Ipse qui se ad certam mortem innocentem rapi uideret, cum plagis interficeretur, ingenuit, Deumque testem suæ innocentiaæ appellauit, ad eum conuersa oratione, qui sciret ipsum cū à morte liberari posset, tamen corpore dura grauiaque supplicia perferre, quæ propter metum ipsius æquo animo libenterque toleraret.

SEPTEM FRATRVM MACHABÆO- rum, & matris eorum, uita & mors.

Septem fratrum Machabæorum morte tam clarum uirtutis atque fortitudinis exemplum posteris Ecclesia proditum esse iudicauit, ut iam inde à primis religio-

nis nostrę temporibus, eorum diem festum quotannis Calendis Sextilibus agendum celebrandumque decreuerit, quod nulli eorū, qui in Veteri Testamento quanuis sancte uixerint, cōcessum esse cernimus. Ii in lege Dei à puero educati matris diligentia, quā altè in animis suis uirtus Deique timor radices egissent, re ipsa in morte declararunt, quam cum omni suppliciorum etiam grauissimorum genere coniunctam perpeti, quām cum leuissimo peccato uiolata lege uiuere maluerunt. Antiochus rex Asiæ, qui Epiphanes appellatus est, primū per suos alios, deinde ipse per se, hos septem fratres porcinas carnes contra leges comedere cogebat: quod cùm se facturos esse constantissimè pernegarent, tum suppliciis eò illos adducere se posse sperabat. Quod quo facilius perficeret, singillatim eis tormēta & quæstiones adhiberi censuit oportere, ut si primus constanter mortem perferret, cæteri, qui adessent, suppliciorum grauitate deterriti, edicto obtemperarent. Sed longè eum fellit opinio. Nam quod ad reliquorum terrorem ualere posse putauit, id Dei benignitate, eorum uirtute matrisque adhortatione, ad constantiam & robur eis profuit. Nam cùm primus comprehensus, quæsiuisset à Rege, quid à se, à matre, à fratribus uellet exquirere aut discere, qui mori æquo fortique animo mallent, quām uiolare patrias Dei leges, iratusq; ille quamprimum subditis ignibus fartagines & lcbetes feruescere iussisset, in quos ille amputata lingua, & cute capitis detracta, summisque manibus ac pedibus

pedibus præcis is ac resectis, cæteris fratribus cum ma-
tre spectantibus, iussu eius coniectus est: tantum ab-
est, ut tam atroci indigno que spectaculo deterriti
abductique sint à proposito, ut interim se alij alios
cohortarentur ad fortiter moriendum his uerbis:
Dominus Deus ueritatis rationem habebit, nōsque
consolabitur, quemadmodum Moses in Cantico
suo exposuit, Et in seruis suis consolabitur. Mortuo
primo, secundum produxerunt lictores, ex quo cute
capitis cum capillis detracta cùm quærerent, nun
uesci uellet, antè quām toto corpore discerperetur,
seque ille facturum negasset, iisdem suppliciis qui-
bus prior affectus est. In extremo autem spiritu his
Regem conuenit, Tu quidem scelestissime, nobis
hanc uitam eripis, sed Rex mundi nos, qui pro ip-
sius legibus īterficiamur, in æternæ uitæ resurrectio-
ne excitabit. Tertius arreptus cùm irrideretur, lin-
gua quam petebant exerta, manib[us]que porrectis,
hæc magno animo fiduciæque plenus dixit: Hæc
quæ à cælo habeo, propter Dei leges contemno ac
pro nihilo puto, quòd eadem à Deo me recepturum
esse sperem. qua fiduciæ tantæ plena oratione magnâ
Regi, iisque qui cum eo erat, animi sui ac fortitudi-
nis excitauit admirationem, quòd pro nihilo cru-
ciatus putaret. Quartus raptus ad mortem, cum pœ-
nis prope exanimatus esset: Præstat, inquit, humana
spe relicta, expectare à Deo secundam uitam atque
resurrectionem. Tibi enim spes nulla reliqua est ui-
ta in resurrectione. Quintus inter supplicia, hac usus

K k ij

est ad regem oratione, Pro potestate tu quidem, cùm mortalis sis, facis quod libet: nolim tamē genus nostrum desertum esse à Deo putas, sed mane paulisper, tūmque magnam Dei uim senties, qua & te & genus tuum excruciabit. Sextus appropinquante iam morte Regem monebat, ne temerè erraret. Nam se quidem ac fratres iure illa tam grauia supplicia perferre, quòd Dei uoluntatem offendissent: se tamen ne putaret impunè laturum esse, quòd cum Deo bellum gerere conatus esset. Septimus erat reliquus, qui idem minimus natu erat omnium. Eum Antiochus qui se contemni arbitraretur, metueré que ne si nihil tormentis suppliciisque proficeret, uitio sibi datur, non solùm uerbis hortabatur, sed etiam iure-
jurando affirmabat, se, si patria instituta uiolaret, & opibus aucturum esse, & beatum effecturum, & ha-
biturum in amicis. Quibus promissis cùm illū nul-
lo modo eò delabi ac deduci posse intelligeret, ma-
trem accersit, atque ut filij saluti consulat, hortatur.
Promittit mater se filio esse suasuram. At illa cū pro-
piùs ad filium accessisset, tyrannum irridens patrio sermone, sic cum illo est loquuta: Miserere mei, fili,
quæ te in aluo nouē menses continui, quæ te lactauī triennio, & educaui paruulum, quæ te defiq; usque ad istam ætatem perduxī. Peto à te, fili, ut cælum & terram contempleris, eaque omnia quæ complexu suo continent, tibique ueniat in mentem, à Deo ex nihilo hæc facta esse omnia, genūisque hominum, cùm non esset. Tum enim denique carnificem istū contem-

contemnes, tēquē & dignum fratribus tuis prāsta-
bis morte contempta, & in æterna gloria cum illis
recipiam. Nondum mater finem dicendi fecerat, cū
ille, Quid, inquit expectatis? Regis præcepto non pa-
reo, sed legi, quæ nobis à Moſe data est. Tu uero o-
mnis in Hebræos mali inuentor, Dei numē non effu-
gies. Nā nos quidē etſi hęc pro sceleribus nostris feré-
tes, Dei ira castigamur, tamē iterum cum illo in gra-
tiam reducemur. Tu uero, ô omnium hominū sce-
leratissime, noli inani spe efferrī, quòd seruis Dei sce-
leſtas manus afferas: nondum enim præpotentis re-
rum omnium Deum & omnia cernentis iudicium
effugisti. Nam fratres mei, qui modo breuem sen-
sum doloris habuerunt, nunc in æternæ uitæ fœdere
comprehenduntur. Tu uero Dei iudicio, arrogantię
tuę pœnas propediem lues. Ego igitur quemadmo-
dum etiam fratres mei, pro patriis legibus me uitāq;
meam tormentis mortię offero. Rex hac illius ora-
tione ita concitatus est, ut ei se quām fratribus, quòd
se irrisum spretūmque acerbè ferret, iniquiore acer-
biorémq; præbuerit. Postrema beata illorum mater
liberorum suppliciis ad mortē paratior & quasi ex-
ercitatiō facta, morte mulctata est. Iosephus quidē
librum de tam clara matris atque liberorum morte
scripsit, & Gregorius Nanzanzenus orationem, qui-
bus illi pluribus uniuscuiusque in respondendo cō-
stantiam explicarunt.

F I N I S.

